

170.712

๐๕๒๕ ๓

จ.๓

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรม
การทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียน
วิชาจริยธรรมกับบุคคลโดยการสอนแบบเทคนิคศึกษา
กรณีตัวอย่างที่ให้การเรียนแบบร่วมมือ

ปริญญานิพนธ์

ของ

อัญชลี เครือคำขาว

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา

ตุลาคม 2540

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๔๕๔๖๐

15 ส.ค. 2541

**การศึกษานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การไว้เหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรม
การทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียน
วิชาจริยธรรมกับบุคคลโดยการสอนแบบเทคนิคศึกษา
กรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ**

บทคัดย่อ

ของ

อัญชลี เจริญคำขาว

**เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา**

ตุลาคม 2540

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากฎวิธีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ กับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 84 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง 42 คน กลุ่มควบคุม 42 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนแบบเทคนิคศึกษากฎวิธีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ และกลุ่มควบคุมสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ใช้เวลาทดลองกลุ่มละ 16 คาบ คาบละ 50 นาที การดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนการวิจัย แบบสุ่มกลุ่ม-สอบก่อน-สอบหลัง (Randomized Control-Group Pretest-Posttest Design)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แผนการสอนแบบเทคนิคศึกษากฎวิธีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ แผนการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคล มีค่าความเชื่อมั่น .84 แบบสอบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม มีค่าความเชื่อมั่น .92 และแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มมีค่าความเชื่อมั่น .84 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t-test Difference Score

ผลการศึกษาพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**A STUDY OF MATHAYOM SUKSA II STUDENTS' ACHIEVEMENT, MORAL RESONING AND
WORKING GROUP BEHAVIOR IN ETHICS OF SELECTED INDIVIDUALS THROUGH
THE CASE STUDY TECHNIQUES WITH COOPERATIVE LEARNING**

AN ABSTRACT

BY

ANCHALEE KRUECONEKOW

**Presented in partial fulfillment of the requirements for
the Master of Education degree in Secondary Education
at Srinakharinwirot University**

October 1997

The purpose of this study was to compare Mathayom Suksa II students' learning achievement, moral reasoning and working group behavior through the Case Study Techniques with Cooperative Learning Method and the Method in the Teacher's Manual.

During the first semester of 1997 academic year, the sample group was 84 Mathayom Suksa II students in Jaehomvitthaya School, Jaehom District, Lampang Province, were randomized into two groups; the experimental group was taught through the Case Study Techniques with Cooperative Learning while the control group was taught through the Teacher's Manual Method. Each group was taught with the same contents for sixteen 50 minutes' periods. The randomized control group pretest-posttest design was used in the study.

The learning achievement test reliability = .84), the moral reasoning test (reliability = .92) and the working group behavior test (reliability = .84) were used in this study. The t-test difference score was used for data analysis.

The results of this study indicated that

1. The learning achievement between the experimental and control groups were significantly different at .05 level.
2. The moral reasoning between the experimental and control groups were significantly different at .05 level.
3. The working group behaviors between the experimental and control groups were significantly different at .05 level.

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกการมัธยมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน
(ดร.วิเชียร อภาพนักษ์)
.....กรรมการ
(รศ.ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน
(ดร.วิเชียร อภาพนักษ์)
.....กรรมการ
(รศ.ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์)
.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผศ.ดร.เนตร อักษรสวัสดิ์)
.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ดร.ฉวีวรรณ เศวตมาลย์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร.ศิริยุภา พูลสุวรรณ)

วันที่...๗...เดือน...ตุลาคม...พ.ศ. 2540

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์ และได้รับคำปรึกษาแนะนำอย่างดียิ่งจาก ดร.วิเชียร อ่ำพนริกซ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์สมบูรณ์ ชิตพงศ์ กรรมการที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.เนตร อัสชสวัสดิ์ ดร.ฉวีวรรณ เสวตมาลย์ ผู้ซึ่งกรุณาเป็นกรรมการสมทบในการสอบปากเปล่า ผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณาของคณาจารย์เป็นอย่างมากและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในการสร้าง แนะนำ ตรวจสอบ และแก้ไขเครื่องมือในการวิจัย

ขอขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการ หัวหน้าหมวดสังคมศึกษา คณะครู-อาจารย์ และขอขอบใจนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา ที่อำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณพันเอก ไชยนาจ อาจารย์ไพรัตน์ ญาติจิณผลี รวมทั้งเพื่อนนิสิตปริญญาโท เอกการมัธยมศึกษา ที่เป็นกำลังใจให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือจนทำให้การทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่บัวไหล เครือคำขาว และขอขอบคุณ คุณสมณ คุณพิชญา เครือคำขาว คุณสันติชัย ไชยดี ที่ได้สนับสนุนช่วยเหลือในการทำปริญญานิพนธ์และเป็นกำลังใจอย่างดียิ่งตั้งแต่ต้นจนสำเร็จการศึกษา

คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันพึงได้จากการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ครู-อาจารย์ ตลอดจนผู้มีอุปการะคุณที่มีส่วนในการวางรากฐานการศึกษาให้กับผู้วิจัย

อัญชลี เครือคำขาว

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	5
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	6
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	6
คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณิตัวอย่าง.....	12
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณิตัวอย่าง.....	22
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ.....	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ.....	39
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษา นิเทศก์ กรมสามัญศึกษา.....	44
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม.....	48
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม.....	64
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทำงานกลุ่ม.....	71
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทำงานกลุ่ม.....	83
สมมติฐานการวิจัย.....	85
3 วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	88
ประชากร.....	88
กลุ่มตัวอย่าง.....	88

แบบแผนการทดลอง.....	87
เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและวิธีสร้างเครื่องมือ.....	88
วิธีดำเนินการทดลอง.....	96
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	96
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	96
4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	101
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	101
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	102
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	108
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	108
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า.....	108
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	109
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	111
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	111
อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า.....	112
ข้อเสนอแนะ.....	117
บรรณานุกรม.....	119
ภาคผนวก.....	131
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	235

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 เปรียบเทียบการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือกับการสอนโดยเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิม.....	30
2 การเปรียบเทียบกิจกรรมการเรียนการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กับการสอนโดยใช้เทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ.....	43
3 แสดงเหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ชั้น แบ่งเป็น 3 ระดับ ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก.....	55
4 แสดงจำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	87
5 แบบแผนการทดลอง.....	88
6 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	102
7 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา.....	103
8 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	104
9 เปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา.....	105
10 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมการทำงานกลุ่มระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม.....	106

11	เปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา.....	107
12	ค่าความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคล.....	136
13	ค่าอำนาจจำแนก (t) เป็นรายชื่อของแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม.....	137
14	คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลของกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุม.....	138
15	คะแนนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	140
16	คะแนนพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	142

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพทุก ๆ ด้านนั้น ขึ้นอยู่กับคุณภาพประชากรเป็นสำคัญ ดังนั้นในการพัฒนาประเทศสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง คือ การพัฒนากำลังคนเพราะคนเป็นกลไกขั้นแรกที่จะนำไปสู่การพัฒนาสิ่งต่าง ๆ เพราะฉะนั้นการจัดการศึกษาและการให้ความรู้แก่ประชากรนี้มีความสำคัญมาก เพราะถ้าคนมีความรู้ดีการปฏิบัติหน้าที่การงานก็มีโอกาสประสบความสำเร็จสูง แต่สิ่งที่จะขาดเสียมิได้จะต้องมีควบคู่กับความรู้ก็คือคุณธรรมและจริยธรรม เพราะถ้าคนในสังคมขาดคุณธรรมและจริยธรรมแล้ว สังคมนั้นก็ขาดความสงบสุข เนื่องจากความรู้วิชาการทั้งปวงไม่ช่วยให้ดำรงตนอยู่ท่ามกลางปัญหาและความผันผวนทั้งหลายในชีวิต (ชูจิต แหม่มลาเจียก. 2537 : 1) สภาพสังคมไทยปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงระบบสังคมจากเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม มีการรับวัฒนธรรมตะวันตกและเทคโนโลยีใหม่ ๆ จากต่างประเทศเข้ามา ทั้งนี้โดยมุ่งหวังจะให้มีการพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมในอนาคต การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมากมายเช่นนี้ ย่อมมีผลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนทั้งในระดับสังคมและครอบครัว อันเป็นเหตุให้จิตใจของเยาวชนถูกครอบงำไปตามแรงกระตุ้นที่เพิ่มมากขึ้นทุกขณะ มีการเอาโรคเอาเปรียบ การมัวเมาในอบายมุข ยาเสพติด อาชญากรรมคอร์รัปชั่น การทำลายสภาพแวดล้อม ดังจะเห็นได้จากข่าวหนังสือพิมพ์ว่านักเรียนเสพยาบ้า ขาพยาบ้า ยาเสพติดต่าง ๆ สิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาเหล่านี้มิได้เกิดจากความเจริญทางวัตถุแต่เกิดจากความเสื่อมถอยด้านจิตขาดคุณธรรมจริยธรรมที่จะใช้ควบคุมความประพฤติให้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง (ประไพ มุ่งจำกิด. 2538 : 2) ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเป็นเครื่องบ่งบอกว่า ในสังคมแม้คนที่มีความรู้มากก็ไม่สามารถพัฒนาสังคมไปได้ด้วยดี ถ้าคนในสังคมขาดคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิต เพราะฉะนั้นความรู้อย่างเดียวไม่พอจะต้องควบคู่ด้วยคุณธรรมจริยธรรมด้วยจึงจะช่วยพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองได้ (ประไพ มุ่งจำกิด. 2538 : 1) ดังพระบรมราโชวาท

ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่ครูอาจารย์และนักเรียน โรงเรียนวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2522 ความตอนหนึ่งว่า "วิชาการต่าง ๆ ที่เรียนสอบไล่กันได้มันโดยลำพังไม่ใช่สิ่งที่จะช่วยให้นักเรียนเอาตัวรอดได้ และไม่ใช่สิ่งที่จะช่วยสร้างสรรค์สิ่งใดให้เป็นประโยชน์แก่ตัว แก่ผู้อื่น แก่บ้านเมืองได้ ผู้มีวิชาการแล้วจำเป็นต้องมีคุณสมบัติในตัวเองนอกจากวิชาความรู้ด้วย จึงจะนำตนนำชาติให้รอดและเจริญได้ คุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับทุกคนนั้น ได้แก่ ความละเอียดรอบคอบ ความซื่อสัตย์สุจริตทั้งในความคิดและการกระทำ ความกตัญญูรู้คุณชาติบ้านเมืองและผู้ที่อยู่ภาวะตัวมา ความไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาใจเอาเปรียบผู้อื่น หากแต่มีความจริงใจ มีความปรารถนาดีต่อกัน เอื้อเฟื้อกันตามฐานะหน้าที่" (กรมวิชาการ. 2532 : 157)

จากความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมดังกล่าวจะเห็นได้ว่าคุณธรรมและจริยธรรมเป็นเครื่องกำหนดความเจริญและความเสื่อมของสังคม (ชาเลียง วุฒิจันทร์. 2524 : 8) ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพประชากรต้องพัฒนาจิตใจควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพราะจริยธรรมเป็นรากฐานแห่งความเจริญรุ่งเรือง มั่นคงและสงบสุขของปัจเจกชน ตลอดจนสังคมประเทศชาติ (สมบูรณ์ ศาลาชีวิต. 2528 : 30)

จากแผนพัฒนาคนและสังคมในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) (คณะกรรมการวางแผนพัฒนาคนและสังคม สำนักงานคณะกรรมการการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2539 : 31-32) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายให้คนได้รับการพัฒนาทั้งสามด้าน ได้แก่ (1) พัฒนาให้เป็นคนเก่งที่มีปัญญา ใฝ่รู้ รู้จักคิด มีเหตุผล ขยันขันแข็ง รู้จักพึ่งตนเอง มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม สังคมและประเทศชาติ (2) พัฒนาให้เป็นคนดี มีเมตตา กรุณา กตัญญูรู้คุณ สามัคคี ซื่อสัตย์สุจริต ละเว้นอบายมุข มีระเบียบวินัย ประพฤติตนตามจรรยาบรรณ มีความเป็นประชาธิปไตย (3) พัฒนาให้เป็นคนมีความสุข มีสมาธิ สงบเยือกเย็น แจ่มใส ร่าเริง พอใจในสิ่งที่มี และยินดีในสิ่งที่ทำ ซึ่งการจะพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่เด็ก เพราะเด็กจะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมต่อไป สถาบันที่มีส่วนสร้างเสริมและปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กนั้น ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันสื่อมวลชน เป็นต้น สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่เด็กเกี่ยวข้องและเริ่มเรียนรู้ การดำรงชีวิต และได้รับการสั่งสอนอบรมให้เป็นคนดี ตลอดจนเสริมสร้างคุณธรรมที่พึงประสงค์ให้ แต่ในปัจจุบันผู้ปกครองส่วนใหญ่ต่างต้องไปประกอบ

อาชีพหาเลี้ยงครอบครัว เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจ การครองชีพที่สูงขึ้นไม่มีเวลาที่จะพบปะ
 สอนอบรมลูกได้อย่างเพียงพอ การอบรมบ่มนิสัยและปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมจึงตกเป็น
 หน้าที่ของโรงเรียน ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่ในการปลูกฝังจริยธรรมโดยมีหลักสูตร
 บทเรียนที่แน่นอนและมีวิธีการปลูกฝังถ่ายทอดและประเมินผลอย่างมีระบบ (วิลลัคซ์
 ตีระมาศวณิช. 2538 : 6) ดังที่ คิวอี้ (โกเศศ คังอินทร์. 2538 : 3; อ้างอิงมาจาก
 Dewey. 1968 : 18-19) ได้กล่าวถึงบทบาทของโรงเรียนในการพัฒนาคุณธรรมและ
 จริยธรรมไว้ว่า โรงเรียนจะต้องรับผิดชอบต่อการศึกษาวินัยควบคู่ไปกับการให้ความรู้แก่นักเรียน
 ซึ่งถือเป็นหน้าที่โดยตรงของโรงเรียน โรงเรียนจะต้องเป็นแหล่งสร้างจริยธรรม
 แก่นักเรียนโดยจัดหาบทเรียนที่เกี่ยวกับสังคม สอนให้นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับสังคม เพื่อเตรียม
 นักเรียนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

แต่ปัจจุบันนี้สถาบันการศึกษายังคงดำเนินการพัฒนาจริยธรรมไม่ได้ผล ซึ่งยังมีปัญหา
 หลายลักษณะ เช่น แนวทางการนำหลักสูตรไปใช้ยังขาดประสิทธิภาพ เนื้อหาที่สอนไม่สอดคล้อง
 กับจุดประสงค์ของหลักสูตร วิธีการสอนไม่น่าสนใจและการประเมินผลเน้นแต่ความรู้ ความจำ
 (กองวิจัยการศึกษา. 2536 : 20) จะเห็นได้ว่า วิธีสอนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้การ
 เสริมสร้างจริยธรรมไม่ได้ผล เพราะวิธีสอนของครูที่ผ่านมายังเน้นการบรรยายและมีการใช้
 สื่อการสอนน้อยมาก (อานวส ทะพินธ์แก และชยันต์ วรธนะภูติ. 2522 : 30-34) ดัง
 ที่งานวิจัยของนางลักษณ์ จันทรแสนโรจน์ (นางลักษณ์ จันทรแสนโรจน์. 2529 : 37) ที่พบ
 ว่า การเรียนการสอนศีลธรรม จริยธรรม และพระพุทธศาสนาโดยผ่านทางโรงเรียนที่ผ่านมา
 ประสบความสำเร็จ ซึ่งมีสาเหตุมาจากการขาดบุคลากรผู้มีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักจริย
 ธรรม ครูผู้สอนขาดเทคนิคในการสอน เคยชินกับการสอนแบบบรรยายและบอกให้จดบันทึก
 ไม่ได้มีการส่งเสริมให้เกิดการนำไปปฏิบัติจริง

แนวทางการเสริมสร้างจริยธรรมให้กับเด็กเป็นสิ่งจำเป็นที่ครูต้องศึกษาและต้องอาศัย
 เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนที่จะเข้าใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ กระตือรือร้น มีส่วน
 ร่วมในกิจกรรมทุกขั้นตอน โดยให้ผู้เรียนรู้จักคิดรู้จักแสดงความคิดเห็น ได้วิจารณ์และให้
 เหตุผล ตลอดจนสามารถสรุปผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้นักเรียนไม่เบื่อหน่ายและ
 และศรัทธาที่จะปฏิบัติตาม อันเป็นการเสริมสร้างศีลธรรมและจริยธรรมได้ดีกว่าการบรรยาย
 และการตำหนิตติเตียน (สุนน อมรวิวัฒน์. 2526 : 153-158) การสอนจริยศึกษาจะต้อง

จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสิ่งที่เด็กจะพบในชีวิตประจำวัน และควรเริ่มต้นจากการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม เช่น ทำไปทำไม ทำแล้วได้ผลดีและผลเสียอย่างไร ผู้เรียนจะตัดสินใจกระทำหรือไม่ ด้วยเหตุผลใด โดยผู้สอนสร้างสถานการณ์ขึ้นมาเพื่อให้เด็กเรียนได้ขบคิด อภิปราย และแสดงความคิดเห็น (กรมวิชาการ. 2534 : 33-34) โคลเบอร์ก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2522 : 45-52; อ้างอิงมาจาก Kohlberg. 1964 : 83-432) ได้เสนอแนะว่าด้านจริยธรรมที่สำคัญที่สุดในตัวของมนุษย์ คือ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเพราะเหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นจิตลักษณะที่สำคัญต่อการแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมมากที่สุด และการจะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การให้ความรู้ขั้นสูงขึ้น การให้แสดงบทบาท การให้เลือจากตัวแบบและวิธีหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับกันก็คือ การใช้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ทำให้เกิดการคล้อยตาม เด็กจะยึดถือเพื่อนเป็นแบบอย่าง เพื่อนนับว่าเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อเด็กมาก โคลเบอร์กได้ยืนยันว่า การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนจะมีผลต่อระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยเด็กที่ได้ร่วมสังคมกันจะก้าวหน้ากว่าเด็กที่แยกเดี่ยวจากเพื่อน เพราะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโต้แย้งกับเพื่อนจะทำให้เด็กได้รับความคิดเห็นและทัศนคติใหม่ ๆ ดังนั้นการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กที่เหมาะสมที่สุดก็คือ การให้เพื่อนช่วยชี้แจงด้วยการอภิปรายกลุ่มในหมู่เด็กกันเองภายใต้การแนะนำของครู ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กที่มีพัฒนาการทางจริยธรรมที่สูงกว่าคนอื่นได้แสดงความคิดเห็นและเหตุผล อันจะกระตุ้นให้เด็กอื่น ๆ ได้คิดและยอมรับในเหตุผลที่สูงขึ้นด้วย ดังที่ สามารถ สุขาวงษ์ (2537 : 3) ได้เสนอแนะว่าการจัดการเรียนการสอนปัจจุบันควรเน้นให้นักเรียนได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะและฝึกทักษะการ คิดตัดสินใจ ได้เรียนรู้แนวความคิดของบุคคลอื่น รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

เทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง (Case Study Techniques) เป็นเทคนิคการสอนอย่างหนึ่งที่รวบรวมเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงในสังคมมาดัดแปลงเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษา ฝึกคิด ฝึกอภิปราย ฝึกการแก้ปัญหา ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งนำความรู้ นั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้มีความหมายยิ่งขึ้น (ทิศนา ขัมมนี. 2522 : 201-202) การใช้เทคนิคการศึกษากรณีตัวอย่างยังสามารถยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับคุณธรรมที่ต้องการสอนและตรงกับวัย ประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อม

ของผู้เรียน (สมพงษ์ จิตระดับ. 2527 : 29) ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและรู้สึกสนุกสนาน ไม่เบื่อหน่าย และช่วยให้ครูได้เปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้แนะแนวทางอีกด้วย (วิจิตรสินศิริ. ม.ป.ป. : 4) ส่วนการเรียนแบบร่วมมือนั้นเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกัน ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และรับผิดชอบการทำงานร่วมกัน (พรพรหม งามธรรมสาร. 2533 : 35; อ้างอิงมาจาก Johnson and Johnson. 1987) ทำให้สมาชิกกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันโดยการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งจะช่วยให้เกิดพัฒนาการด้านการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง ได้เรียนรู้ความคิดบุคคลอื่น มีความยึดมั่นในการสมาคมและสามารถพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับตนเองอีกด้วย (ก่องแก้ว เจริญอักษร. 2532 : 1-2)

ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนวิชาจริยธรรมจึงมีความสนใจในการนำการเรียนแบบร่วมมือมาประยุกต์ใช้กับการสอนแบบศึกษาศึกษากรณีตัวอย่างเพื่อศึกษาว่า นักเรียนที่เรียนวิชาจริยธรรมด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษาศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ กับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษาศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ กับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษาศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ กับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษาศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ กับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนวิชาจริยธรรมกับบุคคลและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ นำไปปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาจริยธรรมกับบุคคลให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 6 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 314 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 84 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

2.1 กลุ่มทดลอง จำนวน 42 คน สอนด้วยวิธีสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ

2.2 กลุ่มควบคุม จำนวน 42 คน สอน ตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

3. ระยะเวลาในการทดลอง ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 กลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มใช้เวลาทดลองกลุ่มละ 16 คาบ คาบละ 50 นาที สัปดาห์ละ 2 คาบ

4. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง คือ เนื้อหารายวิชาจริยธรรมกับบุคคล ส 017 ได้แก่ เรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย และความละเอียดรอบคอบและการกระทำชั่ว

5. ตัวแปรที่ศึกษามีดังนี้

5.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การสอน 2 วิธี คือ การสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือและการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

5.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

5.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

5.2.2 การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

5.2.3 พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กรณีตัวอย่าง (Case Study) หมายถึง การนำเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้ในชีวิตจริงมาผูกเป็นเรื่องราวตัวอย่างให้ผู้เรียนได้ศึกษา กรณีตัวอย่างต้องเป็นเรื่องราวที่มีประโยชน์ มีคุณค่าส่งเสริมจริยธรรมตามเนื้อหาที่ต้องการสอน มีความเหมาะสมกับผู้เรียนมีความละเอียดชัดเจนจนผู้เรียนรู้สึกว่าเป็นเรื่องราวของตนเอง และเป็นสถานการณ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ตัดสินใจ โดยใช้เหตุผล

2. การสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง (Case Study Techniques) หมายถึง การสอนที่มีการสร้างเหตุการณ์เกี่ยวกับเนื้อหาที่ต้องการสอน แล้วเสนอเป็นกิจกรรมการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งการสอนโดยเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างมีขั้นตอนดังนี้ คือ (พัชรินทร์ ชารีรัฐการพ์. 2534 : 9)

ขั้นเตรียม

ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ครูแนะนำวิธีการศึกษากรณีตัวอย่าง การค้นคว้า การอภิปรายภายในกลุ่มหลังจากนั้นหัวหน้าของแต่ละกลุ่มกับเอกสารสำหรับค้นคว้ากลุ่มละ 1 ชุด

ขั้นดำเนินการสอน

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน โดยครูนำสื่อที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่อง เช่น รูปภาพ ข่าว หนังสือพิมพ์ และสิ่งอื่น ๆ สนทนาซักถามปัญหาร่วมกัน
2. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง ครูแจกกรณีตัวอย่างให้นักเรียนทุกคนได้ศึกษาใช้เวลา 5 นาที กรณีตัวอย่างอาจนำเสนอในรูปแบบเอกสาร การ์ตูนเรื่อง สไลด์ วิดีทัศน์
3. ขั้นวิเคราะห์ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันระดมพลังสมอง อภิปรายประเด็นคำถามจากบัตรกำหนดงาน แล้วรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร แบบเรียนที่กำหนดให้จากประสบ

การเพิ่มเติม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการนี้ตัวอย่าง พร้อมทั้งสรุปประเด็นต่าง ๆ เพื่อเสนอผลงาน

4. ขึ้นเสนอผลงาน ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมาเสนอผลงานแล้วให้นักเรียนในห้องได้มีโอกาสซักถามข้อสงสัยของแต่ละกลุ่มที่มาอภิปราย

5. ขึ้นสรุปผล ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปแนวคิดที่ได้จากการนี้ตัวอย่าง

3. การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนที่ให้นักเรียนเรียนเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 4-6 คน นักเรียนแต่ละกลุ่มมีระดับความสามารถต่างกัน คือ ระดับความสามารถสูง ปานกลาง ต่ำ มีการกำหนดบทบาทของสมาชิกกลุ่มและสลับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่โดยไม่ซ้ำกัน

4. การสอนแบบเทคนิคศึกษาการนี้ตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง การนำเอาการเรียนแบบร่วมมือมาประยุกต์ใช้กับการสอนแบบเทคนิคศึกษาการนี้ตัวอย่าง โดยครูผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนโดยให้ภายในกลุ่มมีนักเรียนที่มีระดับความสามารถต่างกัน คือ ความสามารถสูง ปานกลางและต่ำ ในอัตราส่วน 1 : 4 : 1 มีการกำหนดบทบาทหน้าที่สมาชิกในกลุ่มและมีการหมุนเวียนบทบาทหน้าที่ นักเรียนร่วมกันศึกษาการนี้ตัวอย่างที่ครูแจกให้ ร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการนี้ตัวอย่างแล้วตัดสินใจเป็นมติของกลุ่ม สรุปงานของกลุ่มแล้วนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน แล้วครูกับนักเรียนทั้งห้องช่วยกันสรุปเนื้อหาและข้อคิดจากการนี้ตัวอย่างอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งขั้นตอนการสอนแบบเทคนิคศึกษาการนี้ตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือมีดังนี้

ขั้นเตรียม

1. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน ภายในกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีระดับความสามารถต่างกัน คือ ความสามารถสูง 1 คน ปานกลาง 4 คน ต่ำ 1 คน

2. ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยการนำสื่อที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่อง เช่น ข้าวหนึ่งสีพิมพ์ภาพ และสื่ออื่น ๆ มาสนทนาซักถามปัญหาร่วมกัน

3. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

4. ตัวแทนกลุ่มออกมาเรียบเอกสาร

5. สมาชิกในกลุ่มกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก แล้วลงชื่อในแบบบันทึกหน้าที่สมาชิก

ขั้นดำเนินการสอน

1. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง

สมาชิกในกลุ่มศึกษากรณีตัวอย่าง

2. ขั้นวิเคราะห์

หลังจากศึกษากรณีตัวอย่างแล้วนักเรียนร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็นแล้วตัดสินใจเป็นมติของกลุ่มและสรุปข้อคิดที่ได้จากกรณีตัวอย่าง (โดยมีแนวทางการอภิปรายจากบัตรกำหนดงาน) แล้วบันทึกข้อสรุปลงในแบบบันทึกผลงานกลุ่ม

3. ขั้นเสนอผลงาน

แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาแสดงความคิดเห็นของกลุ่มหน้าชั้นเรียน

4. ขั้นสรุปผล

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุป ข้อคิดที่ได้จากกรณีตัวอย่าง และสรุปเนื้อหาของบทเรียน

5. ประเมินผล

ครูวิจารณ์การทำงานแต่ละกลุ่ม และชมเชยกลุ่มที่ปฏิบัติงานดี และให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดเกี่ยวกับเนื้อหา

หมายเหตุ ก่อนทำการทดลองครูให้นักเรียนฝึกกิจกรรมการทำงานกลุ่ม และครูอธิบายวิธีการทำงานกลุ่ม การเรียนแบบร่วมมือ และการศึกษากรณีตัวอย่าง

5. การสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

5.1 ขั้นสร้างความสนใจ คือ การทำให้นักเรียนเกิดความพร้อมและตั้งใจที่จะเรียนในชั้นนี้ครูอาจพูดเร้า สนทนา ชักถาม หรือใช้วัสดุต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ

5.2 ขั้นแจ้งจุดประสงค์ เป็นการให้นักเรียนรับรู้จุดมุ่งหมาย หรือเป้าหมายของการเรียนการสอนในบทเรียนนี้ว่านักเรียนจะได้มีกิจกรรมอะไรเพิ่มพูนขึ้น หรือได้ทราบว่าครูควรจะสอนเกี่ยวกับเรื่องอะไร

5.3 **ขั้นทบทวนความรู้เดิม** โดยกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความสามารถ หรือ ประสิทธิภาพพื้นฐานของนักเรียนที่เคยเรียนไปแล้วมากนักน้อยเพียงใด โดยครูอาจจะใช้วิธีซักถาม หรือสนทนา

5.4 **ขั้นเสนอบทเรียนใหม่** เป็นการเริ่มกิจกรรมของบทเรียนใหม่ โดยใช้วัสดุ อุปกรณ์วิธีการต่าง ๆ ประกอบการเรียน หรือครูอาจจัดกิจกรรมตามจุดประสงค์นำทาง

5.5 **ขั้นให้แนวการเรียนรู้** เป็นกระบวนการแนะแนวทางให้นักเรียนสามารถ ทำกิจกรรมด้วยตนเอง เช่น แนะนำวิธีการร่วมกิจกรรม แนะนำหนังสือหรือแหล่งประกอบการค้นคว้า

5.6 **ขั้นลงมือปฏิบัติ** เป็นการให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองหรือแสดง พฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่ครูตั้งไว้ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนศึกษากรณีตัวอย่างแล้ว ทำกิจกรรม

5.7 **ขั้นแจ้งผลการปฏิบัติ** หรือการให้ข้อมูลย้อนกลับ เป็นการแสดงให้เห็นว่า ผลการปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกนั้นได้ผลอย่างไร ครูแจ้งการปฏิบัติได้ โดยให้คำชมเชย คำแนะนำ หรือแสดงความยินดีในผลงานหรือการกระทำของนักเรียน

5.8 **ขั้นประเมินผล** เป็นการประเมินผลพฤติกรรมหรือผลงานที่นักเรียนทำว่า เป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียนใหม่หรือไม่ โดยครูสังเกตจากการตรวจสอบ รายงาน การอภิปราย การตอบคำถาม และความสนใจของนักเรียน

5.9 **เน้นให้เกิดความมั่นใจ** และสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้ คือ ครูสรุปเน้นและชี้ให้เห็นว่าเด็กมีความเข้าใจในสิ่งที่ตนเรียนในคาบนั้นเป็นอย่างดียิ่งขึ้น วิธีการที่ครูทำ ได้ดี คือ อาจแยกสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับสิ่งที่นักเรียนได้เรียนมาให้นักเรียนลองคิดทำดูว่า ทำได้หรือไม่ ครูอาจให้การบ้าน ให้ทำรายงาน หรือให้ความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือไปจากความรู้ ที่ได้เรียนในชั้น

6. **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน** หมายถึง ความสามารถของนักเรียนจากการเรียนวิชา ส 017 จริยธรรมกับบุคคล เรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความละเอียดรอบคอบต่อการกระทำชั่ว ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้าน ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์และการประเมินค่า ซึ่งได้วิเคราะห์ จากจุดประสงค์รายวิชา ส 017 จริยธรรมกับบุคคล ความรู้ความสามารถของนักเรียนในการ

เรียน พิจารณาจากคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านสติปัญญา (Cognitive Domain)

7. การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การให้เหตุผลของนักเรียนในการชี้แจงสาเหตุของการตัดสินใจเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว โดยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนจะพิจารณาจากแบบทดสอบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง และใช้การตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การแบ่งระดับพัฒนาการทางจริยธรรมตามลักษณะโครงสร้างของวัฒนธรรมไทย 4 ระดับ คือ

- ระดับที่ยึดผลประโยชน์บางประการของตนเอง
- ระดับเพื่อผลประโยชน์ของผู้อื่นที่ใกล้ชิด
- ระดับเพื่อผลประโยชน์ของสังคมส่วนใหญ่
- ระดับอุดมคติสากล

8. พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของนักเรียนในขณะที่ทำงานกลุ่ม เพื่อให้ได้ผลงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยพิจารณาจากแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง

ประวัติความเป็นมาของการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง

การใช้กรณีตัวอย่างในการเรียนการสอนเริ่มขึ้นที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ในปี ค.ศ. 1869-1870 โดย คริสโตเฟอร์ ซี แลงเดล (Christopher C. Langdell) นำไปใช้สอนกับนักศึกษาที่เรียนวิชากฎหมาย และต่อมาในวงการแพทย์ก็นำเอาเทคนิคการสอนแบบนี้ไปใช้ในศตวรรษที่ 19 (กาญจนา เกียรติประวัติ. ม.ป.ป. : 134)

กรณีตัวอย่าง (Case) ที่นำมาศึกษาเป็นการบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเทปบันทึกเสียง เทปบันทึกภาพ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคล หน่วยงานหรือสถาบันใดสถาบันหนึ่ง เกี่ยวกับปัญหาหรือการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง สถานการณ์แต่ละประเภทที่บันทึกไว้จะต้องมีข้อมูล หรือรายละเอียดเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ของผู้เรียน การบันทึกเหตุการณ์จะต้องเปลี่ยนชื่อบุคคล สถานที่ และเวลาที่เกี่ยวข้อง เพื่อมิให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อบุคคลหรือเหตุการณ์นั้น (กาญจนา เกียรติประวัติ. ม.ป.ป. : 134)

ความหมายของกรณีตัวอย่าง

จันทนา ภาคบังกช (2518 : 38-41) กล่าวว่า กรณีตัวอย่างเป็นการนำสภาพการณ์หรือปัญหาซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ในชีวิตจริงมาศึกษา กรณีตัวอย่างที่นำมาศึกษาควรใช้ในการ

ส่งเสริมจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าของมนุษย์ ค่านิยม และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กรณีตัวอย่างควรเหมาะสมกับผู้เรียน มีความละเอียดชัดเจน พอที่จะช่วยให้ผู้เรียนเห็นปัญหาได้อย่างกระจ่าง ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและมองปัญหาได้รอบด้าน รู้สึกเห็นจริงเห็นจังกับเรื่องจนคิดว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกรณี หรือคิดว่าเป็นปัญหาของตนเอง ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในการแก้ปัญหา นับว่าช่วยให้ผู้เรียนฝึกการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล และมีประสิทธิภาพ

ทิสนา แหมมณี (2522 : 201-202) ได้ให้ความหมายของกรณีตัวอย่างไว้ว่า กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีการสอนซึ่งใช้กรณีหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงมาดัดแปลง และใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนศึกษา วิเคราะห์ และอภิปรายกัน เพื่อสร้างความเข้าใจ และฝึกฝนทางแก้ไขปัญหานั้น ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำกรณีตัวอย่างต่าง ๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความจริง ทำให้การเรียนรู้มีความหมายมากขึ้น

สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 83) ได้ให้ความหมายกรณีตัวอย่างไว้ว่า กรณีตัวอย่าง หมายถึง สื่อการสอนที่สร้างขึ้นบนระบบปัญหาและการให้ข้อมูลที่น่าสนใจ เพื่อสร้างเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการและทักษะในเรื่องของการคิดวิเคราะห์ตัดสินใจ ทำให้เหตุผล และมีแนวทางแก้ไขปัญหาได้

กาญจนา เกียรติประวัติ (ม.ป.ป. : 134) กล่าวว่า การศึกษากรณีตัวอย่าง คือ การศึกษารายละเอียดของสถานการณ์แต่ละประเภท อาจจะเกี่ยวข้องกับสถาบัน การตัดสินใจหรือเรื่องราวอย่างใดอย่างหนึ่งจากรายละเอียดที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องใช้วิธีสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry) เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป ดังนั้นการศึกษากกรณีตัวอย่างจึงทำให้ผู้เรียนรู้แจ้งในปัญหาและมีโอกาสศึกษาอย่างลึกซึ้ง

ชูศักดิ์ สิงห์บุตร (2532 : 5) กรณีตัวอย่างเป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน มีประโยชน์และมีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อฝึกให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหา การวิเคราะห์ การระดมพลังสมอง การรวบรวมข้อมูล การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนการร่วมตัดสินใจเลือกทางแก้ปัญหาทำให้ผู้เรียนเกิดปฏิสัมพันธ์ และมีอิสระในการเรียน และยังนำความรู้ที่ได้จากการศึกษากกรณีตัวอย่างไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

พัชรินทร์ ชารีรัฐการณ์ (2534 : 6) กรณีตัวอย่างหมายถึง การนำเรื่องราวหรือสภาพปัญหาในชีวิตจริงที่เกิดขึ้นในสังคมและนำมาผูกเรื่องเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนศึกษา กรณีตัวอย่างต้องเหมาะสมกับผู้เรียน มีความละเอียดชัดเจนโดยให้ผู้เรียนมีความรู้สึกเห็นจริงกับเรื่องจนคิดว่าเป็นปัญหาของตนเอง ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในการคิดวิเคราะห์

จากความหมายของกรณีตัวอย่างทั้งหมดสรุปได้ว่า

กรณีตัวอย่าง (Case Study) หมายถึง การนำเรื่องราวหรือสภาพปัญหาในชีวิตจริงที่เกิดขึ้นในสังคมและนำมาผูกเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนได้ศึกษา กรณีตัวอย่างต้องเหมาะสมกับผู้เรียน มีคุณค่าส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม มีความละเอียดชัดเจนโดยให้ผู้เรียนมีความรู้สึกเป็นจริงจนคิดว่าเป็นเรื่องราวของตนเอง ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระในการคิดวิเคราะห์ ซึ่งการเสนอกรณีตัวอย่างอาจนำเสนอในรูปแบบของเอกสาร สไลด์ วิดีทัศน์ หรือการ์ตูนเรื่อง เป็นต้น

วัตถุประสงค์ในการศึกษากรณีตัวอย่าง

ฉันทนา ภาคบงกช (ม.ป.ป. : 1) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการนำกรณีตัวอย่างมาให้ผู้เรียนได้ศึกษาดังนี้

1. เพื่อฝึกการวิเคราะห์และแยกประเด็นปัญหา
2. เพื่อให้รู้จักการตัดสินใจอย่างมีหลักการและมีเหตุผล
3. เพื่อเสริมสร้างทักษะในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม
4. เพื่อฝึกและให้โอกาสผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ ความรู้สึกและเจตคติซึ่งกันและกัน

รูปแบบของกรณีตัวอย่าง

ฉันทนา ภาคบงกช (ม.ป.ป. : 1) ได้กล่าวถึงรูปแบบของกรณีตัวอย่างไว้ดังต่อไปนี้

1. เรื่องเล่า
2. เรื่องสั้น
3. ข่าวหนังสือพิมพ์

4. เรื่องยาวตัดต่อ
5. บทสนทนา หรือคำพูด
6. รูปภาพซึ่งต่อเนื่องเป็นเรื่องราว

กาญจนา เกียรติประวัติ (ม.ป.ป. : 134) กล่าวว่า โดยปกติกรณีตัวอย่างมักจะเป็นเอกสาร แต่ภาพยนตร์ รูปภาพ การแสดงบทบาทสมมติ และการทดลองต่าง ๆ ก็นำมาใช้เป็นการนี้ตัวอย่างได้

องค์ประกอบของการศึกษากรณีตัวอย่าง

การศึกษาคือกรณีตัวอย่างให้ได้ผลดีนั้นต้องประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ประการ แยกเป็นหัวข้อดังนี้ (ชูศักดิ์ สิงห์อุตร. 2532 : 11)

1. การอภิปราย การอภิปรายเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจในเรื่องเป้าหมาย การวางแผน และการประเมิน ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน รับผิดชอบร่วมกัน สอรับและเคารพในสิทธิของผู้อื่น การอภิปรายจึงเป็นเทคนิคที่สำคัญต่อการศึกษาในวิชาสังคมศึกษา (นาตยา ภัทรนสงไทย. 2525 : 281)

สำหรับการศึกษาคือกรณีตัวอย่างนั้นควรจะเห็นการอภิปรายกลุ่มย่อย ซึ่งแบ่งผู้เรียนแยกย้ายกันไปอภิปรายตามหัวข้อที่ผู้สอนกำหนดขึ้น แต่ละกลุ่มจะมีประธานและเลขานุการเป็นผู้บันทึกสาระสำคัญของการอภิปราย จุดประสงค์ของการอภิปรายกลุ่มย่อยก็คือ ต้องการให้สมาชิกที่มีความสนใจร่วมกัน ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นกันโดยมีบรรยากาศเป็นกันเอง และสมาชิกทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ (ศรีวรรณ มากชู. 2525 : 165-166)

2. การระดมพลังสมอง (Brain Storming) เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้มีความคิดเห็นต่าง ๆ เป็นจำนวนมากในระยะอันสั้น ทั้งยังเป็นกระบวนการที่ช่วยทำให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในกลุ่มอย่างเต็มที่ด้วย ทุก ๆ ความคิดที่เสนอจะถูกจดบันทึกไว้โดยไม่มีการวิจารณ์ จัดเป็นปริมาณของความคิด ต่อจากนั้นจึงได้ให้สมาชิกกลุ่มพิจารณาตัดสินนำไปใช้แก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง (พรณี บุญประกอบ. 2533 : 63) ถ้าสมาชิกทุกคนรู้เทคนิคระดมพลังสมองและไม่มีการสกัดกั้นความคิดเห็นหรือข้อเสนอของใคร ก็จะช่วยให้การอภิปรายกลุ่มสัมฤทธิ์ผลสูงขึ้น ในการศึกษาคือตัวอย่างผู้เรียนทุกคนจะต้องมีการระดมพลังสมองเพื่อเป็นการรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มให้

ได้มากที่สุด ภายในระยะเวลาอันสั้น การระดมพลังสมองเป็นเทคนิคที่จะช่วยกระตุ้นให้คนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

3. กระบวนการคิดแก้ปัญหา จากสภาพการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ปัจจุบันทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้น และมีส่วนเกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนมีหน้าที่จะต้องร่วมกันแก้ปัญหาด้วยกระบวนการที่มีระบบ

ประโยชน์ที่จะได้จากการศึกษากรณีตัวอย่าง

วิจิตร ลีนลิริ (ม.ป.ป. : 4) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการศึกษากรณีตัวอย่างไว้ดังนี้

1. ทำให้ผู้เรียนสามารถเผชิญปัญหามากมายในเวลาอันจำกัด
2. ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน และมีความกระตือรือร้น
3. ทำให้ผู้เรียนสนุกสนาน ตื่นเต้น ไม่เบื่อหน่าย
4. ทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนแจ่มชัด เพราะสามารถสร้างเรื่องราวได้ตรงจุดที่ต้องการสอน
6. ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือโดยไม่คิดถึงการแข่งขัน
7. ทำให้ผู้เรียนมีทักษะในการพิจารณาเหตุการณ์ที่เรียนอย่างรอบคอบ อภิปรายปัญหาได้ลึกซึ้ง มีหลักการ เหตุผล คุณธรรม และมองทิศทางแนวความคิดของตนได้ทะลุปรุโปร่ง
8. ทำให้ผู้เรียนได้พบกับปัญหาต่าง ๆ ก่อนที่จะเกิดในชีวิตจริง
9. ทำให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำปัญหาซึ่งอาจให้เป็นปัญหาง่ายขึ้น
10. ทำให้ครูเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้แนะแนวทาง
11. เป็นการถ่ายทอดความรู้อย่างมีระบบ
12. ใช้แนวทางกระบวนการตัดสินใจในการแก้ปัญหาในอนาคต
13. การตัดสินใจปัญหาแม้จะผิดพลาดก็ไม่ทำให้เกิดผลเสียหายจริง แต่เป็นบทเรียนที่จะสอนให้รู้จักการปรับปรุงต่อไป

แนวทางการสร้างกรณีตัวอย่าง

กรณีตัวอย่างเป็นสื่อการสอนที่สร้างขึ้นง่าย มีสาระ น่าสนใจ ให้อัปเดตเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจริยธรรมมาก (สุนน อมรวิวัฒน์ และสมพงษ์ จิตระดับ. 2522 : 639) ในการสร้างกรณีตัวอย่างมีแนวทางในการสร้างดังนี้ (สมพงษ์ จิตระดับ. 2530 : 83-84)

1. เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง หรือมีส่วนใกล้เคียงกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคม กรณีตัวอย่างไม่ควรเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นเอง หรือเขียนจากจินตนาการโดยสมมติให้เกิดขึ้นตามความต้องการ การใช้บุคคล เหตุการณ์ สิ่งแวดล้อมควรจะเป็นจริงด้วย

2. เป็นเรื่องที่ยังหาข้อยุติหรือข้อสรุปไม่ได้ มีประเด็นที่ต้องใช้ความคิดของบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย ทางเลือกของความคิดเห็นหรือคำตอบมีหลายแนวและเปิดกว้าง การตัดสินใจกระทำได้หลายทาง เมื่อจะพิจารณาได้ว่าทางใดเหมาะสมที่สุด กรณีตัวอย่างที่ไม่มีทางเลือกจะไม่ก่อให้เกิดการเรียนรู้

3. มีสื่อน่าสนใจ สนุกสนาน แทรกข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราว เหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

4. ให้ข้อมูลต่าง ๆ อย่างเพียงพอ ในการกำหนดปัญหาหรือประเด็นในการตัดสินใจ กรณีตัวอย่างไม่ควรยากเกินไปจนผู้เรียนไม่สามารถหาคำตอบได้ หรือง่ายจนเกินไป จนผู้เรียนไม่ต้องใช้สติปัญญาในการคิดมากนัก กรณีตัวอย่างที่ดีควรจะมีการแสดงทางเลือกในการตัดสินใจอย่างเด่นชัด

5. สอดคล้องกับเนื้อหาทางจริยธรรม เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์ของผู้เรียนในระดับชั้นที่สอน

6. ท้ายสุดของกรณีตัวอย่างจะต้องมีคำถามหรือประเด็นที่ใช้ในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น

ขั้นตอนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่าง

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524 : 83) กล่าวถึงขั้นตอนการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างไว้ดังต่อไปนี้

1. เลือกปัญหาหรือหัวข้อที่จะศึกษา ปัญหาที่กำหนดควรจะต้องเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ หรือการตีความหมาย การหาสาเหตุและวิธีแก้ปัญหานั้น

2. **ชั้นเลือกกรณีตัวอย่าง** ต้องให้สอดคล้องกับหัวข้อที่ต้องการศึกษา ปกติผู้เรียนจะต้องศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ของกรณีตัวอย่าง ดังนั้นครูจึงต้องเตรียมเครื่องมือหรือสิ่งในการศึกษาให้แก่ผู้เรียน การเสนอกรณีตัวอย่างทำได้ในรูปเอกสาร และภาพยนตร์ รูปภาพ หรือการแสดงบทบาทสมมติก็นำมาใช้เป็นสื่อได้

3. **ชั้นเตรียมตัวผู้เรียน** คือ การแนะนำจุดมุ่งหมายหรือปัญหาที่จะต้องพิจารณากับผู้เรียนก่อนลงมือศึกษา ซึ่งจะช่วยให้มีความสนใจและทำให้ผู้เรียนศึกษาบทเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. **ชั้นเสนอกรณีตัวอย่าง** การสอนอาจทำได้โดยให้ผู้เรียนอ่านกรณีตัวอย่างจากเอกสารหรือชมภาพยนตร์ ชมการแสดงบทบาทสมมติหรือการฟังเทปบันทึกเสียง ครูอาจจะเล่ากรณีตัวอย่างให้ฟังแบบเล่านิทานก็ได้ ข้อสำคัญครูต้องใช้สื่อต่าง ๆ มาประกอบการเล่า เช่น ภาพ แล้วติดภาพเหล่านั้นไว้เป็นขั้นตอนให้ผู้เรียนกลับมาศึกษาเพิ่มเติมได้ในภายหลัง เพราะมีแนวโน้มจะเกิดการลืมและทำความเข้าใจยากให้กับการศึกษาในขั้นวิเคราะห์

5. **ชั้นวิเคราะห์** ในขั้นนี้ครูควรจดคำถามต่าง ๆ ที่ได้เตรียมไว้ลงบนกระดานดำ เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ของผู้เรียน คำถามในขั้นนี้ควรเป็นปัญหาที่สัมพันธ์กับกรณีตัวอย่างโดยตรง ถ้ามีบุคคลที่เกี่ยวข้องในกรณีตัวอย่าง การเอ่ยชื่อบุคคลออกมาตรง ๆ จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกว่าได้ศึกษากกรณีตัวอย่างนั้น ๆ อย่างจริงจัง การวิเคราะห์อาจจะกระทำโดยการอภิปรายร่วมกันหรืออภิปรายกลุ่มย่อย แล้วให้ตัวแทนออกมารายงานผล ข้อสำคัญครูต้องจดบันทึกคำตอบข้อคิดของผู้เรียนลงบนกระดานดำอย่างเป็นระเบียบ เพื่อให้ผู้เรียนจะได้สังเกตพิจารณาผลการวิเคราะห์ของตนอีกครั้ง ก่อนสรุปข้อคิดเห็น

6. **ชั้นสรุปข้อคิดและหลักการ** ในขั้นนี้ครูตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนสรุปข้อคิดที่ได้จากการวิเคราะห์รายละเอียดต่าง ๆ ของกรณีตัวอย่างให้เป็นหลักการทั่วไป เป็นขั้นที่ครูจะได้เสนอหลักการหรือทฤษฎีหรือข้อปฏิบัติที่สัมพันธ์กับกรณีตัวอย่างซึ่งครูได้ศึกษาค้นคว้าเตรียมมาเป็นอย่างดีแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีหลักการ มีแนวปฏิบัติกว้างขวาง

ฉันทนา ภาคบังกช (ม.ป.ป. : 2) ได้กำหนดขั้นตอนของการศึกษากกรณีตัวอย่างไว้ดังนี้

ขั้นเตรียม

1. กำหนดสาระสำคัญที่ต้องสอน แล้วคัดเลือกกรณีตัวอย่างที่เหมาะสมกับเนื้อหา
ชั้นดำเนินการ

2. เสนอกรณีตัวอย่างแก่ผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย
3. ให้นักศึกษาประเด็นจากเรื่องด้วยตนเอง
4. ให้แต่ละกลุ่มอภิปรายความคิดเห็นแล้วสรุปหาข้อยุติ
5. รวมกลุ่มใหญ่เพื่อเสนอสรุปผลการอภิปรายด้วยการรายงานหรือแสดงบทบาทสมมติ
6. ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม
7. สรุปประเด็นเนื้อหา โดยโยงความคิดเห็นที่ได้รับจากการศึกษากรณีตัวอย่างไป

ใช้ในชีวิตประจำวัน

8. สังเกตการอภิปราย การตอบคำถามรายบุคคล หรือการทำแบบทดสอบ
9. สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในขณะรายงานหรือแสดงบทบาทสมมติ
10. สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนจากการปฏิบัติจริงหรือวิธีอื่นที่เหมาะสม

ชูศักดิ์ สิงห์อุตร (2532 : 6-7) ได้กำหนดขั้นตอนการสอนแบบเทคนิคศึกษา

กรณีตัวอย่าง ดังนี้

1. ขั้นเตรียม แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม ครูเสนอแนะวิธีศึกษากรณีตัวอย่าง
2. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง ให้กรณีตัวอย่างแก่นักเรียนได้ศึกษา
3. ขั้นวิเคราะห์ นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปราย ระดมพลังสมอง รวบรวม

ข้อมูลวิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกรณีตัวอย่าง

4. ขั้นสรุป ผู้เรียนและครูร่วมกันอภิปรายสรุป
5. ขั้นประเมินผล ผู้เรียนตอบปัญหาซึ่งครูกำหนดให้จากกรณีตัวอย่าง

พัชรินทร์ ธารีรัฐการ (2534 : 7) ได้กำหนดขั้นตอนการสอนแบบเทคนิคศึกษา

กรณีตัวอย่างอย่างไว้ดังนี้

ขั้นเตรียม

ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 6-7 คน ให้แต่ละกลุ่มเลือกประธานและเลขานุการกลุ่ม ครูแนะนำวิธีการศึกษากรณีตัวอย่าง การค้นคว้า การอภิปรายภายในกลุ่ม หลังจากนั้นหัวหน้าของแต่ละกลุ่มกับเอกสารสำหรับค้นคว้ากลุ่มละ 1 ชุด

ขั้นดำเนินการสอน

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน โดยครูนำสื่อที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่อง เช่น รูปภาพ ข่าวหนังสือพิมพ์ และสิ่งอื่น ๆ สนทนาซักถามปัญหาร่วมกัน

2. ขึ้นเสนอกรณีตัวอย่าง ครูแจกกรณีตัวอย่างให้นักเรียนทุกคนได้ศึกษาใช้เวลา 5 นาที กรณีตัวอย่างอาจนำเสนอในรูปแบบเอกสาร การ์ตูนเรื่อง สไลด์ วิดีทัศน์

3. ขึ้นวิเคราะห์ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันระดมพลังสมอง อภิปรายประเด็นคำถามจากบัตรกำหนดงาน แล้วรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร แบบเรียนที่กำหนดให้จากประสบการณ์เดิม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกรณีตัวอย่าง ศึกษาปัญหา สาเหตุของปัญหา แนวทางแก้ไข ปัญหา และผลของการแก้ปัญหา พร้อมทั้งสรุปประเด็นต่าง ๆ เพื่อเสนอผลงาน

4. ขึ้นเสนอผลงาน ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมาเสนอผลงานแล้วให้นักเรียนในห้องได้มีโอกาสซักถามข้อสงสัยของแต่ละกลุ่มที่มาอภิปราย

5. ขึ้นสรุปผล ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปแนวการปฏิบัติที่ดีในการแก้ปัญหา และสรุปแนวคิดที่ได้จากกรณีตัวอย่าง

ทักษะกระบวนการกับการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง

จุดเน้นสำคัญประการหนึ่งของหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 คือ การเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ การเรียนรู้ของหลักสูตรฉบับปรับปรุงใหม่ที่จะเน้นการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนเป็นผู้ที่สมบูรณ์ในรอบด้าน ทั้งในด้านความรู้พื้นฐานสำหรับพัฒนาตน พัฒนาสังคม พัฒนาอาชีพ มีความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ได้พัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ เช่น กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการปฏิบัติงาน การจัดการ กระบวนการกลุ่ม การแสวงหาความรู้ รวมถึงจริยธรรม

ทักษะกระบวนการ 9 ประการ ที่นักเรียนทุกคนทุกระดับควรมีติดตัวจนเป็นนิสัยและสามารถนำกระบวนการนั้นไปสร้างความสำเร็จให้ตนเองได้ในอนาคต ซึ่งเป็นจุดเน้นของหลักสูตรนั้น ครูจำเป็นต้องฝึกให้ผู้เรียนผ่านขั้นตอน กระบวนการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำสอดคล้องกับหลักที่ว่า การศึกษา คือ การสร้างนิสัย ขั้นตอนของทักษะกระบวนการ 9 ประการ มีดังนี้ (สงวน ลักษณะ. 2533 : 7-10)

1. ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น
2. คิดวิเคราะห์วิจารณ์
3. สร้างทางเลือกหลากหลาย
4. ประเมินและเลือกทางใช้ปฏิบัติ
5. กำหนดและลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติ

6. ปฏิบัติตามแผนด้วยความชื่นชม
7. ประเมินระหว่างปฏิบัติ
8. ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
9. ประเมินผลรวม เพื่อให้เกิดความภูมิใจ

ทักษะกระบวนการไม่ใช่วิธีสอนหรือขั้นตอนการสอน แต่เป็นขั้นตอนของการดำเนินการหรือกระบวนการทำงานที่ใคร ๆ อาจนำไปใช้ได้ ทักษะกระบวนการนั้นจัดเป็นกระบวนการทำงานที่เป็นไปตามธรรมชาติ แต่ครบวงจร และมีส่วนช่วยให้งานเสร็จอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ เพราะเริ่มต้นด้วยการตระหนักในปัญหาและความจำเป็น แล้วลงมือวางแผนเป็นขั้นตอน ต่อจากนั้นก็เป็นการทำด้วยความชื่นชมหรือด้วยความเต็มอกเต็มใจ ขณะที่มีการติดตามผลนำมาปรับปรุง เมื่อแล้วเสร็จก็มีการสรุปผลเพื่อให้เกิดความพอใจในความสำเร็จ เป็นกระบวนการทำงานที่มีครบทั้งด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก และลงมือปฏิบัติ ผู้ใดทำงานเป็นกระบวนการครบถ้วนดังกล่าวมานี้ได้ น่าจะมีความสุขกับการทำงานและผลสำเร็จของงานอย่างแท้จริง (กรมวิชาการ. 2533 : 46)

ในการสอนให้ผู้เรียนรับรู้และนำกระบวนการไปใช้นั้น ครูควรเลือกใช้วิธีสอนที่พิจารณาเห็นว่า เหมาะสมกับพื้นฐานและความพร้อมของผู้เรียนและข้อจำกัดอื่น ๆ ในการสอน (วัลลภ กันททรัพย์. 2534 : 4) และในการสอนครูควรจะพิจารณาลักษณะของบทเรียนและสอดคล้องกับทักษะกระบวนการเข้าไปให้เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์ของบทเรียนนั้น มิใช่จะสอนให้ครบทุกขั้นตอนหรือครบวงจรเสมอไป การใช้ทักษะกระบวนการจริง ๆ นั้น มีทั้งการใช้ต่อเนื่องจนครบวงจรในโอกาสเดียวกัน และการใช้เฉพาะบางขั้นตอนในบางจังหวะของเรื่องหรือเหตุการณ์ ดังนั้นในการสอนก็เช่นกัน บางบทเรียนควรสอนให้ครบทุกขั้นตอน แต่บางบทเรียนก็ควรเน้นเฉพาะบางขั้นตอนเท่านั้น

จังหวะในการสอนที่จะสอดคล้องกับทักษะกระบวนการเข้าไปน่าจะเป็นดังนี้

1. ถ้าเป็นบทเรียนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานหรือภาคปฏิบัติ ควรสอนให้ครบขั้นตอนในบทเรียนนั้น และให้ผ่านทีละขั้นตอน นี่คือ ความคิดที่จะสร้างบทเรียนเกี่ยวกับทักษะกระบวนการ

2. ถ้าบทเรียนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการทำงาน ควรนำกระบวนการย่อยมาสอดคล้องใส่ในบทเรียน แต่นำเด็กผ่านขั้นตอนทั้งหมดในบทเรียนต่อไป ตัวอย่างเช่น เรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อม อาจมีบทเรียนให้เด็กเกิดตระหนักว่า สิ่งแวดล้อมมีความสำคัญที่ต้องรักษา โดย

ใช้กระบวนการสร้างความตระหนัก อีกวิธีหนึ่งที่เราทำได้ ในกรณีข้อ 2 นี้ก็คือ ครูนำกระบวนการอื่น ๆ ที่มีอยู่ในวิชานั้นมาสอนตามขั้นตอนต่าง ๆ ให้ครบ แต่ครูต้องตรวจสอบว่า เมื่อเทียบกับทักษะกระบวนการแล้ว ผู้เรียนไปถึงขั้นไหน แล้วหาทางเพิ่มเติมให้ครบทยเรียนต่อ ๆ ไป โดยปกติทักษะกระบวนการ 9 ประการนี้ เป็นจุดรวมของวิธีสอนทุกวิธี โดยผนวกการเรียนรู้เกือบทุกประเภทไว้แล้ว ได้แก่

1. กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด
2. กระบวนการคิดวิเคราะห์
3. กระบวนการแก้ปัญหา
4. กระบวนการสร้างความตระหนัก
5. กระบวนการคณิตศาสตร์
6. กระบวนการเรียนภาษา
7. กระบวนการสร้างเจตคติ
8. กระบวนการสร้างค่านิยม
9. กระบวนการรู้ความเข้าใจ
10. กระบวนการกลุ่ม
11. กระบวนการปฏิบัติ

การสอนแบบเทคนิคศึกษากกรณีตัวอย่าง เป็นการสอนที่ผู้วิจัยสร้างเรื่องราวหรือสภาพปัญหา แล้วเสนอเป็นกิจกรรมการสอนให้นักเรียนได้ศึกษา เพื่อให้นักเรียนระดมพลังสมองฝึกการอภิปราย ฝึกการคิดวิเคราะห์ ฝึกการแก้ปัญหา การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และฝึกการทำงานกลุ่ม โดยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยเพื่อร่วมกันอภิปราย แสดงความคิดเห็นเพื่อตัดสินใจและหาแนวทางในการแก้ปัญหา ซึ่งถือได้ว่าการสอนแบบเทคนิคศึกษากกรณีตัวอย่างเป็นการสอนที่สอดคล้องในการฝึกให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบเทคนิคศึกษากกรณีตัวอย่าง

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524 : 83) ได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากกรณีตัวอย่าง พบว่า นิสิตที่ทดสอบสอนโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากกรณีตัวอย่าง ผู้เรียนจะมีความกระตือรือร้นขึ้น เพราะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างจริงจัง

ชูศักดิ์ สิงห์บุตร (2532 : 72-73) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือของหน่วยศึกษานิเทศก์ ผลปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างเป็นวิธีสอนซึ่งนำเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ มาดัดแปลงให้เหมาะสม ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกการแก้ปัญหาและร่วมกิจกรรมกลุ่ม ระดมพลังสมองในการวิเคราะห์ ทำให้ผู้เรียนมีความอยากรู้อยากเห็น จึงเกิดความเข้าใจและมีอิสระในการคิดด้วย

นิชรินทร์ ธารีรัฐการณ (2534 : 83-88) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง กับการสอนตามคู่มือของหน่วยศึกษานิเทศก์ ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความสามารถในการแก้ปัญหาของทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ความสามารถในการแก้ปัญหาของกลุ่มทดลอง หลักการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างทำให้นักเรียนสามารถคิดอย่างมีเหตุผล ได้ทำงานตลอดเวลาและรู้จักการวิเคราะห์วิจารณ์

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ใช้วิธีสอนแบบอื่น แต่ได้มีการนำกรณีตัวอย่างมาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการสอนด้วย เช่น วิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ สถานการณ์จำลองซันดิเคท การเรียนรู้เป็นทีม และวิธีอื่นอีกหลายวิธี ตัวอย่างเช่น

ฉีกฤทัย บุขบา (2526 : 66-67) ได้ศึกษาผลการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง และวิธีไม่ใช้สถานการณ์จำลอง วิชาสังคมศึกษา หน่วยปัญหาโลกปัจจุบันชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลปรากฏว่า เจตคติต่อการสอนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลองกับก่อนทดลองสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะกิจกรรมการเรียนการสอนมีการศึกษากรณีตัวอย่าง จึงมีส่วนสร้างความสนใจในการเรียนรู้ นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้ร่วมมือศึกษาค้นคว้าและแก้ปัญหาในบทเรียน โดยผู้เรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ให้โอกาสผู้พากษ์วิจารณ์ข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรในขณะที่มีการเรียนการสอน และมีครูคอยให้กำลังใจและแนะแนวทางการเรียนอย่างใกล้ชิด

ไชยรัตน์ ปราณี (2531 : 81-82) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรม การทำงานกลุ่มและความรับผิดชอบต่องานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบซินดิเคตกับการสอนตามคู่มือครู ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ เพราะผู้เรียนได้เรียนจากการศึกษากรณีตัวอย่างสไลด์ประกอบเสียง ทำให้ผู้เรียนสนุกสนาน เกิดความสนใจ และสามารถนำประโยชน์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สง่า วุฒิประจักษ์ (2531 : 77-78) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการสอนจริยธรรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามคู่มือครู ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ เพราะการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในครั้งนี้มีการศึกษากรณีตัวอย่าง จึงทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีความกระตือรือร้นในการเรียนและมีการวิเคราะห์ตามไปด้วย ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทศนคติ ค่านิยมกันและกัน จากนั้นจึงสรุปเป็นมติของกลุ่ม การทำกิจกรรมดังกล่าวผู้เรียนค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ผู้เรียนจะจดจำได้ดีและมีความหมายต่อผู้เรียน

จารุวรรณ เพ็ญสุข (2533 : 71-72) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบการเรียนเป็นทีมที่จัดกิจกรรมด้วยการใช้กรณีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือครู พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมนุษยสัมพันธ์ของทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ

ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือ

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2531 : 4) ได้ให้ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือว่า หมายถึง วิธีการสอนอีกแบบหนึ่งซึ่งกำหนดให้นักเรียนที่มีความสามารถต่างกันทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ โดยปกติจะมี 4 คน เป็นเด็กเรียนเก่ง 1 คน เรียนปานกลาง 2 คน และเรียนอ่อน 1 คน ผลการเรียนของเด็กจะพิจารณาเป็น 2 ตอน ตอนแรกจะพิจารณาค่าเฉลี่ยของ

ทั้งกลุ่ม ตอนที่สองจะพิจารณาคะแนนสอบเป็นรายบุคคล การสอบทั้ง 2 ครั้ง เด็กต่างคนต่างสอบ แต่เวลาเรียนต้องร่วมมือกัน ดังนั้นเด็กเก่งจึงพยายามช่วยเหลือเด็กอ่อนเพราะจะทำให้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มดีขึ้น และทางโรงเรียนมีรางวัลเป็นการเสริมแรงให้ด้วย หากค่าเฉลี่ยกลุ่มใดได้เกินเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนตั้งไว้

พรรณรัชมี เก้าธรรมสาร (2533 : 35) ได้ให้ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือไว้ว่า เป็นการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน (Cooperative Learning) เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ สมาชิกในกลุ่มจะมีความสามารถแตกต่างกัน ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และรับผิดชอบการทำงานของตนเองเท่า ๆ กับรับผิดชอบการทำงานของสมาชิกในกลุ่มด้วย

ชาญชัย อาจิณสมจาร (2533 : 19) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือ คือ การใช้การสอนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อนักเรียนจะได้ทำงานร่วมกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่มสูงสุด และหมายความมากกว่าแค่การเอาเด็ก ๆ เข้ามาร่วมเป็นกลุ่มย่อย ๆ และบอกให้ทำงาน แต่จะต้องทำให้นักเรียนเชื่อว่าเขาอาจจะจนหรือว่าน้ำไปพร้อม ๆ กันโดยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ชูศรี สนิทประชากร (2533 : 34) ได้กล่าวถึงความหมายของการเรียนรู้โดยการร่วมมือว่าเป็นการเรียนที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับการเรียนรู้ที่เป็นการแข่งขัน

นาทึฟ, วินิตซกี และดริคกี (Native, Winitzky and Dricky. 1991 : 216) ได้ให้ความหมายของ Cooperative Learning ว่าหมายถึง วิธีการสอนซึ่งจัดให้นักเรียนเรียนด้วยกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยปกติจะประกอบด้วยสมาชิก 4-6 คน มีความสามารถแตกต่างกัน สมาชิกมีบทบาทแตกต่างกัน เช่น เป็นผู้ประสานงาน ผู้จัดบันทึก ผู้รวบรวม บทบาทนี้จะหมุนเวียนกันไป

แฟรงค์ และจอห์นสัน (Olivas. 1991 : 22; citing Frank and Johnson. n.d.) ได้ให้ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือไว้ว่าเป็นนักเรียนกลุ่มเล็ก ๆ 2-6 คน ทำงานร่วมกันโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะทำให้การเรียนสำเร็จ สมาชิกในทีมจะมีส่วนที่ต้องเรียนโดยช่วยเหลือกันในการแก้ปัญหาและมีความก้าวหน้าไปด้วยกันความสัมพันธ์จะเป็นคะแนนช่วยเหลือกันของสมาชิกภายในทีม ตลอดจนการเรียนรู้ทักษะจากสมาชิกคนอื่น ๆ

สรุปได้ว่า การเรียนแบบร่วมมือนี้หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยครูจะแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ 4-6 คน ภายในกลุ่มผู้เรียนจะมีระดับความสามารถที่

แตกต่างกัน ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกทุกคนต้องรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนและรับผิดชอบงานของกลุ่ม โดยที่สมาชิกกลุ่มจะได้รับผลประโยชน์จากการทำงานร่วมกันเท่า ๆ กัน

ประวัติการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือ (พรวรรค์มี เเงาธรรมสาร. 2533 :

32-33)

การสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือแบบแรกได้รับการพัฒนาที่ Johns Hopkins University (Slavin : 1987) เรียกชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า Student Team Achievement Division (STAD) ประกอบด้วยกิจกรรมที่เป็นวงจรตามลำดับดังนี้

1. ครูสอนบทเรียน
2. นักเรียนทั้ง 4 คน ทำงานร่วมกันตามที่ครูกำหนดให้ เปรียบเทียบคำตอบกัน ชักถามกัน ตรวจงานกัน ทั้งนี้แล้วแต่วิชาที่เรียน
3. นักเรียนได้รับคำแนะนำให้อธิบายวิธีทำแบบฝึกหัดให้เพื่อนฟังไม่ใช่บอกคำตอบเท่านั้น
4. เมื่อจบบทเรียนครูจะให้ทำแบบทดสอบสั้น ๆ ซึ่งนักเรียนแต่ละคนต้องทำด้วยตนเอง จะช่วยกันไม่ได้
5. ครูตรวจผลการสอบของเด็กแล้วคำนวณคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มให้เด็กทราบ และถือว่าเป็นคะแนนของเด็กแต่ละคนในกลุ่มด้วย
6. นักเรียนคนใดทำคะแนนได้ดีกว่าครั้งก่อนจะได้รับการชมเชยเป็นรายบุคคล และกลุ่มใดทำคะแนนได้ดีกว่าครั้งก่อนจะได้รับการชมเชยทั้งกลุ่ม

นอกจากนั้น สลาบิน ยังได้พัฒนาการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือ ที่เรียกว่า Teams Games-Tournaments (TGT) เป็นการเรียนเป็นทีม มีการใช้เกมและการใช้การแข่งขัน โดยจะต้องมีเป้าหมายของทีมและช่วยเหลือกันเพื่อความสำเร็จของทีม มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม 4 คน โดยสมาชิกในทีมมีความสามารถต่างกัน และเทคนิคนี้มีการเสริมแรง เช่น การให้รางวัล คำชมเชย เป็นต้น เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนร่วมมือกันทำงาน

หลักการพื้นฐานสำคัญเบื้องต้นของการเรียนแบบร่วมมือ

สรุศักดิ์ หลาบลาลา (2533 : 32) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีเรียน ไม่ใช่วิธีสอน ใช้ในการเสริมการเรียนได้ดีขึ้นและการเรียนแบบร่วมมือนี้ ควรนำมาใช้อย่างถึง

โดยเฉพาะปัจจุบันที่สังคมมีการแข่งขันสูง มีการเอาวัดเอาเปรียบมาก

จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson and Johnson. 1989 : 80) ได้กล่าวถึงหลักการพื้นฐานของการเรียนแบบร่วมมือว่าสมาชิกในกลุ่มทุกคนต้องปฏิบัติตามพื้นฐาน 5 ประการดังต่อไปนี้

1. การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเชิงบวก (Positive Interdependence)

นักเรียนรู้สึกว่าตนจำเป็นจะต้องอาศัยผู้อื่น ในการทำงานกลุ่มให้สำเร็จ กล่าวคือ "ร่วมเป็นร่วมตายกัน" วิธีการที่ทำให้เกิดความรู้สึกเช่นนี้อาจจะทำโดยให้มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน เช่น นักเรียนต้องเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และเพื่อนทุกคนในกลุ่มจะต้องเรียนรู้ด้วยกัน หรืออาจให้รางวัลร่วมกัน เช่น ถ้านักเรียนกลุ่มใดทำคะแนนได้สูง สมาชิกแต่ละคนก็จะได้คะแนนเพิ่มในส่วนของตนสูงตามไปด้วย

2. การติดต่อปฏิสัมพันธ์โดยตรง (Face to Face Promotion Interaction)

เนื่องจากการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเชิงบวก มิใช่วิธีที่จะทำให้เกิดผลอย่างปาฏิหาริย์ แต่ผลดีที่จะเกิดขึ้นจากการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันนั้นจะต้องมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ระหว่างนักเรียนในการเรียนรู้แบบร่วมมือ การสรุปเรื่อง การอธิบาย การขอความช่วยเหลือในบทเรียนที่เรียนมาให้แก่กลุ่มเพื่อนเป็นลักษณะที่สำคัญของการติดต่อปฏิสัมพันธ์โดยตรงของการเรียนแบบร่วมมือ ดังนั้น จึงควรมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกเสนอแนวความคิดใหม่ ๆ เพื่อเลือกสิ่งที่ดีถูกต้องและเหมาะสมที่สุด

3. ทุกคนต้องมีความรับผิดชอบต่องานที่ทำที่ศึกษา ทำหน้าที่แลกเปลี่ยนความรู้ช่วยเหลือให้คนอื่น ๆ ในกลุ่มมีความรู้เรื่องนั้นเท่า ๆ กันอย่างแท้จริง (Individual Account Ability) การเรียนรู้แบบร่วมมือจะถือว่าไม่สำเร็จจนกว่าสมาชิกทุกคนจะเรียนรู้ในบทเรียนได้ทุกคน หรือได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อนในกลุ่มให้เรียนรู้ได้ทุกคน เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องวัดผลการเรียนของแต่ละคน เพื่อกลุ่มจะได้ช่วยเหลือเพื่อนที่ไม่เก่ง บางทีครูอาจจะใช้วิธีทดสอบสมาชิกกลุ่มหรือสุ่มเรียกคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ตอบคำถาม กลุ่มจึงต้องช่วยกันเรียนรู้และช่วยกันทำงานโดยมีความรับผิดชอบต่องานของตนเป็นพื้นฐาน ซึ่งจะต้องเข้าใจและรู้แจ้งในงานที่ตนรับผิดชอบอันจะก่อให้เกิดผลสำเร็จของกลุ่มตามมา ดังนั้น จึงไม่มีนักเรียนคนหนึ่งคนใดที่จะเอาเปรียบบนความพยายามอย่างหนักของเพื่อน

4. นักเรียนต้องสามารถที่จะทำงานร่วมกันได้ทุกคน และสามารถทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยได้ (Interpersonal and Small Group Skills) โดยครูต้องฝึกให้นักเรียนได้บรรลุเป้าหมายในสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

- 4.1 ต้องทำความรู้จักและไว้วางใจกัน
- 4.2 พูดสื่อความหมายกันได้อย่างชัดเจน
- 4.3 ยอมรับและให้การสนับสนุนซึ่งกันและกัน
- 4.4 ช่วยกันแก้ปัญหาของความขัดแย้ง

จากทักษะและการทำงานกลุ่มนี้เองที่จะทำให้นักเรียนช่วยเหลือเอื้ออาทรในการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน มีการร่วมมือกันในกลุ่ม ดังนั้นทุกคนจึงเกิดการเรียนรู้ที่จะมีส่วนร่วมในการทำงานให้กลุ่มได้รับความสำเร็จ

5. กระบวนการกลุ่ม (Group Process) กระบวนการกลุ่ม หมายถึง การให้นักเรียนมีเวลาและได้กระบวนการวิเคราะห์ว่ากลุ่มทำงานได้เพียงใด และสามารถใช้ทักษะสังคมและมนุษยสัมพันธ์ได้เหมาะสม กระบวนการกลุ่มนี้จะช่วยให้สมาชิกในกลุ่มทำงานได้ผลในขณะที่สัมพันธ์ภาพระหว่างกลุ่มก็จะเป็นไปด้วยดี กล่าวคือ กลุ่มจะมีความเป็นอิสระโดยสมาชิกในกลุ่มสามารถจัดกระบวนการกลุ่ม และสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวของพวกเขานเอง ทั้งนี้ข้อมูลป้อนกลับจากครู หรือเพื่อนนักเรียนทั้งที่เป็นผู้สังเกตจะช่วยให้กลุ่มดำเนินการให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ความแตกต่างระหว่างการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันและการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิม

พรณรัชมี เเงาธรรมสาร (2533 : 35-36) ได้กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน และการเรียนแบบกลุ่มเดิมไว้หลายประการดังนี้

1. การเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน สมาชิกกลุ่มมีความรับผิดชอบในการเรียนร่วมกัน สนใจการทำงานของตัวเองเท่า ๆ กัน กับการทำงานของสมาชิกกลุ่ม ส่วนการเรียนแบบกลุ่มเดิมนั้น สมาชิกกลุ่มไม่มีความรับผิดชอบร่วมกัน

2. สมาชิกกลุ่มแต่ละคนรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายมีการให้คำแนะนำช่วยเหลือแนะ การทำงานของกลุ่มสมาชิก ในการเรียนแบบกลุ่มเดิมนั้นสมาชิกกลุ่มแต่ละคนได้รับผิดชอบของตัวเองเสมอไป บางครั้งก็ใส่ชื่อของตัวเองโดยไม่ได้ทำงาน

3. ในการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันนั้น สมาชิกกลุ่มมีความสามารถที่แตกต่างกัน แต่ในการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมนั้น สมาชิกของกลุ่มมีความสามารถใกล้เคียงกัน

4. มีการแลกเปลี่ยนบทบาทผู้นำภายในกลุ่มการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันขณะที่ผู้นำหรือหัวหน้าจะได้รับคัดเลือกจากสมาชิกแบบกลุ่มเดิม

5. สมาชิกกลุ่มในกลุ่มการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันช่วยเหลือสนับสนุนให้กำลังใจการทำงานกลุ่มช่วยกันรับผิดชอบการเรียนของสมาชิกกลุ่ม และแน่ใจว่าสมาชิกทุกคนทำงานกลุ่ม ในการเรียนแบบกลุ่มเดิมนั้น สมาชิกรับผิดชอบในงานของตนเองเท่านั้น อาจแบ่งงานกันไปทำ และเอาผลงานมารวมกัน

6. จุดมุ่งหมายของการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันนั้น คือ การให้สมาชิกทุกคนใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการทำงานกลุ่ม โดยยังคงรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อสมาชิกกลุ่มในการเรียนแบบกลุ่มเดิมนั้นจุดมุ่งหมายอยู่ที่การทำงานให้สำเร็จเท่านั้น

7. นักเรียนจะได้รับการสอนทักษะทางสังคม (Social Skill) ที่จำเป็นจะต้องใช้ในขณะทำงานกลุ่ม แต่ทักษะเหล่านี้จะถูกละเลยสำหรับการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิม

8. ในการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันครูจะเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือสังเกตการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ในขณะที่ในการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมครูไม่สนใจนักเรียนในขณะทำงานกลุ่ม

9. ในการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน ครูเป็นผู้กำหนดวิธีการในการทำงานกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนในการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมนั้นครูไม่สนใจวิธีการในการดำเนินการภายในกลุ่มให้สมาชิกกลุ่มจัดการกันเอง

จากที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การจัดกลุ่มการเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกันหรือการจัดกลุ่มแบบร่วมมือนั้นสมาชิกกลุ่มจะต้องรับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันทุกคนภายในกลุ่มมีการช่วยเหลือสนับสนุนให้กำลังใจซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา ทำให้สมาชิกกลุ่มทุกคนจะได้รับความรู้ประสบการณ์จากการเรียนเท่า ๆ กัน และมากกว่าการจัดกลุ่มการเรียนแบบเดิม

ตาราง 1 เปรียบเทียบการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือกับการสอนโดยเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิม

การสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning)	การสอนโดยการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิม (Traditional Learning)
1. มีความรับผิดชอบร่วมกัน 2. สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบในงานของตนเองและของสมาชิกในกลุ่ม 3. สมาชิกมีความสามารถที่แตกต่างกัน 4. สมาชิกพลัดเปลี่ยนกันเป็นหัวหน้า 5. สมาชิกแบ่งความรับผิดชอบซึ่งกันและกัน 6. เน้นที่วิธีการและผลงาน 7. มีการสอนทักษะทางสังคม 8. ครูสังเกตการณ์แนะนำการทำงานกลุ่ม 9. มีวิธีการทำงานกลุ่ม	1. ไม่มีความรับผิดชอบร่วมกัน 2. สมาชิกแต่ละคนอาจจะไม่รับผิดชอบในงานที่ของตัวเองและของสมาชิกกลุ่ม 3. สมาชิกมีความสามารถใกล้เคียงกัน 4. สมาชิกเลือกหัวหน้า 5. สมาชิกรับผิดชอบเฉพาะตัวเอง 6. เน้นที่ผลงาน 7. ทักษะทางสังคมถูกละเลยไม่ได้มีการสอน 8. ครูละเลยไม่สนใจการทำงานกลุ่มของนักเรียน 9. ไม่มีวิธีการทำงานกลุ่ม

ที่มา : สามารถ สุขาวษ์ (2537 : 24)

เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือ (สามารถ สุขาวษ์. 2537 : 25-40)

การเรียนแบบร่วมมือเป็นการเรียนที่อาศัยโครงสร้างเป้าหมายแบบร่วมมือเป็นพื้นฐาน ซึ่งโครงสร้างเป้าหมายแบบร่วมมือจะทำให้ให้นักเรียนในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันสูง การแลกเปลี่ยนข่าวสารและการติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการช่วยเหลือเอื้ออำนวยต่อกันรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมในผลผลิตของกลุ่ม รู้จักแบ่งหน้าที่ รู้สึกรับผิดชอบ และกลัวความล้มเหลวน้อยลง จะช่วยให้เกิดผลดีต่อสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากขึ้น เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือที่สำคัญมีดังนี้

1. การแบ่งกลุ่ม-กลุ่มสัมฤทธิ์ (Student Team Achievement Division หรือ STAD) ประกอบด้วยกิจกรรมที่เป็นวงจรตามลำดับขั้นดังนี้

1.1 ครูสอนบทเรียน

1.2 นักเรียน 4 คน ทำงานร่วมกันตามที่ครูกำหนดให้เปรียบเทียบคำตอบกัน
ซักถามกัน ตรวจสอบกัน ทั้งนี้แล้วแต่วิชาที่เรียน

1.3 นักเรียนได้รับคำแนะนำให้อธิบายวิธีทำแบบฝึกหัดให้เพื่อนฟังด้วยไม่ใช่บอก
แต่คำตอบเท่านั้น

1.4 เมื่อจบบทเรียนครูจะได้ทำแบบทดสอบแบบสั้น ๆ ซึ่งนักเรียนแต่ละคนต้อง
ทำด้วยตนเอง จะช่วยกันไม่ได้

1.5 ครูตรวจผลการสอบของเด็กแล้วคำนวณคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มให้เด็กทราบ
และถือว่าเป็นคะแนนได้ดีกว่าครั้งก่อนจะได้รับคำชมเชยทั้งกลุ่ม

1.6 นักเรียนคนใดที่ทำคะแนนได้ดีกว่าครั้งก่อนจะได้รับคำชมเชยเป็นรายบุคคล
และกลุ่มใดที่ทำคะแนนได้ดีกว่าครั้งก่อนจะได้รับคำชมเชยทั้งกลุ่ม

2. การแบ่งกลุ่ม-เล่นเกม-แข่งขัน (Team-Game-Tournaments หรือ TGT)
มีการแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มละ 4-5 คน สมาชิกในกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีผลการเรียน
เป็นทีม มีการใช้เกมและใช้การแข่งขันโดยจะต้องมีเป้าหมายของทีมและช่วยเหลือกันเพื่อ
ความสำเร็จของทีม ภารกิจของกลุ่ม คือ หลังจากครูสอนบทเรียนแต่ละบทแล้วกลุ่มจะต้อง
เตรียมสมาชิกทุกคนในกลุ่มให้พร้อม สำหรับการแข่งขันตอบคำถามที่ครูจะให้ขึ้นในวันต่อไป
โดยมีการช่วยสอนและถามกันในกลุ่มตามเนื้อหาในเอกสารที่ครูแจกให้โดยปกติจะมีการแข่งขัน
สัปดาห์ละครั้ง ประกอบด้วย คำถามสั้น ๆ และเทคนิคการสอนแบบนี้มีการเสริมแรง การ
ให้รางวัล คำชมเชย เพื่อให้นักเรียนร่วมมือกันทำงาน

3. Team Assisted Individualization (TAI) วิธีนี้มีการแบ่งเด็กเป็น
กลุ่ม ๆ ละ 4 คน ที่มีระดับความสามารถต่างกันเหมือนกับวิธี STAD แต่วิธี TAI ได้รับ
การออกแบบไว้สำหรับสอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาปีที่ 3-6 โดยเฉพาะชั้นแรกที่มีการ
ทดสอบความสามารถในวิชาคณิตศาสตร์ของเด็กก่อนจัดเด็กเข้ากลุ่มละ 4 คน เด็ก
แต่ละคนจะเริ่มบทเรียนไม่เหมือนกัน เพราะมีระดับความสามารถต่างกันแต่ทำงานร่วมกันเป็น
ทีม เด็กทุกคนจะได้รับการสอนเป็นรายบุคคล (Individualized Instruction) เฉพาะที่
อยู่ในระดับความสามารถเท่ากัน เสร็จแล้วทุกคนกลับมานั่งรวมกลุ่มทำงาน เด็กที่เรียนล้าหน้า
ไปแล้วจะช่วยเด็กอ่อนในการทำงานและช่วยตรวจแบบฝึกหัดได้ด้วย เมื่อจบหน่วยการเรียนรู้
แต่ละหน่วยครูจะทดสอบโดยใช้ข้อสอบแตกต่างกันแต่ละสัปดาห์ ครูจะนับจำนวนบทเรียนที่เด็ก

แต่ละกลุ่มทำได้สำเร็จ หากกลุ่มใดทำได้มากกว่าเกณฑ์ที่ครูกำหนดไว้ กลุ่มนั้นจะได้รับรางวัล และยังเพิ่มคะแนนให้กับแบบฝึกหัดที่ถูกทุกข้อ และแบบฝึกหัดที่ทำเสร็จทุกข้อด้วยเป็นพิเศษ

4. Cooperative Integrated Reading and Composition (CIRC) วิธีนี้ ออกแบบไว้สอนวิชาอ่านและเขียนไทยในระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ครูจะแบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเก่งกับกลุ่มอ่อน แล้วจับคู่กัน ครูจะแยกสอนทีละกลุ่ม ขณะที่ครูสอนกลุ่มที่หนึ่ง กลุ่มที่เหลือจะจับคู่ทำงานกันในกิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ อ่านให้เพื่อนฟัง ตอบคำถามท้ายบท ฝึกจดจำ และสะกดคำและค้นคว้าหาความหมายของศัพท์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในท้องเรื่อง

เมื่อเด็กเก่งและเด็กอ่อนจับคู่กันและทำงานร่วมกันเป็นทีม กิจกรรมที่ต้องกระทำมักจะ เป็นสรุปจุดสำคัญของท้องเรื่อง ฝึกอ่านเพื่อความเข้าใจ จัดทำโครงร่างของเรื่องความ เขียน เรื่องความ และทบทวนเรื่องความหรือเรื่องที่เขียน เพื่อปิดที่ป้ายประกาศหน้าห้องเรียน

เด็กจะเรียนตามแผนการสอนที่ครูกำหนดให้ฝึกปฏิบัติทดสอบก่อนสอนจริง เด็กจะไม่ ทำการทดสอบจนกว่าทั้งสองคนประเมินกันแล้วว่า พร้อมทั้งจะสอบเด็กคู่ใดที่ทำคะแนนเฉลี่ยทั้ง การอ่านและการเขียนได้สูงกว่าเกณฑ์ที่ครูกำหนดไว้จะได้รับการประกาศชมเชย (สุรศักดิ์ หลาบมาลา. 2531 : 5-6)

กล่าวได้ว่า การเรียนแบบร่วมมือ 4 วิธีที่ได้พัฒนาในครั้งแรก คือ การเรียนที่เรียก ว่า Student Achievement Division (STAD), Team Games Tournament (TGT), Team Assisted Individualization (TAI) และ Cooperative Integrated Reading and Composition (CIRC)

นอกจากนี้ยังได้มีการทดลองใช้เทคนิคการเรียนแบบอื่น ๆ อีกได้แก่

1. การเรียนแบบสะสมความรู้ (Jigsaw) ได้รับการพัฒนาโดย อรอนสันและคน อื่น ๆ (Furtwengler. 1992 : 60; citing Aronson and others. 1978) ประกอบ ด้วยสมาชิก 6 คน มีความสามารถแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ใช้สอนนักเรียนเกรด 3-4 สมาชิกของแต่ละทีมไปศึกษาพร้อมกับทีมอื่น ๆ ไม่ซ้ำกัน แล้วกลับมาสอนเพื่อนในทีมในสิ่งที่ตนได้ เรียนรู้มา วิธีนี้ใช้กับการเรียนความรู้ใหม่และการทบทวนความรู้เก่าเป็นวิธีการเรียนที่ส่งเสริม ให้เด็กได้พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในฐานะเท่าเทียมกัน

2. การเรียนแบบสะสมความรู้ 2 (Jigsaw 2) ได้รับการพัฒนาโดยสลาวิน (Furtwengler. 1992 : 60; citing Slavin. 1968 : 104) นักเรียนในทีมมีความ แตกต่างกันเช่นเดียวกับ STAD และ TGT นักเรียนในแต่ละทีมจะได้รับมอบหมาย หรือ

ให้อ่านหนังสือและช่วยกันสรุปประเด็นที่สำคัญในสิ่งที่ได้ศึกษาแล้ว ซึ่งสมาชิกของทีมคนใดคนหนึ่งไปร่วมศึกษา อภิปรายกับสมาชิกคนอื่น ๆ และกลับมาหาสมาชิกในทีม ซึ่งในที่สุดสมาชิกทุกคนก็ได้ไปศึกษาเรื่องต่าง ๆ ได้ครอบคลุม และนักเรียนแต่ละคนจะได้รับการทดสอบ

3. การเรียนแบบศึกษาภายในกลุ่ม (Group Investigation) ได้รับการพัฒนาโดย สลาโม และชาร์น (Slavin. 1990 : 94-101; citing Slamo and Sharan. 1976) แต่ละทีมประกอบด้วยสมาชิก 2-6 คน ทีมจะเลือกหัวข้อที่จะศึกษาและแต่ละคนจะแบ่งงานกันไปศึกษา แล้วให้ทีมเสนอรายงานต่อเพื่อนร่วมชั้น

4. การเรียนแบบร่วมมือกลุ่ม (Co-op Co-op) นักเรียนแต่ละกลุ่มทำผลงานซึ่งผลงานนั้นแต่ละคนมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างชัดเจน แล้วทั้งกลุ่มนำเสนอต่อหน้าชั้น บรรยายในส่วนที่ตนได้กระทำ วิธีนี้เหมาะกับวิธีที่มีความซับซ้อนต้องใช้ข้อมูลหลายแห่งตกลงในการทำงาน ลดความขัดแย้งและพัฒนาทักษะการนำเสนอผลงาน (สุรศักดิ์ หลาบมาลา. 2533 : 34)

คาณน (Slavin. 1990 : 101; citing Kagan. 1989) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือร่วมกลุ่มคล้ายกับวิธีการเรียนแบบศึกษาภายในกลุ่มซึ่งให้นักเรียนร่วมมือกันศึกษาหัวข้อเรื่อง โดยนักเรียนจะทำงานเป็นกลุ่มเล็ก มี 9 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการอภิปรายร่วมกันทั้งชั้น (Student-Centered Class Discussion) ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นถึงสิ่งที่ตนสนใจหรือต้องการศึกษาค้นคว้า มีการกำหนดเรื่องที่จะอ่าน การจดบันทึก หรือประสบการณ์ที่จะต้องใช้ในการอภิปราย จะทำให้นักเรียนและครูเข้าใจว่าอะไร คือ สิ่งที่นักเรียนต้องการจะศึกษา ประเด็นต่าง ๆ นั้นเกี่ยวข้องและครอบคลุมหรือไม่

ขั้นที่ 2 เลือกสมาชิกกลุ่มและสร้างทีม (Selection of Student Learning Teams and Team Building) ถ้านักเรียนยังไม่พร้อมที่จะทำงานต้องฝึกการสร้างทีมก่อน เพราะทักษะการทำงานกลุ่มที่ดีต้องได้รับการฝึกก่อนที่จะเริ่มต้นเรียนโดยวิธีร่วมมือร่วมกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ทีมเลือกเรื่องที่จะศึกษา (Team Topic Selection) ให้นักเรียนเลือกเรื่องที่จะศึกษา จากการอภิปรายในขั้นที่ 1 ถ้าสมาชิกในแต่ละทีมเลือกเรื่องที่ต้องการไม่ตรงกัน ให้เวลาอภิปรายในกลุ่มเพื่อตกลงกันก่อนจนกระทั่งได้เรื่องที่จะศึกษาทุกทีม จุดที่สำคัญของทีม คือ การร่วมมือ และเป้าหมายในการทำงานกลุ่ม เรื่องที่จะศึกษาต้องเป็นเรื่องที่น่าสนใจร่วมกัน

ขั้นที่ 4 กำหนดหัวข้อย่อย (Minitopic Selection) ภายในกลุ่มมีการกำหนดหัวข้อย่อยที่จะศึกษา และแบ่งงานกันไปศึกษาค้นคว้า

ขั้นที่ 5 การเตรียมหัวข้อย่อย (Minitopic Preparation) หลังจากแบ่งหัวข้อไปศึกษาแล้ว แต่ละคนต้องรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ทุกคนจะต้องรู้ว่าผลงานของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกทุกคน

ขั้นที่ 6 การนำเสนอหัวข้อย่อยภายในกลุ่ม (Minitopic Presentation) หลังจากแต่ละคนได้ศึกษาหัวข้อย่อยตามที่ได้อบรมมาแล้ว ให้นำมาเสนอภายในกลุ่มย่อยของตนก่อน ขั้นตอนนี้เป็นการรายงานที่คล้ายกับการนำเอาความรู้มาประมวลด้วยกัน มีการอภิปรายและจดบันทึกประเด็นที่อภิปราย

ขั้นที่ 7 เตรียมเสนอรายงานทีม (Preparation of Team Presentation) สมาชิกในแต่ละทีมจะสังเคราะห์หัวข้อย่อยที่ไปศึกษา รวมทั้งมีการอภิปรายเพื่อที่จะนำมาเสนอเป็นผลงานของกลุ่ม รูปแบบการนำเสนออาจเสนอในรูปของการแสดง การสาธิต เรื่องขบขัน ศูนย์การเรียนรู้ หรือเรื่องเสียดสี หรือการอภิปราย โดยมีการนำอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้าช่วย เช่น กระดานดำ เครื่องฉายข้ามศีรษะ โสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

ขั้นที่ 8 ทีมเสนอรายงาน (Team Presentation) ในระหว่างการนำเสนอผลงานแต่ละทีมต้องควบคุมเวลาที่ใช้ในการนำเสนอ ครูต้องคอยจับเวลาและเตือน

ขั้นที่ 9 การประเมินผล (Evaluation)

9.1 ประเมินการเสนอรายงานโดยนักเรียนทั้งชั้น

9.2 ประเมินกลุ่มของตนเองโดยสมาชิกแต่ละคนภายในทีม

9.3 ครูประเมินโดยพิจารณาหัวข้อย่อยที่ได้รับการเสนอภายในกลุ่มจะเรียนได้ดีในบรรยากาศที่เป็นกันเอง ทุกคนไม่ว่านักเรียนหรือครูก็สามารถทำได้ ครูและนักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ซึ่งกันและกัน ครูเป็นบุคคลสำคัญในการสร้างบรรยากาศ (พรรณรักษ์ เก้าธรรมสาร. 2535 : 37)

ชูศรี สนิทประชากร (2534 : 48-49) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการเรียนรู้ โดยร่วมมือกัน ครูจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายของการสอนทั้งในด้านวิชาการและอื่น ๆ (Academic and Collaborative Skill Objectives) ไว้ด้วยว่าต้องการให้มีลักษณะอย่างไร ซึ่งอาจจะเป็นทักษะการทำงานกลุ่มหรือการเข้าสังคมกัน (Social Objectives) นอกจากการที่ครูตั้งจุดมุ่งหมายของการสอนให้ชัดเจนแล้วครูควรเอาใจใส่ในเรื่องของการจัดกลุ่มด้วย

ซึ่งเรื่องการจัดกลุ่มนี้นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการเรียนรู้โดยการร่วมมือ เพราะการจัดกลุ่มไม่เหมาะสมนั้นจากการวิจัยพบว่าจะส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างยิ่ง ครูควรพิจารณาองค์ประกอบของการจัดกลุ่ม เช่น ลักษณะของกลุ่มควรจัดเป็นกลุ่มลักษณะใด กลุ่มอาจจัดเป็นลักษณะเดียวกัน (Homogeneous) หรือลักษณะละกัน (Heterogeneous) ลักษณะดังกล่าว ได้แก่ เพศ อายุ เชื้อชาติ สีผิว ความสามารถ ความสนใจ หรืออื่น ๆ จะจัดแบบใดอย่างไรขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของครูว่าครูต้องการจุดมุ่งหมายอื่น ๆ อะไรอีกบ้างนอกเหนือจากจุดมุ่งหมายทางวิชาการ

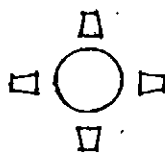
การจัดวางกลุ่มจะวางอย่างไร เช่น จะวาง

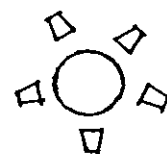
2 คน

3 คน

4 คน

5 คน

สมาชิกของกลุ่มใครจะเป็นผู้เลือกให้ ครูเลือกหรือเด็กเลือกเอง แต่โดยทั่วไปจากการวิจัยพบว่า การเรียนรู้จะดีครูควรเป็นผู้เลือกให้ การเตรียมเอกสาร หรืออุปกรณ์สำหรับผู้เรียนว่าควรจะมีชุดเดียวสำหรับของกลุ่มเพื่อใช้ร่วมกัน หรือจัดแบ่งเป็นหลายส่วนหลายชุด แยกตามสมาชิกกลุ่ม แล้วมาร่วมกันใช้ที่หลังก็แล้วแต่ว่าครูแบบไหนจะเหมาะสม

นอกจากเรื่องของกลุ่ม และเรื่องของอุปกรณ์ (Material) สำหรับการเรียนการสอนแล้วการกำหนดบทบาทของสมาชิกกลุ่ม (Role Assignments) นับว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะทุกคนจะต้องรับรู้และเรียนรู้เพื่อเป็นจุดมุ่งหมายของการเรียนร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มควรต้องมีหน้าที่และบทบาทโดยเสมอภาคกัน ซึ่งข้อนี้พวกเราที่เป็นครูจะพบว่า ถ้าเราไม่กำหนดบทบาทหน้าที่ให้เขาแล้วบางคนในกลุ่มอาจไม่ทำอะไร ซึ่งจะเกิดปัญหาและความขัดแย้งอยู่เสมอ ดังที่พวกเราเป็นครูจะพบเสมอว่ามี กรณีปัญหานักเรียนมารายงาน หรือฟ้องครูว่า ใครทำ ใครไม่ทำ ใครเอาเปรียบในกลุ่ม ซึ่งเป็นการไม่สุจริตธรรมในการให้คะแนนที่จะต้องเท่ากันทุกคนในกลุ่ม การให้บทบาทที่เหมาะสมนี้จะช่วยลดปัญหานั้นลงได้ บทบาทที่กำหนดนั้นอาจจะเป็นดังนี้แล้วแต่ครูจะกำหนด เช่น

- ก. ผู้นำกลุ่ม- ทำงานให้ลุล่วงไป
- ข. ผู้สรุป-สรุปผลการเรียนรู้
- ค. ผู้ตรวจสอบ-ตรวจสอบทุกคนในกลุ่มให้รู้ร่วมกันหมด
- ง. ผู้ช่วย-คอยช่วยเหลือให้ความคิดว่าถูกหรือไม่
- จ. ผู้ชี้แนะ-คอยเพิ่มเติมขยายความรู้
- ฉ. ผู้หาข้อมูล-หาเอกสารข้อมูลให้กลุ่ม
- ช. ผู้กระตุ้นเตือน-คอยให้กำลังใจและกระตุ้นเตือนให้ทำงาน
- ซ. ผู้สังเกต-ดูแลว่าทุกคนทำหน้าที่ของตนหรือยัง ไม่ออกนอกเรื่อง

เปรมจิตต์ ขจรภัสราเช่น (2536 : 3-4) ได้กล่าวถึงบทบาทของนักเรียนไว้อีกว่า นักเรียนจะต้องรับผิดชอบร่วมกันด้วยความจริงจัง และทำหน้าที่ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. เป็นผู้อ่าน (Reader)
2. เป็นผู้เขียนหรือผู้บันทึก (Writer/Recorder) คำตอบของสมาชิกในกลุ่มและตรวจสอบความถูกต้อง
3. เป็นผู้จัดหาอุปกรณ์ (Material Handler) จัดหาสิ่งที่กลุ่มต้องการพร้อมส่งคืน
4. เป็นผู้เสริมกำลังใจ (Encourager) ดูแลให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำงานหรือในการเรียนรู้
5. ผู้ตรวจสอบ (Checker) ตรวจสอบคนภายในกลุ่มถึงความเข้าใจเรื่องที่กำลังเรียนหรืองานที่กำลังทำเหมือน ๆ กัน และทุกคนสามารถอธิบายได้เหมือนกัน
6. เป็นผู้ชมเชย (Praisier) ช่วยทำให้สมาชิกในกลุ่มมีความรู้สึกในทางที่ดีโดยชมเชย
7. เป็นผู้ถาม (Prober) ช่วยถามคนอื่น ๆ ในกลุ่มเพื่อให้ได้ความคิดกว้างขวาง
8. เป็นผู้ควบคุมเวลา (Time Keeper) ทำหน้าที่รักษาเวลาในการทำงาน
9. เป็นผู้สังเกต (Observer) โดยสังเกตสมาชิกในกลุ่มปฏิบัติตามบทบาทของสมาชิกแต่ละคนที่ได้รับมอบหมาย

เมื่อครูแบ่งกลุ่มและให้บทบาทสมาชิกของกลุ่มแล้วควรจัดให้เด็กได้ร่วมมือกันมีผลงานร่วมกัน โดยส่งครูมาซึ่งผลของงานนี้ครูจะไม่ได้พิจารณาแต่ผลงานนั้น ๆ อย่างเดียว แต่พิจารณาการทำงานกลุ่มของเขาด้วย รวมทั้งเวลาที่เขาใช้ทั้งนี้ก็แล้วแต่ว่าครูได้ตั้งจุดมุ่งหมายอย่างไร

งานของกลุ่มนั้นครูอาจใช้วิธีการทดสอบ หรืออาจถามจากสมาชิกคนใดคนหนึ่ง ซึ่งย่อมส่งผลรวมถึงคะแนนของคนอื่น ๆ ด้วย ครูอาจประเมินวิธีการถามการได้มาซึ่งผลงาน วิธีการทำงานของกลุ่มแล้วต้องส่งให้คะแนน แต่อย่างไรก็ตามวิธีการตัดสินด้วยคะแนนอาจจะใช้ไม่ได้เหมาะสมทุกกรณี ครูอาจใช้การให้รางวัลอื่น ๆ ควบคู่กันไปด้วยก็คือ ครูควรกำกับดูแลให้ความสนใจ กระบวนการทำงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการให้เขาได้ร่วมมือ โดยครูไม่ควรรีบร้อนบอกผลการเรียนรู้เสียก่อน ซึ่งครูอาจใช้วิธีการช่วยเหลือแนะนำเสริมทักษะต่าง ๆ ที่เราทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียนจากกลุ่มของเขาเอง และสุดท้ายควรวัดผลทั้งในด้านวิชาการและด้านคุณภาพของผู้เรียนที่ใช้วิธีการเรียนรู้โดยร่วมมืออย่างนี้ อย่างเป็นจริงด้วยจะได้พัฒนาการสอนแบบต่อไป สรุปได้ว่า การแบ่งจำนวนสมาชิกของกลุ่ม และการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกจะขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของครู โดยครูจะพิจารณาจากจำนวนสมาชิกของชั้นเรียน ระดับความสามารถของผู้เรียน ตลอดจนรายวิชาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือ

ซูสรี สนิทประชากร (2534 : 46-47) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้นและความรู้นี้จะคงทนกว่า
2. รู้จักการใช้เหตุผลมากขึ้น มีความเข้าใจในเรื่องนั้นลึกซึ้งและมีความคิดสร้างสรรค์มากกว่า
3. มีแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอกที่จะเรียนรู้มากขึ้น
4. สนใจการทำงานและลดความไม่เป็นระเบียบวินัยของห้องเรียนลงได้มาก เพราะทุกคนทำงานร่วมกัน
5. ได้รับแนวความคิด ความสามารถมากขึ้นจากเพื่อน
6. มีการยอมรับในความแตกต่างระหว่างเพื่อนในด้านต่าง ๆ เช่น ลักษณะนิสัย เพศ ความสามารถ ระดับของสังคม และลักษณะแตกต่างอื่น ๆ ของเพื่อนแม้กระทั่งเรื่องของ สีผิว ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งเมื่อใช้วิธีการนี้จะช่วยให้เกิดความเข้าใจกันดีขึ้น
7. มีการช่วยเหลือสนับสนุนกันในด้านต่าง ๆ
8. มีสุขภาพจิต การปรับตัว และการทำงานในสถานที่เป็นธรรมชาติดี ไม่เครียด

9. ใช้ความสามารถของตัวเองเต็มที่ที่จะให้กับเพื่อน
10. มีทักษะในด้านสังคมมากขึ้น
11. มีทัศนคติที่ดีมากขึ้นต่อการเรียนวิชานั้นและต่อเพื่อนร่วมชั้น
12. มีทัศนคติที่ดีต่อผู้สอน
13. มีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน

จอห์นสัน และจอห์นสัน (สรุปคดี หลาบลามา. 2531 : 5; อ้างอิงมาจาก Johnson and Johnson. 1987) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่วิธีสอนแบบร่วมมือใช้ได้ผลดีกว่าการสอนที่ใช้กันมาไว้ดังนี้

1. เด็กเก่งที่เข้าใจคำสอนของครูได้ดีจะเปลี่ยนคำสอนของครูเป็นภาษาพูดของเด็กอธิบายให้เพื่อนฟังได้ ทำให้เพื่อนเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น
2. เด็กที่ทำหน้าที่อธิบายบทเรียนให้เพื่อนฟังจะเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น ครูทุกคนทราบข้อดีนี้ คือ ยิ่งสอนยิ่งเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น
3. การสอนเพื่อนเป็นการสอนแบบตัวต่อตัว ทำให้เด็กได้รับความเอาใจใส่ และมีความสนใจมากขึ้น
4. เด็กทุกคนต่างก็พยายามช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพราะครูคิดคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มด้วย
5. เด็กทุกคนเข้าใจดีว่าคะแนนของตนมีส่วนช่วยเพิ่มหรือลดค่าเฉลี่ยของกลุ่ม ดังนั้นทุกคนต้องพยายามอย่างเต็มที่ จะคอยอาศัยเพื่อนอย่างเดียวไม่ได้
6. เด็กทุกคนมีโอกาสฝึกทักษะทางสังคม มีหัวหน้ากลุ่ม มีผู้ช่วย มีเพื่อนร่วมกลุ่ม เป็นการเรียนรู้วิธีการทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นทีมงาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์มากเมื่อเข้าสู่งานอันแท้จริงเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว
7. เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการกลุ่ม เพราะในการปฏิบัติงานร่วมกันนั้นก็ต้องมีการทบทวนกระบวนการทำงานของกลุ่มเพื่อให้มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน หรือคะแนนของกลุ่มดีขึ้น
8. เด็กเก่งจะมีบทบาททางสังคมในชั้นมากขึ้น เขาารู้สึกว่าไม่ได้เรียน หรือหลบไปท่องหนังสือเฉพาะตน เขามีหน้าที่ต่อสังคมด้วย
9. ในการตอบคำถามในห้องเรียน ถ้าหากตอบผิดเพื่อนจะหัวเราะ เมื่อทำงานเป็น

ทีมเด็กจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้าหากตอบผิดถือว่าผิดทั้งทีม คนอื่น ๆ อาจจะช่วยเหลือบ้าง เด็กในทีมจะมีความผูกพันกันมากขึ้น

กล่าวได้ว่า การเรียนแบบร่วมมือจะสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดีกว่าการเรียนแบบเดิม ทั้งนี้ เพราะว่่าสมาชิกภายในกลุ่มทุกคนจะมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ และสิ่งที่กลุ่มได้ตั้งจุดมุ่งหมายเอาไว้ การปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มจะมีสูง เด็กเรียนอ่อนสามารถเรียนรู้ทั้งด้านวิชาการและแนวความคิดจากเด็กเก่งได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ

งานวิจัยในประเทศ

ทรงสถิต กิตติคุณวัจนะ (2522 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการให้นักเรียนสอนกันเอง ผลการทดลองพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนที่ได้รับการสอนจากเพื่อน (ทดลอง) สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนที่ไม่ได้รับการสอนจากเพื่อน (ควบคุม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สิริอรวัลด์ พูนพานิช (2524 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการร่วมมือและการแข่งขันที่มีต่อนักเรียนในการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบสืบสอบผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์แบบสืบสวนของนักเรียนในกลุ่มร่วมมือและกลุ่มแข่งขันแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์แบบสืบสอบของนักเรียนที่เรียนเก่งในกลุ่มร่วมมือ และกลุ่มแข่งขันแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์แบบสืบสอบของนักเรียนที่เรียนอ่อนในกลุ่มร่วมมือ และกลุ่มแข่งขันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่เรียนอ่อนในกลุ่มร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีกว่านักเรียนที่เรียนอ่อนในกลุ่มแข่งขัน
4. ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบสืบสอบของนักเรียนในกลุ่มร่วมมือ และกลุ่มแข่งขันแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

กรวรรณ กันทะพงศ์ (2528 : 52) ได้ศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการต่อบทเรียน และการเสริมแรงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมการร่วมมือในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชากลุ่ม

สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนพฤติกรรมการร่วมมือในชั้นเรียนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการร่วมมือมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในระหว่างการทดลองและระยะการติดตามผล

กาญจนา มีพลัง (2532 : 135) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้การสอนแบบการเรียนรู้เป็นทีม กับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่า นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีความมีวินัยในตนเองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อนุสรณ์ สุชาดานนท์ (2536 : 65) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สอนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือ ปรากฏว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีบุคลิกภาพประชาธิปไตยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

รติรัตน์ ไมตรีจิต (2537 : 72) ทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือครู พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือกับนักเรียนสูงชันกว่ากลุ่มควบคุม ความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอน โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือกับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูแตกต่างกัน โดยนักเรียนกลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สูงขึ้นกว่ากลุ่มควบคุม ความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังจากได้รับการสอนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือแตกต่างกัน โดยนักเรียนกลุ่มทดลองมีความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

สามารถ สุขาวงษ์ (2537 : 96) ได้ทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพฤติกรรมการทำงานกลุ่มและความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคม ศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือ ปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนภายในกลุ่มทดลอง และภายในกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยในประเทศ

ไรอัน และวีเลอร์ (Ryan and Wheeler. 1977 : 295-299) ได้ทำการทดลองศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือกันต่อความร่วมมือกัน โดยศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนเกรด 5 โดยให้เรียนวิชาสังคมศึกษาแบบร่วมมือกันแบบแข่งขันกันจำนวน 60 คน เป็นเวลา 18 วัน แล้วให้เล่นเกมล่าแมงมุม โดยมีกติกาการเล่นเช่นเดียวกัน ผู้เล่นสามารถเลือกเป็นผู้ชนะได้ ทั้งในลักษณะร่วมมือและแข่งขัน การวิเคราะห์พฤติกรรมจากการดูวิดีโอเทป พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการเรียนแบบร่วมมือกันมาก่อนยังมีพฤติกรรมการร่วมมือในการเล่นเกมนั้น ในขณะที่กลุ่มที่เรียนแบบแข่งขันมีพฤติกรรมร่วมมือน้อยมาก

มอแกน และบอบเบทท์ (Morgan and Bobbete. 1987 : 3034) ได้ทำการศึกษาเรื่องการเรียนแบบร่วมมือ จะมีทัศนคติในทางบวกต่อวิชาที่เรียนมากกว่านักเรียนที่เรียนในห้องเรียนที่ใช้วิธีเรียนแบบปกติมากกว่า 30% และมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่า แต่พฤติกรรมการรับรู้การรวมกลุ่มทางสังคมไม่แตกต่างกัน และพบว่า ครูที่ได้รับการฝึกให้สอนโดยการเรียนแบบร่วมมือจะนำวิธีการไปใช้ได้ดีกว่าครูที่ไม่ได้รับการฝึก

บัตเลอร์ และเรอเน่ ฮิลล์ (Butler and Renee' Hill. 1991 : 78) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการเรียนแบบร่วมมือ และการเรียนด้วยตนเองกับคอมพิวเตอร์ การทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนเกรด 6

การเรียนการสอนด้วยคอมพิวเตอร์ทำให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในอีกลักษณะหนึ่ง แต่ก็มีเป้าหมายทางการศึกษาแตกต่างจากการเรียนแบบร่วมมือ การใช้วิธีการเรียนแบบร่วมมือในการสอนวิชาคอมพิวเตอร์น่าจะได้ทำการศึกษาวิจัยว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์หรือไม่ วัตถุประสงค์ในการศึกษาเรื่องนี้ก็เพื่อสำรวจว่าน่าจะนำวิธีการเรียนแบบร่วมมือมาใช้ในการศึกษาคอมพิวเตอร์ได้หรือไม่เพียงใด

การทดลองได้จัดให้มีกลุ่มที่เรียนด้วยตนเอง กับกลุ่มที่เรียนโดยร่วมมือโดยการทดสอบ การแก้ปัญหา ก่อนเรียนและหลังเรียนทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า กลุ่มทดลองที่มีการปฏิสัมพันธ์ภายใน นั้นมีทักษะในการตัดสินใจแก้ปัญหาได้ดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โรวิทซ์, ชารัน และสไตน์เบิร์ก (Rowitz, Sharan and Steinberg. 1980 : 99-104) ได้ศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือกันต่อความร่วมมือ โดยศึกษาพฤติกรรมของนักเรียน เกรด 3-7 จำนวน 243 คน ที่เรียนแบบร่วมมือกันเปรียบเทียบกับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียน ทั้งชั้น จำนวน 150 คน โดยให้เล่นเกม โด มิ โน ของแมดเสน (Madsen) เพื่อวัด พฤติกรรมการจัดสรรรางวัลแก่ตนเองและผู้อื่น ในลักษณะเสียสละ ร่วมมือ หรือแข่งขัน และ ในการทดลองที่ 2 ได้ให้กลุ่มตัวอย่างต่อคำศัพท์จากตัวอักษรที่กำหนดให้ โดยให้เลือกว่าจะทำ กิจกรรมโดยลำพัง หรือร่วมกับผู้อื่นพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการร่วมมือมากกว่า กลุ่มควบคุม ทั้งในการจัดสรรรางวัลและเลือกทำกิจกรรม

เยเกอร์ จอห์นสัน และจอห์นสัน (Yaker, Johnson and Johnson. 1965 : 60-66) ได้เปรียบเทียบผลการเรียนของนักเรียนเกรด 2 จำนวน 75 คน ซึ่งแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่เรียนดี เรียนปานกลาง และเรียนอ่อนทั้งสอง เพศอย่างละเท่า ๆ กัน กลุ่มแรกให้ทำงานที่ได้รับมอบหมายเป็นรายบุคคล กลุ่มที่สองให้ทำงาน โดยมีการอภิปรายกับเพื่อนในกลุ่มย่อยของการเรียนแบบร่วมมือ ซึ่งมีการกำหนดโครงสร้าง ของการอภิปรายเอาไว้อย่างแน่ชัด และกลุ่มที่สาม ได้ทำงานในลักษณะเดียวกับกลุ่มที่สองแต่ แตกต่างกันตรงที่การอภิปรายไม่ได้กำหนดโครงสร้างไว้แน่ชัด ปรากฏว่า นักเรียนที่มีการ อภิปรายกับทั้งสองกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนเป็นรายบุคคลอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติ และการทดสอบความคงทนในการเรียนรู้ ซึ่งจัดขึ้นภายหลังที่เรียนหน่วยการ เรียนที่ใช้ในการทดลองเสร็จสิ้นไปแล้ว 18 วัน โดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบเป็นรายบุคคล พบว่า นักเรียนในกลุ่มที่มีการเรียนแบบร่วมมือทั้งสองกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่า นักเรียนที่มีการเรียนเป็นรายบุคคล

นาทีฟ และอามาลยา (Native and Amalya. 1986 : 44) ได้ทำการศึกษา วิจัยผลของการใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียน วิชาสังคมศึกษาในระดับเกรด 6 การศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อต้องการดูผลของการใช้วิธีการเรียน แบบร่วมมือ 3 วิธี เปรียบเทียบกับการเรียนแบบกลุ่มเดิม รูปแบบการเรียนทั้งสาม ได้แก่ การเรียนด้วยกัน การเรียนแบบสะสมความรู้ (Jigsaw 2) การเรียนแบบร่วมมือ ร่วมกลุ่ม

(Co-op Co-op) และการเรียนแบบรับผิดชอบตนเอง การวิจัยครั้งนี้ได้สัมผัสตัวอย่างนักเรียนเกรด 6 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษามาจำนวน 129 คน โดยใช้เวลาทดลอง 9 สัปดาห์ ใช้ครู 4 คน หมุนเวียนเข้าสอน โดยใช้วิธีที่แตกต่างกัน ครูที่เข้าสอนจะได้รับการฝึกเป็นเวลา 24 ชั่วโมง ก่อนทำการสอนผลการวิจัยพบว่า การเรียนการสอนด้วยวิธีแบบร่วมมือ 2 ใน 3 วิธีมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม

ตาราง 2 การเปรียบเทียบกิจกรรมการเรียนการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กับการสอนโดยใช้เทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ

การสอนตามคู่มือการสอนของ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา	การสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง ที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ
ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างความสนใจ ขั้นที่ 2 ขั้นแจ้งจุดประสงค์ ขั้นที่ 3 ขั้นทบทวนความรู้เดิม ขั้นที่ 4 ขั้นเสนอบทเรียนใหม่ ขั้นที่ 5 ขั้นแนะให้เกิดการเรียนรู้ ขั้นที่ 6 ขั้นแสดงพฤติกรรม ขั้นที่ 7 ขั้นแจ้งผลการปฏิบัติ ขั้นที่ 8 ขั้นประเมินผล ขั้นที่ 9 ขั้นส่งเสริมความมั่นใจและถ่ายโอนการเรียนรู้	ขั้นเตรียม - แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน สมาชิกภายในกลุ่มมีระดับความสามารถต่างกัน - แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ ขั้นดำเนินการสอน - นำเข้าสู่บทเรียน - เสนอกรณีตัวอย่าง - วิเคราะห์ปัญหาหาคะดมพลังสมอง สรุปข้อคิดจากกรณีตัวอย่าง - เสนอผลงาน - สรุปผล - ประเมินผล

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ได้จัดการประชุมสัมมนาเพื่อหาวิธีการสอนที่สามารถทำให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวเป็นไปตามจุดประสงค์และจุดมุ่งหมายปลายทางของหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งต่อมาหน่วยนิเทศก์ได้จัดทำคู่มือการสอนให้โรงเรียนมัธยมศึกษาใช้เป็นแนวทางในการสอนเรียกว่า คู่มือแนวการสอนของหน่วยนิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งยึดรูปแบบการเรียนรู้ของ โรเบิร์ต เอ็ม กาเย่ (Robert M. Gagne) และ ลิสเชิลส์ เจ บริกส์ (Lisles J. Briggs) เป็นหลัก (หน่วยศึกษานิเทศก์. 2527 : บทนำ)

ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวของกาเย่

ทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่ (Gagne. 1965 : 62-170) ได้แบ่งการเรียนรู้แบบพื้นฐานง่าย ๆ ไปจนถึงการเรียนรู้แบบยากและซับซ้อน ดังนี้

1. การเรียนรู้เครื่องหมายและสัญญาณ เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองที่จะไม่ให้แสดงออกมาได้ การเรียนรู้ประเภทนี้ ได้แก่ การเรียนรู้โดยการวางเงื่อนไขตามแบบของพาฟลอฟ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึก
2. การเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง เป็นการเรียนรู้จากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง ผู้เรียนสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ ผู้เรียนมีความตั้งใจและรู้ตัวในการที่จะเชื่อมโยงการตอบสนองที่เหมาะสมกับสิ่งเร้าต่าง ๆ กัน เมื่อทำได้ถูกต้องเหมาะสมจะได้รับรางวัลหรือการเสริมแรง
3. การเรียนรู้แบบบลูกโซ่ เป็นการเรียนรู้ การประกอบกิจกรรมที่ต่อเนื่องตามลำดับ ซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองตั้งแต่ 2 คู่ขึ้นไป เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำและทักษะต่าง ๆ ในการเคลื่อนไหว
4. การเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงด้วยถ้อยคำภาษา เป็นเรื่องราวของการใช้ภาษาเน้นความสำคัญของภาวะภายในมากกว่าแบบแรก
5. การเรียนรู้แบบจำแนกความแตกต่าง เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถมองเห็นและแยกความแตกต่างระหว่างสิ่งเร้า เพื่อที่จะตอบสนองสิ่งเร้านั้นให้ถูกต้อง

6. การเรียนรู้โมโนมิ เป็นการเรียนรู้การตอบสนองร่วมกันต่อกลุ่มของสิ่งเร้าที่มีความแตกต่างกัน ผู้เรียนต้องเรียนรู้สิ่งที่คล้ายกัน สามารถสรุปความเหมือนและแยกความแตกต่างของสิ่งเร้าได้

7. การเรียนรู้กฎหรือหลักการเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการร่วมมือหรือเชื่อมโยงโมโนมิตั้งแต่ 2 โมโนมิขึ้นไปเข้าด้วยกัน และจากการที่สามารถตั้งเป็นกฎเกณฑ์ขึ้นได้แล้วจะสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่คล้ายคลึงกัน

8. การเรียนรู้การแก้ปัญหา เป็นการเรียนรู้ที่ต้องอาศัยการคิดโดยการรวมกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของการเรียนรู้ประเภทที่ 7 เข้าด้วยกัน และนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้

การจัดรูปแบบการเรียนรู้ของกาเอ๋ เป็นรูปแบบที่จัดวางไว้อย่างมีระบบ โดยเริ่มจากวางรูปแบบของจุดประสงค์ วิธีการและการวัดผล ซึ่งสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยครูจะเป็นผู้ออกแบบ จัดการและวัดผลการเรียนการสอน ด้วยเหตุนี้ครูจึงต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพของผู้เรียนในทางเชาวน์ปัญญา ข้อเท็จจริง เจตคติ และการเคลื่อนไหว รวมทั้งการคิดในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดี (สารภี รัตนบุรี, 2523 : 153-154)

จากทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวของกาเอ๋สามารถจัดรูปแบบการสอน ซึ่งอาศัยสมมติฐาน 5 ประการ คือ (อาคม จันทสุนทร, 2527 : 2-3)

1. การจัดรูปแบบการเรียนการสอน มุ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในแต่ละบุคคล การจัดรูปแบบการเรียนการสอนนี้ จึงไม่ได้มุ่งที่คนกลุ่มใหญ่ คือ มิใช่ระบบกระจายเสียงที่มุ่งให้ความรู้และทัศนคติแก่คนในสังคมรวม ๆ แต่จะมุ่งให้กับแต่ละบุคคลที่รวมกันอยู่ในสังคมนั้น ๆ

2. การจัดรูปแบบการเรียนการสอน ทำได้ทั้งระยะสั้นและระยะยาว คือ เป็นทั้งการจัดรูปแบบหรือวางแผนการสอนในแต่ละชั่วโมง และการวางแผนจัดการเรียนการสอน โดยตลอดในบทเรียนหรือในรายวิชานั้นทั้งหมด ซึ่งอาจทำโดยครูแต่ละคน หรือครูช่วยกันทำเป็นหมู่คณะก็ได้

3. การจัดรูปแบบการเรียนการสอน ถ้าจัดอย่างมีระบบจะมีผลอย่างใหญ่หลวงต่อการพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน กล่าวคือ ถ้ามีการจัดแบบการเรียนการสอนที่ดีแล้ว ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีกว่าปล่อยให้เรียนเองตามธรรมชาติ

4. การจัดรูปแบบการเรียนการสอน ควรจัดทำเชิงระบบ กล่าวคือ มีขั้นตอนตั้งแต่ การพิจารณาความต้องการ ความจำเป็น เป้าหมาย และการดำเนินการเป็นขั้น ๆ ต่อเนื่องกัน ไปจนถึงขั้นที่นักเรียนทราบผลการปฏิบัติหรือประเมินวิธีการดำเนินการว่าได้ผลตามเป้าหมายหรือไม่

5. การจัดรูปแบบการเรียนการสอน ต้องอยู่บนรากฐานความรู้ที่ว่า มนุษย์เรามีการเรียนรู้ได้อย่างไร คือ ต้องการรู้กระบวนการเรียนรู้และสภาพการเรียนรู้ต่าง ๆ เพราะฉะนั้น การจัดรูปแบบการเรียนการสอนก็คือ การวางแผนการเรียนการสอนให้ออกมาในรูปของระบบ กล่าวคือ เป็นการกำหนดภาพรวมของการเรียนการสอนที่จัดดำเนินการให้เห็นถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งอาจจะเป็นระบบใหญ่ เช่น ในระดับการสอนแต่ละชั่วโมง เป็นต้น

อาคม จันทสุนทร (2527 : 6-7) กล่าวถึงหลักการและเหตุผลในการจัดรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวของ กาเอ๋ ว่าต้องเริ่มด้วยความต้องการที่จำเป็นของการเรียนการสอนนั้น มีการกำหนดเป้าหมายใหญ่ นำเป้าหมายใหญ่มาร่างโครงสร้างของหลักสูตร กำหนดจุดประสงค์รายวิชาที่สามารถบอกผลการเรียนรู้ออกมาในรูปของพฤติกรรมที่สังเกตได้ ระบุมรรตภาพต่าง ๆ ทั้งสภาพภายในและสภาพภายนอกของมนุษย์ได้ถูกต้อง มีการกำหนดเงื่อนไขแต่ละสมรรถภาพเพื่อกำหนดการวางแผนการเรียนการสอนโดยการทำแผนการสอน โดยเริ่มที่หน่วยย่อย ๆ แต่ละรายวิชา กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมแต่ละบทเรียน ซึ่งเป็นการจัดสภาพภายนอก ทำให้การปฏิบัติการสอนของครูทำได้ตรงจุดประสงค์ในการประเมินผลจะต้องประเมินตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้เป็นหลัก และต้องเป็นการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดงาน เพื่อให้การเรียนรู้อุทิศการเรียนการสอนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การจัดเหตุการณ์การสอนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพของมนุษย์

การจัดการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับการเรียนรู้ของมนุษย์ ซึ่งในการสอนจะต้องยึดตามจุดประสงค์และคำนึงถึงสมรรถภาพของผู้เรียน ซึ่ง มัลลิการ์ หงษ์ปริตร (2527 : 140-143) ได้จัดเหตุการณ์การสอนตามลำดับขั้นต่อไปนี้

1. ได้รับความสนใจ เป็นวิธีการนำเข้าสู่บทเรียน ครูอาจใช้การพูดคุย ชักถามหรือใช้วัสดุอุปกรณ์เชื่อมประสบการณ์เดิมกับสิ่งเร้าที่จะเรียนรู้ใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและพร้อมที่จะเรียนบทเรียนใหม่

2. **แจ้งจุดประสงค์** คือ การบอกให้ผู้เรียนทราบว่าเรื่องที่จะเรียนต่อไปนี้เมื่อเรียนจบแล้ว ผู้เรียนจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทิศทางใด และเป็นไปตามจุดประสงค์ที่ต้องการหรือไม่ ผู้เรียนจะต้องมีพฤติกรรมเป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

3. **ทบทวนความรู้เดิม** ครูจะตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียนก่อนที่จะเรียนเรื่องต่อไป เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ได้เป็นอย่างดี วิธีการทบทวนและชักชวนให้ครูเกิดความมั่นใจอาจทำได้โดยการซักถาม บอกเล่าหรือสอบก่อนสอน

4. **เสนอบทเรียนใหม่โดยใช้อุปกรณ์มาช่วย** เพื่อให้บทเรียนใหม่น่าสนใจและน่าติดตามเป็นขั้นที่ครูจัดประสบการณ์ใหม่ให้ผู้เรียน ซึ่งจะเป็นประสบการณ์ที่มีความสำคัญต่อตัวผู้เรียน

5. **ครูให้แนวความรู้เพื่อเป็นพื้นฐาน**ที่ผู้เรียนจะฝึกปฏิบัติต่อไป ครูจะหาแนวทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยวิธีการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสมรรถภาพของมนุษย์ที่เป็นส่วนหนึ่งของจุดประสงค์ปลายทางของคาบนั้น

6. **ผู้เรียนปฏิบัติ** ขั้นตอนนี้ครูจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม ได้แสดงความคิดเห็น แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

7. **ผู้เรียนทราบผลการปฏิบัติ** การที่ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมใด ๆ ไปแล้ว และสามารถทราบผลทันที ย่อมเป็นผลดีต่อตัวผู้เรียนเอง ถ้าหากพบข้อบกพร่องจะได้แก้ไขได้ทันที ในขั้นตอนนี้ครูอาจติชมด้วยตนเองหรือให้กลุ่ม หรือตัวผู้เรียนเองเป็นผู้ประเมินผลก็ได้

8. **ประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์** ขั้นตอนนี้ครูจะสามารถทราบได้ทันทีว่าผู้เรียนสามารถบรรลุจุดประสงค์ที่ต้องการในแต่ละคาบหรือไม่ ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากการสอนของครูก็ได้หรือเกิดจากตัวผู้เรียนเอง วิธีการปฏิบัติก็คือ ครูอาจจะประเมินจากการทดสอบย่อยหรือสังเกตจากพฤติกรรมอื่น ๆ ของผู้เรียน

9. **เน้นให้เกิดความแม่นยำและสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ** คือ การที่ครูสรุปเน้นและย้ำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจสิ่งที่ตนเรียนในคาบนั้นอย่างแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น วิธีการที่กระทำได้ก็คือ การให้ทำการบ้าน ให้ทำรายงาน หรือศึกษาเพิ่มเติมนอกเหนือไปจากความรู้ที่ได้เรียนในชั้นเรียน

จากลำดับขั้นของเหตุการณ์การสอนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพของมนุษย์ เมื่อนำมาจัดทำแผนการสอน สามารถจัดขั้นตอนได้ดังนี้ (สารภี รัตนบุรี. 2523 : 208-209)

- ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างความสนใจ
- ขั้นที่ 2 บอกให้นักเรียนทราบจุดประสงค์ของบทเรียน
- ขั้นที่ 3 ทบทวนความรู้เดิมก่อนที่จะสอนเรื่องใหม่ต่อไป
- ขั้นที่ 4 เสนอบทเรียนใหม่โดยใช้วัสดุอุปกรณ์เข้าช่วย
- ขั้นที่ 5 การให้แนวทางในการเรียนรู้
- ขั้นที่ 6 ขั้นปฏิบัติ
- ขั้นที่ 7 การทราบผลการปฏิบัติ
- ขั้นที่ 8 ขั้นประเมินผลการสอนตามจุดประสงค์
- ขั้นที่ 9 ช่วยให้อ่านและถ่ายทอดการเรียนรู้

ในการทำแผนจะต้องคำนึงถึงวิธีการในการทำแผนดังนี้ (มัลลิการ์ พงษ์ปรีตร.

2527 : 157)

1. วิเคราะห์จุดประสงค์

1.1 คว้าจุดประสงค์ปลายทางของการเรียนรู้ในคาบนั้น ๆ คืออะไร มุ่งเน้นสมรรถภาพใดเป็นสำคัญ และมีสมรรถภาพอันใดเป็นเครื่องสนับสนุน จากนั้นจึงแยกจุดประสงค์ปลายทางออกจากจุดประสงค์ย่อย

1.2 จัดเนื้อหาสาระของวิชาที่จะใช้เป็นสื่อนำตามลำดับขั้นตอนก่อนหลัง ตามความเหมาะสมเพื่อให้เกิดตามจุดประสงค์ที่เขียนไว้

2. วิเคราะห์การเรียนรู้

2.1 วิเคราะห์ดูว่า ผู้เรียนจะเรียนรู้ในคาบนี้ได้ จำเป็นต้องมีประสบการณ์เดิมอะไรบ้าง

2.2 จะจัดสภาพการเรียนการสอนอย่างไร จึงจะสอดคล้องกับสมรรถภาพของการเกิดการเรียนรู้ของมนุษย์ในแต่ละสมรรถภาพ

2.3 จะจัดลำดับเหตุการณ์การเรียนการสอนอย่างไร จึงจะสอดคล้องกับการเกิดการเรียนรู้ในสมองคน

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ความหมายของจริยธรรม ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สาโรช บัวศรี (2522 : 18) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า

1. แนวทางในการประพฤติตนเพื่อยุติกันได้อย่างร่มเย็นในสังคม
2. มีโครงสร้างสำคัญอย่างน้อย 2 ข้อ

2.1 ศีลธรรม (Moral Value) สิ่งที่ดีเว้น สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ

2.2 คุณธรรม (Ethical Value) สิ่งที่เราควรปฏิบัติ ซึ่งทั้งสองข้อรวมกัน

เรียกว่า จริยธรรม

จริยธรรมในทัศนะของ คิวอี้ (สมบุรณ์ ศาลาชีวิต. 2522 : 20; อ้างอิงมาจาก Dewey. n.d.)

1. จริยธรรม คือ เข้าปัญหาทางสังคมของบุคคล อันได้แก่ การรับรู้ สิ่งเกิด เข้าใจ สถานการณ์ของสังคม เข้าใจอำนาจของสังคม

2. จริยธรรม คือ ความสามารถในการปรับตัว และควบคุมตนเองในด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสังคม

3. จริยธรรมของบุคคลจะเจริญงอกงามไปพร้อมกับสติปัญญา

4. จริยธรรมรวมถึงลักษณะต่าง ๆ ของบุคคลในสังคม เกิดจากความเจริญทางสติปัญญาที่งอกงามเพื่อเสริมสร้างสังคม

ระวี ภาวิไล (2522 : 2) ให้ความหมายจริยธรรมว่า เป็นแนวทางความประพฤติ และปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าพึงประสงค์

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2513 : 31) จริยธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสิ่งที่ควรปฏิบัติ ควรประพฤติ และผู้ประพฤติจะต้องรู้เวลา โอกาส และสถานการณ์ เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ

พระยาอนุนามราชชน (2516 : 409) จริยธรรมมีความหมายใกล้เคียงกับจริยศาสตร์ (Ethics) เป็นการค้นคว้าหาความจริงเกี่ยวกับคุณค่า ความประพฤติในสังคม ซึ่งถือว่าถูกต้องดีและสิ่งที่ดีกว่าผิด ซึ่งไม่ควรปฏิบัติ

วศิน อินทสระ (2516 : จ-ฉ) จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติ การกระทำ และความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม การทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องสมบูรณ์ เว้นสิ่งที่ควรเว้น กระทำสิ่งที่ควรกระทำ ด้วยความฉลาด รอบคอบ รู้เหตุรู้ผล ถูกต้องตามกาลเทศะ

พนัส หันนาคินท์ (2519 : 44) จริยธรรม หมายถึง การประพฤติอันถึงปฏิบัติ ต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและสังคม ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง เกษมสุขขึ้นในสังคมและสมาชิกสังคม

เพียเจท์ (Piaget. 1960 : 1) ให้ความเห็นไว้ว่า จริยธรรมเป็นลักษณะประสบการณ์ของมนุษย์ และหน้าที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดเตรียมทางสังคมในเรื่องความสนใจและอนามัยบุคคล ความสัมพันธ์ร่วมกันในรูปของการกระทำและสิทธิ

โคลเบอร์ก (Kohlberg. 1976 : 4-5) นักจิตวิทยาสังคมที่ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรม กล่าวถึง จริยธรรมว่า มีพื้นฐานของความยุติธรรม ถือเอาการกระทำ สิทธิและหน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน โดยมิได้หมายถึงกฎเกณฑ์ที่บังคับทั่วไป แต่เป็นกฎเกณฑ์ซึ่งมีความเป็นสากลที่คนส่วนใหญ่รับไว้ในทุกสถานการณ์ไม่มีการขัดแย้งกัน เป็นอุดมคติ ดังนั้นทัศนะทางจริยธรรมจึงเป็นการเคารพต่อสิทธิ ข้อเรียกร้องของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน

ราชบัณฑิตยสถาน (2526 : 214) ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2520 : 3-4) ได้ให้ความหมายของจริยธรรม (Morality) ว่าหมายถึง ลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่าง ๆ ด้วยลักษณะและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม จะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภท คือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคมนั้น คือ เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ ให้การสนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่า การกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ส่วนอีกประเภทหนึ่ง คือ ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคม เป็นการกระทำที่สังคมลงโทษพยายามกำจัด และผู้กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่ควร ฉะนั้นผู้ที่มีจริยธรรมสูง คือ ผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรกมาก ประเภทหลังน้อย และลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมนั้น แบ่งออกได้เป็นหลายประเภทด้วยกัน เช่น ความรู้ กัณศกดิ์ การใช้เหตุผล และพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

จากความหมายของจริยธรรม ดังที่ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ที่นั่นสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง แนวทางการประพฤติปฏิบัติตนให้มีวิถีชีวิตที่ดีงาม ตามมาตรฐาน (Standard) ของสังคมเพื่อความสงบสุขของสังคม

องค์ประกอบทางจริยธรรม

องค์ประกอบทางจริยธรรมได้มีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบหลาย ๆ ด้าน ดังนี้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2523 : 3) ตามโครงการวิจัยการศึกษา จริยธรรมไทย ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของจริยธรรม มี 3 ประการ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ (Moral Reasoning) ได้แก่ ความเข้าใจเหตุผลของความถูกต้องดีงาม โดยระบบการคิด

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Moral Attitude and Belief) ได้แก่ ความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับจริยธรรมขึ้นมาเป็นแนวปฏิบัติ

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรมแสดงออก (Moral Conduct) คือ พฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจกระทำถูกหรือกระทำผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ กัน

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2520 : 4-6) ได้แบ่งองค์ประกอบทางจริยธรรมเป็น 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคมของตนเองนั่นถือว่าการกระทำชนิดใดคือควรกระทำ และการกระทำชนิดใดควรเว้น ลักษณะและพฤติกรรมประเภทใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมมากนักขอเพียงใด เท่ากับเป็นกฎ ระเบียบ ข้อห้าม ข้อควรปฏิบัติทางสังคมและศาสนาที่เด็กต้องการเรียนรู้ในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของสังคม

2. ทศคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้น ๆ เพียงใด สอดคล้องกับค่านิยมหรือแตกต่างไปก็ได้ ทศคติเชิงจริยธรรมมีความหมายกว้างขวางกว่าความรู้เชิงจริยธรรม เพราะรวมเอาความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้น ๆ ไว้ด้วย

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งสถานการณ์นั้น ๆ เหตุผลดังกล่าวช่วยให้ทราบเหตุจริงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล ซึ่งการกระทำบางอย่างอาจขัดกับความรู้สึกของบุคคลส่วนใหญ่ ทั้งนี้ขึ้นกับเหตุผลและสถานการณ์เป็นสำคัญ

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงถึงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ หรือคensureว่าการแสดงที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมที่สังคมยอมรับ เช่น การให้ทาน การเสียสละเพื่อส่วนรวม ซื่อตรง ซื่อสัตย์ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น เป็นต้น และในทางตรงข้าม เป็นพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ ควรคensure

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม (ดวงเดือน พันชนนาวัน. 2524 : 26-33)

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)

ทฤษฎีนี้ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ ซึ่งฟรอยด์เชื่อว่า บุคลิกภาพของบุคคลมีพื้นฐานมาจากส่วนประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ อิด (Id) อีโก้ (Ego) และซูเปอร์อีโก้ (Super Ego)

พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลตามแนวทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ถือว่า ซูเปอร์อีโก้เป็นส่วนสำคัญ เพราะซูเปอร์อีโก้เป็นส่วนของมโนธรรม ถือหลักประพฤตินิยามอันเป็นที่นิยมกันในสังคมหนึ่ง ๆ เป็นส่วนที่เกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม มิได้ติดมาแต่กำเนิด ซูเปอร์อีโก้จะเข้ามามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล เห็นได้ชัดเมื่ออายุประมาณห้าขวบ เป็นลักษณะที่เริ่มสนใจในอุดมคติ (Idea) เริ่มคิดว่าสิ่งไหนดีหรือไม่ดีตามความเข้าใจของตน และจะเริ่มการเลียนแบบ (Identification) มากขึ้น เช่น เลียนแบบบิดามารดา หรือบุคคลอื่น ๆ ในครอบครัวของเด็ก ตลอดจนสังคมภายนอก การเลียนแบบนี้เป็นพื้นฐานของการไม่ผิด รู้สึกผิด ชอบชั่วดี และเป็นการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลให้อยู่ในขอบข่ายของปทัสถานของสังคมเมื่อโตขึ้น (Freud. 1944 : 358)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ทฤษฎีนี้นำเอาหลักการเสริมแรง (Principle of Reinforcement) และหลักการเชื่อมโยง (Principle of Association) มาใช้อธิบาย วิธีการ และขบวนการที่บุคคลได้รับจากสังคม สิ่งแวดล้อมทางสังคม หรือวัฒนธรรม ว่าเป็นตัวกำหนดเงื่อนไขทางสังคมให้กับเด็กนับแต่เกิด พ่อแม่จะเป็นผู้สอนให้เด็กทราบถึงแนวปฏิบัติตนในสังคม การแยกความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ถูกหรือสิ่งที่ผิด ดีหรือเลว โดยใช้สิ่งเสริมแรงทางคำพูด เห็นได้ว่า พัฒนาการทางจริยธรรมเป็นความตั้งใจของพฤติกรรมและอารมณ์จากการปรับตัวให้

เข้ากับกฎเกณฑ์ของสังคม โดยมีแรงขับพื้นฐานมาจากความต้องการทางชีววิทยา การแสวงหารางวัล ตลอดจนการหลีกเลี่ยง การถูกสังคมลงโทษ ด้วยเหตุนี้แม้ว่ามนุษย์เราจะไม่มีการมีจริยธรรม หรือความต้องการมาตรฐานทางจริยธรรมมาตั้งแต่เกิดก็ตาม เมื่อโตขึ้นจะมีทัศนคติ (Norms) ของจริยธรรมและพฤติกรรมไปตามกระบวนการที่บุคคลได้รับอิทธิพลจากสังคม ทำให้เกิดการยอมรับลักษณะและกฎเกณฑ์ทางสังคมมาเป็นลักษณะของตน (Skinner. 1971 : 101-128) ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของกิเซล (Gesell) ที่ว่าทารกไม่ได้เกิดมาพร้อมกับมีจริยธรรม หรือศีลธรรมประจำใจติดตัวมา การที่ทารกจะพัฒนาไปแล้วรู้ว่าสิ่งใดผิด สิ่งใดถูก สิ่งใดดี สิ่งใดเลว สิ่งใดควรประพฤติ เกิดจากการอบรมศึกษาภายหลังพัฒนาการทางจริยธรรมจะมี 2 แบบ คือ

1. ไม่ทำเพราะรู้ว่าไม่ดี และทำเพราะรู้ว่าดี เป็นสิ่งที่เกิดจากแรงภายใน
  2. ไม่ทำเพราะรู้ว่า ถ้าทำจะถูกลงโทษ และจะทำเพราะถ้าทำแล้วจะได้รับรางวัล
- เป็นการตอบแทน เป็นแรงจากภายนอก (พยอม อิงคตานุวัฒน์. 2521 : 55)

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์

เพียเจต์ เป็นผู้ริเริ่มทางความคิดว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับความฉลาดในการที่จะรับรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่าง ๆ ทางสังคม พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้น เพียเจต์ได้แบ่งขั้นของการพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์เป็น 3 ขั้น คือ

1. ขั้นก่อนจริยธรรม เริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึงสองขวบ เด็กในขั้นนี้ยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดลอมอย่างละเอียด แต่มีความอยากความต้องการทางกายซึ่งต้องการที่จะได้รับการบำบัด โดยไม่คำนึงถึงกาลเทศะใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อเด็กมีความสามารถทางภาษาพูด ก็จะเริ่มรับรู้สภาพแวดล้อมและบทบาทของตนเองต่อบุคคลอื่น
2. ขั้นยึดคำสั่ง อายุ 2-8 ปี เด็กจะมีความเกรงกลัวผู้ใหญ่และเห็นว่าคำสั่งของผู้ใหญ่ คือ ประกาศิตที่ตนต้องกระทำตาม
3. ขั้นยึดหลักแห่งตน จะอยู่ในช่วงอายุ 8-10 ปี เพียเจต์เชื่อว่า เกิดขึ้นจากการพัฒนาทางสติปัญญาและประสบการณ์ในการมีบทบาทในกลุ่มเพื่อนเด็กด้วยกัน ความเกรงกลัวอำนาจภายนอกจะกลายเป็นหลักภายในจิตใจของเด็กเกี่ยวกับความยุติธรรม หมายถึง การแลกเปลี่ยนกันและความเท่าเทียมกันของบุคคล ในช่วงอายุ 8-10 ปี เด็กที่อยู่ในสภาพสังคม

ปกติจะบรรลุถึงขั้นที่ 3 แต่อาจจะมีเด็กบางคนพัฒนาช้ากว่านี้ หรือในบางกรณีพัฒนาการคงหยุดชะงักอยู่ในขั้นที่ 2 เนื่องด้วยการบีบบังคับอย่างผิดปกติของผู้เลี้ยงดูหรือสังคม หรือเกิดจากการขาดประสบการณ์ในกลุ่มเพื่อนก็ได้ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจิрик. 2520 : 40-41)

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

โคลเบอร์กได้ศึกษาจริยธรรมตามแนวทฤษฎีของเพียเจต์ และพบว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้น มิได้บรรลุสมบูรณ์ในบุคคลอายุ 10 ปี เป็นส่วนมาก แต่มนุษย์ในสภาพปกติจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมอีกหลายขั้นตอน จากอายุ 11 ปี ถึง 25 ปี

โคลเบอร์กเชื่อว่า การบรรลุภาวะเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้น จะแสดงออกในทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้อย่างเด่นชัดที่สุด โคลเบอร์กได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมของเยาวชนอเมริกัน อายุ 10 ถึง 16 ปี เกี่ยวกับเหตุผลในการเลือกกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ในสถานการณ์ที่มีการขัดแย้งระหว่างความต้องการส่วนบุคคลและกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคม โดยแบ่งจริยธรรมออกเป็น 6 ขั้น และแบ่งได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ใช้หลักการหลบเลี่ยงการลงโทษ (The Punishment and Obedience Orientation)

ขั้นที่ 2 ใช้หลักการแสวงหารางวัล (The Instrumental Relativist Orientation)

ขั้นที่ 3 ใช้หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (The Interpersonal Concordance or "Good boy-Nice Girl" Orientation)

ขั้นที่ 4 ใช้หลักการทำตามสังคม (The "Law and Order" Orientation)

ขั้นที่ 5 ใช้หลักการเคารพตนเอง หรือการทำตามสัญญา (The Social Contract Legalistic Orientation)

ขั้นที่ 6 ใช้หลักอุดมคติสากล (The Universal Ethical Principle Orientation)

ตาราง 3 แสดงเหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ชั้น แบ่งเป็น 3 ระดับ ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ชั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ชั้นที่ 1 หลักการหลบเลี่ยงการลงโทษ (2-7 ปี) ชั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (7-10 ปี)	1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (2-10 ปี)
ชั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ยุ่อื่นเห็นชอบ (10-13 ปี) ชั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (13-16 ปี)	2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (10-16 ปี)
ชั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (16 ปีขึ้นไป) ชั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)	3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (16 ปีขึ้นไป)

ชั้นที่ 1 ชั้นหลบเลี่ยงการลงโทษ (The Punishment and Obedience Orientation) เด็กเล็กอายุต่ำกว่า 7 ขวบ ชอบใช้หลักการหลีกเลี่ยงมิให้รับโทษ เป็นเหตุผลในการกระทำหรือเลือกกระทำในทางที่จะเกิดประโยชน์แก่ตนเองมากกว่า แต่เนื่องจากเด็กเล็กนี้ยังเป็นบุคคลที่ต้องพึ่งพาและอยู่ในอำนาจของผู้ใหญ่ จึงมีความจำเป็นต้องเชื่อฟังคำสั่ง เด็กในวัยนี้เข้าใจคำว่า ความดี ไปในความหมายว่า คือ สิ่งที่ทำแล้วไม่ถูกลงโทษ เช่น เด็กยอมแปรงฟันหลังอาหารเพราะกลัวแม่ดุ ฉะนั้นการกระทำที่ถูกต้องจึงหมายถึง การเชื่อฟังผู้มีอำนาจเหนือกว่า เหตุผลในการกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใด ขึ้นอยู่กับการไม่ถูกลงโทษเป็นสำคัญ

ชั้นที่ 2 ชั้นการแสวงหารางวัล (The Instrumental Relativist Orientation) เมื่อเด็กอายุมากขึ้นระหว่าง 7-10 ขวบ จะมีความรู้สึกว่าเป็นธรรมดาสำหรับการถูกผู้ใหญ่ดูว่าหรือเขินอาย เพื่อให้เขาทำให้ถูกหรือกระทำตนเป็นคนดี เด็กในวัย 7-10 ขวบนี้จะค่อย ๆ เห็นความสำคัญของการได้รับรางวัลหรือคำชมเชย การสัญญาว่าจะให้รางวัลจึงเป็นแรงจูงใจให้เขากระทำความดีมากกว่าการดูดีหรือเชื่อว่าจะถูกลงโทษ เช่น เด็ก

ผู้หญิงช่วยบิดามารดาทำความสะอาดบ้าน เพื่อจะได้เงินรางวัลมากขึ้น และเด็กชายจะชั่วหรือน้ำดันไม้ก็เพื่อจะได้รับค่าชมเชย และเด็กในวัยนี้เริ่มรู้จักแลกเปลี่ยนกันแบบเด็ก ๆ เช่น เมื่อเขาให้ฉันมา ฉันก็ต้องตอบแทนเขาไป เริ่มมีความเข้าใจในความคิดเห็นของคนอื่น

ขั้นที่ 3 ขั้นทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (The Interpersonal Concordance or "Good Boy-Nice Girl" Orientation) เด็กที่อย่างเข้าสู่วัยรุ่นจะให้ความสำคัญแก่กลุ่มเพื่อนมาก เด็กในวัย 10-13 ปี ส่วนมากจะทำในสิ่งที่ตนคิดว่าคนอื่นจะเห็นด้วย เพื่อให้เป็นที่ชอบพอของเพื่อนฝูงและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน หลักการขั้นนี้จะใช้มากกับเด็กอายุประมาณ 13 ปี

ขั้นที่ 4 ขั้นทำตามสังคม (The "Law and Order" Orientation) ในเด็กอายุ 13-16 ปีนี้ เป็นผู้มีความรู้มีประสบการณ์มากพอที่จะทราบว่าสังคมประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ แต่ละกลุ่มมีกฎเกณฑ์ให้สมาชิกยึดถือ บางกลุ่มมีเจ้าหน้าที่รักษากฎเกณฑ์เหล่านั้นด้วย และเขามีความเข้าใจหน้าที่ของตนในกลุ่มต่าง ๆ และมีศรัทธาต่อกฎเกณฑ์ของกลุ่มมากพอสมควร เขามีความเข้าใจบทบาทของคนอื่นด้วยว่าคนนั้นมีตำแหน่งอย่างนั้นจึงปฏิบัติอย่างนั้น การกระทำที่ถูกต้องนั้นจะพิจารณาเพื่อกลุ่มเพื่อส่วนรวมด้วย

ขั้นที่ 5 ขั้นทำตามคำมั่นสัญญา (The Social Contract Legalistic Orientation) บุคคลเมื่อมีอายุ 16 ปีขึ้นไป เป็นผู้ให้หลักการจะมีการกระทำที่พยายามหลบหลีกมิให้ถูกลงโทษว่าเป็นคนขาดเหตุผล เป็นคนไม่แน่นอน ใจโลเลไม่มีหลักยึด ไม่มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน คำว่า "หน้าที่" ของบุคคลในขั้นนี้ จึงหมายถึง การทำตามข้อตกลงหรือสัญญาไว้กับผู้อื่น โดยคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน มีความเคารพตนเองและต้องการให้ผู้อื่นเคารพตนเองด้วย

ขั้นที่ 6 ขั้นยึดอุดมคติสากล (The Universal Ethical Principle Orientation) พัฒนาการทางจริยธรรมในขั้นนี้จะพบในผู้ใหญ่ที่มีความเจริญทางสติปัญญาในขั้นสูง มีประสบการณ์และมีความรู้อย่างกว้างขวางเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมของตนเอง และของสังคมอื่น ๆ ในโลก บุคคลที่ใช้หลักการในขั้นนี้จะเป็นผู้ที่รับเอาความคิดเห็นที่เป็นสากลของผู้เจริญแล้ว มีสายตาหรือความคิดเห็นที่กว้างไกลกว่ากลุ่มและสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ บุคคลประเภทนี้จะมีอุดมคติหรือคุณธรรมประจำจิตใจ เช่น ยึดถือโลกบาลธรรม 2 ประการ คือ หิริ คือ ความละอายแก่ใจตนเองในการที่จะกระทำชั่ว และมีโอตตปปะ คือ ความเกรงกลัวต่อ

บาป เพราะมีความเชื่อในหลักสากลที่ว่า ความเลวนั้นถ้าบุคคลกระทำแล้วถึงแม้จะรอดพ้นไม่ ถูกผู้ใดลงโทษ แต่โทษที่ได้รับ คือ ผู้กระทำความเลวนั้นจะมีจิตใจต่ำลง

ส่วนบ่อเกิดของเหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น โคลเบอร์กมีความเห็นว่ามาจากการพัฒนาทางการรู้ในขณะที่ยังเด็กได้มีโอกาสติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นการได้เข้ากลุ่มทางสังคมประเภทต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้มีความฉลาดได้เรียนรู้บทบาทของตนเองและของผู้อื่น อันจะช่วยให้เขาพัฒนาทางจริยธรรมในขั้นที่สูงขึ้นไปได้อย่างรวดเร็ว โคลเบอร์กเชื่อว่า การพัฒนาทางจริยธรรมนั้นมิใช่การรับความรู้จากการพรัวสอนของผู้อื่นโดยตรง แต่เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนต่อผู้อื่น และบทบาทของผู้อื่นด้วยรวมทั้งข้อเรียกร้องและกฎเกณฑ์ของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งอาจจะขัดแย้งกัน แต่ในขณะเดียวกันก็ผลักดันให้บุคคลพัฒนาไปตามขั้นตอนในทิศทางเดียวกันเสมอ ไม่ว่าบุคคลจะอยู่ในกลุ่มใดหรือสังคมใดก็ตาม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจวนิก. 2520 : 42-45)

การแบ่งระดับพัฒนาการทางจริยธรรมไทยตามลักษณะโครงสร้างของวัฒนธรรมในสังคมไทยจากผลการประชุมทางวิชาการ เกี่ยวกับจริยธรรมไทยได้มีความคิดเห็นสอดคล้องกันที่จะกำหนดระดับสูงต่ำของค่านิยมจริยธรรมไว้ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2524 : 7)

- ระดับที่ 1 ค่านิยมที่ยึดหลักการได้รับผลประโยชน์บางประการของตนเองเป็นใหญ่
- ระดับที่ 2 ค่านิยมที่ยึดหลักการให้ผู้อื่นในสังคมแคบ ๆ ได้รับผลประโยชน์ เช่น เพื่อญาติพี่น้อง เพื่อนสนิท
- ระดับที่ 3 ค่านิยมที่ยึดหลักการเพื่อผลประโยชน์ของสังคมส่วนใหญ่ เช่น ชุมชน ประเทศชาติ หรือมนุษยชาติ
- ระดับที่ 4 ค่านิยมที่ยึดหลักการเพื่อความถูกต้องดีงามอันเป็นอุดมคติหรืออุดมการณ์ในจิตใจ ทำความดีเพื่อความดี

ความหมายของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง เหตุผลที่บุคคลใช้ในการตัดสินใจหรืออยู่เบื้องหลังการตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมต่าง ๆ เมื่อบุคคลใช้เหตุผลจะสามารถวินิจฉัยได้ว่าเป็นเหตุผลระดับใด เพื่อให้เหมาะสมกับคนไทยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้

เกณฑ์การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามลักษณะโครงสร้างของวัฒนธรรมไทยที่แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ ระดับที่ 1 ทำเพื่อตนเอง ระดับที่ 2 ทำเพื่อบุคคลใกล้ชิด ระดับที่ 3 ทำเพื่อสังคม ส่วนรวม และระดับที่ 4 ทำความดีเพื่อความดี ซึ่งเหตุผลที่แสดงออกมาจะแสดงถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลโดยเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับต่ำสุด เป็นระดับที่บุคคลมีความเห็นแก่ตัวมากที่สุด และค่อย ๆ ลดความเห็นแก่ตัวลงตามลำดับขั้นเปลี่ยนเป็นเห็นแก่พวกพ้อง เห็นแก่ส่วนรวม จนในที่สุดเป็นการทำความดีเพื่อความดีโดยแท้จริงโดยไม่หวังผลตอบแทนจากการกระทำนั้น

วิธีส่งเสริมการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม มีวิธีส่งเสริมการพัฒนาการใช้

เหตุผลเชิงจริยธรรมได้หลายวิธี ได้แก่ (ดวงเดือน พันธมนาวิน. 2522 : 45-52)

การให้ความรู้ขั้นสูงขึ้น

ได้ใช้วิธีการให้เหตุผลเหนือเหตุผลที่เด็กใช้ ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กได้ความรู้ขั้นที่สูงขึ้นกว่าที่ตนมีอยู่ เมื่อเด็กได้รับเหตุผลอันใหม่ เด็กจะนำมาคิดเปรียบเทียบกับเหตุผลเดิมของตน ซึ่งจากการเปรียบเทียบนี้ เด็กจะเกิดการรับรู้ที่ขัดแย้งกันหรือเกิดความไม่สมดุลทางความคิดขึ้น ความไม่สมดุลนี้จะเป็นเครื่องกระตุ้นให้เด็กมีการปรับปรุงโครงสร้างทางความคิดของตน เพื่อให้เกิดความสมดุลขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เด็กเข้าใจและยอมรับเหตุผลในขั้นที่สูงกว่าขั้นเดิมของตนได้

การได้แสดงบทบาท

การให้เด็กแสดงบทบาทเป็นตัวละครในเรื่องที่มีปัญหาขัดแย้งทางจริยธรรม จะเป็นเครื่องช่วยให้เด็กมีความผูกพันใกล้ชิดกับปัญหาของตัวเองในเรื่อง เหมือนกับเป็นปัญหาของตนเอง ซึ่งจากงานวิจัยของ ทูเรียล (Turiel. 1966) ทดลองให้เด็กแสดงเป็นบุคคลที่มีปัญหาขัดแย้ง ไปขอคำแนะนำจากเพื่อน ได้รับฟังคำแนะนำจากเพื่อนที่มีจริยธรรมสูงกว่าเพียงขั้นหนึ่งสูงกว่าเพียงสองขั้น เพื่อนที่มีเหตุผลต่ำกว่าระดับจริยธรรมของตนหนึ่งขั้นหรือเด็กบางคนมิได้แสดงบทบาทแต่อยู่ในการทดลองด้วย ผลปรากฏว่า เด็กที่ได้รับคำแนะนำประเภทที่ใช้เหตุผลสูงกว่าระดับจริยธรรมของตนหนึ่งขั้นนั้น ก่อให้เกิดพัฒนาการทางจริยธรรมมากที่สุด และจากผลการวิจัยของ เทรซี และครอส (Tracy and Cross. 1973) ได้ใช้การแสดงบทบาทเช่นเดียวกับ ทูเรียล (Turiel) เพื่อศึกษาว่า วัยรุ่นที่มีลักษณะเช่นไร จะมีพัฒนาการ

ทางจริยธรรมได้มากที่สุด ผลปรากฏว่าวัยรุ่นที่มีจริยธรรมในระดับก่อนกฎเกณฑ์ เกิดพัฒนาการทางจริยธรรมได้มากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจะพัฒนาจริยธรรมของผู้ที่มีจริยธรรมต่ำย่อมทำได้ง่ายกว่าการจะพัฒนาจริยธรรมของผู้ที่มีจริยธรรมปานกลางหรือสูง

การใช้กลุ่มให้เกิดการคล้อยตาม

ทำได้โดยการใช้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนซึ่งแสดงออกทางจริยธรรมในระดับเดียวกัน เด็กวัยรุ่นจะยึดถือเพื่อนเป็นแบบอย่าง และคล้อยตามลักษณะของเพื่อน ๆ ไปได้โดยง่าย เลอเฟอจี และวัลโลชิน (Lefurgy and Waloshin. 1969) ให้เด็กชายและเด็กหญิงได้รับฟังเหตุผลของเพื่อน ๆ ผู้แสดงเหตุผลสูงหรือต่ำกว่าจริยธรรมของวัยรุ่นผู้นั้นหนึ่งขึ้น ผลปรากฏว่า กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลรุนแรงมากสามารถทำให้เกิดการเพิ่มหรือลดขึ้นการพัฒนาทางจริยธรรมได้ และการเปลี่ยนแปลงนี้มีผลคงทน วัดพบได้หลังจากการฝึก 100 วัน แต่การเปลี่ยนจริยธรรมเป็นขั้นที่สูงกว่าเดิมนั้น มีผลคงทนมากกว่าการเปลี่ยนจริยธรรมเป็นขั้นที่ต่ำกว่าเดิม

การให้เลียนแบบจากตัวแบบ

โดยการใช้ตัวแบบแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ให้ผู้ถูกทดลองเห็น ซึ่งทำให้ผู้ถูกทดลองทำพฤติกรรมนั้นตามตัวแบบได้ การจัดตัวแบบให้เป็นการให้ความรู้แก่ผู้ทดลองได้วิธีหนึ่ง เด็กได้ใช้การเรียนรู้โดยไม่รู้สึกรู้ว่าถูกชักจูง บุคคลจะกระทำพฤติกรรมตามตัวแบบหรือไม่ขึ้นขึ้นกับลักษณะของตัวแบบ ผลที่เกิดกับตัวแบบ ตัวแบบใดที่กระทำความดีและแสดงความรู้สึกดีใจที่ตนกระทำเช่นนั้น ตัวแบบประเภทนี้ย่อมจะสามารถชักจูงให้คนอื่นเลียนแบบตนได้มากกว่าตัวแบบที่กระทำความดีแล้วแสดงความรู้สึกเสียใจที่กระทำเช่นนั้น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทน์. 2520 : 42-61)

วิธีการสอนและวิธีสร้างเสริมจริยธรรม

กรมการศาสนา (2525 : 18-20) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนจริยศึกษาในระดับมัธยมศึกษาไว้หลายประการดังนี้

1. สาระของการเรียนรู้อย่างต้องให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียนและวิธีสอนให้เหมาะสม
2. การสอนจะต้องมีเหตุผลสนับสนุนให้เห็นประโยชน์และโทษของการปฏิบัติ

3. การปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เป็นสิ่งจำเป็นโดยครูเป็นตัวอย่างที่ดีและเป็นผู้นำทางจริยธรรม

4. การแนะนำให้มีความประพฤติดีนั้นต้องทำอยู่ตลอดเวลา

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนจริยศึกษา จะเน้นวิธีการสอนของครูเป็นสิ่งสำคัญ ฉะนั้น ครูผู้สอนจึงต้องเป็นตัวอย่างและแสวงหาวิธีการสอนแบบต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมแก่นักเรียน

วิธีการสอนจริยธรรมมีหลายวิธี ครูอาจเลือกวิธีใดก็ได้ในการสอนเรื่องหนึ่งหรืออาจใช้หลายวิธีก็ได้ตามความเหมาะสม ได้แก่

1. การอภิปรายปัญหา เมื่อครูศึกษาเนื้อเรื่องที่จะสอนแล้ว ครูอาจใช้สิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ในชีวิตประจำวันมาเป็นปัญหาหรือนำข่าวหนังสือพิมพ์มาใช้ นักเรียนอภิปรายและเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ครูช่วยแนะบ้างด้วยการนำเข้าสู่เรื่อง และช่วยกันสรุปข้อคิดเพื่อให้ นักเรียนเห็นจริงและนำไปปฏิบัติจริง

2. การแบ่งกลุ่มนักเรียน เพื่อให้นักเรียนค้นคว้าโดยวิธีกำหนดหัวข้อให้นักเรียนทำรายงานเสนอต่อทั้งชั้นเรียน โดยการพูดและเขียน แล้วรวมเรื่องเป็นความคิดรวบยอดเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง อาจแบ่งงานให้ทำหรือให้วาดภาพ ทำแผนผัง ทำสมุดศัพท์, จัดเป็นนิทรรศการ เป็นต้น

สงบ ลักษณะ (2523 : 6-7) ได้สรุปแนวทางในการสร้างเสริมคุณสมบัติจริยธรรมไว้ดังนี้

1. การให้ความรู้ความเข้าใจโดยเหตุผล ไม่ใช่เป็นเพียงการบอกหรือเล่า แต่อาจจะต้องชี้แนะ แยกแยะประเด็นของปัญหาให้เห็น วิเคราะห์ให้ดูเป็นตัวอย่าง แล้วให้นักเรียนได้วิเคราะห์ค้นหาจนค้นพบ สรุปเป็นกฎเกณฑ์ด้วยตัวของเขาเอง

2. การให้เห็นด้านแบบและเลวแบบ บันดुरา (Bundura, 1977 : 40-51) ได้กล่าวว่า แม้แบบมีอิทธิพลมากต่อพฤติกรรมของบุคคลผู้พบเห็น การให้ตัวอย่างโดยใช้สัญลักษณ์ซึ่งอาจจะเป็นคำพูด เอกสาร หรือใช้สื่อกันวีดิทัศน์อื่น ๆ อาจเป็นสิ่งเร้าให้เด็กเกิดความสนใจที่จะทำ แสดงออก และมีแรงจูงใจที่จะยอมรับพฤติกรรมนั้น ๆ มาปรับปรุงบุคลิกภาพของตน

3. การได้รับประสบการณ์ตรงในการได้คิดค้นและค้นพบคำตอบด้วยตนเอง ได้ปฏิบัติได้แสดงบทบาท เน้นการปฏิบัติ

4. การใช้ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ คือ อิทธิพลจากการสัมพันธ์กันในกลุ่ม ทำให้คล้อยตาม

5. การควบคุมสภาพแวดล้อม จัดสิ่งแวดล้อมที่เลวทราม แล้วสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้นแทน

นอกจากนี้ ยังมี ลักษณะ ยังได้เสนอเทคนิคการสอนจริยธรรมบางวิธี คือ

1. วิธีปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) ใครทำดีให้รางวัล ทำชั่วลงโทษ โดยยึดหลักว่า ผู้ทำดีได้รับรางวัลตอบแทนก็จะทำพฤติกรรมนั้นอีก การจัดให้รางวัลมี 3 ระดับ คือ

1.1 ปฐมภูมิ ให้เป็นสิ่งของ

1.2 ทติภูมิ ให้เป็นตัวแทน คะแนน สัญลักษณ์

1.3 ทางอ้อม ให้เป็นแบบอย่าง สกอ่อง ให้เกียรติ

2. วิธีสร้างความขัดแย้งทางเหตุผลกับจิตใจ (Cognitive Affective Dissonant) เชื่อว่า ถ้าปัญหากับจิตใจสอดคล้องกับความเชื่อ หรือการกระทำสิ่งที่ถูกต้องดีงามจะเกิดขึ้น เรียกว่า จริยธรรมเกิดขึ้น เช่น ชอบสูบบุหรี่ โดยคิดว่า ดี เมื่อได้พบผลเสียมากมายก็เกิดความขัดแย้งในสิ่งที่ปฏิบัติขึ้น ในใจอาจเลิกพฤติกรรมนั้นได้

3. สร้างความกระจ่างชัดในค่านิยม (Value Clarification) ใช้หลักของการอภิปราย แก้ปัญหา ยึดหลักว่าคนเราจะทำอะไรก็ตาม จำเป็นต้องอาศัยค่านิยมเป็นตัวบ่งการ วิธีนี้มุ่งปลูกฝังค่านิยมให้ฝังแน่นเพื่อสร้างจริยธรรมที่พึงปรารถนา โดยใช้ปฏิบัติดังนี้

3.1 ให้ตอบคำถามว่า ภูมิใจในความเชื่อหรือไม่

3.2 ท่านเคยบอกความเชื่อนี้แก่ผู้อื่นไหม

3.3 เลือกโดยพิจารณาผลที่ตามมา

3.4 เลือกด้วยตนเองอย่างอิสระ

3.5 เลือกความเชื่อจากความเชื่อหลายอย่าง

3.6 เคยปฏิบัติ เคยเชื่อตามสิ่งที่เชื่อหรือไม่

3.7 เคยทำซ้ำ ๆ ในสิ่งที่เชื่อนี้

วิธีการที่ใช้ คือ ให้ตอบคำถาม จัดกลุ่มอภิปราย อภิปรายกลุ่มจะชักจูงให้เกิดค่านิยมที่ถูกหรือเปลี่ยนค่านิยมที่มีมาตรฐานในทางดี

กรีติ ศรีวิเชียร (2525 : 48-55) ได้เสนอเทคนิคการสอนจริยศึกษาในห้องเรียนที่น่าสนใจไว้ดังนี้

1. สอนโดยอภิปรายแสดงเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยครูเล่าเรื่องที่เป็นปัญหาทาง

จริยธรรมให้นักเรียนฟัง แล้วให้นักเรียนอภิปรายแสดงเหตุผลประกอบว่า คนจะตัดสินใจแก้ปัญหาหรือหาทางออกกับปัญหานั้น ๆ อย่างไร

2. การสืบสวนสอบสวน ซึ่งคล้าย ๆ กับการสอนวิทยาศาสตร์ เริ่มจาก

2.1 สภาพปัญหา โดยทำความเข้าใจกับปัญหานั้น ๆ ให้กระจ่าง

2.2 คาดคะเนผลที่รับจากการสืบสวนสอบสวนไว้ล่วงหน้า

2.3 สืบสวนสอบสวนแล้วจดบันทึกผลไว้

2.4 นำผลที่ได้จากการสืบสวนสอบสวนมาตรวจสอบกับของจริงอีกครั้ง

2.5 สรุปผลและนำไปแก้ปัญหา

3. การสอบแบบเล่นบทบาทสมมติ เช่น

3.1 แสดงแบบเล่นละคร โดยครูเตรียมบทไว้ล่วงหน้า แล้วให้นักเรียนเล่นไปตามบทที่เตรียมไว้

3.2 แสดงโดยทันทีทันใด ครูไม่ได้เตรียมบทไว้ล่วงหน้า แล้วแต่โอกาสและสถานการณ์

3.3 แสดงโดยครูและนักเรียนช่วยกันกำหนดเรื่องราว นักเรียนแสดงตามบทและความพอใจของตนเอง

การแสดงบทบาทสมมติ จะทำให้นักเรียนเข้าใจพฤติกรรมของตนเองว่ามีสาเหตุและเข้าใจความรู้สึกของคนอื่น ทำให้นักเรียนสำรวจค่านิยมของตนเอง พัฒนาความสามัคคีในกลุ่มได้ดีขึ้น ฝึกการแก้ปัญหาและการตัดสินใจได้เป็นอย่างดี

4. การสอนโดยการเลียนแบบจากตัวแบบ เพราะนักจิตวิทยาเชื่อว่าเด็กจะเรียนรู้จากสิ่งคมได้มากที่สุด และเป็นวิธีการที่เด็กอาจทำตามโดยไม่รู้ลึกรู้ว่าถูกชักรง เทคนิคการสอนทำได้ คือ

4.1 กำหนดตัวแบบ ซึ่งอาจเป็นบุคคลในอุดมคติ เช่น ในวรรณคดีหรือบุคคลจริง

4.2 ระบุพฤติกรรมที่เด่นชัดของตัวแบบ เช่น ครูเล่าเรื่องให้ฟัง

4.3 ชื่นเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบ

4.4 การให้รู้ผลที่ได้จากการเลียนแบบ

อนึ่ง ตัวแบบต้องมีลักษณะจูงใจน่าเลียนแบบ ส่วนผลที่เกิดจากการเลียนแบบนั้น ถ้านักเรียนเชื่อว่า เขาเลียนแบบแล้วได้รับผลตอบแทนในทางที่ดีกว่าจะก่อให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมนั้นง่ายขึ้น

สุมน อมรวิวัฒน์ (2528 : 80) ได้เสนอวิธีการสร้างความสนใจ ความตั้งใจ สร้างศรัทธา ความเชื่อ ความเลื่อมใสแก่ผู้เรียนและเป็นพื้นฐานให้ผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรมตาม วัตถุประสงค์ของการสอนได้ด้วยการจัดสภาพของสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียนให้มี ลักษณะ 4 ประการ คือ

1. ความสงบ การสร้างบรรยากาศที่เงียบสงบ มีใช้การข่มขู่บังคับ แต่เน้นการ สำนวนตน คือ สำนวนกาย วาจา ใจ การฝึกหัดแม่เมตตา การฝึกสมาธิอย่างง่าย ๆ คือ การ ฝึกหัดให้รู้ตัวอยู่เสมอว่า ตนกำลังทำอะไร พุคะอะไร คิดอะไร

2. ความใกล้ชิดกับธรรมชาติ การจัดห้องเรียนให้ได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ได้สัมผัส เห็น รู้ เข้าใจในสภาพ ลักษณะ องค์ประกอบและ ความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ

3. ความแปลกใหม่และเปลี่ยนแปลงไม่จำเจ เช่น การจัดแต่งห้องเรียนด้วยป้าย นิเทศหมุนเวียนเปลี่ยนไป เปลี่ยนรูปแบบการจัดที่นั่งเรียน ช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจ ไม่รู้สึกจำเจเบื่อหน่าย

4. ความสะอาดมีระเบียบและเรียบร้อย เป็นการฝึกหัดลักษณะนิสัยและฝึกหัดอบรม การประพฤติปฏิบัติอย่างแท้จริง ซึ่งต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอ

นิภาพรรณ แดงโรจน์ (2530 : 16) ได้สรุปแนวทางในการสร้างเสริมจริยธรรม ไว้ว่า การสอนเพื่อสร้างเสริมจริยธรรมให้เกิดมีขึ้น ต้องสร้างสถานการณ์ให้เกิดปัญหาความ ขัดแย้งที่ผู้เรียนมีทางเลือกหลายทางในการประพฤติปฏิบัติ และการเลือกประพฤติปฏิบัติได้ใน ทางที่ถูกต้องเหมาะสมนั้น ต้องใช้สติปัญญาในการตัดสินใจที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างมี เหตุผล ผู้สอนจึงมีหน้าที่กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้สติปัญญาอย่างเต็มที่ ในการแก้ปัญหาและกล้าหาญ ในการทำความดี ทั้งต้องเน้นการให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงและสามารถค้นหาคำตอบด้วย ตนเอง และที่สำคัญอีกด้านหนึ่ง คือ การจัดสภาพแวดล้อม และบรรยากาศในชั้นเรียน ให้ดู สะอาด งามตา มีความเป็นระเบียบ ไม่จำเจ และใกล้ชิดธรรมชาติ ส่วนบรรยากาศใน ชั้นเรียนต้องเป็นบรรยากาศที่ให้ผู้เรียนมีความรู้สึกไม่ถูกข่มขู่ สวมรับในตัวผู้เรียน มีความ สนุกสนานในการเรียน

การพัฒนาจริยธรรมแก่เยาวชนตามกลุ่มอายุ : อนุบาลถึงมัธยมปลาย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2538 : 77-93)

1. นักเรียนอนุบาลถึงประถมต้น ในช่วงวัยเด็กนี้ (ก่อน 10 ขวบ) จิตลักษณะที่ควรปลูกฝัง คือ จิตลักษณะที่เป็นพื้นฐานทางจริยธรรม นั่นคือ สติปัญญา ประสพการณ์ทางสังคม และสุขภาพจิต ส่วนจิตลักษณะทางจริยธรรมที่ควรปลูกฝังช่วงอายุนี้นี้ คือ 1) ทศนคติต่อคุณธรรม และค่านิยม 2) ความเชื่อฟัง และ 3) การเตรียมความพร้อมในการรับจริยศึกษาก่อนวัยเรียน

2. นักเรียนประถมปลายถึงมัธยมต้น (9-13 ปี)

ในช่วงก่อนวัยรุ่นนี้ เด็กจะมีความสามารถทางสติปัญญาสูงกว่าวัยเด็กเล็ก แต่ก็ยังด้อยกว่าผู้ใหญ่ ในช่วงเด็กโตก่อนวัยรุ่นนี้ควรพัฒนาลักษณะทางจริยธรรมดังต่อไปนี้ 1) การควบคุมตน 2) การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา 3) ความมีเหตุผล โดยจะต้องใช้วิธีการปลูกฝังที่เหมาะสมกับความสามารถทางการรู้ การคิด สติปัญญา และสุขภาพจิตของเด็ก โดยเฉพาะการพัฒนาความมีเหตุผล

ในกรณีที่มีช่องว่างระหว่างครูกับนักเรียนประถมปลาย และมัธยมต้นทางด้านการใช้เหตุผล โดยที่ครูใช้เหตุผลที่อยู่ในขั้นสูงเกินไปหรือที่เป็นนามธรรมเกินไป นักเรียนรับไม่ได้มาก ควรให้เพื่อนที่มีจริยธรรมสูงกว่าแต่ใกล้เคียงกับเด็กเอง เป็นผู้พัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กด้วยกัน โดยการใช้อภิปรายรายกลุ่ม โดยครูควบคุมให้กลุ่มพิจารณาเรื่องที่กำหนดให้ หรือจะใช้บทเรียนโดยตนเองที่สร้างและประเมินผลแล้วเป็นหลัก หรือเป็นกิจกรรมเสริมการสอนของครูก็ได้

3. นักเรียนมัธยมปลาย (14-19 ปี) ในช่วงอายุนี้นี้ควรส่งเสริมการพัฒนาจิตลักษณะดังต่อไปนี้ 1) การเห็นแก่ส่วนรวมและมีมนุษยธรรมสูง 2) ความสามารถควบคุมตนเองอย่างเต็มที่ และ 3) ความเป็นประชาธิปไตย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

งานวิจัยในต่างประเทศ

โคลเบอร์ก (Kohlberg. 1964 : 392-405) ได้ศึกษาค้นคว้าการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการพัฒนาทางจริยธรรมไว้อย่างละเอียด พบว่า เด็กอเมริกันอายุ 7, 11, 13 และ 16 ปี มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่สูงขึ้นตามระดับ อายุ 7 ปี

เกือบทุกคน (90%) ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นที่ 1 และ 2 เด็กอายุ 10 ปี ยังคงใช้เหตุผลในชั้นที่ 1 และ 2 อยู่เป็นส่วนใหญ่ (กว่า 50%) แต่ก็เริ่มใช้เหตุผลในชั้นที่สูงขึ้น คือ ชั้นที่ 3 และ 4 บ้างแล้ว (35%) วัยรุ่นอายุ 13 ปี ใช้เหตุผลในชั้นที่ 3 และ 4 เป็นส่วนใหญ่ (กว่า 50%) และยังมีผู้ใช้เหตุผลในชั้นที่ 1 และ 2 อยู่บ้าง (ประมาณ 20%) ส่วนวัยรุ่นอายุ 16 ปี แม้ยังคงใช้เหตุผลในชั้นที่ 3 และ 4 มาก (กว่า 50%) แต่ยังมีผู้ใช้เหตุผลในชั้นที่ 5 และ 6 มากกว่าเด็กกลุ่มอื่น (23%) ซึ่งแสดงว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลมีพัฒนาการสูงขึ้นตามระดับอายุ และความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับอายุ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .59$)

บิสกิน และฮอสกินสัน (Biskin and Hoskinson. 1977 : 407-415) ได้ทดลองสอนจริยธรรมโดยวิธีการจัดโครงสร้างการอภิปรายเกี่ยวกับจริยธรรม ที่ตัดสินใจจาก จาการรณคดีและการอ่านเรื่องราว โดยให้นักเรียนระดับ 4-5 แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และวัดจริยธรรมตามแบบวิธีของโคลเบอร์ก จากนั้นทำการทดลองโดยกลุ่มทดลอง มีการจัดโครงสร้างการอภิปรายกลุ่มอย่างมีระบบ ครูใช้คำถาม 3 แบบ คือ คำถามที่เกี่ยวกับ ข้อเท็จจริง ดีความ และการประเมินเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสวมบทบาทของตนลงไป ส่วนกลุ่ม ควบคุมปล่อยให้มีการอภิปรายเป็นไปตามธรรมชาติ จากนั้น วัดจริยธรรมเมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผลการวิจัย พบว่า การอภิปรายอย่างเป็นระบบที่ให้โอกาสผู้เรียนสวมบทบาทของเรื่องสามารถ เปลี่ยนการตัดสินใจจริยธรรมในระดับที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ นั้นหมายความว่า ผู้สอนสามารถ พัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้โดยให้เขาได้มีโอกาสอภิปรายในขณะที่อยู่ตามบทบาท และ สถานการณ์ทางสังคมที่แตกต่างกันไป

ตูเรียล (Turiel. 1966 : 611-618) ได้วัดจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นตอนต้นแล้ว ให้เด็กแสดงเป็นบุคคลในเรื่อง ซึ่งมีปัญหาและไปขอคำแนะนำจากเพื่อนสองคน เพื่อนสองคน นี้จะแนะนำเด็กไปคนละทาง โดยให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นเดียวกัน เด็กบางคนจะได้รับ คำแนะนำที่ใช้เหตุผลสูงกว่าระดับจริยธรรมของตนหนึ่งชั้น บางคนได้รับคำแนะนำที่สูงกว่าตน ถึงสองชั้น บางคนได้ฟังคำแนะนำที่ต่ำกว่าจริยธรรมของตนหนึ่งชั้น เด็กบางคนไม่ได้รับ ประสบการณ์ดังกล่าวเลยหลังจากนั้นหนึ่งสัปดาห์ นำเด็กมาวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมอีกครั้ง ผลปรากฏว่า เด็กที่ได้รับคำแนะนำประเภทที่ใช้เหตุผลสูงกว่าระดับจริยธรรมของตนหนึ่งชั้นนั้น มีพัฒนาการทางจริยธรรมมากที่สุด และเป็นลักษณะพัฒนาการที่แผ่ขยายไปยังปัญหาอื่น ๆ ได้ ด้วยในทำนองเดียวกัน เลอเฟอจี และวาโลชิน (Lefurgy and Waloshin. 1969 :

104-110) ได้ทดลองยกระดับจิตใจของเด็กโดยใช้กลุ่มเพื่อนโดยให้เด็กได้รับการทดลองรับฟังเหตุผลต่าง ๆ จากเพื่อน ๆ ผลการวิจัยพบว่า เหตุผลที่เพื่อน ๆ เสนอนั้นมีอิทธิพลอย่างรุนแรง ถึงขั้นสามารถเพิ่มหรือลดขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมได้ และการเปลี่ยนแปลงนี้มีผลคงทนวัดได้หลังจากมี 100 วัน และความคงทนในการเปลี่ยนแปลงระดับจริยธรรมสูงขึ้นมีมากกว่าการเปลี่ยนแปลงไปสู่ขั้นที่ต่ำลง

เรสต์ (Rest. 1969 : 225-252) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กอายุระหว่าง 10-14 ปี และได้ผลเช่นเดียวกับงานวิจัยของ ทูเรียล และพบว่า เด็กจะชอบเหตุผลที่เหนือกว่าที่เขาใช้มากกว่า และเด็กจะทำความเข้าใจกับเหตุผลที่เหนือกว่า 2 ขั้นได้อากที่สุด รองลงมา คือ เหตุผลที่เหนือกว่า 1 ขั้น ส่วนเหตุผลที่ต่ำกว่า 1 ขั้น เด็กจะทำความเข้าใจได้อ่างดี

มิลเลอร์ ซุมอฟ และสตีเฟนส์ (Miller, Zumoff and Stephens. 1974 : 261-268) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทักษะการใช้เหตุผลจากการทดสอบงานตามทฤษฎีของเพียเจต์กับการตัดสินใจด้านจริยธรรมระหว่างเด็กที่อยู่ในสถานกักกัน เด็กที่เรียนช้าและเรียนปกติ อายุตั้งแต่ 13-16 ปี พบว่า เด็กที่อยู่ในสถานกักกัน และเด็กที่เรียนช้า มีพัฒนาการทางทักษะการใช้เหตุผลไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ การตัดสินใจด้านจริยธรรมของเด็กกลุ่มต่าง ๆ ก็ไม่แตกต่างกัน และเมื่อหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างทักษะการใช้เหตุผลกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมปรากฏว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในต่างประเทศส่วนมากเน้นหนักการทดสอบทฤษฎีจริยธรรมของโคลเบิร์ก งานวิจัยพบว่า กลุ่มเพื่อน แม้แบบการอภิปรายอย่างเป็นระบบ ส่งผลต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ที่ได้รับการทดลองให้มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่สูงขึ้น การพัฒนาจริยธรรม ถ้าทำได้ครบได้หลาย ๆ วิธี คงจะพัฒนาจริยธรรมได้เร็วขึ้น

งานวิจัยเกี่ยวกับระดับสติปัญญากับจริยธรรมของบุคคล

การศึกษาในระดับสติปัญญาจะมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กล่าวคือ ถ้าบุคคลที่มีระดับสติปัญญาสูงก็จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และบุคคลที่มีระดับสติปัญญาดำก็จะมีความสัมพันธ์ทางผลการเรียนต่ำ ดังนั้นการกล่าวถึงระดับสติปัญญาจึงหมายถึงระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย

อรพินท์ นาคประดิษฐ์ (2518 : 85) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณธรรมแห่งความเป็นพลเมืองดี พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในต่างจังหวัดที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีคุณธรรมแห่งความเป็นพลเมืองดีสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 34) กล่าวว่า จริยธรรมในชั้นสูงจะเกิดขึ้นได้จากการรับรู้และการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของบุคคล แล้วเกิดการพัฒนาความรู้สึกขึ้น ฉะนั้น ความสามารถในการเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งหมายถึง สถิติปัญญาของบุคคลจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลในการที่จะกระทำหรือไม่กระทำ ความดี ความชั่ว การศึกษาของพริงเกิลและกูช (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 34; อ้างอิงจาก Pringle and Gooch) ได้ทำการศึกษาระยะยาวกับเด็กเมื่ออายุ 11 ปี และติดตามไปจนเด็กอายุ 15 ปี พบว่าพัฒนาการทางสถิติปัญญาของเด็กมีความสัมพันธ์กับการกล่าวถึงความชั่วประเภทต่าง ๆ (การให้เหตุผล) โดยเด็กอายุ 11 ปี ที่มีสถิติปัญญาดังกันจะตอบต่างกัน โดยที่ผู้มีสถิติปัญญาดำจะทำให้ตัวอย่างของความชั่วขึ้น ๆ เช่น การควักลูกตาคนอื่น ส่วนที่มีสถิติปัญญากว่ากลางและสูงจะทำให้ตัวอย่างของความชั่วกว้างขึ้น เช่น การฆาตกรรม เมื่อเด็กอายุ 15 ปี พวกที่มีสถิติปัญญาดำจะตอบในชั้นความชั่วสูงขึ้นเล็กน้อย เช่น โจรกรรม แต่พวกที่มีสถิติปัญญาสูงจะตอบในระดับที่สูงขึ้น เช่น การก่อสงคราม การทำให้อื่นผิดหวัง เป็นต้น นอกจากนี้ ฮาร์ทฮอร์นและเมย์ (Hartshorne and May) ก็พบว่า วัยรุ่นอังกฤษที่มีสถิติปัญญาดำเท่าใดก็มีพฤติกรรมที่ไม่ซื่อสัตย์มากเท่านั้น

มนูญ คณะวัฒนา (ศิริพร แก้วนุ่น. 2526 : 17; อ้างอิงมาจาก มนูญ คณะวัฒนา. 2525 : 92) ให้ความคิดเห็นว่า สถิติปัญญาเป็นผลผลิตของมโนสมอง คือ คนที่มีมโนสมองมากเป็นคนที่มีความสถิติปัญญาดี สถิติปัญญามีความสัมพันธ์กับความสามารถในการจำ การประสานเชื่อมโยงและชบวนการรับรู้ลึก สถิติปัญญาเป็นผลรวมของประสบการณ์ทางการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล พฤติกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางกาย อารมณ์ สังคม การเรียนการทำงานต่าง ๆ ล้วนมีสถิติปัญญาเข้ามาเกี่ยวข้อง และการวิจัยของเซียร์ฟริง (Siefring. 1981) พบว่า สถิติปัญญาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการพัฒนาการทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ทั้งนี้เพราะเด็กกลุ่มที่มีระดับสถิติปัญญาสูงกว่ามีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่สูงกว่าเด็กกลุ่มที่มีระดับสถิติปัญญาดำกว่า

ศิริพร แก้วน่ม (2526 : 69) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 12 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 786 คน เป็นนักเรียนชาย 393 คน นักเรียนหญิง 393 คน แบ่งเป็นนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 242 คน ปานกลาง 336 คน และต่ำ 238 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง จะใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

จากผลการวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่า ระดับสติปัญญาหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับจริยธรรม

งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม

โกศล มีคุณ (2524 : 122) ได้ศึกษาเรื่อง "การวิจัยเชิงทดลองฝึกรอบมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และทักษะในการสวมบทบาทของนักเรียนชั้นประถมศึกษา" กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อายุ 9-14 ปี จำนวน 191 คน จากโรงเรียนสามลักษณะในจังหวัดราชบุรี ได้แก่ โรงเรียนในชนบท โรงเรียนชุมชนของชนบท และโรงเรียนในเมือง จัดนักเรียนให้เข้าเป็นตัวอย่างแบบสุ่ม 4 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มได้รับการฝึกดังนี้ กลุ่มที่ 1 ฝึกสวมบทบาทร่วมกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มที่ 2 ฝึกสวมบทบาทอย่างเดียว กลุ่มที่ 3 ฝึกการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างเดียว และกลุ่มที่ 4 เป็นกลุ่มควบคุมให้เรียนจากบทเรียนสำเร็จรูป ประกอบกับวิธีการร่วมกิจกรรมกลุ่มในห้องเรียน ส่วนการฝึกสวมบทบาทใช้วิธีการร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างเดี่ยว ทุกกลุ่มใช้เวลาในการฝึก 15 ครั้ง ครั้งละ 60 ถึง 100 นาที ฝึกทุกวัน ๆ ละ 1 ครั้ง ผลการทดลองพบว่า ผู้ได้รับการฝึกเหตุผลเชิงจริยธรรม และฝึกสวมบทบาทมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างเด่นชัด และกลุ่มที่ได้รับการฝึกสองด้านให้เหตุผลเท่ากันกับกลุ่มฝึกด้านเดียว เมื่อพิจารณาลักษณะของบุคคลประกอบการฝึก พบว่า ผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก มีคะแนนหลังการสวมบทบาทสูงกว่าผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย ส่วนผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก จะเป็นผู้ที่คิดแบบเอกนัยสูง และผู้ที่มีการสวมบทบาทสูงเป็นผู้ที่มีคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้มีลักษณะตรงกันข้าม และพบว่า ความ

สามารถในการสวมบทบาทเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล นอกจากนี้ ยังมีตัวแปรที่ใช้ทำนายความสามารถในการสวมบทบาท และคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมหลังการฝึกได้ดี ตัวแปรสำคัญที่ทำนายคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม คือ ระดับความสามารถในการสวมบทบาท การฝึก ถิ่นที่อยู่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรัก การคิดแบบเอกนัย การทำงานของมารดา และการอบรมเลี้ยงดูแบบให้เหตุผล โกศล มีคุณ ได้สรุปว่า การที่ความสามารถในการสวมบทบาทและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนต่างจังหวัด จะพัฒนาได้จากการฝึกอบรมระยะสั้น และผู้มีลักษณะบางประการแตกต่างกันจะได้รับประโยชน์จากการศึกษาแตกต่างกันทำให้การวิจัยเรื่องนี้มีประโยชน์อย่างยิ่งด้านจริยศึกษา และการนำเนื้อหา วิธีการ ไปใช้ในวงการได้เป็นอย่างดี

สมเดช สีแสง (2525 : 59-61) ได้ทดลองสอนเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของจังหวัดชัยนาท กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ 68 คน ผลการทดลองพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้หนังสือนิทานประกอบหุ่น มีการใช้ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุมซึ่งสอนตามแผนการสอนของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และในปีเดียวกัน สกล เทียงแท้ (2525 : 103) ได้ทดลองใช้วิธีอภิปรายกลุ่มในการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดราชบุรี ที่มาจากโรงเรียนที่มีสภาพสังคมแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 256 คน ผลการทดลองพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองหลังจากที่ได้รับการฝึกแล้วมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งผู้เรียนที่มีจริยธรรมสูงนั้นจะเป็นผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเดิมสูงอยู่แล้ว และมีผลการเรียนสูง ผู้ถูกศึกษาที่มีอายุน้อยเท่าใดก็เป็นผู้ที่สามารถที่พัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นมาก

ชำรงค์ น่วมศิริ (2527 : 50-53) ได้ศึกษาเหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 33 คน โดยกลุ่มทดลองจำนวน 17 คน ได้รับการสอนจริยศึกษาโดยการใช้หนังสือพิมพ์สร้างเป็นสถานการณ์จำลอง กลุ่มควบคุมจำนวน 16 คน ได้รับการสอนจริยศึกษากับการสอนตามแผนการสอนของกรมวิชาการ ทั้งสองกลุ่มใช้เวลาทดลองกลุ่มละ 36 คาบ สอนสัปดาห์ละ 6 คาบ เป็นเวลา 6 สัปดาห์ ผลการทดลองพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมแตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้โดยคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

นิพนธ์ ปิ่นจินดา (2531 : 50-52) ได้ศึกษาการสอนจริยศึกษา เพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยใช้การอภิปรายกลุ่มและการสอนโดยวิธีเบญจันท์ ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน โดยกลุ่มทดลอง 1 จำนวน 20 คน ได้รับการสอนจริยศึกษาโดยการอภิปรายกลุ่ม กลุ่มทดลอง 2 ได้รับการสอนจริยศึกษาโดยวิธีเบญจันท์ ทั้งสองกลุ่มใช้เวลาทดลอง 4 วัน โดยสอน 1 ชั่วโมงต่อ 1 วัน รวมเวลาที่ใช้ทดลอง 4 ชั่วโมง ผลการทดลองพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน

สุวิทย์ ก้องธำ (2532 : 27, 34-36) ได้ศึกษาการสอนจริยศึกษาเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยวิธีแสดงบทบาทสมมติและการขีดหนึ่งตะลุง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน โดยกลุ่มทดลอง 1 จำนวน 30 คน ได้รับการสอนจริยศึกษาโดยวิธีแสดงบทบาทสมมติ กลุ่มทดลอง 2 จำนวน 30 คน ได้รับการสอนจริยศึกษาโดยวิธีขีดหนึ่งตะลุง ทั้งสองกลุ่มใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 6 คาบ ๆ ละ 20 นาที รวมเวลาที่ใช้ในการทดลอง 1 ชั่วโมง ผลการทดลองพบว่า กลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ไม่แตกต่างกัน หลังการทดลอง กลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดวงจันทร์ หนูทอง (2533 : บทคัดย่อ) ได้ทดลองใช้แม่แบบหนึ่งตะลุงที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่างจำนวน 24 คน ได้จากนักเรียนที่มีคะแนนสอบถามการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่ำกว่าจริยธรรมอื่น 3 ลงมา กลุ่มทดลองทั้ง 12 คน ได้รับการสอนใช้แม่แบบ ส่วนกลุ่มควบคุมทั้ง 12 คน ได้รับการสอนปกติ ทั้ง 2 กลุ่มได้รับการสอนโดยใช้เวลาครั้งละ 50 นาที จำนวนทั้งสิ้น 11 ครั้งเท่ากัน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ นักเรียนกลุ่มทดลอง มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สง่า วุฒิประจักษ์ (2531 : 78-79) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ด้วยการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู

สมศิริ ปลื้มจิตต์ (2534 : 82-86) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเหตุผลเชิงจริยธรรมในการสอน จริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยวิธีสอนแบบบทบาทสมมุติ กับการสอนตามคู่มือครูพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน และกลุ่มทดลองมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากการสอนแบบบทบาทสมมุติทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง แก้ปัญหาด้วยตนเองและเกิดทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น

จากงานวิจัยเกี่ยวกับการสอนเพื่อให้เกิดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม พบว่า การใช้การสวมบทบาท ใช้การอภิปรายกลุ่ม ใช้ข่าวหนังสือพิมพ์สร้างเป็นสถานการณ์จำลอง การแสดงบทบาทสมมุติ ตลอดจนการใช้แม่แบบ ล้วนส่งผลให้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลสูงขึ้นได้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

ความหมายของพฤติกรรมและความหมายของกลุ่ม

การดำเนินงานของกลุ่มเป็นการประสานที่จะให้เกิดพลังร่วมของกลุ่มโดยมีเป้าหมายของกลุ่มเป็นหลัก ฉะนั้นสมาชิกทุกคนในกลุ่มจึงมีความสำคัญที่จะผลักดันให้งานบรรลุเป้าหมายเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมและท่าทีของบุคคลในกลุ่ม เพื่อที่จะสามารถนำแนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลมาประยุกต์ ประสานให้บุคคลในองค์การ ในกลุ่มร่วมกันปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของพฤติกรรม

กมลรัตน์ หล้าสงฆ์ (2523 : 2) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมว่า หมายถึง การกระทำทุกอย่างที่เกิดขึ้นในสิ่งมีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว และไม่ว่าบุคคลอื่นจะสังเกตการกระทำที่เกิดขึ้นนั้นได้หรือไม่ ก็ถือว่าเป็นพฤติกรรมทั้งสิ้น

หฤทัย อติชาตพงศ์ (2526 : 7-9) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมว่า หมายถึง กิริยาอาการที่แสดงออก หรือการเกิดปฏิกิริยาเมื่อเผชิญกับสิ่งภายนอก การแสดงออกนั้นอาจเกิดจากอุปนิสัยที่ได้สะสม หรือจากความเคยชินที่ได้จากประสบการณ์หรือการศึกษาอบรมต่าง ๆ

อารี พันธ์มณี (2534 : 15) กล่าวว่า พฤติกรรม (Behavior) หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำของอินทรีย์ที่บุคคลสามารถสังเกตเห็นได้ รู้ได้ หรือใช้เครื่องมือต่าง ๆ วัด หรือตรวจสอบได้

กล่าวสรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การแสดงออกหรือการกระทำในทุก ๆ ด้านของมนุษย์จะโดยรู้ตัว หรือไม่รู้ตัวก็ตามถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมทั้งสิ้น

ความหมายของกลุ่ม

เดวิส (สามารถ สุขาวงษ์. 2537 : 48; อ้างอิงจาก Davis. 1962 : 405) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมีปฏิสัมพันธ์กันโดยมีเป้าหมายร่วมกันอย่างเห็นได้ชัด โดยทั่วไปแล้วกลุ่มมีความหมายนอกเหนือจากการที่คนเรายู่ร่วมกันอย่างธรรมดา

กัลลี (เอกชัย เอื้อเฟื้อ. 2537 : 25; อ้างอิงจาก Gulley. 1963 : 63) กล่าวว่า กลุ่มมีความหมายลึกซึ้งกว่าการที่บุคคลมาอยู่ร่วมกัน แต่ละกลุ่มจะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

1. มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และวัตถุประสงค์นั้นจะต้องสนองความต้องการของสมาชิกแต่ละคนด้วย
2. ผลของการทำงานจะเกิดความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่ม
3. มีการสื่อสารทางวาจา (Verbal Communication) หรือมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกไว้ด้วยกัน

ส่วน เลวิน (เอกชัย เอื้อเฟื้อ. 2537 : 25; อ้างอิงมาจาก Cartwright and Zander. 1968 : 47; citing Lewin. n.d.) ได้ให้ความหมายของกลุ่มแตกต่างไปจากท่านอื่น ๆ โดยได้กล่าวไว้ว่า ความเหมือนหรือความแตกต่างไม่ได้เป็นการตัดสินใจว่าคนสองคนอยู่ในกลุ่มเดียวกัน หรือต่างกลุ่มกัน แต่อยู่ที่การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) หรือการพึ่งพาอาศัยในรูปแบบอื่น ซึ่งสอดคล้องกับ ลอเชอร์ (สามารถ สุขาวงษ์. 2537 : 48; อ้างอิงมาจาก Loeser. 1957 : 5-9) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะของกลุ่มไว้ดังนี้

1. มีการติดต่อสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในระหว่างสมาชิกของกลุ่ม
2. มีความมุ่งหมายร่วมกัน

3. มีความสัมพันธ์ในเชิงหน้าที่
4. มีอำนาจที่จะกระทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยความสมัครใจ
5. มีความสามารถที่จะกำหนดทิศทางของกลุ่มได้

ฉลอง ภิรมย์รัตน์ (2521 : 1-3) ได้ให้ความหมายของกลุ่มว่า หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาร่วมสนใจประพฤติดิปฏิบัติในสิ่งที่เป็นปทัสถาน และมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน โดยที่ต่างก็มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันด้วย ลักษณะร่วมของการรวมกลุ่มมี 3 ประการ คือ

1. มีเป้าหมายร่วมกัน (Common Goal)
2. มีปฏิสัมพันธ์กัน (Interaction)
3. มีการปฏิบัติในบทบาทร่วมกัน (Common Role)

พรพนนิศ วาณิชการ (2528 : 133) ได้ให้ความหมายของกลุ่มไว้ว่า "กลุ่ม" หมายถึง การรวมตัวกันระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ณ สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง และการรวมตัวของบุคคลดังกล่าวจะต้องมีการพูดจาสื่อความหมายต่อกันและกัน การปฏิบัติต่อกันในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน

ความหมายต่าง ๆ ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกัน เพื่อปฏิบัติการกิจร่วมกัน มีวัตถุประสงค์ มีการตัดสินใจและให้ความร่วมมือร่วมใจกัน มีการติดต่อสื่อสารปฏิสัมพันธ์กัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน และมีการปฏิบัติบทบาทร่วมกัน

ความหมายของการทำงานเป็นกลุ่ม

การทำงานเป็นกลุ่มหรือการทำงานโดยกลุ่ม หมายถึง การที่กลุ่มบุคคลเข้ามาร่วมปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันโดยมีเป้าหมายร่วมกัน และทุกคนในกลุ่มมีบทบาทในการช่วยดำเนินงานของกลุ่ม มีการติดต่อสื่อสารและประสานงานกัน มีการตัดสินใจร่วมกัน เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายเพื่อประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม (ภิศนา แชนมณี และคนอื่น ๆ. 2528 : 343; อ้างอิงจาก Berman. 1972 : 6) ความสำคัญของการทำงานเป็นกลุ่มนั้นมีเหตุผลและความจำเป็น คือ มนุษย์ทุกคนมีความจำกัดในเรื่องพลัง การทำงานใด ๆ ที่เป็นงานใหญ่ จะทำสำเร็จเพียงลำพังคนเดียวนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก มนุษย์ยังมีข้อจำกัดและความแตกต่างในเรื่องสติปัญญา ความสามารถ การทำงานหลายคนทำให้ได้ช่วยกันคิดช่วยกันดูแลได้มากขึ้น การทำงานร่วมกันเป็นการสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่ต้องการจะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น

ช่วยให้บุคคลได้เรียนรู้จากผู้อื่น เกิดความเจริญงอกงามแห่งตนขึ้น จึงส่งผลถึงความเจริญงอกงามต่อกลุ่มให้ผลงานที่ดีกว่าทั้งปริมาณและคุณภาพ ทั้งนี้ลักษณะของสังคมปัจจุบันมีความจำเป็นที่จะต้องทำงานร่วมกันในทุกระดับและทุกองค์การ เพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ (ทิสนา แหมมณี และคนอื่น ๆ. 2528 : 344-345)

ความสำคัญของการทำงานเป็นกลุ่ม (เอกชัย เอื้อเฟื้อ. 2537 : 276-277)

การทำงานเป็นกลุ่มมีความสำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างมากด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้ คือ

1. มนุษย์ทุกคนมีความจำกัดในเรื่องพลังและการทำงานต่าง ๆ ต้องใช้พลังที่แตกต่างกันไป งานใดที่ต้องใช้พลังมากเกินความสามารถที่คนคนเดียวจะทำได้ การทำงานเป็นกลุ่มจะช่วยให้สามารถทำงานนั้นได้สำเร็จ เพราะเป็นการรวมพลังของคนมาช่วยกันทำงาน

2. มนุษย์ทุกคนมีความจำกัดและความแตกต่างในเรื่องสติปัญญา และความสามารถ การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม จะเป็นการระดมความสามารถของคนเหล่านั้นให้มาช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ทำให้เกิดความคิดที่กว้างขวาง รอบคอบ และความสามารถที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล เมื่อประสานกันอย่างเหมาะสมก็จะช่วยให้การทำงานที่ต้องใช้ความสามารถหลาย ๆ อย่าง ดำเนินไปได้ด้วยดี

3. มนุษย์จำเป็นต้องอยู่ในสังคม จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ไม่อาจจะอยู่อย่างโดดเดี่ยวตามลำพังได้ การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มทำให้มนุษย์มีโอกาสนี้จะได้อยู่ร่วมกับคนอื่น มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับคนอื่น เป็นการสนองความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นของมนุษย์

4. ลักษณะของสังคมปัจจุบัน การดำรงอยู่และการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมจำต้องอาศัยการทำงาน และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มที่มีอยู่ในทุกระดับทุกองค์การก็จะช่วยให้สามารถทำงานใหญ่ที่มีความสำคัญ และจำเป็นต่อการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้เกิดแก่สังคมที่มนุษย์อาศัยอยู่ได้มาก

5. การทำงานเป็นกลุ่มให้ผลงานที่ดีกว่าการทำงานเป็นรายบุคคล ทั้งนี้เนื่องจากการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นการระดมความคิด ความสามารถของคนหลายคนมาสู่การทำงานในลักษณะที่ประสานสอดคล้องกัน ทำให้เกิดความรอบคอบในการคิด และการประสานความสามารถของคนเข้าด้วยกัน มีความหมายต่อการทำงานมากกว่าการทำงานโดยอาศัยความสามารถเป็นรายบุคคล

6. การทำงานเป็นกลุ่มร่วมกัน ทำให้บุคคลได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากเพื่อนร่วมงานด้วยกัน ทำให้เกิดความเจริญงอกงามในตัวบุคคลและจะมีผลให้กลุ่มได้มีความเจริญงอกงาม เข้มแข็ง มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงตามขึ้นไปด้วย

ด้วยเหตุผลทั้ง 6 ประการที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า การทำงานเป็นกลุ่มนั้น เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อสังคมมนุษย์อย่างไร้ข้อสงสัยเลยได้ การพัฒนาสมรรถภาพในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มให้สูงขึ้นจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ทั้งนี้เพื่อจะได้ใช้การทำงานเป็นกลุ่มให้เป็นประโยชน์แก่สังคมมนุษย์อย่างเต็มที่

ทฤษฎีการทำงานกลุ่ม

การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีทฤษฎีที่เกี่ยวกับกลุ่มและการทำงานเป็นกลุ่ม เช่น

1. ทฤษฎีการกระทำร่วมกัน ทฤษฎีนี้มีองค์ประกอบพื้นฐาน 3 ประการ คือ กิจกรรมการกระทำร่วมกัน และความรู้สึก กล่าวคือ ถ้าหากบุคคลยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากเพียงใด การกระทำร่วมกันและความรู้สึกจะมากขึ้นด้วย เมื่อบุคคลในกลุ่มมีความเกี่ยวข้องกับผู้อื่น ทั้งในด้านการตัดสินใจ การติดต่อสื่อสาร การสนับสนุน การประสานงาน และการประสบความสำเร็จ ในเป้าหมายร่วมกันแล้วมีแนวโน้มจะร่วมกันเข้าเป็นกลุ่มที่มีพลังสูงมาก (สมยศ นาวิการ. 2523 : 234)

2. ทฤษฎีคำขอร้องการปฏิบัติงาน ทฤษฎีนี้เชื่อว่าบุคคลต้องการจะทำงานให้ได้ผลและต้องการมีส่วนร่วมในงานที่กลุ่มรับผิดชอบ ดังนั้น การสร้างบรรยากาศขององค์การให้สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์และเปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นในการทำงานอย่างจริงจัง ช่วยส่งเสริมให้เกิดการทำงานแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จในการทำงานเป็นกลุ่ม ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การผสมผสานความต้องการขององค์การและบุคคลเข้าด้วยกันจะทำให้ได้ผลงานที่ดี (โสภณ ปภาพจน์. 2521 : 118-119)

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์ ทฤษฎีนี้มุ่งศึกษาเพื่อหาความรู้ที่จะนำไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของคน อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการสร้างเสริมความสัมพันธ์และปรับปรุงการทำงานของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ เนื้อหาของทฤษฎีนี้จึงมุ่งศึกษาเรื่องราวธรรมชาติของคน พฤติกรรมของคน ธรรมชาติของกลุ่ม ลักษณะการรวมตัวของกลุ่ม องค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญของกลุ่ม กระบวนการทำงานของกลุ่ม เป็นต้น (ทิสนา แหมมณี และเฮวพา เดชะคุปต์.

2522 : 1) เนื่องจากมีประเด็นที่ต้องศึกษามากมาย จึงมีผู้ค้นคว้าแยกเป็นทฤษฎีย่อย ๆ อีกหลายทฤษฎีดังต่อไปนี้

3.1 ทฤษฎีบุคลิกภาพกลุ่ม (Group Syntality Theory) เป็นทฤษฎีที่พัฒนาโดย แคทเทล (Cattell) ทฤษฎีนี้อาศัยหลักการเสริมแรง (Reinforcement Theory) คือ กฎแห่งผล (Law of Effect) เพื่ออธิบายพฤติกรรมของกลุ่ม

3.2 ทฤษฎีสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม (Theory of Group Achievement) ผู้คิดค้นรวบรวมองค์ประกอบของทฤษฎีนี้ คือ สโตกคิลล์ (Stogdill) ซึ่งอธิบายไว้ว่า องค์ประกอบสำคัญของการทำงานกลุ่มมี 3 ประการ คือ (กึศนา แหมมณี และเฮาพา เตชะคุปต์.

2522 : 13-14)

3.2.1 การลงทุนของสมาชิก

3.2.2 สื่อกลางของการลงทุน

3.2.3 สัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม

3.3 ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่ม (Exchange Theory) แนวคิดของทฤษฎีนี้ พยายามจะอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและกระบวนการของกลุ่ม ซึ่งจะก่อให้เกิดการรวมกลุ่ม แนวคิดที่สำคัญของทฤษฎีนี้ คือ

3.3.1 การรวมกลุ่มจะมีการแลกเปลี่ยนพฤติกรรม และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก เช่น การสื่อสาร และการแสดงออกในรูปต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ โดยพฤติกรรมที่แสดงออกจะต้องเป็นพฤติกรรมที่ขัดเกลา หรือพิจารณาแล้วว่าจะแสดงกับใคร อย่างไรบ้าง

3.3.2 การเลือกพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก จะก่อให้เกิดผลของกลุ่ม ซึ่งอาจประกอบด้วย รางวัลจากการปฏิสัมพันธ์ เช่น ความสบายใจ ความสนุกสนาน ความพอใจ และการเห็นคุณค่าของการพยายามกระทำพฤติกรรมนั้นให้บรรลุจุดหมายที่ต้องการ

3.4 ทฤษฎีพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (FIRO : Fundamental Interpersonal Relations Orientation) ผู้เป็นเจ้าของทฤษฎี คือ ชูลซ์ (Schulz) ลักษณะเฉพาะของการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น (กึศนา แหมมณี และเฮาพา เตชะคุปต์. 2522 : 16-18) ทฤษฎีนี้อธิบายว่า ความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นมี 3 ลักษณะ คือ

3.4.1 ความต้องการเชื่อมโยงผู้อื่น

3.4.2 ความต้องการในการควบคุม

3.4.3 ความต้องการเป็นที่รักใคร่ของผู้อื่น

พลังกลุ่มและหลักของพลังกลุ่ม

พลังกลุ่มเกิดขึ้นเมื่อบุคคลรวมตัวกัน เกิดแนวความคิดของกลุ่ม ความแตกต่างไม่ว่าจะด้านความสามารถ ด้านความเข้าใจ จะมีคุณค่าต่อกลุ่มทำให้กลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวหรือบางที่เรียกว่า พลวัตกลุ่ม

หลักของพลังกลุ่ม

คมเพชร ฉัตรสกุล (2530 : 27-28) กล่าวถึงหลักของพลังกลุ่ม หรือพลวัตของกลุ่มว่าจะประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ ของสมาชิกและของผู้นำดังนี้

1. มีความเคารพในสมาชิกของกลุ่มทุกคน เพราะเชื่อว่าทุกคนนั้นมีความสามารถอะไรบางอย่างในตัวของเขาเอง ถ้ามีสิ่งเร้าที่ดีเขาก็จะแสดงความสามารถออกมาให้ปรากฏแก่กลุ่มได้
2. ประสบการณ์ต่าง ๆ ในกลุ่มจะช่วยสนองความต้องการของบุคคลในด้านต่าง ๆ เช่น ช่วยให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม มีความรู้สึกปลอดภัยในการทำงาน ได้รับการยกย่อง เป็นต้น ดังนั้น การดำเนินการในกลุ่มน่าจะช่วยให้ทุกคนได้รับความรู้สึกที่สนองความต้องการ
3. ทุกคนในกลุ่มจะมีบทบาทเฉพาะของตนเอง ซึ่งบทบาทดังกล่าวจะมีผลต่อกระบวนการกลุ่ม ถ้าทุกคนเข้าใจในบทบาทของตนเองย่อมจะทำให้กลุ่มดำเนินไปด้วยดี
4. สมาชิกทุกคนจะต้องมีความรับผิดชอบต่อกิจกรรมในกลุ่ม หัวหน้าจะต้องช่วยให้ทุกคนได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมทุกอย่าง แต่การช่วยจะต้องไม่ออกมาในรูปของการข่มขู่ด้วยอำนาจ แต่เป็นการส่งเสริมความเป็นไปของกลุ่ม
5. สมาชิกแต่ละคนจะต้องรู้จักการรับฟังคนอื่น ให้การยอมรับและมีความซาบซึ้งกับการที่สมาชิกให้การช่วยเหลือแก่กลุ่ม
6. สมาชิกควรได้รับคำชมเชยจากผู้นำกลุ่มและสมาชิกคนอื่น ๆ บ้าง ถ้าหากงานที่ได้มอบหมายไปสำเร็จด้วยดี ดังนั้นการมอบหมายงานก็ควรจะให้ตรงกับความสามารถ เพื่อช่วยให้ได้รับความสำเร็จ

7. การมีสมาชิกที่มีลักษณะเหมือนกันมาก ๆ ทำให้กลุ่มมีความมั่นใจ แต่การที่สมาชิกที่มีลักษณะแตกต่างกันบ้างย่อมจะมีส่วนช่วยเลือกกลุ่มได้ในด้านต่าง ๆ แตกต่างกันไป ผู้นำกลุ่มจะต้องมีความเข้าใจในลักษณะดังกล่าวแล้ว

8. การกระทำกิจกรรมมาก ๆ จะช่วยให้บุคคลแต่ละคนได้มีโอกาสมากขึ้นที่จะได้รับประสบการณ์ที่ดี มีประโยชน์ต่อตนเอง

9. กระบวนการในการแก้ไขปัญหา หรือการทำงานให้สำเร็จจะต้องได้รับความสนใจมาก ๆ กับผลของการปฏิบัติงานในกลุ่ม

10. ควรจะนำหลักทางด้านจิตวิทยา เกี่ยวกับการเรียนรู้มาใช้ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

11. ความรู้สึกของกลุ่มและความมั่นคงทางอารมณ์ของแต่ละบุคคล เกิดจากการแสดงปฏิกิริยาตอบสนองของกลุ่ม ดังนั้นสมาชิกแต่ละคนจะมีส่วนรับผิดชอบต่อความเป็นไปของกลุ่มโดยส่วนรวมและต่อบุคคล

12. การที่สมาชิกร่วมกันนั้นจะทำให้กลุ่มสามารถไปถึงจุดมุ่งหมายของกลุ่มที่ตั้งเอาไว้ ในขณะที่ตัวกันอาจจะช่วยตอบสนองความต้องการที่ซ่อนเร้นในใจของบุคคลได้

13. ถ้าการสื่อสารในกลุ่มไม่ดี จะเป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาในด้านวินัยของกลุ่ม ผลที่ตามมา คือ ทำให้ประสิทธิภาพของกลุ่มลดลงไป

14. เทคนิคในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และการประเมินผลเกี่ยวกับกลุ่มจะทำให้กลุ่มดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางที่ต้องการ

องค์ประกอบของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

นิพนธ์ จิตภักดี (2528 : 3-7) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และปัจจัยในการสร้างกลุ่มทำงานที่มีประสิทธิภาพดังนี้

1. องค์ประกอบของสมาชิกในกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มต้องมีคุณสมบัติอย่างน้อย 4 อย่าง คือ

- 1.1 มีเจตคติที่ดีและตั้งใจทำงาน
- 1.2 มีทักษะในการทำงานนั้น
- 1.3 มีความร่วมมือและประสานงานกันอย่างดี
- 1.4 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

2. องค์ประกอบด้านผู้นำกลุ่ม ประกอบด้วย

- 2.1 มีคุณสมบัติของผู้นำที่ดี
- 2.2 มีความสามารถในการจัดความขัดแย้งในกลุ่ม
- 2.3 มีเทคนิคในการจูงใจสมาชิก
- 2.4 เอาใจใส่กลุ่ม
- 2.5 มีความเข้าใจในพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน
- 2.6 มีความรอบรู้และเข้าใจในการวางแผน การปฏิบัติงาน การติดตามการ

ประเมินผล

3. องค์ประกอบด้านการจัดกลุ่ม ประกอบด้วย

- 3.1 มีเป้าหมายของกลุ่มชัดเจน
- 3.2 มีกลไกย้อนกลับ เพื่อปรับปรุงผลงาน
- 3.3 มีวิธีการทำงานของกลุ่มอย่างมีระบบซึ่งสมาชิกเข้าใจอย่างดี
- 3.4 มีรูปแบบการประสานงานอย่างดี
- 3.5 มีการแสวงหาวิธีที่เหมาะสมอยู่เสมอ
- 3.6 มีการจัดเงื่อนไขในการเสริมพลังกลุ่มอย่างดี

ลักษณะของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ

เมืองทอง แชนมณี (2522 : 151-154) ได้จำแนกคุณสมบัติของกลุ่มที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพตามลักษณะขององค์ประกอบของกลุ่มดังนี้ 1) สมาชิก 2) ผู้นำ 3) กลุ่ม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สมาชิกยึดมั่นในอุดมการณ์ของกลุ่ม
2. สมาชิกมีความรักดีต่อกัน
3. สมาชิกยอมรับวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่ได้ช่วยกันกำหนดขึ้น
4. สมาชิกพยายามปรับค่านิยม และวัตถุประสงค์ให้กลมกลืนกัน
5. สมาชิกมีความไว้วางใจกัน
6. สมาชิกมีความสามารถที่จะทำงานเป็นกลุ่ม
7. สมาชิกเชื่อในความสามารถของเพื่อนสมาชิก

8. สมาชิกพร้อมที่จะช่วยเหลือกัน
9. สมาชิกพยายามให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่กลุ่ม
10. สมาชิกพยายามให้ข้อมูลที่เพื่อนสมาชิกให้มา
11. สมาชิกมีความมั่นใจในการตัดสินใจด้วยตนเอง
12. สมาชิกผลักดันมีอิทธิพลเหนือกันได้
13. ผู้นำกลุ่มได้รับการเลือกเฟ้นเป็นอย่างดี
14. ผู้นำยึดมั่นในคุณสมบัติของผู้นำที่ดี
15. กลุ่มตั้งอยู่บนานพอสมควร
16. กลุ่มกำหนดวัตถุประสงค์ซึ่งเป็นที่พอใจของสมาชิก
17. กลุ่มแสดงให้เห็นประจักษ์ว่า ค่านิยมของกลุ่มมีความสำคัญ
18. กลุ่มมีบรรยากาศที่มีลักษณะให้การสนับสนุนสมาชิก
19. กลุ่มพยายามช่วยสมาชิกแต่ละคนในการพัฒนาตนเอง
20. กลุ่มกระตุ้นให้สมาชิกมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
21. กลุ่มรู้จักใช้ "การเห็นด้วยอย่างสร้างสรรค์" อย่างถูกกาลเทศะ
22. กลุ่มใช้การติดต่อสื่อสารให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
23. กลุ่มใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อให้ทุกคนเข้าใจกันดี

พิศนุา แชนมณี และคนอื่น ๆ (2528 : 11-12) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของกลุ่มที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจำแนกลักษณะองค์ประกอบของกลุ่ม คือ ผู้นำ สมาชิก ลักษณะกลุ่ม และกระบวนการกลุ่มไว้ดังนี้

1. ผู้นำกลุ่มได้รับการคัดเลือกอย่างดี เป็นผู้ที่มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่ว่าสถานการณ์ใด
2. ผู้นำมีคุณสมบัติที่ดี คือ มีคุณสมบัติที่ก่อให้เกิดบรรยากาศให้สมาชิกทำงานร่วมกันมากกว่าแข่งขัน คุณสมบัตินี้ คือ ความอดทนและความตั้งใจจริง มีความรับผิดชอบ เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนร่วมงานและแสดงความคิดเห็น
3. ผู้นำกลุ่มต้องไม่เป็นผู้เผด็จการ ควรให้กลุ่มร่วมกันตัดสินใจ
4. สมาชิกกลุ่มทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกอย่างของกลุ่ม แต่ทั้งนี้จะต้องขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรมแต่ละอย่างด้วย
5. สมาชิกร่วมกันทำงานเพื่อจุดมุ่งหมายของกลุ่ม ช่วยกันแก้ปัญหาและอุปสรรค

6. สมาชิกต้องฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทุกคนมีสิทธิ์ออกความคิดเห็นได้ ไม่ดูถูกความคิดของสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม ไม่มีใครมีอำนาจเหนือใครทุกคนร่วมมือร่วมใจกันทำงาน แม้ว่าจะมีปัญหาขัดแย้งเกิดขึ้น กลุ่มจะต้องศึกษาสาเหตุอย่างรอบคอบ และพยายามตัดสินใจเลือกหาวิธีการและเหตุผลที่ดีที่สุด เหมาะสมกับสาเหตุเพื่อแก้ปัญหาของกลุ่ม

7. ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมในการทำงานกลุ่ม คือ 5-15 คน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อเรื่อง กิจกรรมและอุปกรณ์เครื่องมือ ตลอดจนการจัดที่นั่งกลุ่มที่จะทำให้การทำงานเป็นไปตามเป้าหมายที่นิยม คือ สมาชิกนั่งเป็นวงหันหน้าเข้าหากัน

8. บรรยากาศของกลุ่มต้องเป็นกันเอง ไม่เป็นทางการหรือมีระบบระเบียบ
9. จุดมุ่งหมายของกลุ่มต้องชัดเจน และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม
10. กลุ่มจะต้องร่วมกันวางแผน แบ่งงานกันทำ ตกลงกติกาการทำงานเพื่อให้สมาชิกเข้าใจและปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดหมายของกลุ่ม
11. กระบวนการตัดสินใจต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ มีการตัดสินใจร่วมกัน
12. เน้นการทำงานร่วมกัน ส่งเสริมความสามัคคีในกลุ่ม
13. สมาชิกเป็นผู้ประเมินประสิทธิภาพของกลุ่ม ตัดสินใจว่าจะปรับปรุง และส่งเสริมการทำงานให้ดียิ่งได้อย่างไร

กล่าวสรุปได้ว่า การทำงานกลุ่มที่จะให้มีประสิทธิภาพนั้น กลุ่มจะต้องประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกลุ่ม
2. การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก
3. การมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่ม
4. ความรู้สึกของสมาชิกในขณะทำงานกลุ่ม
5. วิธีการดำเนินงานของกลุ่ม
6. ภาวะของผู้นำภายในกลุ่ม
7. การตัดสินใจภายในกลุ่ม
8. การไว้วางใจซึ่งกันและกันของสมาชิกในกลุ่ม

ประโยชน์ของการทำงานกลุ่ม

นฤทัส อติชาตพงศ์ (ม.ป.ป. : 13) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการทำงานกลุ่มไว้ดังนี้

1. ช่วยให้เห็นใจขบวนการทำงานกลุ่มร่วมกัน แล้วนำไปประยุกต์ใช้กับเพื่อนร่วมงาน และนักเรียนในการแนะแนวหมู่
2. ช่วยให้ผู้รู้จักเลือก รู้จักวางจุดมุ่งหมายและการเสนอแนะ ตลอดจนการประเมินผลในการแก้ปัญหาในโครงการที่กระทำและสามารถดำเนินการตามโครงการต่อไปได้ดี
3. ช่วยให้ผู้สมาชิกเกิดความรู้สึกไวต่อปฏิกิริยาโต้ตอบภายในกลุ่ม เพื่อเขาจะได้รับรู้ในเรื่องความรับผิดชอบของหัวหน้า ของสมาชิกคนอื่น การโต้ตอบอย่างดีจะช่วยให้กลุ่มพัฒนาอย่างกว้างขวาง และได้แหล่งความรู้ของแต่ละคนในกลุ่มที่แสดงออกมา
4. ช่วยให้ผู้คนได้พัฒนาทั้งความรู้และทักษะในเรื่องของประชาธิปไตย

ยัง (Young. 1972 : 634) ได้อธิบายถึงข้อได้เปรียบของการเรียนโดยการให้ทำงานเป็นกลุ่มไว้ว่า

1. ครูมีโอกาสนำพลังกลุ่มของนักเรียนออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ทำให้ครูมีเวลามากขึ้นในการให้ความช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคน เพราะนักเรียนจะเป็นผู้อธิบายกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันในกลุ่มของตนเอง ในขณะที่ครูอธิบายปัญหาที่นักเรียนกลุ่มอื่นสงสัยและแก้ปัญหาไม่ได้
2. การทำงานของครูมีความคล่องตัวมากขึ้น เพราะเมื่อแบ่งกลุ่มนักเรียนแล้วแทนที่ครูจะต้องตอบปัญหานักเรียน 25-40 คน ทั้งชั้นก็จะกลายมาเป็นว่าครูตอบปัญหาของกลุ่มเพียง 4-5 กลุ่มเท่านั้น ปัญหาที่จะมาถึงครูหรือที่ครูต้องอธิบายให้ฟังมักจะเป็นปัญหาที่กลุ่มช่วยกันตอบแล้วตอบไม่ได้เท่านั้น
3. บรรยากาศในการเรียนจะมีความเป็นกันเองมากขึ้น นักเรียนจะรู้สึกสบายใจและไม่เคร่งเครียดเมื่อทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม
4. ช่วยกันแก้ปัญหามากกว่าแสดงออกของนักเรียนบางคน เพราะการทำงานร่วมกันจะทำให้ทุกคนรู้สึกว่าตนมีความสำคัญต่อกลุ่มเท่ากัน ความเชื่อมั่นในตนเองจะถูกกระตุ้นให้เพิ่มมากขึ้น ความเชื่อมั่นในตนเองนี้เริ่มต้นภายในกลุ่มก่อน เพราะนักเรียนส่วนใหญ่จะมีความประหม่า น้อยหรือไม่มีเลย เมื่อเสนอปัญหาข้อใจของเขาต่อกลุ่ม แต่จะเกิดความประหม่าถ้าเสนอข้อข้อใจต่อนักเรียนทั้งชั้น

5. การเรียนเป็นกลุ่มจะช่วยลดปัญหาเกี่ยวกับระเบียบวินัยของนักเรียน
6. การเรียนเป็นกลุ่มจะเสริมสร้างความสามัคคี การรู้จักรับผิดชอบหน้าที่ของตนต่อกลุ่ม
7. ฝึกให้นักเรียนเป็นผู้ที่กว้างขวางในการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ
8. ฝึกให้นักเรียนรู้จักการเสนอแนะและการซักถาม ตลอดจนส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้นักเรียนด้วย

กล่าวได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มนั้นจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนทั้งในด้านการปฏิสัมพันธ์ ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบต่องานในส่วนที่ได้รับมอบหมายและความรับผิดชอบต่องานของกลุ่ม ตลอดจนเป็นการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยให้กับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งด้านวิชาการแล้วเรียนรู้แนวความคิดจากสมาชิกกลุ่มคนอื่น ๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

งานวิจัยในประเทศ

สุทธศาสตร์ นันทราช (2525 : 44) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพเก็บตัว แสดงตัว ซึ่งเรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีบุคลิกภาพเก็บตัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ไชยรัตน์ ปราณี (2531 : 79-80) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบซินดิเคตกับการสอนตามคู่มือครู ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบซินดิเคตกับนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามคู่มือครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ทั้งสองกลุ่มมีความรับผิดชอบไม่แตกต่างกัน

ชูศักดิ์ สิงห์บุตร (2532 : 70) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิค

การสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบกรณีตัวอย่างมีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำด้านเลขานุการ ด้านสมาชิกกลุ่มหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำ ด้านเลขานุการ ด้านสมาชิกกลุ่ม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สามารถ สุขาวงษ์ (2537 : 96) ได้ทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่มและความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนภายในกลุ่มทดลองและภายในกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยในต่างประเทศ

สเปรนเจอร์ (Sprenger. 1973 : 15) ได้นำกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้สอนวิชาภาษาต่างประเทศที่มหาวิทยาลัยฟูลเจน ในไต้หวัน ผลการทดลองพบว่า ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างกว้างขวางจากการเรียนเป็นกลุ่มย่อย นอกจากนี้ยังเป็นการทำให้รู้จักการทำงานร่วมกันด้วย และมีทักษะในการติดต่อสื่อสารเป็นอย่างมาก

เดวิดสัน (Davidson. 1974 : 104) ได้ทดลองสอนด้วยการให้ทำงานกลุ่มกับนักเรียนชั้นประถมศึกษา จำนวน 5 ห้องเรียนของมูลนิธิอเมริกาในเม็กซิโก (The American School Foundation Mexico City, Mexico) โดยสอนวิชาพีชคณิต ผลการทดลองพบว่า นักเรียนมีความพอใจและชอบวิชาการเรียนเป็นกลุ่ม แต่ต้องการให้ครูบังคับสมาชิกในกลุ่มให้ทำงานร่วมกันมากขึ้น

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน
3. นักเรียนที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ มีรายละเอียดขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. แบบแผนการทดลอง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและวิธีการสร้างเครื่องมือ
4. วิธีการดำเนินการทดลอง
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการทดลอง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ที่เรียนวิชา ส 017 จริยธรรมกับบุคคล ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 6 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 314 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ที่เรียนวิชา ส 017 จริยธรรมกับบุคคล ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 84 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. นำคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา ส 102 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2539 ของนักเรียนในประชากรทั้งหมด มาแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มตามระดับความสามารถ เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มระดับความสามารถสูง ปานกลาง และต่ำ ตามเกณฑ์ดังนี้

ระดับความสามารถสูง คือ นักเรียนที่ได้คะแนนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75 ขึ้นไป
ระดับความสามารถปานกลาง คือ นักเรียนที่ได้คะแนนระหว่างเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่

25 ถึง 75

ระดับความสามารถต่ำ คือ นักเรียนที่ได้คะแนนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา

2. ทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยจับสลากในแต่ละระดับความสามารถออกมา โดยจับสลากจากกลุ่มระดับความสามารถสูงมา 14 คน ปานกลาง 56 คน ต่ำ 14 คน แล้วจับสลากอีกครั้งหนึ่งเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมดังตาราง 4

ตาราง 4 แสดงจำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ระดับความสามารถ	กลุ่มตัวอย่าง		รวม
	กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง	
สูง	7	7	14
ปานกลาง	28	28	56
ต่ำ	7	7	14
รวม	42	42	84

2. แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ Randomized Control-Group Pretest-Posttest Design (ลิ้น สาสยศ และ อังคณา สาสยศ. 2538 : 249) ซึ่งมีลักษณะของแบบแผนการทดลองดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 5 แบบแผนการทดลอง

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
ER	T_1	$\bar{X}$	T_2
CR	T_1	-	T_2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

$\bar{X}$ แทน การจัดการกระทำ (Treatment)

R แทน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม (Random Assignment)

E แทน กลุ่มทดลอง (Experimental Group)

C แทน กลุ่มควบคุม (Control Group)

T_1 แทน การทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest)

T_2 แทน การทดสอบหลังการทดลอง (Posttest)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและวิธีสร้างเครื่องมือ

3.1 แผนการสอนวิชาจริยธรรมกับบุคคล ตามวิธีการสอนแบบเทคนิคการศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ

3.2 แผนการสอนวิชาจริยธรรมกับบุคคล ตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

3.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.4 แบบสอบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

3.5 แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

3.1 แผนการสอนแบบเทคนิคศึกษารณัตว์อย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ

1. ศึกษาหลักสูตร ความมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ทั่วไป เนื้อหา คู่มือครู และแบบเรียนวิชา ส 017 จริยธรรมกับบุคคล

2. ศึกษาหลักการ วิธีการสร้างแผนการสอนจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสอนแบบเทคนิคศึกษารณัตว์อย่าง และการเรียนแบบร่วมมือ

3. เลือกเนื้อหาที่จะนำมาใช้ในการทดลอง ได้แก่ เนื้อหารายวิชา ส 017 จริยธรรมกับบุคคล ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัยและความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว

4. จากคำอธิบายรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา วิเคราะห์เป็นจุดประสงค์ การเรียนรู้แล้วสร้างแผนการสอนแบบเทคนิคศึกษารณัตว์อย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ จำนวน 16 คาบ ซึ่งประกอบด้วย

4.1 ความคิดรวบยอด

4.2 จุดประสงค์การเรียนรู้

4.3 เนื้อหา

4.4 กิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งแบ่งออกเป็นขั้นเตรียม ขั้นดำเนินการสอน ประกอบด้วย

1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

2) ขั้นเสนอกรณัตว์อย่าง

3) ขั้นวิเคราะห์

4) ขั้นเสนอผลงาน

5) ขั้นสรุปผล

6) ขั้นประเมินผล

4.5 สื่อการสอน

4.6 การวัดและการประเมินผล

5. นำแผนการสอนที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

6. นำแผนการสอนที่ตรวจสอบแล้วไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง รวบรวมข้อบกพร่องต่าง ๆ นำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง ก่อนนำไปใช้ทดลองจริง

7. นำแผนการสอนแบบเทคนิคศึกษารณิตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือไปสอนเพื่อทำการวิจัยต่อไป

3.2 แผนการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) และศึกษาขอบข่ายเนื้อหาของวิชา ส 017 จริยธรรมกับบุคคล จากหนังสือแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการสร้างแผนการสอน

2. สร้างแผนการสอน ซึ่งประกอบด้วย

2.1 จุดประสงค์ปลายทาง

2.2 ชนิดของสมรรถภาพ

2.3 จุดประสงค์นำทาง

2.4 เนื้อหา

2.5 กิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งแบ่งออกเป็น 9 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นเร้าความสนใจ

2) แจ้งจุดประสงค์

3) ทบทวนความรู้เดิม

4) เสนอความรู้ใหม่

5) ใ้แนวทางเรียนรู้

6) นักเรียนปฏิบัติ

7) แจ้งผลการปฏิบัติ

8) ประเมินผล

9) ส่งเสริมความมั่นใจและการถ่ายโอนการเรียนรู้

3. นำแผนการสอนที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขความถูกต้องของเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน

4. นำแผนการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ไปสอนเพื่อศึกษาเปรียบเทียบต่อไป

3.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบจากหนังสือเทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ของสมบูรณ์ ชิตพงศ์ (2523 : 1-140) และเทคนิคการเขียนข้อสอบของ ชวาล แพรัตกุล (2522 : 1-407)

2. ทำการวิเคราะห์หลักสูตรวิชาจริยธรรมกับบุคคลตามลำดับดังนี้

2.1 ผู้วิจัยร่วมกับนิสิตระดับปริญญาโท เอกการมัธยมศึกษา (การสอนสังคม) และอาจารย์ผู้สอนวิชาจริยธรรมกับบุคคล ร่วมกันทำการวิเคราะห์หลักสูตรและสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตรจากเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัด ตามหลักของ บลูม (Bloom. n.d.) เป็นเกณฑ์ในการกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการวัดจากเนื้อหาและจำนวนข้อสอบ

2.2 ให้ความหมายของแต่ละพฤติกรรม พร้อมระบุลักษณะการกระทำหรือการแสดงออกที่แสดงถึงพฤติกรรมนั้น

2.3 จำแนกเนื้อหาและระบุความคิดรวบยอดของแต่ละเนื้อหา

2.4 ให้น้ำหนัก ผู้ร่วมดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตรกำหนดน้ำหนัก แสดงถึงความสัมพันธ์ของเนื้อหาและพฤติกรรมในช่องตามความเห็นของแต่ละคนโดยอิสระ

2.5 สร้างตารางเฉลี่ย โดยนำคะแนนแต่ละช่องของแต่ละคนมารวมกัน แล้วหารด้วยจำนวนคนทั้งหมดที่ร่วมวิเคราะห์ข้อมูล

2.6 สร้างตาราง 1000 โดยเปลี่ยนตารางวิเคราะห์ให้ช่องรวมทั้งหมดเท่ากับ 1000 ซึ่งการเปลี่ยนนี้จะมีผลให้ต้องเปลี่ยนคะแนนในแต่ละช่องด้วยการปรับคะแนนให้ได้ตาราง 1000

3. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเนื้อเรื่องที่ใช้ในการทดลอง โดยยึดเกณฑ์ตามผลการวิเคราะห์หลักสูตร ข้อสอบที่สร้างขึ้นเป็นแบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก

4. นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อหาคำดัชนีความสอดคล้อง

ระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

5. นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นตามเกณฑ์วิเคราะห์หลักสูตรไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 100 คน ที่เคยเรียนบทเรียนนั้นมาแล้ว เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ

6. นำแบบทดสอบที่นักเรียนทำแล้วมาวิเคราะห์เป็นรายข้อ โดยการตรวจให้คะแนนข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน ส่วนข้อที่ตอบผิดหรือไม่ตอบหรือตอบเกิน 1 คำตอบ ให้ 0 คะแนน เมื่อตรวจและรวมคะแนนแบบทดสอบเรียบร้อยแล้ว จึงทำการวิเคราะห์เพื่อหาความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของข้อสอบแต่ละข้อโดยใช้เทคนิค 27% ของ จุฑา เทห์ ฟาน แล้วเลือกเฉพาะข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง .20-.80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป

7. นำแบบทดสอบที่คัดเลือกไว้ไปทดสอบอีกครั้งหนึ่ง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น นำผลที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder and Richardson (ล้วน สาธิต และอังคณา สาธิต. 2538 : 197) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .84

3.4 แบบสอบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

จริยธรรมที่นำมาสร้างแบบสอบวัดครั้งนี้มี 4 ด้าน คือ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย และความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาหลักเกณฑ์การสร้างแบบสอบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามแนวทางของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 206-213) โกศล มีคุณ (2524 : 106) สมศิริ ปลื้มจิตต์ (2534 : 112-122)

2. กำหนดกรอบคุณลักษณะพฤติกรรมจริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว เป็นพฤติกรรม

3. สร้างแบบสอบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามคุณลักษณะของจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว ด้านละ 8 สถานการณ์ เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด จำนวน 32 สถานการณ์

ในแต่ละสถานการณ์จะลงท้ายด้วยปัญหาหรือคำถามที่ต้องการให้ผู้ตอบตัดสินใจและใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ โดยมีเกณฑ์การสร้างสถานการณ์ดังนี้

- เป็นสถานการณ์ทั่วไปที่นักเรียนมีโอกาสได้พบในชีวิตประจำวัน
- เป็นสถานการณ์ที่นักเรียนมีโอกาสได้กระทำ ปฏิบัติจริง
- เป็นสถานการณ์เกี่ยวข้องกับจริยธรรมที่ต้องการ
- เป็นสถานการณ์ที่สามารถระบุเหตุผลในการตัดสินใจได้
- ข้อคำถามใช้ภาษาง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน โดยคำนึงถึงความเข้าใจของผู้ตอบเป็นสำคัญ

ในการตอบผู้ตอบตัดสินใจอย่างไรก็ให้เขียนคำตอบลงในที่ว่างที่เว้นไว้ในท้ายข้อคำถาม

4. หาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์โดยนำแบบสอบวัดที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องระหว่างคำถามกับคุณลักษณะที่ต้องการวัด เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับคุณลักษณะที่ต้องการวัด แล้วคัดเลือกคำถามที่มีค่าดัชนีตั้งแต่ .50 ขึ้นไป คัดเลือกไว้ 30 ข้อ ให้ตรงกับจริยธรรมที่ต้องการวัด ด้านละ 7-8 สถานการณ์

5. นำแบบสอบวัดที่สร้างขึ้นไปหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสอบซ้ำ (Test-retest) โดยนำแบบสอบวัดที่สร้างขึ้นไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน สองครั้ง แล้วนำผลการทดสอบทั้งสองครั้งมาหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้สูตร Pearson product-moment coefficient correlation ของ Karl Pearson (ล้วนสาธิต และอังคณา สาธิต. 2538 : 193) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .92

6. การตรวจคำตอบของแบบสอบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ใช้การตัดสินใจตามวิธีการแบ่งระดับพัฒนาการทางจริยธรรมตามลักษณะโครงสร้างของวัฒนธรรม อันเป็นผลมาจากการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย โดยมีเกณฑ์ดังนี้

ถ้าตอบอยู่ในระดับ 1 คือ ยึดผลประโยชน์บางประการของตนเองได้ 1 คะแนน

ถ้าตอบอยู่ในระดับ 2 คือ ยึดผลประโยชน์ของผู้อื่นที่ใกล้ชิดได้ 2 คะแนน

ถ้าตอบอยู่ในระดับ 3 คือ ยึดผลประโยชน์ของสังคมส่วนใหญ่ได้ 3 คะแนน

ถ้าตอบอยู่ในระดับ 4 คือ ยึดอุดมคติสากล ได้ 4 คะแนน

นำคะแนนแต่ละข้อมารวมกันเป็นคะแนนแสดงการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของแต่ละคน

ตัวอย่างแบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

(0) ถ้านักเรียนได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียนให้ทำหน้าที่สอดส่องดูแลความประพฤติของนักเรียนในโรงเรียน แต่มีเพื่อนของนักเรียนคนหนึ่งกระทำความผิดด้วยการหนีโรงเรียนไปเล่นการพนัน เมื่อนักเรียนทราบนักเรียนจะ

[ ] รายงานให้ทางโรงเรียนทราบ

[ ] ไม่รายงานให้ทางโรงเรียนทราบ

เพราะ.....

.....

3.5 แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงานกลุ่ม แล้วนำมาสร้างเป็นแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

2. สร้างแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มเป็นแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มที่เขียนขึ้นเป็นแบบ สถานการณ์ ให้ตอบตามความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวนักเรียน โดยเขียนเป็นข้อความให้ครอบคลุมองค์ประกอบของการทำงานกลุ่ม โดยแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มจะมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 3 ระดับ เกณฑ์การให้คะแนนแต่ละข้อกำหนดน้ำหนักของตัวเลือกในช่องเป็น 3, 2 และ 1 โดยถ้าเป็นข้อความทางบวก (Positive Statement) การให้คะแนนจะเป็นดังนี้

มาก	มีค่าน้ำหนัก	3
ปานกลาง	มีค่าน้ำหนัก	2
น้อย	มีค่าน้ำหนัก	1

ถ้าแบบวัดเป็นข้อความทางลบ (Negative Statement) การให้คะแนนจะเป็นดังนี้

มาก	มีค่าน้ำหนัก	1
ปานกลาง	มีค่าน้ำหนัก	2
น้อย	มีค่าน้ำหนัก	3

ตัวอย่างแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

ข้อ	พฤติกรรมที่กระทำ	มาก	ปานกลาง	น้อย
0	วางแผนร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ก่อนปฏิบัติงานนั้น ๆ....	.. / ..	.....	.....
00	ทำงานแข่งกับสมาชิกคนอื่น ๆ เพื่อต้องการเอาชนะ....	.....	.....	.... / ..

3. นำแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

4. นำแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง จำนวน 100 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถาม

5. นำแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน แล้วนำผลมาตรวจให้คะแนน

6. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach (ลิวน สาสยศ และอังคณา สาสยศ. 2538 : 200) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .84

4. วิธีดำเนินการทดลอง

ในการทดลองดำเนินการเป็นลำดับดังนี้

4.1 ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4.2 ดำเนินการทดลอง โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนนักเรียนทั้งสองกลุ่ม ใช้เนื้อหาเดียวกัน ระยะเวลาสอนเท่ากัน คือ ใช้เวลากลุ่มละ 16 คาบ ส่วนวิธีสอนที่ใช้แตกต่างกัน คือ กลุ่มทดลองใช้วิธีสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ กลุ่มควบคุมใช้การสอนตามแนวคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

4.3 ทดสอบหลังเรียน (Posttest) ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ซึ่งเป็นชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน

4.4 ตรวจผลจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ แบบสอบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม โดยใช้ t-test แบบ Difference Score

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 หาค่าเฉลี่ย คำนวนจากสูตร ของ Furguson (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 73)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

ΣX แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

6.2 หาค่าความแปรปรวนของคะแนน คำนวณจากสูตร ของ Edward (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 76)

$$S^2 = \frac{N \Sigma X^2 - (\Sigma X)^2}{N(N - 1)}$$

เมื่อ S^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนน

ΣX แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

ΣX^2 แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

6.3 หาค่าดัชนี ความสอดคล้องระหว่างข้อสอบ กับจุดประสงค์ในการเรียนรู้คำนวณจากสูตร (วิรัช วรรณรัตน์. 2532 : 65)

$$IC = \frac{\Sigma R}{N}$$

เมื่อ IC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

ΣR แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

6.4 หาค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยวิธีเทคนิค 27 เปอร์เซนต์ จากตาราง จุง เตห์ ฟาน

6.5 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คำนวณจากสูตร KR-20 ของ Kuder and Richardson (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 197-198)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum pq}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
	n	แทน	จำนวนข้อสอบในแบบทดสอบ
	S_t^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด
	p	แทน	สัดส่วนของคนที่ทำถูกในแต่ละข้อ
	q	แทน	สัดส่วนของคนที่ทำผิดในแต่ละข้อ

6.6 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม คำนวนจากสูตร Pearson Product-moment Coefficient Correlation ของ Karl Pearson (ฉันทสาธิต และอังคณา ฉันทศ. 2538 : 193)

$$r_{tt} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{tt}	คือ	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	N	คือ	จำนวนคนของกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum XY$	คือ	ผลรวมทั้งหมดของผลคูณระหว่างคะแนนการสอบครั้งแรก (X) และคะแนนการสอบครั้งที่สอง (Y)
	$\sum X$	คือ	ผลรวมทั้งหมดของคะแนนการสอบครั้งแรก
	$\sum Y$	คือ	ผลรวมทั้งหมดของคะแนนการสอบครั้งที่สอง
	$\sum X^2$	คือ	ผลรวมทั้งหมดของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสองของการสอบครั้งแรก
	$\sum Y^2$	คือ	ผลรวมทั้งหมดของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสองของการสอบครั้งที่สอง

6.7 การหาค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม โดยวิธีการแจกแจงที (t-distribution) คำนวณจากสูตรของ Edward (1957 : 152-154) (ลิ้วน ศาสยศ และอังกฉา ศาสยศ. 2538 : 216)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2}{n_H} + \frac{S_L^2}{n_L}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ
	$\bar{X}_H$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง
	$\bar{X}_L$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
	S_H^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มสูง
	S_L^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มต่ำ
	n_H	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างกลุ่มสูง
	n_L	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างกลุ่มต่ำ

6.8 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม โดยใช้สูตร ของ Cronbach (ลิ้วน ศาสยศ และอังกฉา ศาสยศ. 2538 : 200)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	n	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	S_i^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
	S_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือนี้ทั้งฉบับ

6.9 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม พฤติกรรม
การทำงานกลุ่มระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test แบบ Difference
Score คำนวณจากสูตร (Scott and Werthimer. 1967 : 264)

$$t = \frac{MD_1 - MD_2}{S_{MD_1 - MD_2}}$$

$$S_{MD_1 - MD_2} = \sqrt{\frac{S_D^2}{n_1} + \frac{S_D^2}{n_2}}$$

$$S_D^2 = \frac{\sum (D_1 - MD_1)^2 + \sum (D_2 - MD_2)^2}{n_1 + n_2 - 2}; \quad df = n_1 + n_2 - 2$$

เมื่อ	MD_1	แทน	คะแนนเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนสอบก่อนและหลังการทดลองของทุกคนในกลุ่มทดลอง
	MD_2	แทน	คะแนนเฉลี่ยของผลต่างของคะแนนสอบก่อนและหลังการทดลองของทุกคนในกลุ่มควบคุม
	$S_{MD_1 - MD_2}$	แทน	คะแนนความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผลต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง MD_1 และ MD_2

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการอ่านผลการวิจัย จึงกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
$\bar{X}_{T_1}$	แทน	คะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง
$\bar{X}_{T_2}$	แทน	คะแนนเฉลี่ยหลังการทดลอง
MD	แทน	คะแนนเฉลี่ยของผลต่างระหว่างการทดสอบหลังการทดลองกับก่อนการทดลอง
MD ₁	แทน	คะแนนเฉลี่ยของผลต่างระหว่างการทดสอบหลังการทดลองกับก่อนการทดลองของกลุ่มทดลอง
MD ₂	แทน	คะแนนเฉลี่ยของผลต่างระหว่างการทดสอบหลังการทดลองกับก่อนการทดลองของกลุ่มควบคุม
$S_{MD_1-MD_2}$	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผลต่างระหว่าง MD ₁ กับ MD ₂
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
df	แทน	ขั้นแห่งความอิสระ (degrees of freedom)
*	แทน	ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละจุดมุ่งหมายดังนี้

1. จากจุดมุ่งหมายข้อที่ 1 ที่ว่าเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคล ของนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา โดยมีสมมติฐานว่านักเรียนที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันจากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างแล้ว ได้ค่าสถิติพื้นฐานดังตาราง 6

ตาราง 6 ค่าสถิติพื้นฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S.D.	หมายเหตุ
กลุ่มทดลอง	42	26.38	4.30	
กลุ่มควบคุม	42	24.88	3.19	

จากตาราง 6 พบว่าคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม เพื่อให้ทราบว่าเป็นความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ จึงทำการทดสอบความแตกต่างโดยใช้ t-test ซึ่งปรากฏผลในตาราง 7

ตาราง 7 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$ T_1	$\bar{X}$ T_2	MD	S $MD_1 - MD_2$	t
กลุ่มทดลอง	42	19.88	26.38	6.5	0.67	2.64*
กลุ่มควบคุม	42	20.14	24.88	4.73		

* t = 2.00 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(α .05, df 82)

จากตาราง 7 พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ กับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

2. จากจุดมุ่งหมายข้อที่ 2 ที่ว่าเพื่อเปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคล ด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา โดยมีสมมติฐานว่า นักเรียนที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสอบวัดกลุ่มตัวอย่างแล้วได้ค่าสถิติพื้นฐานดังตาราง 5

ตาราง 8 ค่าสถิติพื้นฐานของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S.D.	หมายเหตุ
กลุ่มทดลอง	42	78.76	13.14	
กลุ่มควบคุม	42	72.38	13.89	

จากตาราง 8 พบว่าคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม เพื่อให้ทราบว่าเป็นความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ จึงทำการทดสอบความแตกต่างโดยใช้ t-test ซึ่งปรากฏผลในตาราง 9

ตาราง 9 เปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียน
วิชาจริยธรรมกับบุคคล ด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ
กับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$ T_1	$\bar{X}$ T_2	MD	S $MD_1 - MD_2$	t
กลุ่มทดลอง	42	64.40	78.76	14.36	1.99	2.16*
กลุ่มควบคุม	42	62.31	72.38	10.07		

* t = 2.00 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(α .05, df 82)

จากตาราง 9 พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้
การเรียนแบบร่วมมือ มีการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มี
การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตาม
สมมติฐานที่กำหนดไว้

3. จากจุดมุ่งหมายข้อที่ 3 ที่ว่าเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคล ด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษารณิตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาโดยมีสมมติฐานว่า นักเรียนที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษารณิตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มแตกต่างกัน จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม วัดกลุ่มตัวอย่างแล้วได้ค่าสถิติพื้นฐานดังตาราง 10

ตาราง 10 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมการทำงานกลุ่มระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S.D.	หมายเหตุ
กลุ่มทดลอง	42	99.02	9.41	
กลุ่มควบคุม	42	85.93	10.34	

จากตาราง 10 พบว่าคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมเพื่อให้ทราบว่าเป็นความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ จึงทำการทดสอบความแตกต่างโดยใช้ t-test ซึ่งปรากฏผลในตาราง 11

ตาราง 11 เปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชา
 จริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ กับ
 การสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$ T_1	$\bar{X}$ T_2	MD	S $MD_1 - MD_2$	t
กลุ่มทดลอง	42	87.64	99.02	11.38	*	5.12*
กลุ่มควบคุม	42	85.10	85.93	0.83	2.06	

* t = 2.00 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(α .05, df 82)

จากตาราง 11 พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้
 การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มี
 พฤติกรรมการทำงานกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน
 ที่กำหนดไว้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ กับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ กับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ กับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่

ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน

3. นักเรียนที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการทดลอง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ที่เรียนวิชา ส 017 จริยธรรมกับบุคคล ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 6 ห้องเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ที่เรียนวิชา ส 017 จริยธรรมกับบุคคล ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 84 คน ซึ่งได้มาจากกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยการนำคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา ส 102 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2539 ของนักเรียนในประชากรทั้งหมดมาแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มตามระดับความสามารถเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มระดับความสามารถสูง คือ นักเรียนที่ได้คะแนนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75 ขึ้นไป ระดับความสามารถปานกลาง คือ นักเรียนที่ได้คะแนนระหว่างเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ถึง 75 และระดับความสามารถต่ำ คือ นักเรียนที่ได้คะแนนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างโดยการจับสลากนักเรียนในแต่ละระดับความสามารถออกมา โดยจับสลากจากกลุ่มระดับความสามารถสูงมา 14 คน ปานกลาง 56 คน และต่ำ 14 คน จากนั้นจับสลากอีกครั้งหนึ่งเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

2.1 แผนการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ รายวิชา ส 017 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ใช้สอนนักเรียนในกลุ่มทดลองเนื้อหาเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต

ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย และความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.2 แผนการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา วิชาจริยธรรมกับบุคคล ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ใช้สอนนักเรียนในกลุ่มควบคุมเนื้อหาเดียวกับกลุ่มทดลอง

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเนื้อหาที่ใช้ในการทดลองเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย และความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว โดยข้อสอบที่สร้างขึ้นเป็นข้อสอบชนิดเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .84 มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง .23-.80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง .20-.60

2.4 แบบสอบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่สร้างขึ้นตามคุณลักษณะของจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว เป็นแบบสอบวัดแบบปลายเปิด จำนวน 30 สถานการณ์ มีค่าความเชื่อมั่น .92

2.5 แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบสถานการณ์โดยเขียนเป็นข้อความให้ครอบคลุมองค์ประกอบของการทำงานกลุ่ม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 3 ระดับ เกณฑ์การให้คะแนนแต่ละข้อกำหนดน้ำหนักของตัวเลือกในแต่ละช่องเป็น 3, 2 และ 1 จำนวน 40 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .84 และค่าอำนาจจำแนก (t) อยู่ระหว่าง 2.14-6.65

3. การดำเนินการทดลอง

3.1 ทำการทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคล แบบสอบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

3.2 ทำการฝึกกิจกรรมกลุ่ม แนะนำวิธีการศึกษาค้นคว้าตัวอย่างและการเรียนแบบร่วมมือแก่กลุ่มทดลอง ใช้เวลา 1 คาบ 50 นาที

3.3 ทำการสอนกลุ่มทดลองด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษาค้นคว้าตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ กลุ่มควบคุมสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ทำการทดลองสอนทั้งสองกลุ่ม ใช้เวลาทดลองสอนเท่ากัน คือ 16 คาบ คาบละ 50 นาที

3.4 หลังจากเสร็จสิ้นการทดลอง ทำการทดสอบทั้งสองกลุ่มอีกครั้งโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบวัดการใช้เหตุผลเชิงจรรยาบรรณและแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ซึ่งเป็นแบบทดสอบและแบบสอบวัดชุดเดิม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคล ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม จากผลต่างของคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง แล้วทดสอบหาค่าความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้ t -test ในรูปผลต่างของคะแนน (Difference Score)

2. เปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจรรยาบรรณ ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม จากผลต่างของคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง แล้วทดสอบหาค่าความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้ t -test ในรูปผลต่างของคะแนน (Difference Score)

3. เปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม จากผลต่างของคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง แล้วทดสอบหาค่าความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้ t -test ในรูปผลต่างของคะแนน (Difference Score)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากฎตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากฎมีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากฎมีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากฎมีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผลการทดลองอภิปรายได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่านักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบเทคนิคศึกษากฎมีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอน ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จารุวรรณ เพ็ญสุข (2533 : 71-72) ที่ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบการเรียนเป็นทีมที่จัดกิจกรรมด้วยการใช้กรณีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือครูผลการวิจัย พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบการเรียนเป็นทีมที่จัดกิจกรรมด้วยการใช้กรณีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือครูมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิชรินทร์ ชารีรัฐการต์ (2535 : 75-78) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากฎมีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากฎมีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือการสอน

ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบเทคนิคศึกษาศาสตร์ตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างจากนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา น่าจะเป็นผลมาจาก

1.1 การสอนแบบเทคนิคศึกษาศาสตร์ตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือเป็นการสอนที่จัดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และมีบรรยากาศประชาธิปไตย คือ เป็นการสอนที่แบ่งให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มให้อิสระแก่ผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน ตลอดจนได้มีการฝึกการวิเคราะห์ การอภิปราย ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์แก่กัน ตลอดจนได้เสนอผลงานของกลุ่มต่อสมาชิกในชั้นเรียน ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ กว้างขวาง ไม่จำกัดขอบเขตเพียงที่ครูให้เท่านั้น ดังที่ ชีรวัดน์ นิจนตร กล่าวไว้ว่า บรรยากาศในชั้นเรียนแบบประชาธิปไตยนั้นมีความสำคัญในการเสริมสร้างการเรียนรู้และพัฒนาสติปัญญาของผู้เรียน รวมทั้งปลูกฝังคุณลักษณะที่จำเป็นหลายประการแก่ผู้เรียน (ชีรวัดน์ นิจนตร. 2528 : 26-28)

1.2 การนำรูปแบบการเรียนแบบร่วมมือเข้ามาประยุกต์ใช้กับวิธีสอนแบบเทคนิคศึกษาศาสตร์ตัวอย่าง ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสทำงานกลุ่มอย่างมีระบบ มีการจัดกลุ่มแบบร่วมมือซึ่งสมาชิกในกลุ่มมีระดับความสามารถแตกต่างกัน คือ แต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยสมาชิกที่มีระดับความสามารถสูง ปานกลาง และต่ำ สมาชิกในกลุ่มมีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากขึ้น โดยเฉพาะนักเรียนที่มีระดับความสามารถต่ำจะได้เรียนรู้ทั้งทางด้านวิชาการและแนวความคิดจากนักเรียนที่มีระดับความสามารถสูงได้ ซึ่งตรงกับแนวคิดของ บลูม (Bloom. 1971 : 48-50) ที่ว่าการเรียนแบบกลุ่มจะทำให้เด็กเก่งได้ช่วยเหลือเด็กอ่อนซึ่งยังผลให้เด็กในกลุ่มได้รับความรู้พอ ๆ กัน

2. จากผลการวิจัย พบว่านักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบเทคนิคศึกษาศาสตร์ตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ กับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สกล เกียงแท้ (2525 : 103) ที่ได้ศึกษาผลการใช้วิธีการอภิปรายกลุ่มในการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัย

พบว่าการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีการอภิปรายกลุ่มสามารถทำให้นักเรียนที่ได้รับการฝึกมีพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอย่างเชื่อมั่นได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สง่า วุฒิประจักษ์ (2531 : 77-82) ที่ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการสอนจริยธรรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัย พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามคู่มือครู มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างจากนักเรียนด้วยวิธีสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา น่าจะเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวิธียกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของ ดวงเดือน พันธมนาวิน (2524 : 63-70) ซึ่งเขียนไว้ดังนี้

2.1 การใช้กลุ่มทำให้เกิดการคล้อยตามจากกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ ซึ่งจะเน้นกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มและการอภิปรายกลุ่มย่อย ด้วยการวิเคราะห์กรณีตัวอย่างที่เป็นสถานการณ์ที่ขัดแย้งทางจริยธรรม โดยการอภิปรายแสดงความคิดเห็นของนักเรียน หากผู้ใดมีเหตุผลที่ดีกว่าก็จะใช้เหตุผลนั้นเป็นข้อสรุปของกลุ่มที่ทุกคนยอมรับ ซึ่งการอภิปรายกลุ่มนี้ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู (2513 : 64) กล่าวว่า การอภิปรายกลุ่มมีประโยชน์อย่างยิ่งในการเสริมสร้างลักษณะนิสัยของนักเรียน เพราะการอภิปรายกลุ่มทำให้นักเรียนรู้จักคิดหาเหตุผล รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็น รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งการอภิปรายนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ โคลเบอร์ก (Kohlberg. 1976) ที่พบว่ากรณีมีปฏิสัมพันธ์ต่อกลุ่มเพื่อนมีผลต่อระดับจริยธรรมของเด็ก เพราะว่าการที่เขามีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและได้อภิปรายโต้แย้งกับเพื่อนนั้นจะทำให้เขาได้รับความคิดเห็นใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากเดิม และทำให้มีความรู้และเหตุผลใหม่ขึ้นมา และ โคลเบอร์ก (Kohlberg. 1970 : 82) ยังพบว่าการให้เพื่อนช่วยชี้แจงด้วยการอภิปรายกลุ่มในหมู่เด็กด้วยกันภายใต้การแนะนำของครูส่งผลให้เกิดการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่ง เลอเฟอจี และวัลโลซิน (ดวงเดือน พันธมนาวิน. 2524 : 67; อ้างอิงมาจาก

Lefurgy and Valoshin. 1969) ได้ทำการทดลองโดยให้เด็กชายและเด็กหญิงได้รับฟัง
 เหตุผลของเพื่อน ๆ ผู้แสดงเหตุผลสูงหรือต่ำกว่าระดับจริยธรรมของวัยรุ่นผู้หนึ่งขึ้น ผลปรากฏ
 ว่า กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลรุนแรงมากสามารถทำให้เกิดการเพิ่มหรือลดขึ้นพัฒนาการทางจริยธรรมได้
 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัน (Lunn. 1967) ที่พบว่า การอภิปรายในกลุ่มเพื่อนสามารถ
 ทำให้นักเรียนในกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงระดับจริยธรรม คือ มีระดับจริยธรรมสูงขึ้น จากเหตุผล
 ดังกล่าวนี้นี้จะเห็นได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียน
 แบบร่วมมือเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวิธีการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมด้วย
 การใช้กลุ่มทำให้เกิดการคล้อยตาม

2.2 การให้ความรู้ขั้นสูงขึ้น วิธีการยกระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอีกวิธี
 หนึ่ง ซึ่ง ดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้กล่าวถึงนั่นก็คือ การให้ความรู้ขั้นสูงขึ้น ซึ่งในกิจกรรม
 การเรียนการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างในชั้นสรุป ผู้วิจัยได้สอนให้นักเรียนได้รับความรู้
 ในขั้นที่สูงกว่าที่นักเรียนมีอยู่โดยให้นักเรียนได้รับเหตุผลใหม่ นักเรียนจะนำมาคิดเปรียบเทียบกับ
 กับเหตุผลเดิมของตน ซึ่งจากการเปรียบเทียบตั้งแต่แรกเริ่มนักเรียนมีการใช้เหตุผลของตนเองนำมา
 เปรียบเทียบกับเหตุผลใหม่ของเพื่อน และของครูในชั้นสรุปจะทำให้นักเรียนเกิดการรับรู้ที่ขัดแย้ง
 กัน หรือเกิดความไม่สมดุลทางความคิดขึ้น คือ นักเรียนอาจมีความคิด มีเหตุผลที่เหมือนหรือ
 แตกต่างจากเหตุผลเดิมของตน ความไม่สมดุลนี้จะเป็เครื่องกระตุ้นให้นักเรียนมีการปรับปรุง
 โครงสร้างทางความคิดของตนเองเพื่อให้เกิดความสมดุลขึ้น ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจและ
 ยอมรับเหตุผลในขั้นที่สูงกว่าขั้นเดิมของเด็กได้

2.3 ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แบบสอวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแบบปลายเปิด
 โดยกำหนดสถานการณ์ที่ขัดแย้งทางจริยธรรมให้ผู้ตอบเลือกตอบว่า ถ้าผู้ตอบอยู่ในสถานการณ์นั้น
 จะตัดสินใจอย่างไร และมีเหตุผลอย่างไร แล้วนำคำตอบในส่วนที่เป็นเหตุผลมาวิเคราะห์เพื่อ
 จัดเข้าชั้นทางจริยธรรม ตามลักษณะโครงสร้างของวัฒนธรรมไทย 4 ระดับ แล้วให้คะแนน
 แบบสอวัดนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้ตอบตัดสินใจที่จะกระทำดีหรือไม่ดีก็ได้ การให้คะแนนจะดูจาก
 เหตุผลเพียงอย่างเดียวว่า เป็นเหตุผลอยู่ในชั้นใด ซึ่งถ้าผู้ตอบตัดสินใจกระทำไม่ดีแต่มีเหตุผล
 ในขั้นที่สูงก็จะได้คะแนนมากกว่าคนที่เลือกกระทำดี แต่มีเหตุผลอยู่ในชั้นต่ำ ซึ่งกรณีเช่นนี้ก็จะ
 มีผลต่อความแปรปรวนของคะแนนได้

3. จากผลการวิจัย พบว่านักเรียนที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลโดยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ การวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชูศักดิ์ สิงห์บุตร (2532 : 70) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผลการศึกษ พบว่านักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สามารถ สุขาวร (2537 : 96) ที่ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่มและความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือ ผลปรากฏว่าพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือแตกต่างจากนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มแตกต่างกันซึ่งผลการวิจัยที่ปรากฏออกมาดังกล่าวน่าจะเป็นผลมาจาก

3.1 การสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือที่ผู้วิจัยได้นำมาทดลองสอนในครั้งนี้ เป็นการสอนที่ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์โดยเป็นวิธีสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการจัดกลุ่มการเรียนอย่างมีระบบด้วยการเรียนแบบร่วมมือ นักเรียนทุกคนมีบทบาทหน้าที่เป็นของตนเอง มีการฟังพาดำเสียงแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สมาชิกทุกคนมีความรับผิดชอบต่อบทบาทของตนเอง และมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน เพราะการเรียนแบบร่วมมือนี้จะคิดคะแนนเป็นกลุ่ม ทำให้สมาชิกทุกคนร่วมมือกันเพื่อให้ผลงานของกลุ่มออกมาดีที่สุด ซึ่งการสอนแบบจัดกลุ่มเล็ก ๆ นี้เป็นการเสริมสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างนักเรียนด้วยกัน การทำงาน

กลุ่มแบบร่วมมือนี้จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ทักษะและนิสัยที่ดีหลายประการ เช่น ความร่วมมือ ความรับผิดชอบต่อนัก การรู้จักคำนึงถึงผู้อื่น ไม่เอาแต่ใจตนเอง สอดรับฟังเสียงส่วนใหญ่ (อัจฉรา สุขารมณ. 2527 : 156) อันเป็นเหตุผลหนึ่งที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียน

3.2 การจัดกลุ่มแบบร่วมมือนักเรียนต้องสามารถทำงานได้กับทุกคน และสามารถทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยได้ ดังนั้นก่อนทำการทดลองผู้วิจัยจึงได้จัดกิจกรรมเพื่อฝึกการทำงานกลุ่ม และชี้แจงแนวทางในการทำงานให้กับนักเรียนในกลุ่มทดลองเพื่อให้ นักเรียนได้เข้าใจถึงรูปแบบการทำงานกลุ่มแบบร่วมมือ เช่น การที่ทุกคนต้องมีหน้าที่ การมีผลประโยชน์ร่วมกัน การยอมรับและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ดังนั้น สมาชิกทุกคนจึงเกิดการเรียนรู้ที่จะมีส่วนร่วมในการทำใหกลุ่มได้รับความสำเร็จ ซึ่งน่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียน

3.3 การสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นกลุ่มย่อย นักเรียนจึงไม่ได้พัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม

ข้อเสนอแนะ

จากผลวิจัยค้นคว้าในครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอแนะสิ่งทีอาจเป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในอนาคตต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการเรียนการสอน

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรให้นักเรียนได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ ฝึกทักษะการคิดตัดสินใจ ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้

1.2 การสอนแบบเทคนิคศึกษานิเทศก์ตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ เป็นวิธีสอนที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน เพราะเป็นวิธีสอนที่สามารถสร้างเรื่องราวได้ตรงกับจริยธรรมที่ต้องการสอน และยังเป็นวิธีสอนที่ฝึกผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทำให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนจึงเกิดความสนุกสนาน ไม่เบื่อหน่าย อีกทั้งยังได้ฝึกทักษะการทำงานกลุ่มอีกด้วย

1.3 ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนควรชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเรียนอธิบายรูปแบบ วิธีการเรียนแบบร่วมมือ และควรมีการฝึกกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้ นักเรียนมีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติกิจกรรมตามวิธีเรียนแบบร่วมมือได้บรรลุผล

1.4 การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่มไม่ควรกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มมากเกินไป เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสน ไม่เข้าใจบทบาทของตนเองอย่างแท้จริง จะทำให้เกิดผลเสียต่อการทำงานกลุ่มแบบร่วมมือ เมื่อมีการเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่ม ผู้สอนจะต้องทบทวนบทบาทหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่มแต่ละคนเพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนได้

1.5 สภาพห้องที่ใช้ในการเรียนการสอนแบบเทคนิคศึกษารณวิธีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ ควรเป็นห้องที่เหมาะสมกับการจัดโต๊ะแบบกลุ่มหรือห้องเรียนที่มีการจัดวางโต๊ะแบบกลุ่มอยู่แล้ว เพื่อไม่ให้เป็นการเสียเวลาในการจัดโต๊ะ เก้าอี้ อีกทั้งจะได้ไม่เกิดเสียงดังระหว่างการเคลื่อนไหว ดังนั้น ถ้าสามารถใช้สถานที่ห้องประชุม หรือห้องโสตทัศนศึกษาที่เก็บเสียงได้ ก็จะช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น

1.6 กรณิตัวอย่างที่นำมาให้นักเรียนศึกษาอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การ์ตูน สไลด์ วิดิทัศน์ เพื่อให้ นักเรียนเกิดความสนใจและสนุกสนานในการศึกษารณวิธีอย่างมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำวิธีสอนแบบเทคนิคศึกษารณวิธีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือไปทดลองสอนกับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ หรือเนื้อหาอื่น เพื่อที่จะได้ทราบวิธีการสอนแบบเทคนิคศึกษารณวิธีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ เหมาะสมกับระดับชั้นใด เนื้อหาใดมากที่สุด

2.2 ควรนำวิธีสอนแบบเทคนิคศึกษารณวิธีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือไปเปรียบเทียบกับวิธีการสอนแบบอื่น ๆ อีกนอกเหนือจากคู่มือครู เช่น การสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ การสอนแบบเป็นทีม การสอนแบบซินดิเคท ว่าจะมีผลต่างกันหรือไม่เพียงใด

2.3 ตัวแปรตามที่น่าจะทำการศึกษาคือได้แก่ พฤติกรรมเชิงจริยธรรม ลักษณะมุ่งอนาคต ทักษะคิดเชิงจริยธรรม ความคิดรวบยอดเชิงจริยธรรม เป็นต้น

2.4 ควรมีการเปรียบเทียบกรณิตัวอย่างแบบต่าง ๆ เช่น สไลด์ วิดิทัศน์ การ์ตูน ว่าการนำเสนอกรณิตัวอย่างแบบใดจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเหตุผลเชิงจริยธรรมมากกว่า

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรวรรณ กันทะพงศ์. ผลการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการตอบทเรียนและการเสริมแรงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมร่วมมือในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. อัดสำเนา.
- กมลรัตน์ หล้าสว่างษ์. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.
- ก่องแก้ว เจริญอักษร. "การจัดการเรียนการสอนจรรยาวิชาให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์," วารสารครูศาสตร์. 2 : 36-56; มีนาคม-เมษายน 2522.
- กาญจนา เกียรติประวัติ. วิธีสอนทั่วไปและทักษะการสอน. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ม.ป.ป.
- กาญจนา มีพลัง. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบเรียนเป็นทีมกับการสอนตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.
- โกศล มีคุณ. การวิจัยเชิงทดลองมีกรอบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม และทักษะการสวมบทบาทของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. เอกสารประกอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544. ม.ป.ท., 2539.
- คมเพชร จิตรสุกุล. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530.
- คึกฤทธิ์ บุษบา. ผลการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองและวิธีไม่ใช้สถานการณ์จำลองวิชาสังคมศึกษา หน่วยปัญหาโลกปัจจุบัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.

- ฉีกฤทธิ ปราโมช. หลักจริยธรรมที่ควรคำนึงถึงในการให้การศึกษา. พระนคร : โรงพิมพ์
คุรุสภา, 2513.
- จารุวรรณ เพ็ญสุข. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบการเรียนรู้เป็นทีม ที่จัดกิจกรรมด้วยวิธี
การใช้กรณีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.
- ฉลอง ภิรมย์รัตน์. กระบวนการกลุ่ม คู่มือประกอบการเรียนวิชา 325 หลักสูตรสภาการ
ฝึกหัดครู พุทธศักราช 2519. ม.ป.ท., 2521.
- จันทนา ภาคบงกช. กิจกรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ม.ป.ป.
- ชาวล แพรัตกุล. เทคนิคการวัดผล. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2522.
- ชาญชัย อาจิณสมาจาร. "การเรียนรู้แบบร่วมมือ," ประชาศึกษา. 40(60) : 19;
มีนาคม 2533.
- ธีรวัฒน์ นิจนตร. "บรรยากาศในชั้นเรียนกับการสร้างเสริมสติปัญญาและคุณลักษณะที่สำคัญ
แก่เยาวชน," คุรุปริทัศน์. 10 : 25-28 มกราคม 2528.
- ชูชาติ แซ่มล่าเจือก. แนวทางการอบรมคุณธรรม จริยธรรมและพัฒนาจิตใจของนักเรียน
โรงเรียนมัธยมศึกษา ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนโคกสำโรงวิทยา. วิทยานิพนธ์
ศษ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2537. อัดสำเนา.
- ชูศรี สนิทประชากร. "การเรียนรู้โดยการร่วมมือ," จันทร์เกษมสาร. 2(4) : 48-49;
กรกฎาคม-กันยายน 2534.
- ชูศักดิ์ สิงห์ทอด. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนแบบศึกษา
กรณีตัวอย่าง การสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2532. อัดสำเนา.
- ชาเลื่อง วุฒิจันทร์. หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
การศาสนา, 2524.

ไชยรัตน์ ปราณี. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่มและความ
รับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยการสอนแบบซินดิเคต
กับการสอนตามคู่มือครู. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.

ดวงจันทร์ หนูทอง. ผลของการใช้แม่แบบหนึ่งตะลงที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้าน
ความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดมณีเจริญมิตรภาพที่
227 จังหวัดนครราชสีมา. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมการวิจัยและพัฒนาบุคคล. กรุงเทพฯ :
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2538.

_____. พฤติกรรมศาสตร์เล่ม 2 จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา. กรุงเทพฯ :
ไทยวัฒนาพานิช, 2524.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนิก. จริยธรรมของเยาวชนไทยรายงาน
วิจัย ฉบับที่ 21. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา, 2520.

ทีศนา แหมมณี และคนอื่น ๆ. กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1. กรุงเทพฯ :
บูรพาการพิมพ์, 2522.

ธำรงค์ น่วมศิริ. การทดลองใช้ข่าวหนังสือพิมพ์สร้างเป็นสถานการณ์จำลองในการสอนจริย
ศึกษาเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 6. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.

นางลักษณ์ จันทร์แสนโรจน์. ปัญหาการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาของครูผู้สอนและนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2529. อัดสำเนา.

นาคยา ภัทรแสงไทย. ยุทธวิธีการสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2525.

นิพนธ์ จิตต์ภักดี. "การพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิภาพ," สารพัฒนาหลักสูตร. 43 : 3-7;
ตุลาคม 2528.

- ประไพ มุ่งจำกัศ. การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดโพธิ์ผไท (เวชพันธุธรรม) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดกรมสามัญศึกษา. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2538. อัดสำเนา.
- ประสาน มาลากุล ณ อยุธยา. ค่านิยมและความคาดหวังของเยาวชนไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.
- เปรมจิตต์ ขจรภัย ลาร์เซ่น. วิธีสอนแบบการเรียนรู้ร่วมกัน. เอกสารการประชุมสัมมนา วัตกรรมการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, อัดสำเนา.
- พนัส หันนาคินทร์. วิธีสอนสังคมศึกษา. พิชญโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิชญโลก, 2518.
- พยอม อังคตานุวัฒน์. จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์การพิมพ์, 2521.
- พรรณี บุญประกอบ. "การส่งเสริมอัจฉริยภาพของเด็กไทย," วารสาร มศว ปทุมวัน. 15 : 1; กันยายน 2533.
- พรรณีศรี แก้วธรรมสาร. "การเรียนแบบรับผิดชอบร่วมกัน," สารพัฒนาหลักสูตร. 95 : 35-37; กุมภาพันธ์ 2533.
- พัชรินทร์ ชารีรัฐการณ. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้การสอนแบบ เทคนิคศึกษากฎตัวอย่าง กับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. ปรินญาณพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.
- พิพัฒน์ ปิ่นจินดา. การเปรียบเทียบการสอนจริยศึกษาเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมโดย การอภิปรายกลุ่มและการสอนโดยวิธีเบญจกัณฑ์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ปรินญาณพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัดสำเนา.
- มัลลิการ์ พงษ์ปริตร. การสอนเพื่อตอบสนองสมรรถภาพมนุษย์. หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา, 2527.

- เมืองทอง แชนมณี. "คุณสมบัติของกลุ่มที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ," กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติ เล่ม 1. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, เมษายน 2522.
- ยุทธศาสตร์ นันทราช. การศึกษามลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพเก็บตัว-แสดงตัว เรียนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.
- รตินันท์ ไมตรีจิต. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอน โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือครู. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.
- ระวี ภาวิไล. "จริยธรรมในสังคมไทย," รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2522.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2526.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก, 2538.
- วสิน อินทสระ. จริยศาสตร์. กรุงเทพฯ : บรรณสาร, 2517.
- วิจิตร ลีนลิริ. "ตัวอย่างเรื่องนวัตกรรมการสอน การวัดผลและอุปกรณ์การสอนสังคมศึกษา," นวัตกรรมการและเทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : สุนทรการพิมพ์, 2517.
- วิชาการ, กรม. กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพฯ : การศาสนา, 2534.
- _____. รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาหาเกณฑ์ปกติของระดับพัฒนาการทางจริยธรรมและองค์ประกอบที่มีผลต่อพัฒนาการทางจริยธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2524.
- _____. พระราชกรณียกิจและพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ มหาราชเกี่ยวกับการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2532.

- วิมลลักษณ์ ตีระมาศวัฒน์. ผลของการใช้การสอนตามแนวคิดแบบนีโอฮิวแมนนิสต์ เพื่อพัฒนา
คุณธรรม จริยธรรมและพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์
ศษ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2538. อัดสำเนา.
- วัลลภ กันทรพิชัย. "ทักษะกระบวนการกับการสอน," วารสารแนะแนว. 131-25;
ตุลาคม-พฤศจิกายน 2534.
- ศรีวรรณ มากชู. สังคมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2525.
- ศิริพร แก้วนุ่น. การศึกษาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ในเขต
การศึกษา 12. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง
พ.ศ. 2533). ม.ป.ท., 2534.
- สงบ ลักษณะ. "การเพิ่มคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนในการใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง
2533," วารสารการวิจัยทางการศึกษา. 20 : 1; พฤศจิกายน 2533.
- สง่า วุฒิประจักษ์. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการใช้
เหตุผลเชิงจริยธรรมในการสอนจริยธรรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการ
สอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัดสำเนา.
- สมเดช สีนสง. การทดลองสอนการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.
- สมบัติ ชิตพงศ์. เทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา.
กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2523.
- สมบัติ ศาลาชาวิน. "การศึกษาพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม," รายงานการวิจัย.
โครงการพัฒนาสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ, 2525.

สมพงษ์ จิตระดับ. "การสอนจริยศึกษาด้วยสถานการณ์จำลอง," ประชาศึกษา. 3 : 15-21; มกราคม-ธันวาคม 2527.

สมศิริ ปลื้มจิตต์. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเหตุผลเชิงจริยธรรมในการสอนจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการสอนแบบบทบาทสมมติกับการสอนตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.

สามัญศึกษา, กรม. หน่วยศึกษานิเทศก์. รายงานการประเมินผลหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2527.

สามารถ สุขาวษ์. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่มและความคงทนในการเรียนรูของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.

สารภี รัตนบุรี. เอกสารประกอบการฝึกอบรมศึกษานิเทศก์ รุ่น 20, 21. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2523.

สาโรช บัวศรี. "จริยธรรมในสังคมไทย," รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทย ปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2522.

สุจริต เพียรชอบ. "มองหลักสูตรมัธยมศึกษา : ปัจจุบันและอนาคต," วารสารครูศาสตร์. 12(6) : 32; เมษายน-มิถุนายน 2530.

สุนทร สุนันท์ชัย. เทคนิคและวิธีสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : สหบัณฑิต, 2514.

สุพล วังสินธ์. "องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการทางจริยธรรม," วารสารแนะแนว. 25(132) : 31-35; ธันวาคม 2530 - มกราคม 2534.

สุนน อมรวิวัฒน์. "การสร้างเสริมศีลธรรมในสถานศึกษา," ครูศาสตร์. 11(4) : 43-54; เมษายน-มิถุนายน 2526.

สุรศักดิ์ หลาบมาลา. "การเรียนการสอนแบบร่วมมือ," วิทยาจารย์. 86(2) : 4; กุมภาพันธ์ 2533.

- สุวิทย์ ก้องฮา. การศึกษาเปรียบเทียบการสอนจริยศึกษาเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยใช้วิธีการแสดงบทบาทสมมติและการขีดหนึ่งตะลุงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสงขลา. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.
- โสภณ ปภาพจน์. การพัฒนาองค์การ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2521.
- หฤทัย อติชาตพงศ์. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พลศึกษา, 2526.
- อนุมานราชชน, พระฮา. ชาติ ศาสนา วัฒนธรรม. พระนคร : สำนักพิมพ์บรรณาการ, 2516.
- อนุสรณ์ สุชาตานนท์. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและบุคลิกภาพ ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สอนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือ. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.
- อรพินท์ นาคประดิษฐ์. ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณธรรมแห่งพลเมืองดี. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518. อัดสำเนา.
- อัจฉรา สุขารมณ. จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2524.
- อาคม จันทสุนทร. การสอนเพื่อตอบสนองสมรรถภาพของมนุษย์. หน่วยงานนิเทศกรรมการสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา, 2527.
- อารี พันธุ์มี. จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : บริษัทเลิฟแอนด์ลิฟเพรส, 2534.
- อำนาจ ทะพินค์แก และชยันต์ วรธนะภูติ. "จริยธรรมในสังคมไทยในทศวรรษของนักการศึกษาไทย," รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน. โครงการพัฒนาสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนาชกรัฐมนตรี, 2522.

เลกซัส เอื้อเฟื้อ. การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ และด้านการทำงานเป็นกลุ่มสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง. ปริญญาโท
กศ.ค. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537.
อัสสาเนา.

เอกวิทย์ ฐ กลาง. "การมองภาพการศึกษาในอนาคต," สารพัฒนาหลักสูตร. 21 :
20-25; มิถุนายน 2526.

Analaya Nattive Nancy Ninitzky and Ron Drickey. "Using Cooperative Learning with Presservice Elementary and Secondary Education Students," Journal of Teacher Education. 42(3) : 216; May/June, 1991.

Biskin, Donald S. and Kenneth Hoskinson. "An Experimental Test of the Effect of Structured Discussions of Moral Dilemmas Found in Children's Literatures on Moral Reasoning," The Elementary School Journal. 77(5) : 407-415; 1977.

Bloom, Benjamin S. and others. Handbook on Formative and Summative Evaluation of Students Learning. McGraw-Hill Boed Company, 1971.

Butler, Renee. "Cooperative Learning and Computer Simulations : Examining Effects on the Problem-Solving Abilities of Sixth-Grade Students," Dissertation Abstracts International. 1991.

Davison, Demis. "Learning Mathematics in a Group Situation," Mathematics Teacher. 21(1) : 101-106; February, 1974.

Fan, Chung-Teh. Item Analysis Table. New Jerisy : Education Testing Service, princeton, 1952.

Gagne, Robert M. The Condition of Learning. New York : Halt, Rinhart and Winston, Inc., 1965.

Jerry, Olivas. "Using Cooperative Learning to Teach Word Processing," Adult Learning. 3(3) : 22 November, 1991.

- Johnson, D.W. and R.T. Johnson. Cooperation and Competition : Theory and Research. Edina, Minn : Interaction Book Company, 1989.
- Kohlberg, L. "Development of Norlal Character and Moral Ideology," in Review of Child Development Research Vol 1. ed. by M.L. Hoffman, New York : Connecticut Printers. Inc., 1964.
- _____. "The Cognitive Development Approach to Morality," Moral Development and Behavior. New York : Holt, Rinehart and Winston Company, 1976.
- Lefurgy, W.G. and G.W. Waloshin. "Immediate and Longterm Effects of Experimentally Induced Socise Influence in the Modification of Adolescents Moral Judgements," in Journal of Personality and Social Psychology. 18(12) : 104-110; December, 1969.
- Lunn, A,J. "The Effects of Group Techniques on the Attitude Held by Children Toward Moral and Spiritual Values," in Dissertation Abstracts. 28(5) : 1734-A; November, 1967.
- Miller, C.K., L. Zumoff and B. Stephens. "A Comparision of Reasoning Skill and Moral Judgment in Delinquent, Retarded and Normal Adolescent Girls," The Journal of Psychology. 86 (Second Haft) : 261-268; March, 1974.
- Morgan, Bobbette M. "Cooperative Learning : Teacher use, Classroom Life, Social Intergation, and Student Achievement," Dissertation Abstracts International. 1987.
- Native, J. The Psychology of Intelligence. London : Routledge L Legan Paul Ltd., 1951.
- Rest J. Turliel. "Level of Moral Development as a Determinant of Preference and Comprehension of Moral Judgment Made by Others," Journal of Personality. 37(2) : 225-252; June, 1969.

- Skinner, B.F. Beyond Freedom and Dignity. New York : Alfred A. Khopt, 1971.
- Slavin, Rovert E. "Cooperative Learning and Cooperative Schools," Educational Leadership. November, 1897. 1987
- Turiel, Elliot. "An Experimental Test of the Sequentiallity of Development Stage in the Child's Moral Judgment," Journal of Personality and Social psychology. 3(6) : 611-618; June, 1966.
- Yong, Caralyn. "Team Learning," The Arithmetics Teacher. 19(8) : 930-634; December, 1972.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือเพื่อทำปริญญานิพนธ์

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการแนะนำตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือเพื่อทำปฏิญาณตน

1. ดร.วิเชียร อำพนรักษ์
ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์
สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
3. พระพิจิตรธรรมพาทย์ (ชัยวัฒน์ ชนม์วัฒน์)
วัดประยุรวงศาวาส กรุงเทพมหานคร
4. พระมหาสุชุมพงษ์ ปัญญาสุโข
วัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพมหานคร
5. พันเอก ไชยนาจ ญาตินิมพลี
หัวหน้าฝ่ายอนุศาสนาจารย์ กรมเสมียนตรา สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม
กรุงเทพมหานคร
6. พันโท สวัสดิ์ ทองประสาน
อนุศาสนาจารย์กองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน กรุงเทพมหานคร
7. อาจารย์เฉลิมชัย เมืองงาม
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ผสม จันทร์เทพย์
คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี
9. อาจารย์อัมพวัน อัมพรสินธุ์
คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี
10. อาจารย์เจษฎา หิริญาณุจน์
ภาควิชาจิตวิทยา สถาบันราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชรสุดา เพชรใส
ภาควิชาจิตวิทยา สถาบันราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี
12. อาจารย์สามารถ สุขาวงษ์
โรงเรียนสงวนหญิงจังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี

13. อาจารย์สนอง ตรงเที่ยง
โรงเรียนคลองพระอุดมวิทยา จังหวัดนนทบุรี
14. อาจารย์สมฤกษ์ อุ่นจันทร์
โรงเรียนวัดหน้าไม้ จังหวัดปทุมธานี
15. อาจารย์วิมลรัตน์ คัมภีรทัศน์
โรงเรียนพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
16. อาจารย์นาคน้อย บุตรประเสริฐ
โรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี
17. อาจารย์ปราณี สมสกุล
โรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี
18. อาจารย์ไพเราะ นิละคุปต์
ศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 5 จังหวัดราชบุรี
19. อาจารย์อนงค์ ฟองมณี
โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา จังหวัดลำปาง

ภาคผนวก ข .

1. ค่าความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคล
2. ค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
3. คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
4. คะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
5. คะแนนพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตาราง 12 ค่าความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคล (ส 017) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ข้อที่	P	r	ข้อที่	P	r
1	.56	.58	21	.29	.24
2	.69	.48	22	.77	.32
3	.69	.24	23	.77	.38
4	.67	.20	24	.65	.20
5	.75	.43	25	.37	.35
6	.29	.22	26	.31	.25
7	.53	.49	27	.85	.28
8	.39	.39	28	.23	.25
9	.69	.53	29	.73	.44
10	.27	.20	30	.50	.28
11	.77	.22	31	.45	.32
12	.59	.22	32	.48	.39
13	.80	.60	33	.29	.22
14	.75	.30	34	.28	.22
15	.30	.61	35	.54	.42
16	.39	.20	36	.40	.31
17	.66	.53	37	.56	.37
18	.79	.22	38	.61	.38
19	.46	.51	39	.28	.42
20	.67	.26	40	.30	.38

ค่าความเชื่อมั่น .84

ตาราง 13 ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายชื่อของแบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

ข้อที่	t	ข้อที่	t
1	2.89	21	4.54
2	3.03	22	4.84
3	2.07	23	4.56
4	3.26	24	4.75
5	3.37	25	3.93
6	3.37	26	2.46
7	4.42	27	3.76
8	2.63	28	2.56
9	2.71	29	6.65
10	3.97	30	5.10
11	3.02	31	4.16
12	5.31	32	2.31
13	3.27	33	3.56
14	2.14	34	2.67
15	4.73	35	3.70
16	2.96	36	4.89
17	3.09	37	2.86
18	3.53	38	3.70
19	2.66	39	3.09
20	3.43	40	2.72

ค่าความเชื่อมั่น .84

ตาราง 14 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

คนที่	กลุ่มทดลอง			คนที่	กลุ่มควบคุม		
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง		ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง
1	12	21	9	1	19	23	4
2	29	33	4	2	14	21	7
3	19	27	8	3	19	21	2
4	20	25	5	4	19	22	3
5	16	28	6	5	23	27	4
6	19	21	2	6	25	27	2
7	19	23	4	7	26	27	1
8	15	21	6	8	18	21	3
9	22	31	9	9	11	24	13
10	15	20	5	10	15	15	0
11	15	23	8	11	22	25	3
12	20	24	4	12	18	24	8
13	13	20	7	13	16	20	4
14	22	27	5	14	19	21	2
15	17	21	4	15	19	22	3
16	20	30	10	16	16	20	4
17	17	21	4	17	23	26	3
18	28	33	5	18	14	23	9
19	15	29	14	19	18	23	5
20	28	29	1	20	19	30	11
1	14	30	16	21	23	26	3
22	23	25	2	22	29	35	6

ตาราง 14 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง			คนที่	กลุ่มควบคุม		
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง		ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง
23	19	31	12	23	22	26	4
24	29	29	0	24	19	21	2
25	12	19	7	25	15	25	10
26	26	34	8	26	28	30	2
27	28	35	7	27	24	30	6
28	17	24	7	28	20	28	8
29	22	29	7	29	20	23	3
30	25	29	4	30	29	33	4
31	25	30	5	31	28	32	4
32	26	33	7	32	14	21	7
33	22	28	6	33	16	25	9
34	18	28	10	34	21	23	2
35	23	27	4	35	16	23	7
36	19	26	7	36	23	29	6
37	15	21	6	37	13	21	8
38	15	25	10	38	24	31	7
39	21	26	5	39	28	30	2
40	26	32	6	40	21	23	2
41	19	22	3	41	18	21	3
42	10	18	8	42	24	27	3

ตาราง 15 คะแนนการใช้เหตุผลเชิงวิตรรกะของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

คนที่	กลุ่มทดลอง			คนที่	กลุ่มควบคุม		
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง		ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง
1	51	78	21	1	51	65	14
2	80	95	15	2	50	57	7
3	56	86	30	3	91	94	3
4	66	66	0	4	47	64	17
5	59	72	13	5	74	78	4
6	52	69	17	6	61	70	9
7	87	88	1	7	37	40	3
8	72	78	6	8	51	56	5
9	56	76	20	9	77	92	15
10	68	79	11	10	44	55	11
11	49	57	8	11	50	54	4
12	40	46	6	12	46	57	11
13	40	6	46	13	62	73	11
14	62	7	15	14	57	60	3
15	79	9	16	15	62	69	7
16	49	77	28	16	50	65	15
17	58	61	3	17	79	85	6
18	76	91	15	18	61	77	16
19	74	76	2	19	59	83	24
20	56	69	13	20	80	82	2
21	59	73	14	21	53	62	9
22	43	63	20	22	51	52	1

ตาราง 15 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง			คนที่	กลุ่มควบคุม		
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง		ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง
23	76	112	36	23	87	95	8
24	44	76	32	24	54	69	15
25	54	73	19	25	75	88	13
26	84	93	9	26	48	66	18
27	77	85	28	27	53	60	7
28	80	91	14	28	96	97	1
29	80	91	11	29	78	84	6
30	39	51	12	30	52	71	19
31	78	92	14	31	58	97	39
32	67	74	7	32	69	73	4
33	62	82	20	33	70	79	9
34	91	94	3	34	42	49	7
35	82	81	-1	35	63	66	3
36	65	66	1	36	67	78	11
37	58	70	12	37	90	91	1
38	65	77	12	38	39	71	32
39	71	88	17	39	70	80	10
40	86	96	10	40	65	70	5
41	79	87	8	41	59	74	15
42	52	71	19	42	89	92	3

ตาราง 16 คะแนนพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

คนที่	กลุ่มทดลอง			คนที่	กลุ่มควบคุม		
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง		ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง
1	77	101	24	1	72	77	4
2	83	101	18	2	90	81	-9
3	85	88	3	3	67	74	7
4	91	106	15	4	87	88	7
5	89	88	-1	5	87	73	-14
6	64	110	46	6	73	72	-1
7	81	108	27	7	81	79	-2
8	96	106	10	8	82	78	-4
9	88	104	16	9	96	96	0
10	83	96	13	10	79	88	9
11	89	108	19	11	89	84	-5
12	81	89	8	12	86	81	-5
13	76	89	13	13	88	84	-4
14	105	102	-3	14	73	72	-1
15	90	85	-5	15	99	97	-2
16	81	112	31	16	81	76	-5
17	72	89	17	17	84	75	-9
18	78	94	16	18	86	92	6
19	97	93	-4	20	108	128	20
20	83	92	9	20	108	128	20
21	88	91	3	21	86	85	-1
22	82	106	24	22	75	74	-1

ตาราง 16 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง			คนที่	กลุ่มควบคุม		
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง		ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง
23	88	89	1	23	98	100	2
24	100	104	4	24	84	85	1
25	90	103	13	25	101	96	-5
26	90	103	13	26	100	88	-12
27	95	101	6	27	76	89	13
28	110	110	0	28	84	87	3
29	70	96	26	29	77	83	6
30	96	115	19	30	99	108	9
31	108	112	4	31	85	85	0
32	98	99	1	32	84	88	4
33	98	107	9	33	89	93	4
34	89	91	2	34	79	89	10
35	93	97	4	35	91	91	0
36	86	102	16	36	84	82	-2
37	86	94	8	37	48	82	34
38	60	88	28	38	90	86	-4
39	101	109	8	39	82	80	-2
40	104	115	11	40	82	82	0
41	90	93	3	41	87	89	2
42	70	73	3	42	86	81	-5

ภาคผนวก ค.

- 1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคล**
- 2. แบบสอบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม**
- 3. แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม**

**แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคล
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2**

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้มีข้อสอบทั้งหมด 40 ข้อ ใช้เวลา 40 นาที
2. แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบปรนัย ชนิด 5 ตัวเลือก ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว โดยให้กากบาท (X) ลงในช่อง ก ข ค ง หรือ จ ในกระดาษคำตอบ
3. คำถามในข้อหนึ่งมีคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว ห้ามกากบาทเกินหนึ่งคำตอบ ถ้าทำเกินหนึ่งคำตอบหรือไม่ทำเลยถือว่าผิดจะได้คะแนนศูนย์ในข้อนั้น

1. คนที่มีความซื่อสัตย์สุจริตมีลักษณะอย่างไร

1. เป็นคนมองโลกในแง่ดี
2. เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ
3. เป็นคนกตัญญูรู้คุณผู้มีอุปการะคุณ
4. เป็นคนตรงไปตรงมาน่าเชื่อถือ
5. เป็นคนที่เข้าสังคมเก่งรู้จักคนมาก

2. การกระทำใดที่แสดงถึงความซื่อสัตย์

1. ชยันทำงานทุกอย่าง
2. ซื่อตรงต่อหน้าที่การงาน
3. ไม่รับสินบนโดยไม่จำเป็น
4. ให้ความเคารพต่อผู้ร่วมงาน
5. เอาใจใส่ต่อหน้าที่การงาน

3. คำขวัญใดแสดงถึงความหมายของความรับผิดชอบต่อมากที่สุด

1. น้ำขึ้นให้รีบตัก
2. เสียชีวิตอย่าเสียสัตย์
3. ตายเสียดีกว่าจะทิ้งหน้าที่
4. งานคือเงิน เงินคืองานบันดาลสุข
5. เด็กในวันนี้ คือ ผู้ใหญ่ในวันหน้า

4. การที่นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนทุกครั้งด้วยความตั้งใจและรับผิดชอบต่ออย่างสูงนั้น ผลที่นักเรียนได้รับสูงสุดคือสิ่งใด

1. มีชื่อเสียง
2. เป็นคนมีวินัย
3. เป็นที่รักของเพื่อน
4. เป็นที่ภาคภูมิใจของพ่อแม่
5. เป็นคนที่มีคุณค่าในสังคม

5. กรณีใดเป็นความหมายของความมีวินัย

1. ตั้งอยู่ในความถูกต้องของกลุ่มชน
2. ตั้งอยู่ในความถูกต้องของตนเอง
3. ตั้งอยู่ในระเบียบแบบแผนข้อบังคับ
4. ตั้งอยู่ในความคิดของผู้ปกครองบ้านเมือง
5. ตั้งอยู่ในกฎของหมู่ใดหมู่หนึ่งโดยไม่ชอบธรรม

6. ถ้าคนในสังคมไทยส่วนใหญ่ขาดระเบียบวินัย ท่านคิดว่าปัญหาใดจะตามมามากที่สุด

1. ปัญหาสุขภาพอนามัยเพิ่มมากขึ้น
2. ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรมมากขึ้น
3. ปัญหาบ้านเมืองสกปรกไม่น่าอยู่อาศัย
4. ปัญหาอาชญากรรมในสังคมมีมากขึ้น
5. ปัญหาการทำงานโดยขาดประสิทธิภาพ

7. การมีจริยธรรมใดทำให้สังคมเกิดความสงบสุขได้มากที่สุด

1. มีความซื่อสัตย์
2. มีความเสียสละ
3. มีระเบียบวินัย
4. มีความรับผิดชอบต่อ
5. มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว

8. บุคคลที่มี หิริ-โอตตปปะ เป็นคนที่น่าคบ เพราะเหตุใด 1. เป็นผู้ดี 2. เป็นคนมีเหตุผล 3. เป็นคนมีฐานะดี 4. เป็นผู้ที่มีความรอบคอบ 5. เป็นผู้เคารพตนเองและกฎระเบียบของสังคม 9. ความซื่อสัตย์ต่อสิ่งใดที่เป็นตัวควบคุมให้มีความซื่อสัตย์ในด้านอื่นด้วย 1. ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ 2. ซื่อสัตย์ต่อวาจา 3. ซื่อสัตย์ต่อจิตใจ 4. ซื่อสัตย์ต่อบุคคล 5. ซื่อสัตย์ต่อร่างกาย 10. "ซื่อกินไม่หมด คนกินไม่นาน" เกี่ยวข้องกับเรื่องใดมากที่สุด 1. ความมีสำนึก 2. ความเสียสละ 3. ความยุติธรรม 4. การประกอบอาชีพ 5. ความขยันหมั่นเพียร	11. อาจารย์มอบหมายงานให้นักเรียนทำทั้งห้อง โดยไม่แบ่งว่าใครทำอะไร นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไรงานจึงจะสำเร็จ 1. แบ่งงานให้เพื่อนรับผิดชอบ 2. เลือกงานที่ตนชอบและง่ายมาทำ 3. รวบรวมผลงานที่ทำเสร็จแล้วส่งครู 4. ช่วยทำงานที่ได้รับมอบหมายจนเสร็จ 5. คอยดูแลงานที่เพื่อน ๆ ทำให้เรียบร้อย 12. การที่ทำงานแล้วงานที่ออกมาไม่มีประสิทธิภาพเป็นเพราะสาเหตุใดเป็นสำคัญ 1. ขาดความอดทน 2. ขาดความสามัคคี 3. ขาดความเสียสละ 4. ขาดความซื่อสัตย์ 5. ขาดความรับผิดชอบ 13. "ทุกคนอยู่ในสังคมอย่างสงบสุข" ข้อความนี้จะสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เมื่อมีข้อความใดมาสนับสนุน 1. เมื่อทุกคนมีการศึกษาสูง 2. เมื่อทุกคนนับถือศาสนา 3. เมื่อทุกคนปฏิบัติตามกฎหมาย 4. เมื่อบ้านเมืองมีเศรษฐกิจดี 5. เมื่อบ้านเมืองเจริญด้วยเทคโนโลยี

14. เมื่อพักเที่ยงที่ไร่นักเรียนต้องแย่งกันซื้อ

อาหารวันวาย เหตุใดจึงเป็นเช่นนี้

1. พักเที่ยงพร้อมกัน
2. ร้านอาหารมีน้อย
3. ชาควินิชทางสังคม
4. อาจารย์ไม่เอาใจใส่
5. ทุกคนต่างมีความหิวมาก

15. คนที่ขาด หิริ-โอตตปัปะ จะมีบุคลิกภาพ
อย่างไร

1. ประมาท
2. กล้าหาญ
3. เห็นแก่ตัว
4. ผูกพยาบาท
5. กล้ากระทำความชั่ว

16. บุคคลใดที่แสดงว่ามี หิริ-โอตตปัปะ

1. เอกพงษ์ไม่ดื่มเหล้า สูบบุหรี่
เพราะกลัวเสียสุขภาพ
2. สามารถขับรถคนในที่เปลี่ยว
แล้วนำคนเจ็บส่งโรงพยาบาล
3. สุมาลีไม่ขอมขอรุ่นสำหรับนักเรียน
ยากจน
4. วารินทร์ส่งสัญญาณช่วยเหลือเพื่อนที่กำลัง
ข้อสอบไม่ได้
5. นิติเก็บร่มได้ และนำไปส่งครู เพราะ
คิดว่าร่มไม่มีประโยชน์สำหรับตนเอง

17. กรณีใดแสดงถึงความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
และครู

1. บอกครูเมื่อเพื่อนขโมยเครื่องเขียน
2. บอกครูเมื่อสมบัติของโรงเรียนชำรุด
3. บอกครูเมื่อเพื่อนไม่ช่วยทำความสะอาดห้องเรียน
4. บอกครูเมื่อได้คะแนนมากเพราะครู
รวมคะแนนเกิน
5. บอกครูตามตรงเมื่อขาดเรียนไปเฝ้า
พ่อที่โรงพยาบาล..

18. การกระทำใดที่แสดงว่าเป็นคนรู้จักรับผิดชอบ
ต่อหน้าที่มากที่สุด

1. ตื่นนอนแต่เช้ารีบมาโรงเรียนให้ทัน
2. มาโรงเรียนทุกวันแม้จะสายบ้าง
3. ทำการบ้านให้เสร็จแม้จะต้องลอก
เพื่อน
4. ช่วยเพื่อนทำการบ้านเพื่อแสดงความ
เป็นเพื่อนที่ดี
5. หน้าที่บางอย่างให้ผู้อื่นทำแทนจะทำ
ได้ดีกว่าทำด้วยตนเอง

19. สาเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดปัญหาสิ่ง
แวดล้อมในปัจจุบัน

1. การมีรถยนต์บนถนนมากเกินไป
2. การแข่งขันทางเศรษฐกิจ
3. การนำวิทยาการสมัยใหม่มาใช้
4. การขาดความรับผิดชอบต่อสมาชิก
ในสังคม
5. การที่รัฐบาลไม่มีมาตรการปราบ
ปรามอย่างจริงจัง

20. การรับสินบนของเจ้าหน้าที่ของรัฐจะทำให้
เกิดผลเสียด้านใดมากที่สุด

1. เศรษฐกิจตกต่ำ
2. เป็นที่ดูถูกของคนต่างชาติ
3. ทำลายความมั่นคงของชาติ
4. ประชาชนได้รับความเดือดร้อน
5. ทำลายชื่อเสียงของเจ้าหน้าที่ที่ดี

21. คุณธรรมใดที่ช่วยส่งเสริมมิตรภาพทำให้
เพื่อนฝูงคบกันได้ยิ่งขึ้น

1. ความอดทน
2. ความซื่อสัตย์
3. ความรับผิดชอบ
4. ความตรงต่อเวลา
5. ความเมตตากรุณา

22. กรรมการตัดสินมวยชิงแชมป์โลกให้คะแนน
นักมวยไทยมาเป็นอันดับที่ 1 เพราะเป็น
คนไทยด้วยกัน ถูกต้องหรือไม่เพราะเหตุใด

1. ถูกต้องเพราะแสดงถึงความสามัคคีของ
คนไทย
2. ถูกต้องเพราะคนไทยส่วนใหญ่ต้องการ
เช่นนั้น
3. ไม่ถูกต้องเพราะไม่ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่
4. ไม่ถูกต้องเพราะจะถูกคนอื่นตำหนิได้
5. ไม่ถูกต้องเพราะต้องเสียสละให้คน
ต่างชาติ

23. การที่คนไทยขาดความรับผิดชอบ จะมี
ผลต่อเรื่องใดมากที่สุด

1. การว่างงาน
2. การขึ้นราคาสินค้า
3. ประสิทธิภาพของงาน
4. ความขัดแย้งทางความคิด
5. การเรียกร้องเรื่องค่าแรง

24. การปิดภาคเรียนโรงเรียนจะนำของที่
นักเรียนเก็บได้ในโรงเรียนมาแสดงพบ
ว่ามีจำนวนมากขึ้นทุกภาคที่เป็นเช่นนี้
น่าจะเป็นเพราะอะไร

1. นักเรียนทำความดีกันมาก
2. นักเรียนขาดความรับผิดชอบ
3. นักเรียนมีฐานะทางเศรษฐกิจดี
4. อาจารย์มีความคิดแปลกใหม่
5. โรงเรียนไม่เข้มงวดเรื่องระเบียบ
วินัย

25. ความมีวินัยมีความสำคัญอย่างไร

1. เป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดี
2. ช่วยควบคุมคนให้ปฏิบัติตามทางที่
เหมาะสม
3. เป็นแนวทางที่จะเคารพกฎหมายได้
อย่างสะดวก
4. ทำให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้สำเร็จ
อย่างรวดเร็ว
5. ช่วยเสริมสร้างวินัยเข้มแข็ง ทั้ง
ร่างกายและจิตใจ

26. ถ้าคนส่วนใหญ่ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน
แล้วจะเกิดอะไรขึ้น

1. หวาดระแวงกัน
2. มีแต่คนเห็นแก่ตัว
3. เกิดความเดือดร้อน
4. สังคมขาดความสงบสุข
5. คนในสังคมขาดความเข้าใจกัน

27. ถ้านักเรียนเข้าห้องประชุมก่อนผู้อื่น ควร
เลือกที่นั่งอย่างไรจึงจะสะดวกต่อผู้มาทีหลัง

1. นั่งแถวหน้าสุด
2. นั่งแถวหลังสุด
3. นั่งใกล้พัดลม
4. นั่งใกล้หน้าต่าง
5. นั่งใกล้ทางออก

28. กรณีใดที่แสดงว่ามี "หิริ"

1. จำเริญรปฐิเสธสินบนเพราะไม่ชอบการ
ทุจริต
2. สิ้นใจไม่รับสินบนเพราะกลัวถูกไล่ออก
จากงาน
3. แก้วเก็บร่มได้และนำไปให้ครูเพราะ
กลัวคนเห็น
4. ค่ำกลัwnักเลงในซอยจึงไม่ออกไปเที่ยว
กลางคืน
5. มัลลิกาไปโรงเรียนแต่เช้า เพราะกลัว
ถูกครูลงโทษ

29. หิริ กับ โอตตัมปะ สิ่งใดสำคัญกว่ากัน

1. หิริ เพราะช่วยให้เกิดการบังคับ
ตนเอง
2. หิริ เพราะเป็นการละอายใจใน
ตนเอง
3. มีความสำคัญทั้ง หิริ-โอตตัมปะ
เท่ากัน
4. โอตตัมปะ เพราะช่วยไม่ให้ทำผิด
กฎหมาย
5. โอตตัมปะ เพราะกลัวถูกลงโทษ
จึงไม่กล้าทำความผิด

30. ตำรวจจับและปรับแม่ค้าหาบแร่ที่ฝ่าฝืน
วางสินค้าบนทางเท้า เป็นการกระทำ
ที่ถูกต้องหรือไม่ เพราะเหตุใด

1. ถูกต้อง เพราะเป็นการปฏิบัติหน้าที่
ตามคำสั่ง
2. ถูกต้อง เพราะเป็นเรื่องระเบียบ
วินัยของคนในชาติ
3. ถูกต้อง เพราะเป็นการเสียสละของ
ตำรวจ
4. ไม่ถูกต้อง เพราะเป็นการเบียดเบียน
คนยากจน
5. ไม่ถูกต้อง เพราะเป็นการขาด
มนุษยธรรม

31. นายบุญมาได้ขโมยผลไม้ในสวนของนายรวย ซึ่งเป็นเศรษฐีประจำหมู่บ้าน ค่อมมากก ตำรวจจับได้ นายบุญมาได้สารภาพว่าได้นำผลไม้ไปขายเพื่อเป็นค่าเทอมลูก การกระทำของนายบุญมาเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด

1. ไม่เหมาะสม เพราะมีวิธีการอื่น ๆ อีกที่จะได้เงินมา
2. ไม่เหมาะสม เพราะเป็นการผิดกฎหมายและศีลธรรม
3. เหมาะสม เพราะคนรวยเอื้อเฟื้อเพื่อแม่แก่คนจนบ้าง
4. เหมาะสม เพราะเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ที่จะต้องให้การศึกษาลูก
5. เหมาะสม เพราะไม่ได้เบียดเบียนคนยากจน

32. วิจิตรไม่ลักขโมยของใคร และไม่เคยหยิบของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต การกระทำของวิจิตรจัดว่าเป็นคนฉลาดใช่หรือไม่

1. ใช่ เพราะเขากลัวผลของความชั่ว
2. ใช่ เพราะเขาไม่มีความกล้าหาญ
3. ไม่ใช่ เพราะไม่ได้กลัว แต่ละอายใจ
4. ไม่ใช่ เพราะไม่ได้ฉลาดแต่เป็นการประมาณตน
5. ไม่ใช่ เพราะไม่ได้กลัวแต่มีความรับผิดชอบ

33. ถ้าพบเพื่อนเล่นไพ่พนันเอาเงินกันอยู่ นักเรียนควรปฏิบัติอย่างไร

1. บอกครูที่ปรึกษา
2. แจ้งตำรวจให้จับ
3. ชี้แจงผลเสียของการเล่นพนัน
4. บอกผู้ปกครองของเพื่อนให้ตักเตือน
5. ยึดไพ่และเงินของกลางไปมอบให้ครู

34. โรงเรียนควรมีระเบียบข้อบังคับ เพราะเหตุใด

1. ควร เพราะทำให้นักเรียนรู้จักหน้าที่
2. ควร เพราะทำให้นักเรียนรู้จักกฎหมาย
3. ควร เพราะทำให้นักเรียนรู้จักวางตน
4. ควร เพราะทำให้โรงเรียนสงบสุขไม่วุ่นวาย
5. ควร เพราะให้นักเรียนรักเคารพครูอาจารย์

35. การที่โรงเรียนระหว่างชั่วโมงเรียนแสดงว่า ชาติคุณธรรมใดมากที่สุด

1. ความอดทน
2. ความซื่อสัตย์
3. ความเสียสละ
4. ความรับผิดชอบ
5. ความขยันหมั่นเพียร

36. "ทำอะไรตามใจคือไทยแท้" ถ้ามองในแง่จริยธรรมแสดงว่าคนไทยเป็นอย่างไร

1. ขาดความสามัคคี
2. ขาดวินัยในตนเอง
3. ขาดความกระตือรือร้น
4. ขาดความรับผิดชอบในตนเอง
5. ขาดการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

37. เป้าหมายสำคัญในการส่งเสริมวินัยคืออะไร

1. ให้ทำงานได้ทันเวลา
2. ให้ทำให้จิตใจแจ่มใส
3. ให้เกิดความสามัคคี
4. ให้เป็นที่รักใคร่ของคนทั่วไป
5. ให้เกิดความสงบสุขในสังคม

38. สมชายปลอมปนน้ำมันเพื่อขายให้ชาวบ้านในราคาถูกกว่าท้องตลาด การกระทำของสมชาย ควรปฏิบัติหรือไม่ เพราะเหตุใด

1. ไม่ควรปฏิบัติ เพราะผิดวัฒนธรรม
2. ไม่ควรปฏิบัติ เพราะผิดกฎหมาย
3. ไม่ควรปฏิบัติ เพราะของไม่มีคุณภาพ
4. ควรปฏิบัติ เพราะชาวบ้านซื้อน้ำมันได้ถูกลง
5. ควรปฏิบัติ เพราะนายสมชายไม่ได้เอาเปรียบลูกค้า

39. กรณีใดถือว่าเป็นคุณธรรมค้ำครองโลก

1. การประกอบความดี
2. การทำจิตใจให้บริสุทธิ์
3. ความกล้าทางจริยธรรม
4. ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม
5. ความละเอียดและเกรงกลัวต่อความชั่ว

40. ปัญหาการทุจริตในการสอบของนักเรียนจะสามารถแก้ไขได้ด้วยคุณธรรมใด

1. สติสัมปชัญญะ
2. หิริ-โอตตปปะ
3. เสียสละและอดทน
4. มีวินัยและรับผิดชอบ
5. เมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

แบบสอวัดเกี่ยวกับการใช้เหตุผล

คำแนะนำในการตอบ ต่อไปนี้เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งน่าสนใจ บางเรื่องอาจเป็นเรื่องจริงที่นักเรียนเคยได้พบหรือเห็นในชีวิตประจำวันอยู่เสมอ ขอให้นักเรียนอ่านด้วยความตั้งใจ และสมมติว่าตนเองเป็นบุคคลในเรื่อง เหตุการณ์แต่ละเรื่องจะไม่จบในตัวเอง ดังนั้น เมื่ออ่านถึงตอนท้ายให้นักเรียนเขียนต่อเหตุการณ์ให้จบ โดยในขั้นแรกให้นักเรียนเลือกตัดสินใจก่อนว่าจะทำอะไร (โดยกา / ลงตรงหน้าข้อความที่เป็นการตัดสินใจ) แล้วจากนั้นให้เหตุผลว่าเพราะเหตุไรนักเรียนจึงตัดสินใจทำเช่นนั้น นักเรียนจะเลือกทำดีหรือเลือกทำไม่ดีก็ได้สำคัญที่เหตุผล ทำไมจึงจำเป็นต้องทำเช่นนั้น เหตุผลที่นักเรียนเขียนตอบนั้นอาจเป็นไปหลายอย่างต่าง ๆ กัน และสิ่งที่นักเรียนตอบนี้จะไม่ผิด เพราะความคิดเห็นของคนอาจต่างกันได้ สิ่งสำคัญก็คือ ให้นักเรียนตอบโดยใช้ความคิดและเหตุผลของตนเอง และจะไม่มีภาระคะแนนเมื่อเขียนผิดหรือทำงานไม่สะอาดเรียบร้อยแต่อย่างไร

1. ในช่วงว่างก่อนโรงเรียนเลิก นักเรียนได้เข้าไปนั่งทำการบ้านที่ห้องสมุด พอโรงเรียนเลิกนักเรียนกลับบ้านเมื่อไปถึงบ้านนักเรียนพบว่า มีหนังสือของห้องสมุดติดมากับหนังสือนักเรียนเล่มหนึ่ง โดยที่เจ้าหน้าที่ห้องสมุดก็ไม่ทราบ นักเรียนจะ

☐ นำหนังสือไปคืนห้องสมุด

☐ เก็บหนังสือไว้เป็นของตนเอง

เพราะ.....

.....

2. นักเรียนได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียนให้ทำหน้าที่สอดส่องดูแลความประพฤติของนักเรียนในโรงเรียน แต่มีเพื่อนนักเรียนคนหนึ่งกระทำความผิดด้วยการหนีโรงเรียนไปเล่นการพนัน เมื่อนักเรียนทราบนักเรียนจะ

☐ รายงานให้ทางโรงเรียนทราบ

☐ ไม่รายงานให้ทางโรงเรียนทราบ

เพราะ.....

.....

เปลี่ยนเป็น Rotting scale

3. ก่อนขึ้นบันไดอาคารเรียนนักเรียนทุกคนต้องถอดรองเท้า และถือขึ้นไปวางบนชั้นวางรองเท้าหน้าห้องเรียน เมื่อนักเรียนไปถึงบันไดปรากฏว่าเพื่อน ๆ คนอื่นสวมรองเท้าขึ้นบันไดไปโดยที่ครูไม่เห็น นักเรียนจะ
- ☐ ถอดรองเท้าแล้วถือขึ้นบันไดไป
- ☐ สวมรองเท้าขึ้นบันไดไป

เพราะ.....

4. วันหนึ่งเพื่อนสนิทของนักเรียนสามคนได้พานักเรียนไปที่ลับตาคนแล้วชวนให้นักเรียนสูบบุหรี่ในตอนแรกนักเรียนปฏิเสธ แต่เพื่อนคนหนึ่งบอกว่าหากนักเรียนไม่สูบบุหรี่เขาและเพื่อนจะโกรธ นักเรียนจะ
- ☐ ไม่ยอมสูบบุหรี่
- ☐ ยอมสูบบุหรี่

เพราะ.....

5. ในการทดสอบย่อยครูได้ประกาศผลในชั้นเรียนว่า นักเรียนทำคะแนนได้สูงสุดของห้องเรียน จากนั้นครูได้คืนแบบทดสอบมาให้นักเรียนทุกคนดู เพื่อจะได้เป็นแนวทางแก้ไขการสอบครั้งต่อไป เมื่อนักเรียนรวมคะแนนดูพบว่า ครูรวมคะแนนเกินมา 2 คะแนน ซึ่งที่จริงนักเรียนไม่ใช่ผู้ที่ได้คะแนนสูงสุด นักเรียนจะ
- ☐ แจ้งให้ครูทราบ
- ☐ ทำเฉยเสีย

เพราะ.....

6. เพื่อนของนักเรียนมาชวนนักเรียนไปชมดนตรี ซึ่งมาแสดงที่สนามหน้าโรงเรียน แต่นักเรียนยังทำการบ้านคณิตศาสตร์ไม่เสร็จ และอาจารย์กำหนดให้ส่งเข้าวันรุ่งขึ้น นักเรียนอยากดูดนตรีมาก เพราะนาน ๆ จะมาแสดงสักครั้ง นักเรียนจะ
- ☐ ไปชมดนตรี
- ☐ ไม่ไปชมดนตรี

เพราะ.....

7. นักเรียนขับรถจักรยานยนต์รับไปส่งคุณแม่ที่ตลาด พอมาถึงทางแยกมีสัญญาณไฟแดง นักเรียนหยุดมองซ้ายมองขวาไม่เห็นรถมาสักคัน ตำรวจจราจรก็ไม่มี สัญญาณไฟแดงนานมาก นักเรียนจะ
- ☐ รอให้ไฟเขียวก่อน
- ☐ ออกรถไปเลย
- เพราะ.....
- .....
8. สมมติว่า การสอบคราวหนึ่งนักเรียนทำข้อสอบไม่ค่อยได้ แต่เพื่อนที่นั่งสอบอยู่ข้าง ๆ เป็นคนที่เรียนเก่ง และทำข้อสอบได้ดี เขาเข้าใจความเดือดร้อนของนักเรียน และส่งกระดาษคำตอบให้นักเรียนลอก นักเรียนจะ
- ☐ รับกระดาษคำตอบมาลอก
- ☐ ไม่รับกระดาษคำตอบนั้น
- เพราะ.....
- .....
9. นักเรียนจำเป็นต้องซื้อของอย่างหนึ่ง แต่พ่อค้าเรียกราคาแพงกว่าปกติ เพราะรู้ว่านักเรียนจำเป็นต้องใช้ของสิ่งนี้ ถ้าพ่อค้าคนนั้นทอนเงินมาให้นักเรียนเกิน นักเรียนจะ
- ☐ คืนเงินที่เกินมาให้เขาไป
- ☐ ไม่คืนเงินที่เกินมา
- เพราะ.....
- .....
10. นักเรียนเดินผ่านหน้าห้องน้ำของโรงเรียน ปรากฏว่ามีคนเปิดน้ำทิ้งไว้ และน้ำก็ไหลล้นออกมาหน้าห้องน้ำ เมื่อนักเรียนไปพบนักเรียนจะ
- ☐ เดินไปปิดน้ำ
- ☐ เดินผ่านไปเฉย ๆ
- เพราะ.....
- .....

11. ที่โรงเรียนมีระเบียบว่าทุกคนที่ซื้ออาหารที่โรงอาหารต้องเข้าแถวให้เป็นระเบียบ วันหนึ่งนักเรียนลงไปรับประทานอาหารกลางวันช้า เมื่อไปถึงโรงอาหารปรากฏว่ามีคนต่อแถวซื้ออาหารเป็นแถวยาวมาก นักเรียนรู้สึกหิวมาก และนักเรียนก็รู้จักสนิทกับแม่ค้าเป็นอย่างดี นักเรียนจะ

☐ เข้าไปต่อแถวซื้ออาหาร

☐ ไปหลังร้านขอให้แม่ค้าขายให้นักเรียนก่อน

เพราะ.....

.....

12. เพื่อนได้ชวนนักเรียนเข้าไปในร้านขนมหวาน ร้านนี้ชาอค์มีคนหลุกหล่านแต่เจ้าของร้านพูดจาไม่ดี และชอบเอาเปรียบลูกค้าเสมอ เมื่อเจ้าของร้านเผลอเพื่อนชวนให้นักเรียนชโมขนม เมื่อเพื่อนหยิบขนมใส่กระเป๋าแล้วเขาบอกให้นักเรียนทำบ้าง นักเรียนจะ

☐ ชโมขนมตามเพื่อนบอก

☐ ไม่ยอมชโมขนมตามเพื่อนบอก

เพราะ.....

.....

13. นักเรียนตั้งใจว่าจะซื้อกีตาร์เป็นของตัวเองสักตัวหนึ่งให้ได้ นักเรียนเก็บเงินใส่ออมสินไว้นานแล้ว แต่ก็ยังไม่พอซื้อ ขาดอีก 500 บาท ขณะที่นักเรียนเดินกลับบ้านพบกระเป๋าสดางค์ใบหนึ่งตกอยู่ข้างทาง เมื่อเปิดดูพบว่า มีเงินอยู่ในกระเป๋า 500 บาท และมีบัตรประจำตัวเจ้าของกระเป๋าอยู่ด้วยนักเรียนจะ

☐ ส่งเงินคืนเจ้าของ

☐ เก็บเงินไว้ซื้อกีตาร์

เพราะ.....

.....

14. ในการสอบครั้งหนึ่งนักเรียนเตรียมตัวไม่พร้อม นักเรียนจึงจดสูตรวิชาคณิตศาสตร์ซ่อนไว้ในโต๊ะที่คิดว่าจะได้นั่งสอบ แต่นักเรียนไม่ได้นั่งโต๊ะที่ซ่อนสูตรไว้ แต่มีเพื่อนคนอื่นมานั่งแทน และครูผู้คุมสอบได้ไปตรวจพบและจะไม่ให้เพื่อนคนนั้นเข้าสอบในวิชาคณิตศาสตร์ เพราะถือว่าทุจริตในการสอบ นักเรียนจะ

☐ ยอมรับผิดกับครู

☐ ทำเฉยเสีย

เพราะ.....

.....

15. หลังจากโรงเรียนเลิก หนะกลับบ้านเพื่อน ๆ มักเอาเสื้อออกนอกกางเกง หรือถอดหูกระต่ายจากปกเสื้อเสมอ ถ้าใครไม่ทำตามเพื่อน ๆ ก็จะมีเพื่อนแซวว่าเซซ ไม่อยากให้เดินด้วย หลังเลิกเรียนนักเรียนจะ

☐ เอาเสื้อออกนอกกางเกง ถอดหูกระต่าย

☐ แต่งตัวเรียบร้อยตามปกติ

เพราะ.....

.....

16. สมฤทัยเป็นเด็กขากจน วันหนึ่งเห็นคนกระตุกสร้อยวิ่งผ่านไปและมีคนวิ่งไล่ตามมาติด ๆ คนร้ายเห็นจนตัว จึงขว้างสร้อยไว้ข้างทาง สมฤทัยเองก็เห็น เมื่อผู้ร้ายและคนที่วิ่งไล่จับวิ่งผ่านไปหมดแล้ว สมฤทัยเดินไปเก็บสร้อยนั้นมา ถ้านักเรียนเป็นสมฤทัย นักเรียนจะเอาสร้อยไปให้ตำรวจ

☐ เก็บสร้อยไว้เอง

เพราะ.....

.....

17. ครูสอนวิชาจริยธรรมได้มอบตารางบันทึกการทำความคิด เพื่อให้นักเรียนได้ไปบันทึกการทำความคิดของตนเองภายใน 1 เดือน ถ้านักเรียนคนใดบันทึกได้มากที่สุดจะได้รับรางวัล นักเรียนพยายามทำความคิดทุกครั้งที่มีโอกาส แต่ก็ยังบันทึกได้ไม่มากนัก วันพรุ่งนี้จะถึงกำหนดส่ง นักเรียนจะ
- ☐ บันทึกตามความจริง
- ☐ เพิ่มเติมบันทึกให้ได้มาก ๆ
- เพราะ.....
- .....
18. ตอนเย็นวันหนึ่งหลังเลิกเรียนนักเรียนเล่นฟุตบอลกับเพื่อนอีก 2-3 คน บังเอิญลูกบอลพลาดไปโดนกระจกรถครูแตก โดยที่ครูไม่เห็นเหตุการณ์ นักเรียนจะ
- ☐ แจ้งให้ครูเจ้าของรถทราบ
- ☐ รีบเก็บลูกบอลแล้วกลับบ้าน
- เพราะ.....
- .....
19. เพื่อน ๆ มาชวนนักเรียนให้หยุดเรียนเพื่อประท้วงความเข้มงวดระเบียบจัดของโรงเรียน เช่น ระเบียบว่าด้วยการแต่งกาย และทรงผม ซึ่งนักเรียนก็คิดว่าโรงเรียนเข้มงวดเกินไป นักเรียนจะ
- ☐ ไม่ไปประท้วง
- ☐ หยุดเรียนไปประท้วงกับเพื่อน ๆ
- เพราะ.....
- .....
20. เพื่อนของนักเรียนคนหนึ่งมีปากกาสวยงามและราคาแพง ซึ่งนักเรียนอยากได้มาก วันหนึ่งเพื่อนคนนั้นได้ลืมปากกาวางไว้ที่โต๊ะที่ห้องสมุด ซึ่งไม่มีใครนั่งโต๊ะนั้นเลย นักเรียนจะ
- ☐ นำปากกาไปคืนให้เพื่อน
- ☐ เก็บปากกานั้นไว้เป็นของตนเอง
- เพราะ.....
- .....

21. ริมรั้วบ้านของนักเรียน เพื่อนบ้านปลูกชมพู่ลูกตกไว้มากมาย และลูกชมพู่กำลังแก่เต็มที่
ทอดทิ้งเข้ามาในเขตบ้านของนักเรียน ถ้าเพื่อนบ้านไม่ทราบ นักเรียนจะ
- ☐ เก็บชมพู่กินโดยไม่บอกเจ้าของ
- ☐ ไม่เก็บชมพู่กินก่อนที่จะบอกเจ้าของ
- เพราะ.....
- .....
22. เข้าวันหนึ่งลูกกับป้าของนักเรียนมาขอให้นักเรียนไปเฝ้าบ้านให้ เพราะลูกกับป้าจะไปธุระ
ในเมืองและจะกลับดึก นักเรียนจึงไปเฝ้าบ้านลูกกับป้าตลอดวัน พอตกเย็นเพื่อนสนิทของ
นักเรียนมาชวนไปชมภาพยนตร์กลางแปลงที่วัดในหมู่บ้าน นักเรียนอยากดูมาก แต่ลูกกับ
ป้าก็ยังไม่กลับ นักเรียนจะ
- ☐ ไปชมภาพยนตร์
- ☐ ไม่ไปชมภาพยนตร์
- เพราะ.....
- .....
23. บ่ายวันศุกร์โรงเรียนให้นักเรียนเข้าห้องประชุมมีครูทั้งหมดนั่งอยู่หน้าห้อง มีนักเรียนกลุ่ม
หนึ่งนั่งอยู่ด้านหลัง ไม่ได้ตั้งใจฟังครูพูด แอบคุยแอบกินขนมและชวนนักเรียนร่วมด้วย
นักเรียนจะ
- ☐ ไม่ทำตามเพื่อนกลุ่มนั้น
- ☐ ทำตามเพื่อนกลุ่มนั้น
- เพราะ.....
- .....

24. นักเรียนอยากได้เกมกตมาก แต่เกมกตมีราคาถึง 300 บาท ถ้านักเรียนเก็บเงินที่เหลือจากที่พ่อทำให้ไปใช้จ่ายในโรงเรียน นักเรียนจะมีเงินเก็บวันละ 5 บาท ถ้าสะสมไว้ซื้อเกมกตต้องรอถึง 2 เดือน วันหนึ่งนักเรียนไปเล่นบ้านเพื่อนซึ่งเป็นร้านขายของ เพื่อนชวนนักเรียนเข้าไปเล่นในห้องทำงานของคุณพ่อของเพื่อน นักเรียนพบกล่องใส่เงินวางอยู่บนโต๊ะมีจำนวนเงินมาก ซึ่งนักเรียนทราบว่าคุณพ่อของเพื่อนยังไม่ได้นับ พอเพื่อนเจอ นักเรียนจะ

☐ แอบหยิบเงินในกล่องนั้น

☐ ไม่หยิบเงินนั้น

เพราะ.....

.....

25. ในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษครูจะให้ให้นักเรียนเขียนคำศัพท์พร้อมคำแปล โดยครูตั้งข้อตกลงไว้ว่า ใครเขียนผิด 1 คำ จะต้องคัดคำศัพท์พร้อมคำแปลนั้นใหม่ คำละ 100 เทื่อ วันหนึ่งครูให้นักเรียนเปลี่ยนกันตรวจกับเพื่อน เพื่อนนักเรียนเขียนผิด 3 คำ และนักเรียนเองก็เขียนผิด 2 คำ เพื่อนนักเรียนบอกว่าถ้านักเรียนแก้คำผิดให้เขาก็จะแก้คำผิดให้นักเรียนเช่นกัน นักเรียนจะ

☐ แก้ไขให้เพื่อน

☐ ตรวจไปตามความจริง

เพราะ.....

.....

26. เพื่อนในห้องของนักเรียนคนหนึ่งถูกนักเรียนอีกโรงเรียนหนึ่งรุมทำร้ายจนบาดเจ็บ เพื่อน ๆ ในห้องอีกหลายคนได้นัดกันยกพวกไปตีกับนักเรียนอีกโรงเรียนเป็นการตอบแทน และได้มาขอให้เพื่อนไปร่วมด้วย นักเรียนจะ

☐ ไปร่วมด้วย

☐ ไม่ไปร่วมด้วย

เพราะ.....

.....

27. วันเสาร์นี้ทางบ้านของนักเรียนจะพาไปเที่ยวน้ำตกซึ่งนักเรียนอยากไปมาก แต่ครูประจำชั้นได้บอกให้นักเรียนทุกคนมาช่วยกันทำความสะอาดและตกแต่งห้องเรียน นักเรียนจะ
- ☐ มาช่วยเพื่อน ๆ ทำงาน
- ☐ ไปเที่ยวกับครอบครัว
- เพราะ.....
- .....
28. นักเรียนอยากได้กางเกงยีนส์ใหม่ ๆ เพราะเพื่อน ๆ ต่างก็มีกันทุกคน แต่นักเรียนพยายามขอเงินแม่ แต่แม่ไม่ให้ บ้านของนักเรียนเป็นร้านอาหาร นักเรียนต้องช่วยบริการและคิดเงินลูกค้าประจำ นักเรียนสังเกตเห็นว่าลูกค้าที่เมาสุรา จะคิดเงินอย่างไรเขาจะไม่สนใจ นักเรียนจะ
- ☐ คิดเงินลูกค้าเพิ่มขึ้นแล้วหักเก็บไว้
- ☐ คิดเงินในราคาปกติ
- เพราะ.....
- .....
29. ก่อนปิดเทอมเพื่อน ๆ ในห้องตกลงกันว่าจะมีการเลี้ยงส่งรุ่นพี่ที่จะจบการศึกษาที่บ้านเพื่อนคนหนึ่ง เมื่อถึงวันเลี้ยงส่งมีการเอาเหล้ามาดื่มฉลองกันอย่างสนุกสนาน ครั้น รุ่นพี่คนหนึ่งเทเหล้าให้นักเรียนดื่ม นักเรียนจะ
- ☐ ไม่ดื่มเหล้านั้น
- ☐ ดื่มเหล้าที่รุ่นพี่เทให้
- เพราะ.....
- .....
30. นักเรียนมีเพื่อนสนิทคนหนึ่ง ถ้ามีปัญหาอะไรก็มักจะคุยปรึกษาหาข้อแก้กันเสมอ วันหนึ่งขณะที่ครูกำลังสอนอยู่ เพื่อนคนนี้มีปัญหาไม่ค่อยสบายใจต้องการปรึกษากับนักเรียน จึงคุยปัญหาของตนเองให้นักเรียนฟัง นักเรียนจะ
- ☐ ฟังปัญหาของเพื่อนและให้คำปรึกษา
- ☐ บอกให้เพื่อนรอก่อนว่าครูสอนจบก่อน
- เพราะ.....
- .....

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

- คำชี้แจง** 1. แบบวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มมี 40 ข้อ ใช้เวลาตอบไม่เกิน 15 นาที
 2. แบบวัดนี้ไม่มีคำตอบถูกหรือผิด ให้นักเรียนตอบตามความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวนักเรียนเองในแต่ละข้อ โดยการขีดเครื่องหมาย ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวนักเรียนให้มากที่สุด

ข้อ	พฤติกรรมที่ได้กระทำ	มาก	ปานกลาง	น้อย
1	วางแผนการทำงานร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ก่อนปฏิบัติงานกลุ่ม.....	.....	.....	.....
2	ปฏิบัติตามกลุ่มให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้.....	.....	.....	.....
3	รับเร่งทำงานร่วมกับผู้อื่นให้ทันตามเวลาที่กำหนด.....	.....	.....	.....
4	เข้ากันได้กับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม.....	.....	.....	.....
5	เสนอความคิดใหม่ ๆ ในการทำกิจกรรมแก่สมาชิกกลุ่ม.....	.....	.....	.....
6	ยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกคนอื่น ๆ.....	.....	.....	.....
7	พิจารณาขอบหมายงานที่เหมาะสมให้กับสมาชิกในกลุ่ม.....	.....	.....	.....
8	ฟังคำสั่งจากครูอย่างตั้งใจก่อนทำงานกลุ่ม.....	.....	.....	.....
9	รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายอย่างดี.....	.....	.....	.....
10	เปิดโอกาสให้สมาชิกคนอื่นได้แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง.....	.....	.....	.....
11	รวบรวมข้อเท็จจริงที่จำเป็นเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล.....	.....	.....	.....
12	ยินดีที่จะยอมรับและปฏิบัติตามความคิดของสมาชิกคนอื่นที่เห็นว่าถูกต้อง.....	.....	.....	.....
13	ตั้งใจฟังเพื่อนพูดด้วยความสนใจ.....	.....	.....	.....

ข้อ	พฤติกรรมที่ได้กระทำ	มาก	ปานกลาง	น้อย
14	เมื่อทำงานกลุ่มเสร็จแล้วช่วยเพื่อนสมาชิกเก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อย.....	.....	.....	.....
15	เสนอความคิดเห็นต่อกลุ่มโดยใช้เหตุผลประกอบ.....	.....	.....	.....
16	ทำความเข้าใจปัญหาหรือประเด็นที่ได้รับมอบหมายอย่างจริงจัง.....	.....	.....	.....
17	ปฏิบัติงานโดยให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีกับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม.....	.....	.....	.....
18	ประเมินผลการปฏิบัติงานหลังจากเสร็จงานแล้ว.....	.....	.....	.....
19	พยายามทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่แม้จะได้รับงานที่ไม่ถนัด.....	.....	.....	.....
20	ถ้ามีสมาชิกในกลุ่มไม่เข้าใจงานจะอธิบายให้อย่างเต็มที่.....	.....	.....	.....
21	เสียสละอุปกรณ์บางอย่าง เช่น เครื่องเขียน มาใช้ทำงานกลุ่ม.....	.....	.....	.....
22	กล่าวสนับสนุนความคิดของสมาชิกคนอื่นที่เราเห็นด้วย.....	.....	.....	.....
23	กระตือรือร้นเมื่อได้รับงานใหม่มาดำเนินการร่วมกับผู้อื่น.....	.....	.....	.....
24	เต็มใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งเมื่อผู้นำกลุ่มขอร้อง.....	.....	.....	.....
25	ให้กำลังใจสมาชิกในกลุ่มให้มีกำลังใจมากขึ้น.....	.....	.....	.....
26	ยอมรับการตัดสินใจของสมาชิกส่วนใหญ่.....	.....	.....	.....
27	ทำงานแข่งกับสมาชิกคนอื่นเพื่อต้องการเอาชนะ.....	.....	.....	.....
28	แสดงความพอใจเมื่อกลุ่มอื่นมีการปฏิบัติงานได้ผลดี.....	.....	.....	.....
29	แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม.....	.....	.....	.....
30	พูดกับเพื่อนสมาชิกอย่างมีเหตุผลตรงไปตรงมา.....	.....	.....	.....
31	ทำงานกลุ่มอย่างเต็มความสามารถ.....	.....	.....	.....

ข้อ	พฤติกรรมที่ได้กระทำ	มาก	ปานกลาง	น้อย
32	รู้สึกสนุกเมื่อได้ทำงานกลุ่ม.....	.....	.....	.....
33	ถ้าเห็นเพื่อนกลุ่มเดียวกันทำงานหนักจะรีบเข้าไป ช่วยเหลือ.....	.....	.....	.....
34	พูดกับสมาชิกคนอื่นด้วยวาจาสุภาพ.....	.....	.....	.....
35	แก้ไขปัญหากับสมาชิกคนอื่น ๆ อย่างประนีประนอม.....	.....	.....	.....
36	ช่วยเหลือสมาชิกทุกคนในกรณีที่เกิดปัญหาในการ ปฏิบัติงาน.....	.....	.....	.....
37	ปฏิบัติงานกลุ่มโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของกลุ่ม มากกว่าของตน.....	.....	.....	.....
38	ช่วยเหลืองานสมาชิกคนอื่น เมื่องานของตนเสร็จ แล้ว.....	.....	.....	.....
39	เมื่อมีเพื่อนสมาชิกไม่เข้าใจงานจะอธิบายให้ฟัง อย่างเต็มใจ.....	.....	.....	.....
40	สรุปเรื่องราวที่สมาชิกกลุ่มได้อภิปรายไปแล้วเพื่อ ความเข้าใจที่ตรงกัน.....	.....	.....	.....

ภาคผนวก ง.

แผนการสอนโดยใช้เทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเขียนแบบร่วมมือ

แผนการสอนที่ 1

การสอนโดยเทคนิคศึกษาการณ์ตัวอย่างที่ใช้ในการเรียนแบบร่วมมือ

วิชา ส 071 จริยธรรมกับบุคคล

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

เรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต

4 คาบ

ความคิดรวบยอด

การประพฤติปฏิบัติที่ตรงต่อความเป็นจริงทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอทำให้ได้รับความเชื่อถือและส่งผลให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างสงบสุข

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนบทเรียนนี้แล้วนักเรียนสามารถ

1. บอกความหมายของความซื่อสัตย์สุจริตได้
2. บอกประโยชน์ของการมีความซื่อสัตย์สุจริตได้
3. บอกผลเสียของการขาดความซื่อสัตย์สุจริตที่มีต่อบุคคลและสังคมได้
4. ยกตัวอย่างเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับผลดีของการมีความซื่อสัตย์สุจริต

และผลเสียของการขาดความซื่อสัตย์สุจริตได้อย่างถูกต้อง

เนื้อหา

ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง ปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมานั้น กาย วาจา ใจทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น ผู้ที่ยึดถือความซื่อสัตย์สุจริตเป็นหลักในการดำรงชีวิตจะได้รับการยกย่องความเชื่อถือไว้วางใจและอยู่ในสังคมด้วยความสงบสุข

ความซื่อสัตย์ที่แปลว่าความจริงนั้นจำแนกได้เป็น 5 อย่าง คือ

1. จริงต่อหน้าที่
2. จริงต่อการทำงาน
3. จริงต่อวาจา
4. จริงต่อบุคคล
5. จริงต่อความดี

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน (1) (2 คาบ)

ขั้นเตรียม

1. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน ภายในกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีระดับความสามารถต่างกันคือ ระดับความสามารถสูง ปานกลาง ต่ำในอัตราส่วน 1 : 4 : 1
2. ครูอ่านข่าวเรื่อง เด็กชายอุเทน วงศ์เกิดสุข เก็บสิ่งของมีค่าได้มูลค่ากว่าสาม ล้านบาท และส่งคืนให้เจ้าของและให้นักเรียนดูภาพประกอบ จากนั้นสนทนาซักถามนักเรียนว่าการกระทำของเด็กชายอุเทน ดีหรือไม่อย่างไร และถ้าเป็นนักเรียน นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร
3. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ
4. ตัวแทนกลุ่มมารับเอกสาร
5. สมาชิกในกลุ่มกำหนดบทบาทหน้าที่และลงชื่อในแบบบันทึกบทบาท

ขั้นดำเนินการสอน

1. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง

ครูให้นักเรียนศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง "เถาแก่โกธ"

2. ขั้นวิเคราะห์

หลังจากศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง "เถาแก่โกธ" แล้วให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายจากประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ในบัตรกำหนดงาน แล้วสรุปความคิดเห็นของกลุ่มแล้วบันทึกลงในแบบบันทึกผลงานกลุ่ม

3. ขั้นเสนอผลงาน

แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมาเสนอผลงานหน้าชั้นกลุ่มละ 5 นาที

4. ขั้นสรุปผล

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดจากการศึกษากรณีตัวอย่างและสรุปความหมาย-ประเภทและความสำคัญของความซื่อสัตย์สุจริต ครูวิจารณ์การทำงานของแต่ละกลุ่ม และชมเชยกลุ่มที่ปฏิบัติงานดี

5. ขั้นประเมินผล

5.1 สิ่งเกิดจากการอภิปรายกลุ่ม

5.2 การทำงานตามบัตรกำหนดงาน

5.3 การเสนอผลงาน

6. สื่อการสอน

6.1 กรณีตัวอย่างเรื่อง "เก้าแก้วโกส"

6.2 ข้าว "เด็กชาฮูเทน วงศ์เกิดสุข เกือบของมีค่าได้และนำส่งคืนเจ้าของ"

6.4 แบบบันทึกบทบาท

6.5 แบบบันทึกผลงานกลุ่ม

กรณีตัวอย่างเรื่อง แก้วแก่โกส

ณ หมู่บ้านแห่งหนึ่งที่ห่างไกลความเจริญ มีพ่อค้าคนหนึ่งชื่อแก้วแก่โกส แก้วแก่โกสมีอาชีพค้าขายมาเป็นเวลานานจนร่ำรวย เพราะนอกจากจะเป็นคนเดียวที่ทำการค้าขายในหมู่บ้านแห่งนี้แล้ว แก้วแก่โกสยังเอาไรต์เอาเปรียบขูดรีดลูกค้าทุก ๆ คน โดยหวังเพื่อให้ตนเองมีกำไรให้มากที่สุดก็เป็นการเพียงพอ เขาไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของคนอื่น ๆ โดยเฉพาะคนยากจนแก้วแก่โกสก็จะยิ่งขูดรีดมากขึ้น แต่แม้ว่าทุกคนจะถูกเอาไรต์เอาเปรียบมากเพียงใดก็ตาม ทุกคนก็ต้องยอมทนกับสภาพนี้เนื่องจากจะหาทางเลือกที่ดีกว่านี้ไม่ได้แล้ว เพราะถ้าไม่ไปซื้อของที่ร้านแก้วแก่โกสก็ไม่มีที่อื่นที่จะหาซื้อได้ในละแวกนั้น หากคนอื่น ๆ คิดทำการค้าขายเช่นเดียวกันแก้วแก่โกสบ้างก็ไม่สามารถจะทำได้เนื่องจากขาดแคลนเงินทุน จึงเป็นช่องทางให้แก้วแก่โกสยิ่งฉวยโอกาสหาความร่ำรวยให้กับตนเองเพิ่มยิ่งขึ้น

ส่วนลูกนัย ชาวนาผู้ยากจนซึ่งอยู่ในหมู่บ้านเดียวกับแก้วแก่โกส เป็นคนหนึ่งที่ถูกแก้วแก่โกสเอาไรต์เอาเปรียบมาโดยตลอด และมีครั้งหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวของลูกนัยต้องสิ้นเนื้อประดาตัวคือครั้งที่ลูกนัยนำที่นาผืนสุดท้ายของครอบครัวไปจำนองไว้กับแก้วแก่โกสเพื่อนำเงินมารักษาภรรยาที่ป่วยเป็นโรคร้ายแรง เมื่อครบกำหนดสัญญา ลูกนัยจึงไปขอกู้ที่นาคืน แต่แก้วแก่โกสอยากได้ทีนาลูกนัยจึงบอกลูกนัยว่า จะคิดดอกเบี้ยตามที่ตกลงกันเอาไว้ไม่ได้เสียแล้วเพราะตอนนี้อะไร ๆ ก็แพงขึ้นทุกอย่าง จึงต้องคิดดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น ในที่สุดลูกนัยก็ไม่สามารถจ่ายเงินให้ครบตามข้อเรียกร้องของแก้วแก่โกสได้ แก้วแก่โกสจึงได้ยึดที่นาของลูกนัยเป็นของตนเรื่องนี้ได้นำความเศร้าโศกและความแค้นเคืองมาสู่ครอบครัวของลูกนัยมาจนถึงปัจจุบันนี้ แต่ถึงอย่างไรก็ตามลูกนัยก็ยังไม่ย่อท้อต่อความลำบากยังคงรับจ้างทำงานต่าง ๆ มาโดยตลอดเพื่อส่งเสียเอกพจน์ลูกชายคนเดียวของตนที่กำลังเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในตัวจังหวัด

วันหนึ่งแก้วแก่โกสออกเดินทางไปเก็บเงินจากลูกหนี้ที่อยู่ในตัวจังหวัด เมื่อเก็บเงินได้ครบแล้วจึงรีบเดินทางกลับโดยรถไฟ เพราะมั่นใจว่าปลอดภัยจากโจรผู้ร้ายมากกว่าการเดินทางโดยรถยนต์

วันนั้นขบวนรถที่แก้วแก่โกสขึ้นนั้นว่างมีผู้โดยสารเพียงไม่กี่คนแก้วแก่โกสจึงเอาห่อเงินวางไว้บนเก้าอี้ข้างตัวด้วยความสบายใจ เมื่อรถไฟวิ่งไปเรื่อย ๆ แก้วแก่โกสได้เผลอหลับไป เมื่อรถไฟมาถึงสถานีที่แก้วแก่โกสต้องการลงแกจึงตกใจตื่นแล้วลงจากรถไปทันทีโดยลืมห่อเงินที่วางไว้

ส่วนเอกพจน์ลูกชายลุงน้อย เมื่อถึงวันเสาร์อาทิตย์ก็จะรีบกลับบ้านเพื่อมาช่วยพ่อทำงาน และวันนี้เอกพจน์ก็เดินทางด้วยรถไฟขบวนเดียวกันกับเจ้าแก้วโกธ เมื่อรถไฟถึงสถานีทันใดนั้น เอกพจน์ก็เหลือบไปเห็นห่อเงินที่วางอยู่ เอกพจน์เหลียวมองไปรอบ ๆ เมื่อเห็นว่าไม่มีใครจึงคิดว่าเจ้าของคงลงไปแล้วและลืมวางไว้ เอกพจน์จึงหยิบห่อเงินนั้นลงมาจากตัว

เจ้าแก้วโกธเมื่อลงจากรถไปแล้วก็นึกขึ้นได้ว่าตนได้ลืมห่อเงินนั้นไว้บนรถไฟจึงตกใจมาก เพราะในห่อนั้นมีเงินอยู่หลายหมื่นบาท และคิดว่าป่านนี้คงมีคนเก็บเงินนั้นไปแล้ว เจ้าแก้วโกธจึงรีบไปแจ้งความที่สถานีตำรวจทันทีพร้อมประกาศว่า ถ้าใครเอาห่อเงินนั้นมาคืนตนจะให้รางวัลตอบแทนทันที 5,000 บาท

ฝ่ายเอกพจน์เมื่อกลับมาถึงบ้านก็บอกให้พ่อทราบว่าได้ห่อเงินได้พร้อมกับเอาออกมาดูพบว่า ในห่อนั้นมีเงินหลายหมื่นบาท ในขณะที่เดียวกันก็ได้ทราบข่าวว่าเงินห่อนั้นเป็นของเจ้าแก้วโกธ คนซึ่งเคยเอาไรต์เอาเปรียบตน ลุงน้อยและเอกพจน์จึงได้ปรึกษากันว่าจะคืนเงินให้แก่เจ้าแก้วโกธหรือเก็บเงินนั้นไว้ใช้เอง เพราะไม่มีใครทราบเรื่องนี้ ลุงน้อยและเอกพจน์จะทำอย่างไรดี

บัตรกำหนดงาน

1. ให้นักเรียนทุกกลุ่มศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง "เก้าแก่โกย"
2. ให้นักเรียนทุกกลุ่มร่วมกันอภิปรายประเด็นคำถามที่กำหนดให้
3. ให้ตัวแทนกลุ่มออกมาเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนทีละกลุ่มใช้เวลากลุ่มละ 5 นาที

ประเด็นคำถาม

1. ถ้าลุงนุ้ยและเอกพจน์ตัดสินใจไม่คืนเงินแก่เก้าแก่โกยจะมีผลดีและผลเสียอย่างไร
2. ถ้าลุงนุ้ยและเอกพจน์ตัดสินใจคืนเงินแก่เก้าแก่โกยจะมีผลดีและผลเสียอย่างไร
3. ถ้านักเรียนเป็นลุงนุ้ยและเอกพจน์นักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร เพราะเหตุใด
4. ความซื่อสัตย์สุจริตหมายความว่าอย่างไร
5. การเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตจะก่อให้เกิดผลดีต่อตนเองและสังคมอย่างไร

จงอธิบาย

แบบบันทึกผลงานกลุ่ม (1)

1. ถ้าลงนัยและเอกพจน์ไม่คืนเงินแก่เจ้าแก้โกย

ผลดี	ผลเสีย
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

2. ถ้าลงนัยและเอกพจน์คืนเงินแก่เจ้าแก้โกย

ผลดี	ผลเสีย
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

3. ถ้านักเรียนเป็นลงนัยและเอกพจน์นักเรียนจะ

- [ ] คืนเงินให้เจ้าแก้โกย
- [ ] ไม่คืนเงินให้เจ้าแก้โกย

เพราะ.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบบันทึกผลงาน (2)

- 1. ความซื่อสัตย์สุจริตหมายความว่า.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
- 2. การเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตจะเกิดผลดีต่อตนเองและสังคมอย่างไร.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

กิจกรรมการเรียนรู้ (2) (2 คาบ)

ขั้นเตรียม

1. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน ภายในกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีระดับความสามารถต่างกันคือ ระดับความสามารถสูง ปานกลาง ต่ำ ในอัตราส่วน 1 : 4 : 1
2. ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยเล่านิทานเรื่องชาวยุโรปกับบุตรทั้งสี่ให้นักเรียนฟังแล้วสนทนาซักถามถึงการกระทำของบุคคลในนิทานและผลที่ได้รับ
3. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ
4. ตัวแทนกลุ่มมารับเอกสาร
5. สมาชิกในกลุ่มกำหนดบทบาทหน้าที่และลงชื่อลงในแบบบันทึกบทบาท

ขั้นดำเนินการสอน

1. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง
ครูให้นักเรียนศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง "จำแถม"
2. ขั้นวิเคราะห์
หลังจากศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง "จำแถม" แล้วให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายจากประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ในบัตรกำหนดงาน แล้วสรุปความคิดเห็นของกลุ่มแล้วบันทึกลงในแบบบันทึกผลงานกลุ่ม
3. ขั้นเสนอผลงาน
แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาเสนอผลงานหน้าชั้นใช้เวลากลุ่มละ 5 นาที
4. ขั้นสรุป
ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดจากการศึกษากรณีตัวอย่างและให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างการกระทำที่แสดงถึงการเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต ครูวิจารณ์การทำงานของแต่ละกลุ่มและชมเชยกลุ่มที่ปฏิบัติงานดี และมอบหมายให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดเกี่ยวกับเนื้อหา
5. ขั้นประเมินผล
  - 5.1 สังเกตจากการอภิปรายกลุ่ม
  - 5.2 การทำงานตามบัตรกำหนดงาน
  - 5.3 การเสนอผลงาน

6. สื่อการสอน

6.1 กรณีตัวอย่างเรื่อง "จำแค้น"

6.2 เอกสารประกอบเนื้อหา

6.3 แบบบันทึกบทบาท

6.4 บัตรกำหนดงาน

6.5 แบบบันทึกผลงานกลุ่ม

กรณีตัวอย่างเรื่อง "จำแค้น"

จำแค้นรับราชการเป็นตำรวจอยู่ในอำเภอแห่งหนึ่งในจังหวัดทางภาคเหนือ ครอบครัวของจำแค้นประกอบด้วยภรรยา และลูก ๆ อีก 3 คน ภรรยาของจำแค้นไม่ได้ออกไปทำงานนอกบ้านทำหน้าที่เป็นแม่บ้านอย่างเดียว รายได้ของครอบครัวจึงมาจากเงินเดือนของจำแค้นเพียงคนเดียวเท่านั้น ลูก ๆ ทั้ง 3 คน ก็กำลังเรียนหนังสืออยู่บ้านก็ยิ่งต้องผ่อนรายได้ของครอบครัว จึงไม่พอกับค่าใช้จ่าย ปีนี้ลูกชายคนโตสอบเข้ามหาวิทยาลัยที่กรุงเทพฯ ได้ ต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมาก จำแค้นยังไม่รู้เลยว่าเอาเงินมาจากไหนให้ลูก

เย็นวันหนึ่ง สมปองลูกน้องของเสี่ยพจน์ นักธุรกิจผู้มีอิทธิพลได้มาหาจำแค้นที่บ้าน พร้อมกับชักชวนให้จำแค้นร่วมงานด้วย โดยสมปองได้บอกจำแค้นว่าเสี่ยพจน์ขอให้จำแค้นยอมให้ลูกน้องของเสี่ยพจน์ขนของผ่านด่านตรวจของจำแค้นโดยไม่ต้องตรวจค้น ถ้าจำแค้นร่วมมือจะจ่ายค่าตอบแทนให้เท่าละห้าพันบาท ในหนึ่งสัปดาห์จะมีการขนสองเที่ยวจำแค้นก็จะมีรายได้หนึ่งหมื่นบาทต่อสัปดาห์ ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่มากพอที่จะทำให้จำแค้นและครอบครัวมีชีวิตอย่างสุขสบาย นอกจากนี้สมปองยังบอกอีกว่าตำรวจอีกสองคนที่คุมด่านตรวจกับจำแค้นนั้นก็ได้ออกคดลงแล้ว จำแค้นรู้ว่าของที่ลูกน้องของเสี่ยพจน์จะขนนั้นก็คือยาเสพติด จำแค้นจะทำอย่างไรดีถ้าจำแค้นยอมร่วมมือก็จะมีรายได้มาเพียงพอสำหรับภรรยาและลูก ๆ แต่ก็จะเป็นการทุจริตต่อหน้าที่ แต่ถ้าไม่ยอมก็อาจเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ เพราะเสี่ยพจน์เป็นผู้มีอิทธิพลมากมีลูกน้องมากมายเคยมีตำรวจที่ขัดผลประโยชน์ของเสี่ยถูกฆ่าตายมาแล้ว จำแค้นจะทำอย่างไรดี

บัตรกำหนดงาน

1. ให้นักเรียนทุกกลุ่มศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง "จำแชน"
2. ให้นักเรียนทุกกลุ่มร่วมกันอภิปรายประเด็นคำถามที่กำหนดให้
3. ให้ตัวแทนกลุ่มออกมาเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนทีละกลุ่มใช้เวลากลุ่มละ 5 นาที

ประเด็นคำถาม

1. ถ้าจำแชนตัดสินใจร่วมงานกับเสือพจน์จะมีผลดีผลเสียอย่างไร
2. ถ้าจำแชนตัดสินใจไม่ร่วมงานกับเสือพจน์จะมีผลดีผลเสียอย่างไร
3. ถ้านักเรียนเป็นจำแชนนักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร เพราะเหตุใด
4. นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไรบ้าง เพื่อแสดงถึงการเป็นผู้มีความซื่อสัตย์และการปฏิบัติตนเพื่อแสดงถึงการมีความซื่อสัตย์นั้นก่อให้เกิดผลดีอย่างไร จงอธิบาย

แบบบันทึกผลงานกลุ่ม (1)

1. ถ้าจำแนกร่วมงานกับเสียพจน์

ผลดี	ผลเสีย
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

2. ถ้าจำแนกไม่ร่วมงานกับเสียพจน์

ผลดี	ผลเสีย
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

3. ถ้านักเรียนเป็นจำแนกนักเรียนจะ

- [ ] ร่วมงานกับเสียพจน์
- [ ] ไม่ร่วมงานกับเสียพจน์

เพราะ.....

.....

.....

.....

.....

แบบบันทึกผลงาน (2)

นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไรบ้างเพื่อแสดงถึงการมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น และ การปฏิบัติตนเพื่อแสดงถึงความซื่อสัตย์นั้นก่อให้เกิดผลดีอย่างไร จงอธิบาย

[illegible]

แบบฝึกหัด
เรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. ความซื่อสัตย์สุจริตหมายความว่า
 .....
 .....
 .....
2. ความซื่อสัตย์สุจริตแบ่งเป็นกี่ประเภท อะไรบ้าง
 .....
 .....
 .....
 .....
3. การขาดความซื่อสัตย์สุจริตจะเกิดผลเสียต่อตนเองและสังคมอย่างไร
 .....
 .....
 .....
 .....
4. ให้นักเรียนยกตัวอย่างการกระทำที่แสดงถึงการมีความซื่อสัตย์สุจริตมาสัก 5 ตัวอย่าง
 1. ....
 2. ....
 3. ....
 4. ....
 5. ....
5. ถ้านักเรียนปฏิบัติตนเป็นผู้มีความซื่อสัตย์จะเป็นผลดีต่อนักเรียนอย่างไร
 .....
 .....
 .....

เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต

ความซื่อสัตย์สุจริต

ความหมายของคำว่า ซื่อสัตย์สุจริต

ชื่อ แปลว่า ตรง บางทีก็ใช้เป็นคำควบว่าชื่อตรง บางทีก็ใช้ว่าซื่อสัตย์ คนที่มีสัจจะคือคนตรงนั้น ถ้าตรงต่อบุคคลเราเรียกว่า ชื่อตรง คำว่าชื่อตรงนี้นิยมใช้กับบุคคลในระดับเดียวกัน คือชื่อตรงต่อมิตรสหาย ถ้าใช้คำว่าซื่อสัตย์ ก็หมายถึงความประพฤติตรงไปตรงมา พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า "ซื่อสัตย์ ก. ประพฤติตรงและจริง ไม่คดโกงและไม่หลอกลวง

ความซื่อสัตย์ที่แปลว่า ความจริง นั้น จำแนกออกได้เป็น 5 อย่าง คือ จริงต่อหน้าที่
จริงต่อการทำงาน จริงต่อวาจา จริงต่อบุคคล และจริงต่อความดี

1. จริงต่อหน้าที่ หน้าที่ คือ กิจที่จะต้องทำ ได้แก่ การงานที่ตนได้รับมอบหมาย ผู้ที่มีความจริงต่อหน้าที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความระมัดระวัง ไม่ประมาทเลินเล่อ ไม่หะหลวมหรือสะเพร่า ทั้งไม่หลักเลียงหรือบิดพลิ้ว หมั่นเอาใจใส่ระวังรักษาให้หน้าที่ของตนสำเร็จเรียบร้อย

ผู้ที่มีความจริงต่อหน้าที่ จะต้องทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด คนมีหน้าที่อะไร ก็ทำหน้าที่นั้นให้ดีที่สุด เช่น นักเรียนมีหน้าที่เรียนก็เรียนให้ดีที่สุด ครูมีหน้าที่สอนและอบรมก็ทำหน้าที่ของครูให้ดีที่สุด

2. จริงต่อการทำงาน ได้แก่ ทำงานนั้นให้จริง ไม่ใช่ทำเล่น ๆ หรือทำอย่างเหวอะแหยะ ไม่จริงจัง ตั้งใจทำงานให้สำเร็จ ไม่ย่อท้อต่องาน ไม่ท้อแท้กับความลำบาก ไม่ท้อถอยต่ออุปสรรค คนที่ทำงานด้วยความพยายาม ความอดสาหัส ความบากบั่น เช่นนี้เรียกได้ว่าเป็นคนทำงานจริง

3. จริงต่อวาจา ความจริงต่อวาจานี้ มี 2 ความหมาย คือ

ก. พูดความจริง (ไม่โกหก)

ข. รักษาคำพูด (ไม่ผิดสัญญา)

คนที่พูดความจริงอยู่เสมอ ไม่พูดปด เป็นคนที่มีศีลธรรมควรแก่การเคารพ คนที่รักษาคำพูด เมื่อพูดหรือรับปากแล้วต้องปฏิบัติตามที่พูดนั้น เรียกว่าเป็นคนมีวาจาสัตย์ เป็นที่เชื่อถือของคนทั้งปวง คนที่พูดแล้วไม่รักษาคำพูด ได้ชื่อว่าเป็นคนพูดกลีบกลอกเชื่อไม่ได้ ไม่มีคนเชื่อถือ

4. จริตต่อบุคคล บุคคลในข้อนี้หมายถึง คนที่เกี่ยวข้องกับตัวเรา เช่น พ่อแม่ ครู อาจารย์ เพื่อนฝูง ฯลฯ จริตต่อบุคคล คือ เป็นผู้ประพฤติต่อกันอย่างสม่ำเสมอ ไม่กลับกลอก เหลวไหล ความดีที่เราประพฤติต่อบุคคลอื่นนั้น เรียกชื่อได้หลายอย่าง แล้วแต่ลักษณะของความดีนั้น เช่น

- จริตต่อมิตร เรียกว่า ซื่อตรง
- จริตต่อเจ้านาย เรียกว่า สวามิภักดิ์
- จริตต่อท่านผู้มีคุณ เรียกว่า กตัญญูทดแทน

5. จริตต่อความดี คือ ความตั้งใจเด็ดเดี่ยวที่จะทำดี ประพฤติตนเป็นคนมั่นคงต่อความดี ไม่เห็นเข้าหาความชั่ว หรือเบี่ยงเบนจากความดีไปเสีย ไม่ว่าจะตกอยู่ในสถานการณ์อย่างไร การมอบตัวมอบใจไว้กับฝ่ายดี ทำแต่ความดี คิดแต่เรื่องดี เป็นผู้สร้างความดี สนับสนุนความดี แม้จะถูกขู่ด้วยอาวุธ แม้จะถูกล่อด้วยทรัพย์สินเงินทองก็ไม่ทิ้งความดี ไม่ทรยศต่อความดี อย่างนี้แหละที่เรียกว่าจริตต่อความดี

สุจริต คำว่า สุจริต เป็นภาษาบาลี มาจากคำว่า สุ + จริต สุ แปลว่า ดี จริต แปลว่า ความประพฤติ สุจริต แปลว่า ความประพฤติดี คือประพฤติชอบตามทำนองคลองธรรม ประพฤติด้วยความตั้งใจดี

บุคคลที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต ประพฤติชอบตามทำนองคลองธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายและศีลธรรมย่อมได้ชื่อว่าเป็นคนดี ตรงกันข้ามกับบุคคลทุจริตมีความประพฤติชั่ว บุคคลทุจริตทำความเดือดร้อนให้แก่สังคมและประเทศชาติ เป็นผู้บ่อนทำลายความสงบสุขของบ้านเมือง ก่อให้เกิดความเดือดร้อนวุ่นวาย

คำว่าสุจริตนั้น ท่านหมายถึงสุจริต 3 อย่าง คือ กายสุจริต วาสุจริต และมโนสุจริต

ประโยชน์ของความซื่อสัตย์

1. ความซื่อสัตย์สุจริตเสริมบุคลิกภาพ คนซื่อสัตย์ย่อมมีบุคลิกลักษณะน่าเชื่อถือ เป็นคนตรงไปตรงมา ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม เป็นคนที่ไม่มียมด้อยในตัว ไม่ต้องหวาดระแวงว่าจะมีคนจับผิด บุคลิกภาพที่แสดงออกจึงเปิดเผย ไม่มีความขัดแย้งกันระหว่างความคิด คำพูด และการกระทำ

2. ความซื่อสัตย์สุจริตเสริมมิตรภาพ ทำให้ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเป็นไปอย่างราบรื่น เพราะความไว้วางใจกัน ทำให้มิตรภาพแน่นแฟ้น คนไม่ซื่อสัตย์ไม่ได้รับความไว้วางใจ แม้เพื่อนสนิท ถ้าหากจับได้สักครั้งหนึ่งว่าไม่ซื่อสัตย์ไม่สุจริต เราก็หมดความไว้วางใจ

3. ความซื่อสัตย์สุจริตสร้างความมั่นคงแก่สังคม สังคมจะอยู่ได้ด้วยความสงบสุขก็เพราะสมาชิกในสังคมเป็นคนดี มีศีลธรรมถือความสัตย์ สมาชิกไว้น้ำใจเชื่อใจกันได้เป็นส่วนมาก ถ้าหากสังคมนั้นมีคนไม่ซื่อสัตย์ไม่สุจริต คือ มีคนโกง คนทุจริตมาก ก็จะมีแต่การหลอกลวง เอาัดเอาเปรียบกันอยู่เสมอ ต่างคนก็ต่างต้องระวังตัว ไม่มีใครไว้วางใจใครเลย สังคมนั้นก็ไม่สามารถจะรวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียว

4. ความซื่อสัตย์สุจริตทำให้ทุกฝ่ายสบายใจ ถ้าคนส่วนมากหรือทุกคนเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต ทุกคนก็สบายใจ ไม่ต้องคอยหวาดระแวงว่าคนที่เราติดต่อด้วยจะคดโกงเอาเปรียบเราหรือไม่ ถ้าขาดความไว้วางใจกัน แม้จะซื้อไม้ขีดสักกล่องก็ต้องนับว่ามีก้านไม้ขีดครบหรือไม่ จะซื้อของก็ต้องพิจารณาว่าของแท้หรือของปลอมทั้งคนซื้อและคนขายก็ไม่สบายใจ

บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม

1. ประธาน-วางแผนดำเนินงาน แบ่งงานให้เพื่อน ดำเนินการอภิปราย กระตุ้นให้เพื่อนในกลุ่มแสดงความคิดเห็นทุกคน
2. เลขานุการ-จดบันทึกเรื่องที่เพื่อนอภิปราย และจดบันทึกลงในบันทึกผลงานกลุ่ม
3. ผู้กระตุ้นเตือนและให้กำลังใจ-คอยให้กำลังใจและกระตุ้นเตือนให้เพื่อนทำงานให้เสร็จทันเวลา ดูแลว่าทุกคนทำหน้าที่ของตนหรือยังไม่ออกนอกเรื่อง (2 คน)
4. ผู้ตรวจสอบ-ตรวจสอบผลงานของกลุ่มโดยการสรุปเรื่องที่อภิปรายทั้งหมดให้เพื่อนฟังอีกครั้ง
5. ผู้รายงาน-ออกไปเสนอรายงานหน้าชั้น

แบบบันทึกบทบาท

- .....ประธาน
- .....เลขานุการ
- .....ผู้กระตุ้นเตือนและให้กำลังใจ
- .....ผู้กระตุ้นเตือนและให้กำลังใจ
- .....ผู้ตรวจสอบ
- .....ผู้รายงาน

แผนการสอนที่ 2

การสอนโดยเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ

วิชา ส 071 จริยธรรมกับบุคคล

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

เรื่อง ความรับผิดชอบ

4 คาบ

ความคิดรวบยอด

ความสำนึกในหน้าที่ของตนเองและสังคมด้วยการปฏิบัติอย่างตั้งใจ พากเพียรและรอบคอบ
ยอมทำให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

จุดประสงค์การเรียนรู้

หลังจากจบบทเรียนนี้แล้วนักเรียนสามารถ

1. อธิบายความหมายของความรับผิดชอบได้
2. บอกประโยชน์ของการมีความรับผิดชอบได้อย่างถูกต้อง
3. เปรียบเทียบผลดีของการที่บุคคลมีความรับผิดชอบและผลเสียของการที่บุคคลขาด
ความรับผิดชอบได้
4. ยกตัวอย่างการกระทำที่แสดงถึงการมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมได้

เนื้อหา

ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพันพากเพียร
เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายยอมรับผลของการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ
เต็มใจทั้งผิดและชอบ ทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดีขึ้น มีความสำนึกในหน้าที่
ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

ความรับผิดชอบแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. รับผิดชอบต่อตนเอง
2. รับผิดชอบต่อสังคม

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน (1) (2 คาบ)

ขั้นเตรียม

1. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน ภายในกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีระดับความสามารถต่างกันคือ ระดับความสามารถสูง ปานกลาง ต่ำ ในอัตราส่วน 1:4:1
2. ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยนำภาพคนประกอบอาชีพต่าง ๆ มาให้นักเรียนดู แล้วซักถามถึงหน้าที่ของแต่ละคน และปัญหาที่จะเกิดขึ้นถ้าแต่ละคนไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตน
3. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ
4. ตัวแทนกลุ่มมารับเอกสาร
5. สมาชิกกำหนดบทบาทหน้าที่และลงชื่อในแบบบันทึกบทบาท

ขั้นดำเนินการสอน

1. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง

ครูให้นักเรียนศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง "หนี้โรงเรียน"

2. ขั้นวิเคราะห์

หลังจากศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง "หนี้โรงเรียน" แล้วให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายจากประเด็นคำถามที่กำหนดให้จากบัตรกำหนดงาน แล้วสรุปความคิดเห็นของกลุ่มแล้วบันทึกลงในแบบบันทึกผลงานกลุ่ม

3. ขั้นเสนอผลงาน

แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาเสนอผลงานหน้าชั้นกลุ่มละ 5 นาที

4. ขั้นสรุปผล

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดจากการศึกษากรณีตัวอย่าง และสรุปความหมายประเภทและความสำคัญของความรับผิดชอบ ครูวิจารณ์การทำงานของแต่ละกลุ่มและชมเชยกลุ่มที่ปฏิบัติงานดี

5. ขั้นประเมินผล

5.1 สังเกตจากการอภิปรายกลุ่ม

5.2 การทำงานตามบัตรกำหนดงาน

5.3 การเสนอผลงานกลุ่ม

6. สื่อการสอน

6.1 กรณีตัวอย่างเรื่อง "หนี้โรงเรียน"

6.2 ภาพประกอบอาชีพต่าง ๆ

6.3 บัตรกำหนดงาน

6.4 บัตรบันทึกผลงานกลุ่ม

6.5 แบบบันทึกบทบาท

"หนีโรงเรียน"

ศักดาและวิเชียรเป็นเพื่อนรักกันมาก ไปไหนมาไหนด้วยกันเสมอ มีขนมหรือสิ่งของก็แบ่งกันกินกันใช้ตลอดมา ปีที่แล้วศักดาและวิเชียรอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิเชียรเคยช่วยศักดาจากการตกน้ำเมื่อครั้งที่ลุดเสื้อและเนตรนารีเดินกอง ศักดาและวิเชียรจึงรักกันเหมือนพี่น้องร่วมอุทร

ที่โรงเรียนของศักดาและวิเชียรมีนักเรียนจำนวนค่อนข้างมาก การที่ครูจะสอดส่องดูแลนักเรียนให้ทั่วถึงจึงทำได้ยาก และเพื่อฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบและรักตัวเองได้ ทางโรงเรียนจึงได้แต่งตั้งสารวัตรนักเรียนขึ้นทำหน้าที่สอดส่องดูแลความประพฤติของนักเรียนในโรงเรียน เมื่อเกิดเรื่องร้ายแรงขึ้น สารวัตรนักเรียนก็จะรายงานเรื่องให้ครูทราบทันที

ศักดาได้รับแต่งตั้งให้เป็นสารวัตรนักเรียน เพราะเป็นนักเรียนที่มีความประพฤติดีในชั้นของศักดาและวิเชียรมีทั้งนักเรียนที่ประพฤติดีและนักเรียนที่ประพฤติไม่ดีแต่ศักดาก็คบกับเพื่อนได้ทุกคน และเพื่อนทุกคนก็รักเขาด้วย วิเชียรมีเพื่อนทั้งในโรงเรียนและเพื่อนนอกโรงเรียน แต่เพื่อนนอกโรงเรียนมักชวนวิเชียรไปเล่นการพนัน ศักดาเคยเตือนวิเชียรเสมอในเรื่องนี้ วิเชียรก็รับฟังแต่ก็ยังแอบไปเล่นการพนันอยู่เสมอ

วันหนึ่งในเวลาพักกลางวัน ขณะที่ศักดาออกดูแลความเรียบร้อยของโรงเรียน เขาพบว่า วิเชียรหนีออกไปเล่นการพนันกับเพื่อนนอกโรงเรียนอีกแล้ว ความผิดนี้ร้ายแรงมาถ้าทางโรงเรียนทราบเขาก็เคยเตือนวิเชียรไว้แล้ว และขณะนี้เขาก็มีหน้าที่ต้องรายงานความเรียบร้อยและเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้ครูทราบด้วย ศักดาจะทำอย่างไรดี ถ้ารายงานให้ครูทราบวิเชียรต้องมีโทษหนักและถูกลงโทษอย่างแน่นอน เขาจะรายงานเรื่องที่วิเชียรหนีออกจากโรงเรียนให้ครูทราบหรือไม่ เขาจะทำอย่างไรดี

บัตรกำหนดงาน

1. ให้นักเรียนทุกกลุ่มศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง "หนี้โรงเรียน"
2. ให้นักเรียนทุกกลุ่มร่วมกันอภิปรายประเด็นคำถามที่กำหนดให้
3. ให้ตัวแทนกลุ่มออกมาเสนอผลงานหน้าชั้นที่ละกลุ่มใช้เวลากลุ่มละ 5 นาที

ประเด็นคำถาม

1. ถ้าศึกษาตัดสินใจรายงานเรื่องของวิเชียรให้ครูทราบจะมีผลดีและผลเสียอย่างไร
2. ถ้าศึกษาตัดสินใจไม่รายงานเรื่องของวิเชียรให้ครูทราบจะมีผลดีและผลเสียอย่างไร
3. ถ้านักเรียนเป็นศึกษานักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร เพราะเหตุใด
4. ความรับผิดชอบหมายถึงอะไร
5. การที่บุคคลมีความรับผิดชอบต่อตนเองจะก่อให้เกิดผลดีต่อตนเองอย่างไร
6. การที่บุคคลมีความรับผิดชอบต่อสังคมจะก่อให้เกิดผลดีต่อสังคมนั้นอย่างไร

แบบบันทึกผลงานกลุ่ม (1)

1. ถ้าศึกษารายงานเรื่องที่วิเชียรหนีโรงเรียนให้ครูทราบ

ผลดี

ผลเสีย

.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

2. ถ้าศึกษาไม่รายงานเรื่องที่วิเชียรหนีโรงเรียนให้ครูทราบ

ผลดี

ผลเสีย

.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

3. ถ้านักเรียนเป็นศึกษานักเรียนจะ

[ ] รายงานเรื่องที่วิเชียรหนีโรงเรียนให้ครูทราบ

[ ] ไม่รายงานเรื่องที่วิเชียรหนีโรงเรียนให้ครูทราบ

เพราะ.....

.....
.....
.....
.....
.....

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน (2) (2 คาบ)

ขั้นเตรียม

1. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน ภาวในกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีระดับความสามารถต่างกันคือ ระดับความสามารถสูง ปานกลาง ต่ำในอัตราส่วน 1 : 4 : 1
2. ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยสนทนาซักถามเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของความรับผิดชอบ
3. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ
4. ตัวแทนกลุ่มมารับเอกสาร
5. สมาชิกกำหนดบทบาทหน้าที่และลงชื่อในแบบบันทึกบทบาท

ขั้นดำเนินการสอน

1. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง

ครูให้นักเรียนศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง "ผู้ล่าชชาติ"

2. ขั้นวิเคราะห์

หลังจากศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง "ผู้ล่าชชาติ" แล้วให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายจากประเด็นคำถามที่กำหนดให้จากบัตรกำหนดงาน แล้วสรุปความคิดเห็นของกลุ่มแล้วบันทึกลงในแบบบันทึกผลงานกลุ่ม

3. ขั้นเสนอผลงาน

แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาเสนอผลงานหน้าชั้นกลุ่มละ 5 นาที

4. ขั้นสรุปผล

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดจากการศึกษากรณีตัวอย่างและให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างการกระทำที่แสดงถึงการเป็นผู้มีความรับผิดชอบและวิจารณ์การทำงานแต่ละกลุ่ม ชมเชยกลุ่มที่ปฏิบัติงานดี พร้อมทั้งมอบหมายให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดเกี่ยวกับเนื้อหา

5. ขั้นประเมินผล

5.1 สังเกตจากการอภิปรายกลุ่ม

5.2 การทำงานตามบัตรกำหนดงาน

5.3 การเสนอผลงาน

5.4 การทำแบบฝึกหัด

6. สื่อการเรียนการสอน
  - 6.1 กรณีตัวอย่างเรื่อง "ผู้ทำลายชาติ"
  - 6.2 เอกสารเกี่ยวกับเนื้อหา
  - 6.3 แบบบันทึกบทบาท
  - 6.4 บัตรกำหนดงาน
  - 6.5 บัตรบันทึกผลงานกลุ่ม

"ผู้ทำลายชาติ"

จารุณีที่รักจักรยานไปโรงเรียนทุกวันถึงแม้ว่าบ้านของเธอจะอยู่ห่างไกลจากโรงเรียนมากกว่าคนอื่น ๆ แต่เธอมาถึงโรงเรียนแต่เช้าทุกวัน เพราะเธอที่จักรยานได้คล่องและตื่นเช้าเสมอ ระยะทางจากบ้านไปโรงเรียนนั้น จารุณีต้องผ่านป่าสงวนของกรมป่าไม้ที่ได้ปลูกต้นไม้มานานหลายสิบปีแล้ว เธอสังเกตเห็นว่าต้นไม้แต่ละต้นสูงมากลำต้นใหญ่เส้นผ่าศูนย์กลางยาวหนึ่งฟุตกว่าแล้ว

เมื่อไปถึงโรงเรียน ถ้าหากจารุณีไม่มีเวรประจำวันเธอจะเข้าห้องสมุดอ่านหนังสือพิมพ์จนรู้สึกเบื่อ ๆ เธอขาดหนังสือพิมพ์ไม่ได้เสียแล้ว เธออ่านทุกข่าวไม่ว่าเป็นข่าวในประเทศหรือข่าวในประเทศ โดยเฉพาะข่าวอาชญากรรม การฆ่าฟันกันจนล้มตายนั่นทำให้เธอรู้สึกหดหู่เศร้าใจในชะตากรรมของผู้เสียชีวิต และครอบครัวของผู้เสียชีวิตเหล่านั้น และที่เธอสะเทือนใจมากที่สุดเห็นจะได้แก่ข่าวเจ้าหน้าที่ป่าไม้ถูกผู้มีอิทธิพลในการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าทำร้ายจนกระทั่งเสียชีวิต เพราะทำให้ตนสูญเสียผลประโยชน์และข่าวพลเมืองดีที่ช่วยตามจับผู้ร้ายกลับถูกผู้ร้ายฆ่าตาย เธอเห็นว่ามันเป็นการไม่ยุติธรรมเลยที่ผู้หวังดีเหล่านั้นต้องมาตายลงไป และเธอมักเล่าให้สมศรีเพื่อนสนิทฟังถึงเรื่องสลดใจนี้บ่อย ๆ

วันหนึ่งขณะที่เธอที่จักรยานไปโรงเรียนผ่านป่าสงวนซึ่งปลูกต้นไม้อยู่ระหว่างสองข้างทางในระหว่างทางนั้นเธอ หันไปมองต้นไม้ ต้นใดนั้นเองเธอก็ได้เห็นผู้ชาย 5-6 คน กำลังใช้เลื่อยมือตัดโค่นต้นไม้และใกล้ ๆ คนเหล่านั้นมีรถบรรทุก 10 ล้อ คันใหญ่จอดอยู่ จารุณีคิดว่าต้องเป็นผู้ลักลอบตัดไม้ แต่เพื่อความแน่ใจเธอจึงรีบนำจักรยานหลบเข้าข้างถนนแล้วซ่อนแอบดูจนแน่ใจว่าไม่ใช่เจ้าหน้าที่ป่าไม้แน่นอน แต่เป็นคนที่เขาเคยเห็นหน้าในหมู่บ้านของเธอ 2 คน นอกจากนั้นเธอไม่รู้จัก

เมื่อกลับไปถึงโรงเรียนจารุณีไม่สบายใจเลย เพราะเธอตัดสินใจไม่ได้ว่าจะบอกเรื่องนี้ให้ครูใหญ่ทราบเพื่อแจ้งตำรวจดีหรือไม่ แต่ถ้าขึ้นไปบอกพวกลักลอบตัดไม้ทราบเข้าเธออาจต้องถูกฆ่าอย่างทารุณเหมือนข่าวในหนังสือพิมพ์ หากไม่บอก ต้นไม้ต้องถูกผู้เห็นแก่ตัวโค่นจนหมด จารุณีได้แต่ครุ่นคิดถึงเรื่องนี้ตลอดเวลาว่าเธอควรบอกครูดีหรือไม่

บัตรกำหนดงาน

1. ให้นักเรียนทุกกลุ่มศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง "ผู้ทำลายชาติ"
2. ให้นักเรียนทุกกลุ่มร่วมกันอภิปรายประเด็นคำถามที่กำหนดให้
3. ให้ตัวแทนกลุ่มออกมาเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนทีละกลุ่มใช้เวลากลุ่มละ 5 นาที

ประเด็นคำถาม

1. ถ้าจารุณีตัดสินใจบอกครูถึงเรื่องคนลักลอบตัดต้นไม้จะมีผลดีและผลเสียอย่างไร
2. ถ้าจารุณีตัดสินใจไม่บอกครูเรื่องคนลักลอบตัดต้นไม้จะมีผลดีและผลเสียอย่างไร
3. ถ้านักเรียนเป็นจารุณีนักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร เพราะเหตุใด
4. นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไรบ้างเพื่อแสดงถึงการเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง
5. นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไรบ้างเพื่อแสดงถึงการเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสังคม

แบบบันทึกผลงานกลุ่ม (1)

1. ถ้าจารย์บอกครูเรื่องที่มีผู้ลักลอบตัดต้นไม้ให้ครูทราบ

ผลดี

ผลเสีย

.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

2. ถ้าจารย์ไม่บอกครูเรื่องที่มีผู้ลักลอบตัดต้นไม้ให้ครูทราบ

ผลดี

ผลเสีย

.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

3. ถ้านักเรียนเป็นจารย์นักเรียนจะ

[ ] บอกให้ครูทราบ

[ ] ทำเฉยเสีย

เพราะ.....

.....
.....
.....
.....
.....

แบบบันทึกผลงาน (3)

นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไรบ้างเพื่อแสดงถึงความเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่
ของตนเอง

[illegible]

นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อแสดงถึงการเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสังคม

[illegible]

แบบฝึกหัด
เรื่อง ความรับผิดชอบ

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. ความรับผิดชอบหมายความว่าอย่างไร

.....

.....

.....

2. ความรับผิดชอบแบ่งเป็นกี่ประเภท อะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

3. การขาดความรับผิดชอบต่อตนเองจะเกิดผลเสียต่อตนเองอย่างไร

.....

.....

.....

.....

4. ถ้าคนในสังคมขาดความรับผิดชอบจะเกิดผลเสียต่อสังคมอย่างไร

.....

.....

.....

5. ให้นักเรียนยกตัวอย่างการกระทำที่แสดงถึงการมีความรับผิดชอบมาสัก 5 ตัวอย่าง

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

เอกสารประกอบการเรียน

เรื่อง ความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบ หมายถึง ความรู้ถึงหน้าที่หรือภารกิจ เป็นความรู้สึกที่ไม่ต้องอาศัยคำสั่งบังคับของผู้อื่น ไม่เกี่ยงให้ผู้อื่นมารับผลแห่งการกระทำ หรือการไม่กระทำของตัวเอง ความรู้สึกรับผิดชอบจะทำให้เกิดการระมัดระวัง ไม่ประมาทเลินเล่อ ไม่ทอดทิ้งหน้าที่ ความรับผิดชอบ ยังหมายถึง การยอมรับรู้และสำนึกในการกระทำของตน ยอมรับผลแห่งการกระทำของตนด้วยความเต็มใจ ไม่ว่าจะเป็นผลดี หรือผลร้ายไม่ว่าจะกระทำผิดหรือถูก ไม่ปิดความรับผิดชอบไปให้ผู้อื่น และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

ความรับผิดชอบ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

ความรับผิดชอบต่อตนเอง

คนทุกคนย่อมมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อตนเอง คือ

1. ความรับผิดชอบทางกาย เป็นหน้าที่ของแต่ละคนที่จะต้องดูแลสุขภาพของตนเองให้ดีอยู่เสมอ ผู้ที่มีสุขภาพสมบูรณ์เท่านั้น ที่จะเข้าชิงถึงคุณค่าแห่งการมีชีวิต ผู้ที่มีสุขภาพดีสามารถเรียนและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง ไม่ต้องเสียเงินและเวลาสำหรับรักษาพยาบาล นอกจากนั้นยังมีอารมณ์ชื่นบาน หน้าตาอึมเิบแจ่มใส น่าคบค้าสมาคมด้วย ทุกคนจึงมีหน้าที่ที่จะต้องรักษาสุขภาพของตนเอง

2. ความรับผิดชอบทางจิตใจ คือ การฝึกอบรมให้เกิดคุณธรรมในจิตใจ และฝึกละความชั่ว

3. ความรับผิดชอบทางเศรษฐกิจ ทุกคนมีหน้าที่ต้องทำงานเพื่อเลี้ยงตนและครอบครัว พึงเลือกอาชีพที่สุจริต ประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ทำตนให้ตกเป็นภาระของสังคม

4. ความรับผิดชอบทางสติปัญญา เป็นหน้าที่อันสำคัญประการหนึ่งของเรา ที่จะต้องศึกษาเล่าเรียนแสวงหาความรู้และพัฒนาสติปัญญาให้ขึ้นถึงจุดสูงสุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของเราเอง และเพื่อเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ

บทความรับผิดชอบต่อสังคม

สมาชิกของชุมชนหรือสังคม มีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อชุมชนในฐานะเป็นพลเมืองดี คือ

1. ประพฤติและปฏิบัติตามกฎหมาย ท้องบังคับ ระเบียบ แบบแผน คำสั่ง และคำตักเตือนของชุมชน เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

2. รับผิดชอบต่อชุมชนตามความรู้ความสามารถ การรับผิดชอบต่อชุมชนในฐานะที่เป็นสมาชิกของชุมชนอาจกระทำได้ตามความรู้ ความสามารถ ได้แก่ การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี เห็นสิ่งใดที่จะเป็นอันตรายต่อชุมชนก็แก้ไขหรือแจ้งให้เจ้าหน้าที่ของทางราชการทราบ นอกจากนี้การเสียอากรเพื่อเป็นรายได้ของรัฐ ซึ่งได้นำรายได้ไปทะนุบำรุงชุมชน หรือการรับราชการทหารของชาวไทยเมื่ออายุถึงเกณฑ์ ก็เป็นการรับผิดชอบต่อชุมชนและประเทศชาติ

3. การเสียสละทรัพย์สิน แรงกาย สติปัญญา ในการพัฒนาชุมชน เช่น การสร้างถนน ขุดคลอง สร้างโรงเรียน หรือสมัครเป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อความผาสุกของชุมชน

4. ใช้สิทธิในการเลือกตั้งบุคคลเพื่อดำเนินกิจการของท้องถิ่นโดยสุจริต และอย่างเที่ยงตรงตรงไปตรงมา โดยไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตัวหรือพรรคพวก หรือเจตนาเสีย

5. ช่วยรักษาคุณแลสาธารณสมบัติของชุมชนมิให้เสียหายหรือถูกทำลายไป หรือช่วยจัดสิ่งที่ดีขวางต่อการใช้สาธารณสมบัติ เช่น กำจัดผักตบชวา ช่วยขุดคลองขึ้นเงินให้เรือผ่านได้ เป็นต้น

6. ช่วยระมัดระวังสอดส่องช่วยเหลือและป้องกันภัยพิบัติต่าง ๆ ที่จะบังเกิดแก่ชุมชน เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม โจร ไรครระบาด เป็นต้น

ถ้าทุกคนในชุมชนมีความรับผิดชอบ เช่น บิดามารดามีความรับผิดชอบในการเลี้ยงดู ให้การศึกษาอบรมแก่บุตร ชีวราชการมีความรับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่ให้บริการแก่ประชาชน นายแพทย์มีความรับผิดชอบต่อชีวิตของคนไข้ ฯลฯ สังคมก็สงบสุข แต่ถ้าขาดความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่มีใครช่วยเหลือรับใช้ธุรกิจของสังคม สังคมก็จะเกิดความเสื่อมโทรม

ความสำคัญของการรู้จักรับผิดชอบ

1. ทำให้เป็นคนมีความตั้งใจจริง รักหน้าที่การงานทั้งเป็นของตนเองและส่วนรวม
2. เป็นการสร้างความมั่นคงให้แก่ตนเองและหมู่คณะ ตลอดถึงประเทศชาติ
3. เป็นคุณสมบัติอันสำคัญของคนในชาติที่เจริญแล้ว
4. เป็นคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมระบอบประชาธิปไตย
5. เป็นการเสริมสร้างคุณลักษณะของความเป็นผู้นำที่ดี
6. ทำให้สังคมและประเทศชาติมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

แผนการสอนที่ 3

การสอนโดยเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ

วิชา ส 071 จริยธรรมกับบุคคล

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

เรื่อง ความมีระเบียบวินัย

4 คาบ

ความคิดรวบยอด

การประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องตามกฎหมายข้อบังคับ ระเบียบประเพณีที่สังคมยอมรับและกระทำตามอุดมคติของตน โดยยึดถือประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนเป็นหลักในการปฏิบัติเป็นสิ่งที่สังคมพึงประสงค์

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนจบบทเรียนนี้แล้วนักเรียนสามารถ

1. บอกความหมายของความมีระเบียบวินัยได้
2. เปรียบเทียบผลดี ผลเสียของการที่บุคคลมีระเบียบวินัยและการขาดระเบียบวินัยได้
3. ยกตัวอย่างการกระทำที่แสดงว่าบุคคลมีวินัยในตนเองและวินัยในสังคมได้

เนื้อหา

ความมีระเบียบวินัย หมายถึง ความประพฤติทั้งกาย วาจา ใจ แสดงถึงความเคารพในกฎหมายระเบียบประเพณีของสังคม และความประพฤติที่สอดคล้องกับอุดมคติของตนเอง โดยยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และรู้จักวางระเบียบวินัยของตนเองให้เป็นประโยชน์แก่อุทิศต่อส่วนรวม หากทุกคนที่อยู่ในสังคมร่วมกันปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่สังคมวางไว้ก็จะนำมาซึ่งความสงบสุขในสังคม ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงปลอดภัย

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน (1) (2 คาบ)

ขั้นเตรียม

1. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน ภายในกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีระดับความสามารถต่างกันคือ ระดับความสามารถสูง ปานกลาง ต่ำ ในอัตราส่วน 1:4:1
2. ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยนำระเบียบของโรงเรียนมาอ่านให้นักเรียนฟัง และสนทนาซักถามความถึง ความจำเป็นของการที่โรงเรียนต้องมีกฎระเบียบและความจำเป็นที่ประเทศต้องมีกฎหมาย
3. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ
4. ตัวแทนกลุ่มมารับเอกสาร
5. สมาชิกกำหนดบทบาทหน้าที่และลงชื่อในแบบบันทึกบทบาท

ขั้นดำเนินการสอน

1. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง
ครูให้นักเรียนศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง "เรื่องของเจลิมีซัย"
2. ขั้นวิเคราะห์
หลังจากการศึกษาค้นคว้าตัวอย่างเรื่อง "เรื่องของเจลิมีซัย" แล้วให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายจากประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ในบัตรกำหนดงาน แล้วสรุปความคิดเห็นของกลุ่ม แล้วบันทึกลงในแบบบันทึกผลงานกลุ่ม
3. ขั้นเสนอผลงาน
แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาเสนอผลงานหน้าชั้นกลุ่มละ 5 นาที
4. ขั้นสรุปผล
ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดจากการศึกษาค้นคว้าตัวอย่าง และสรุปความหมายและความสำคัญของความมีระเบียบวินัย ครูวิจารณ์การทำงานของแต่ละกลุ่มและชมเชยกลุ่มที่ปฏิบัติงานดี
5. ขั้นประเมินผล
  - 5.1 สังเกตจากการอภิปรายกลุ่ม
  - 5.2 การทำงานตามบัตรกำหนดงาน
  - 5.3 การเสนอผลงาน

6. สื่อการสอน

6.1 กรณีตัวอย่างเรื่อง "เรื่องของเฉลิมชัย

6.2 ตัวอย่างระเบียบของโรงเรียน

6.3 แบบบันทึกบทบาท

6.4 บัตรกำหนดงาน

6.5 แบบบันทึกผลงานกลุ่ม

เรื่องของเฉลิมชัย

เฉลิมชัยอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเล็ก ๆ แห่งหนึ่ง ซึ่งบ้านเรือนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ เนื่องมาจากหมู่บ้านนี้อยู่นอกเขตเทศบาลจึงไม่มีรถมาเก็บขยะ ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงทิ้งขยะลงในแม่น้ำ ทำให้แม่น้ำสกปรกเจ้าหน้าที่ที่เคยมาตรวจเยี่ยมหมู่บ้านจึงได้จัดให้มีที่ทิ้งขยะของหมู่บ้านขึ้น โดยขุดเป็นหลุมขยะไว้กลางทุ่งนาห่างจากหมู่บ้านไปประมาณ 1 กิโลเมตร แล้วได้ประกาศเตือนให้ชาวบ้านทราบว่าห้ามนำขยะไปทิ้งลงแม่น้ำอีก ให้นำไปทิ้งที่ที่ทิ้งขยะที่ทางราชการจัดไว้ให้ พร้อมกับนำป้ายประกาศเตือนมาปักไว้ตรงริมแม่น้ำว่าห้ามนำขยะลงแม่น้ำมิฉะนั้นจะถูกปรับ 1 พันบาท ช่วงแรก ๆ ชาวบ้านก็พากันนำขยะไปทิ้งที่ที่ทิ้งขยะ แต่ต่อมาทางราชการก็เลิกกวาดขึ้น เพราะไม่มีกำลังคนมาช่วยดูแลชาวบ้านจึงทิ้งขยะลงในแม่น้ำตามเดิม เพราะการนำขยะไปทิ้งที่หลุมขยะนั้นต้องเดินทางไปไกลและเสียเวลา ที่บ้านของเฉลิมชัยนั้นปกติหน้าที่ในการนำขยะไปทิ้งนั้นเป็นหน้าที่ของพี่ชายเฉลิมชัย แม้จะให้พี่ชายของเฉลิมชัยซึ่งทำงานนำขยะไปทิ้งที่หลุมขยะ ต่อมาพี่ชายของเฉลิมชัยต้องไปเรียนต่อในเมือง หน้าที่นี้จึงตกเป็นของเฉลิมชัย เฉลิมชัยไม่ชอบหน้าที่นี้เลย เพราะขยะนั้นหนักอึ้งทั้งยังต้องขี่จักรยานไปอีกถึง 1 กิโลเมตร และหลุมขยะก็ไม่ได้อยู่ริมถนนต้องเดินเข้าไปอีกเกือบ 200 เมตร ทางเดินก็ขรุขระสกปรก เช่นวันนี้ก็เช่นกันเฉลิมชัยต้องนำขยะไปทิ้ง ขณะที่กำลังขี่จักรยานออกจากบ้านนั้น ปรีชาเพื่อนของเฉลิมชัยก็มาชวนเฉลิมชัยไปเล่นฟุตบอลที่สนามหน้าวัดในหมู่บ้าน เฉลิมชัยจึงบอกปรีชาว่าจะต้องนำขยะไปทิ้งก่อนจึงจะไปเล่นฟุตบอลได้ แต่ปรีชาบอกเฉลิมชัยว่าถ้านำขยะไปทิ้งที่หลุมต้องเสียเวลามากกว่าครึ่งชั่วโมงและยังเหนื่อยขี่จักรยานไปอีกตั้งไกล น่าจะเอาขยะไปทิ้งลงแม่น้ำดีกว่าบ้านของปรีชาก็ทิ้งขยะลงในแม่น้ำเช่นกันก็ไม่เคยเห็นมีใครมาจับหรือปรับ เพื่อนบ้านคนอื่น ๆ ก็ทำเช่นกันก็ไม่เคยมีใครถูกจับ สู้เอาขยะไปทิ้งไกล ๆ แล้วไปเล่นฟุตบอลกันดีกว่าและวันนี้ทีมของเฉลิมชัยขาดผู้เล่นไปหนึ่งคนถ้าไม่รีบไปเพื่อน ๆ ต้องไม่พอใจแน่ ๆ เฉลิมชัยจะตัดสินใจอย่างไรดี

บัตรกำหนดงาน

1. ให้นักเรียนทุกกลุ่มศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง "เรื่องของเจлимซัย"
2. ให้นักเรียนทุกกลุ่มร่วมกันอภิปรายประเด็นคำถามที่กำหนดให้
3. ให้ตัวแทนกลุ่มออกมาเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนทีละกลุ่มใช้เวลากลุ่มละ 5 นาที

ประเด็นคำถาม

1. ถ้าเจлимซัยเอาชนะไปถึงที่หลุมขยะจะมีผลดีและผลเสียอย่างไร
2. ถ้าเจлимซัยเอาชนะไปถึงที่แม่น้ำจะมีผลดีและผลเสียอย่างไร
3. ถ้านักเรียนเป็นเจлимซัยนักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร เพราะเหตุใด
4. การมีระเบียบวินัยหมายความว่าอย่างไร
5. ผลดีของการปฏิบัติตามระเบียบวินัย ประเพณีที่ดีของสังคมมีอะไรบ้าง

แบบบันทึกผลงานกลุ่ม (1)

1. ถ้าเจลิมีชัยเอาชยะไปทั้งที่หลุมชยะ

ผลดี

ผลเสีย

.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

2. ถ้าเจลิมีชัยเอาชยะไปทั้งที่แม่น้ำ

ผลดี

ผลเสีย

.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

3. ถ้านักเรียนเป็นเจลิมีชัยนักเรียนจะ

- [ ] เอาชยะไปทั้งที่หลุมชยะ
- [ ] เอาชยะไปทั้งแม่น้ำ

เพราะ.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน (2) (2 คาบ)

ขั้นเตรียม

1. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน ภายในกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีระดับความสามารถต่างกันคือ ระดับความสามารถสูง ปานกลาง ต่ำ ในอัตราส่วน 1:4:1
2. ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยสนทนาซักถามถึงความหมายและความสำคัญของความมีระเบียบวินัย
3. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ
4. ตัวแทนกลุ่มมารับเอกสาร
5. สมาชิกกำหนดบทบาทหน้าที่และลงชื่อในแบบบันทึกบทบาท

ขั้นดำเนินการสอน

1. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง
ครูให้นักเรียนศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง "โรงเรียนใหม่"
2. ขั้นวิเคราะห์
หลังจากการศึกษาค้นคว้าตัวอย่างเรื่อง "โรงเรียนใหม่" แล้วให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายจากประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ในบัตรกำหนดงาน แล้วสรุปความคิดเห็นของกลุ่ม แล้วบันทึกลงในแบบบันทึกผลงานกลุ่ม
3. ขั้นเสนอผลงาน
แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาเสนอผลงานหน้าชั้นใช้เวลากลุ่มละ 5 นาที
4. ขั้นสรุป
ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดจากการศึกษาค้นคว้าตัวอย่าง และให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างการกระทำที่แสดงถึงการเป็นผู้มีระเบียบวินัย ครูวิจารณ์การทำงานของแต่ละกลุ่ม ชมเชยกลุ่มที่ปฏิบัติงานดี และมอบหมายให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดเกี่ยวกับเนื้อหา
5. ขั้นประเมินผล
  - 5.1 สังเกตจากการอภิปรายกลุ่ม
  - 5.2 การทำงานตามบัตรกำหนดงาน
  - 5.3 การเสนอผลงาน
  - 5.4 การตรวจแบบฝึกหัด

6. สื่อการสอน

6.1 กรณีตัวอย่างเรื่อง "โรงเรียนใหม่"

6.2 เอกสารประกอบเนื้อหา

6.3 แบบบันทึกบทบาท

6.4 บัตรกำหนดงาน

6.5 แบบบันทึกผลงานกลุ่ม

6.6 แบบฝึกหัดเรื่อง ความมีระเบียบวินัย

โรงเรียนใหม่

ประหัตเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนแห่งหนึ่ง ประหัตเพิ่งจะมาเรียนที่โรงเรียนนี้ได้เพียงเดือนเศษ ๆ เพราะคุณพ่อของประหัตเป็นข้าราชการ ประหัตต้องย้ายตามคุณพ่อบ่อย ๆ ปีนี้ก็เช่นกันประหัตต้องมาเข้าเรียนใหม่ในภาคเรียนที่ 2 ประหัตเป็นนักเรียนใหม่จึงไม่มีเพื่อนมากนัก เพราะนักเรียนที่ส่วนใหญ่เป็นเพื่อนกันมาตั้งแต่เริ่มเรียนในโรงเรียนนี้

ที่โรงเรียนเก่าประหัตมีความสุขมากเพราะมีเพื่อนมาก เมื่อย้ายมาเข้าเรียนที่นี้ชีวิตเขาก็กลับเจือบเหงามันไม่มีเพื่อนแม้แต่คนเดียว ในห้องเรียนของประหัตมีนักเรียนคนหนึ่งชื่อธีระ ธีระเป็นลูกของนายตำรวจใหญ่มีฐานะค่อนข้างดีมีเงินใช้จ่ายฟุ่มเฟือยมีเพื่อนมากและเป็นหัวโจกในห้อง นักเรียนในห้องคนอื่น ๆ ทั้งชายและหญิงดูจะเกรงใจเขาไม่มีใครกล้าว่าหรือตำหนิเขาเลย ประหัตก็อยากเป็นเพื่อนกับธีระเช่นกันเพราะถ้าธีระยอมรับประหัตเป็นเพื่อน เพื่อน ๆ คนอื่น ๆ ก็คงยอมรับประหัตเป็นเพื่อนด้วยเช่นกัน และวันนี้ธีระก็มาชวนประหัตไปทานข้าวด้วยประหัตดีใจมากที่จะได้เข้ากลุ่มกับธีระ อยู่มาวันหนึ่งเป็นวันแข่งกีฬาของโรงเรียนมัธยมในจังหวัดมีโรงเรียนมัธยมหลายโรงเรียนมาแข่งขันกันที่สนามกีฬา โรงเรียนของประหัตได้เข้าชิงชนะเลิศในกีฬาฟุตบอล นักเรียนในห้องของประหัตก็ได้ไปเชียร์กีฬาฟุตบอลด้วย ระหว่างการเชียร์ได้เกิดการทะเลาะกันระหว่างกองเชียร์ของโรงเรียนของประหัตและโรงเรียนคู่แข่งกัน ธีระได้ไปเชียร์กีฬาด้วยได้ถูกนักเรียนโรงเรียนคู่แข่งกันที่เฝ้าทำร้ายจนได้รับบาดเจ็บ เพื่อน ๆ ในห้องกลุ่มของธีระต่างก็เจ็บแค้นมากได้ตกลงกันว่าจะต้องยกพวกไปชกต่อยกับนักเรียนกลุ่มนั้น ถ้าใครไม่ไปถือว่าไม่ใช่เพื่อนของธีระ และเพื่อนคนอื่น ๆ ก็จะไม่คบด้วย เพื่อน ๆ ในห้องส่วนใหญ่ตกลงจะไป ประหัตยังตัดสินใจไม่ได้ว่าจะทำอย่างไรดีถ้าไม่ไปเพื่อน ๆ ก็คงว่าเขาขี้ขลาด และคงไม่มีใครอยากคบด้วยและเขายังต้องอยู่โรงเรียนนี้ไปอีกหลายปีโดยไม่มีเพื่อน แต่ถ้าไปชกต่อยกับนักเรียนโรงเรียนอื่นก็จะเป็นการผิดวินัยของทางโรงเรียน ประหัตจะทำอย่างไรดี

บัตรกำหนดงาน

1. ให้นักเรียนทุกกลุ่มศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง "โรงเรียนใหม่"
2. ให้นักเรียนทุกกลุ่มร่วมกันอภิปรายประเด็นคำถามที่กำหนดให้
3. ให้อาจารย์กลุ่มออกมาเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนที่ละกลุ่มใช้เวลากลุ่มละ 5 นาที

ประเด็นคำถาม

1. ถ้าประหยัลดตัดสินใจไปชกต่อยกับนักเรียนโรงเรียนอื่นพร้อมกับเพื่อน ๆ จะมีผลดีและผลเสียอย่างไร
2. ถ้าประหยัลดตัดสินใจไม่ไปชกต่อยกับนักเรียนโรงเรียนอื่นพร้อมกับเพื่อน ๆ จะมีผลดีและผลเสียอย่างไร
3. ถ้านักเรียนเป็นประหยัลดนักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร เพราะเหตุใด
4. ในฐานะที่นักเรียนเป็นนักเรียนมีแนวทางปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะแสดงว่าปฏิบัติตนตามระเบียบวินัยของโรงเรียนและสังคมภายนอก จงอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ

แบบบันทึกผลงานกลุ่ม (1)

1. ถ้าประหลัดไปชกต๋อยกับนักเรีอนโรงเรีอนอื่นพร้อมกับนั่เพื่อน ะ

ผลดี	ผลเสีย
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

2. ถ้าประหลัดไม่ไปชกต๋อยกับนักเรีอนโรงเรีอนอื่นพร้อมกับนั่เพื่อน ะ

ผลดี	ผลเสีย
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

3. ถ้านักเรีอนเป็นประหลัดนักเรีอนจะ

- ☐ ไปชกต๋อยกับนักเรีอนโรงเรีอนอื่น
- ☐ ไม่ไปชกต๋อยกับนักเรีอนโรงเรีอนอื่น
- เพราะ.....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

ในฐานะที่นักเรียนเป็นนักเรียนมีแนวทางปฏิบัติคนอย่างไร จึงจะแสดงว่าปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียน และสังคมภายนอก จงอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ

This image shows a single sheet of white paper with ten evenly spaced horizontal dotted lines, typical of primary school handwriting practice paper. The lines are black and extend across the width of the page. There is no text or other markings on the paper.

แบบฝึกหัด
เรื่อง ความมีระเบียบวินัย

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. ความมีระเบียบวินัยหมายความว่า

.....

.....

.....

2. ถ้าคนในสังคมขาดระเบียบวินัย จะมีผลเสียต่อสังคมนั้นอย่างไร

.....

.....

.....

3. การปฏิบัติตนตามระเบียบวินัยจะเกิดผลดีต่อตนเองและสังคมอย่างไร

.....

.....

.....

4. ให้นักเรียนยกตัวอย่างการกระทำที่แสดงถึงความมีระเบียบวินัยมาสัก 5 ตัวอย่าง

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

เอกสารประกอบการเรียน

เรื่อง การมีระเบียบวินัย

ระเบียบวินัย หมายถึง ข้อบังคับ คำสั่ง กฎหมาย กติกา ระเบียบ ที่สังคมวางไว้เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของคน เพราะคนต้องอยู่รวมกันเป็นหมู่ ตั้งแต่หมู่เล็ก คือครอบครัวจนถึงหมู่ใหญ่ คือ ประเทศชาติ ถ้าทุกคนที่อยู่ร่วมกันปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่สังคมวางไว้ ก็จะนำมาซึ่งความสงบ สุขความเจริญก้าวหน้า ความมั่นคง ความปลอดภัย

ระเบียบวินัย แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

วินัยทางโลก หมายถึง ระเบียบควบคุมคนในสังคมหนึ่ง ๆ เป็นคำสั่งของสังคมให้ทำหรือไม่ให้ทำบางสิ่งบางอย่าง เราเรียกข้อแยกแยะออกไปได้หลายอย่าง เช่น กติกา ระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ กฎหมาย พระราชกฤษฎีกา พระราชบัญญัติ สิ่งเหล่านี้เป็นวินัยทั้งสิ้น

วินัยทางธรรม หมายถึง ศีล ซึ่งแยกออกเป็นวินัยสำหรับฆราวาสและวินัยสำหรับบรรพชิต วินัยสำหรับฆราวาส ได้แก่ ศีล 5 และศีล 8 สำหรับบรรพชิต ได้แก่ ศีล 227 ของพระภิกษุ และศีล 10 ของสามเณร

ความหมายแท้จริงของวินัยนั้น ก็เพื่อให้บุคคลสามารถควบคุมความประพฤติของตนเองในแนวทางที่ตั้งมาได้ ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นผู้มีวินัยในตนเอง

คุณลักษณะของคนมีระเบียบวินัย

ก. รู้จักวินัยของตนเองเป็นอย่างดี เมื่อเราสังกัดอยู่ในสังคมใด จะต้องมีความรู้เรื่องวินัย ระเบียบแบบแผนของสังคมนั้นเป็นอย่างดี เพื่อจะได้ปฏิบัติไม่ผิด เช่น เราเป็นนักเรียนต้องรู้ระเบียบวินัยของโรงเรียน

ข. เคารพครัดในวินัยเป็นอย่างดี คือ เป็นผู้ที่พยายามประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัย ไม่ละเมิดทั้งต่อหน้าและลับหลัง

คุณค่าหรือประโยชน์ของการมีระเบียบวินัย

1. เป็นเครื่องป้องกันความเสื่อมเสีย
2. ช่วยให้ผู้รักษาระเบียบวินัยเป็นคนดี
3. เมื่อฝึกอยู่เสมอ ๆ จนเป็นนิสัยย่อมเกิดวินัยในตัวเอง และช่วยให้การงานสำเร็จ เรียบร้อยรวดเร็ว

โทษของการขาดระเบียบวินัยและไม่ตรงต่อเวลา

1. เมื่ออยู่บ้าน เช่น ตื่นไม่เป็นเวลา กินไม่เป็นเวลา ไม่เอาใจใส่ต่อหน้าที่ของตนเอง ทำให้เป็นภาระของพ่อแม่ต้องลำบากเดือดร้อน
2. เมื่ออยู่โรงเรียน เช่น เมื่อนัดหมายจะไปไหน มาไม่ตรงเวลาทำให้เพื่อนต้องคอยหรืออาจพลาดโอกาส ขณะกำลังเรียนหนังสืออยู่ไม่รักษาระเบียบวินัย ทำให้ห้องเรียนวุ่นวายสับสน การสอนของครูดำเนินไปไม่สะดวก ทำให้การศึกษาเล่าเรียนของตนเองและเพื่อนเสียไปด้วย เนื่องจากครูต้องหยุดการสอนเพื่อดูว่าตกเดือน หรือจัดระเบียบใหม่
3. เมื่ออยู่ในชุมชน ทำให้เกิดความวุ่นวายระส่ำระสาย สับสน คนไม่เคารพกฎหมาย กฎจารจร และระเบียบต่าง ๆ ย่อมเกิดโจรผู้ร้ายทะเลาะวิวาท บ้านเมืองไม่สงบทำให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองมีภาระเพิ่มมากขึ้น
4. ในหมู่ทหาร ถ้าขาดระเบียบวินัย ไม่เชื่อฟังเคารพผู้บังคับบัญชา แม้จะออกศึกสงครามก็เอาชนะเข้าศึกไม่ได้

แผนการสอนที่ 4

การสอนโดยเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่ใช้ในการเรียนแบบร่วมมือ

วิชา ส 071 จริยธรรมกับบุคคล

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

เรื่อง ความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว

เวลา 4 คาบ

ความคิดรวบยอด

บุคคลที่มีความละเอียดแก่ใจ (หิริ) และความเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว (โอตตปเปะ) แล้วจะช่วยควบคุมให้บุคคลนั้นเว้นจากการกระทำผิดเป็นการช่วยคุ้มครองตนและสังคมให้สงบสุข

จุดประสงค์การเรียนรู้

หลังจากเรียนจบบทเรียนนี้แล้วนักเรียนสามารถ

1. บอกความหมายของความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่วได้อย่างถูกต้อง
2. บอกผลดีที่จะเกิดต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม ถ้าบุคคลมีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่วได้
3. บอกผลเสียที่จะเกิดต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม ถ้าบุคคลมีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่วได้
4. อธิบายสภาพสังคมที่สมาชิกในสังคมมีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่วได้

เนื้อหา

ความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว ทางพุทธศาสนาเรียกว่าหิริโอตตปเปะ หรือโลกบาลหรือธรรมคุ้มครองโลก เป็นจริยธรรมที่จะอำนวยประโยชน์อันดีสุขให้เกิดขึ้นในโลกได้อย่างแท้จริง ลำพังเพียงกฎหมายอย่างเดียวนั้นอาจทำให้สังคมสงบสุขได้ เพราะหากขาดหิริโอตตปเปะแล้วคนจะตกเป็นทาสของสิ่งเฝ้าหวงและโอกาสที่จะทำผิดก็เกิดขึ้นได้เสมอ การอบรมปลูกฝังให้คนมีสำนึกดีชั่วมีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่วเป็นการตัดต้นตอของความชั่วถึงรากถึงโคน เพราะการไม่ทำชื่อนั้นอยู่ที่ตัวเองมิได้แปรเปลี่ยนไปตามสิ่งเฝ้าหวงภายนอก

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน (1)

ขั้นเตรียม

1. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน ภายในกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีระดับความสามารถต่างกันคือ ระดับความสามารถสูง ปานกลาง ต่ำในอัตราส่วน 1:4:1
2. ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยนำหนังสือพิมพ์ที่มีข่าวอาชญากรรมประเภทต่าง ๆ มาสนทนาซักถามถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น
3. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ
4. ตัวแทนกลุ่มมารับเอกสาร
5. สมาชิกในกลุ่มกำหนดบทบาทหน้าที่และลงชื่อในแบบบันทึกบทบาท

ขั้นดำเนินการสอน

1. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง
ครูให้นักเรียนศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง "ลอกข้อสอบ"
2. ขั้นวิเคราะห์
หลังจากศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง "ลอกข้อสอบ" แล้วให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายจากประเด็นคำถามที่กำหนดให้ในบัตรกำหนดงาน แล้วสรุปความคิดเห็นของกลุ่มแล้วบันทึกลงในแบบบันทึกผลงานกลุ่ม
3. ขั้นเสนอผลงาน
แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมาเสนอผลงานหน้าชั้นกลุ่มละ 5 นาที
4. ขั้นสรุปผล
ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดจากการศึกษากรณีตัวอย่างและสรุปความหมาย ความสำคัญของความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว ครูวิจารณ์การทำงานของแต่ละกลุ่ม และชมเชยกลุ่มที่ปฏิบัติงานดี
5. ขั้นประเมินผล
  - 5.1 สังเกตจากการอภิปรายกลุ่ม
  - 5.2 การทำงานตามบัตรกำหนดงาน
  - 5.3 การเสนอผลงาน

6. สื่อการสอน

6.1 กรณีตัวอย่างเรื่อง "ลอกข้อสอบ"

6.2 ขำวจากหนังสือพิมพ์

6.3 แบบบันทึกบทบาท

6.4 บัตรกำหนดงาน

6.5 แบบบันทึกผลงานกลุ่ม

ลอกข้อสอบ

นันทากับอารีเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทั้งสองเป็นเพื่อนสนิทกันมากไปไหนมาไหนด้วยกันเสมอ แต่ทั้งสองมีความแตกต่างกันในเรื่องการเรียน อารีเรียนเก่งแต่นันทาเรียนไม่เก่งและมักสอบตกเสมอ อย่างไรก็ตามเมื่อนันทาจะเรียนอ่อนแต่เธอไม่เคยทุจริตในการสอบเลย

ในการสอบครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นการสอบครั้งสำคัญ นันทาแอบย่องได้นั่งติดกับอารี การสอบวิชาต่าง ๆ ที่ผ่านมามีอารีทำข้อสอบได้ค่อนข้างดี แต่นันทาทำข้อสอบไม่ได้เลย ครั้งนี้ก็เช่นกันเมื่อถึงเวลาสอบวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาที่คะแนนค่อนข้างมาก อารีทำได้ส่วนนันทาทำไม่ได้ นันทารู้สึกกังวลมากหากเธอทำคะแนนวิชานี้ได้ไม่ถึงครึ่งเธอคงสอบตกแน่นอน

ขณะที่นันทากำลังนั่งคิดกังวลอยู่พอดีมีคนมาตามครูที่เป็นกรรมการคุมสอบให้ไปพบกับแขกข้างนอกห้องสอบ อารีซึ่งนั่งสังเกตเพื่อนอยู่นานแล้ว อารีรู้สึกเห็นใจและสงสารเพื่อนมาก เมื่อครูออกจากห้องไปอารีจึงยื่นข้อสอบที่ทำเสร็จแล้วให้นันทา นันทากำลังเอื้อมมือไปรับข้อสอบจากอารีแต่กลับนึกขึ้นได้ เธอจะลอกข้อสอบเพื่อนเพียงเพื่อให้ตนเองสอบได้เฉีวหรือ หรือเธอจะสอบตกโดยไม่ลอกข้อสอบจากเพื่อน เธอได้แต่ลังเลไม่รู้จะทำอย่างไรดี

บัตรกำหนดงาน

1. ให้นักเรียนทุกกลุ่มศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง "ลอกข้อสอบ"
2. ให้นักเรียนทุกกลุ่มร่วมกันอภิปรายประเด็นคำถามที่กำหนดให้
3. ให้อาจารย์แต่ละกลุ่มออกมาเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนที่แต่ละกลุ่มใช้เวลากลุ่มละ 5 นาที

ประเด็นคำถาม

1. ถ้านักเรียนตัดสินใจลอกข้อสอบของอาจารย์จะมีผลดีและผลเสียอย่างไร
2. ถ้านักเรียนตัดสินใจไม่ลอกข้อสอบของอาจารย์จะมีผลดีและผลเสียอย่างไร
3. ถ้านักเรียนเป็นนักรับผิดชอบจะตัดสินใจอย่างไร เพราะเหตุใด
4. หิริ-โอตตปปะ หมายถึงอะไร
5. เพราะเหตุใดจึงกล่าวว่า หิริ-โอตตปปะเป็นธรรมค้ำครองโลก
6. สังคมที่ประกอบด้วยบุคคลที่มี หิริ-โอตตปปะจะมีสภาพอย่างไร

แบบบันทึกผลงานกลุ่ม (1)

1. ถ้านันทารับข้อสอบของอาวีมาลอก

ผลดี	ผลเสีย
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

2. ถ้านันทาไม่ลอกข้อสอบของอาวี

ผลดี	ผลเสีย
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

3. ถ้านักเรียนเป็นนันทา นักเรียนจะ

- [ ] ลอกข้อสอบของอาวี
  - [ ] ทำข้อสอบด้วยตัวเอง
- เพราะ.....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

กิจกรรมการเรียนรู้ (2) (2 คาบ)

ขั้นเตรียม

1. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 7 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน ภายในกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีระดับความสามารถต่างกันคือ ระดับความสามารถสูง ปานกลาง ต่ำ ในอัตราส่วน 1:4:1
2. ครูนำเข้าสูบทเรียนโดยสนทนาซักถามถึงความหมาย ความสำคัญของความละเอียด และเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว
3. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ
4. ตัวแทนกลุ่มมาจับเอกสาร
5. สมาชิกในกลุ่มกำหนดบทบาทหน้าที่และลงชื่อลงในแบบบันทึกบทบาท

ขั้นดำเนินการสอน

1. ขั้นเสนอกรณีตัวอย่าง
ครูให้นักเรียนศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง "ขโมยรุ่นเฮา"
  2. ขั้นวิเคราะห์
หลังจากศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง "ขโมยรุ่นเฮา" แล้วให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายจากประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ในบัตรกำหนดงาน แล้วสรุปความคิดเห็นของกลุ่มแล้วบันทึกลงในแบบบันทึกผลงานกลุ่ม
  3. ขั้นเสนอผลงาน
แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาเสนอผลงานหน้าชั้นใช้เวลากลุ่มละ 5 นาที
  4. ขั้นสรุป
ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดจากการศึกษากรณีตัวอย่างและให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างการกระทำที่แสดงถึงการเป็นผู้มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่วครูวิจารณ์การทำงานแต่ละกลุ่มและชมเชยกลุ่มที่ปฏิบัติงานดี และมอบหมายให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดเกี่ยวกับเนื้อหา
  5. ขั้นประเมินผล
    - 5.1 สังเกตจากการอภิปรายกลุ่ม
    - 5.2 การทำงานกลุ่ม

5.3 การเสนอผลงาน

5.4 การตรวจแบบฝึกหัด

6. ⁴สื่อการสอน

6.1 กรณีตัวอย่างเรื่อง "ชโหมฮุ่นเฮาว์"

6.2 แบบบันทึกบทบาท

6.3 บัตรกำหนดงาน

6.4 บัตรบันทึกผลงานกลุ่ม

6.5 แบบฝึกหัดเรื่อง ความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว

ชโมร่วนเฮว

น้อยอาศัยอยู่ในสลัมแห่งหนึ่ง ครอบครัวของน้อยมีพ่อ แม่ ชาย และน้องเล็ก ๆ อีกคนหนึ่ง พ่ออาชีพเป็นช่างก่อสร้าง แม่หาบขนมเร่ขายโดยมีน้อยเป็นลูกมือช่วยขายด้วย ส่วนชายนั้นเนื่องจากชราแล้วออกไปไหนมาไหนไม่ได้ ได้แต่อยู่บ้านเลี้ยงดูหลานที่ยังเล็กอยู่

พ่อของน้อยต้องออกจากบ้านแต่เช้ากว่าจะกลับก็มีดค่าแล้ว พ่อทำงานหนักมากจนในที่สุดพ่อก็ล้มเจ็บลง รายได้ที่พ่อเคยได้ก็หมดลงแม่ต้องรับภาระคนเดียวและยิ่งหนักมากขึ้น เพราะจำเป็นจะต้องจ่ายค่าอาหาร ยารักษาโรคของพ่อและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ อีก เพราะที่ร้ายแค้นยิ่งไม่พอ แม่ถูกตำรวจจับในข้อหาว่างของขายเกะกะทางเท้าและไม่มีเงินเสียค่าปรับ น้อยร้องไห้ด้วยความเสียใจน้อยส่งสารหาขอส่งสารพ่อและแม่ ข้าวจะกินไม่มีจะหยิบยืมใคร ๆ เขาก็ไม่มีเหมือนกันจะช่วยให้ได้ก็เพียงเล็กน้อยตามประสาญาติ น้อยอยากจะทำงานแต่ก็ไม่รู้จะทำอะไรดี น้อยเดินไปตลาดหวังว่าจะมีงานให้ทำบ้าง พอได้เห็นหญิงชราคนหนึ่งถือตะกร้าเดินสวนมาในตะกร้ามีกระเป๋าสตางค์เงินวางอยู่ น้อยเดินตามไปเรื่อย ๆ จนหญิงชราคนนั้นเดินออกจากตลาดมาไกลพอสมควร ละแวกนั้นค่อนข้างจะปลอดภัย น้อยนึกถึงพ่อที่นอนป่วยอยู่ที่บ้าน และคิดว่าถ้าน้อยวิ่งไปหยิบกระเป๋าสตางค์เงินในตะกร้า นั้น หญิงชราคนนั้นคงวิ่งตามน้อยไม่ทันแน่

น้อยคิดอยู่นานว่าจะทำอย่างไรดี จะยอมเป็นชโมรเพื่อได้เงินมารักษาพ่อดีหรือไม่

บัตรกำหนดงาน

1. ให้นักเรียนทุกกลุ่มศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง "ชโมสรุ่นเยาว์"
2. ให้นักเรียนทุกกลุ่มร่วมกันอภิปรายประเด็นคำถามที่กำหนดให้
3. ให้ตัวแทนกลุ่มออกมาเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนที่ละกลุ่มใช้เวลากลุ่มละ 5 นาที

ประเด็นคำถาม

1. ถ้านักเรียนตัดสินใจวิ่งราวกระเป๋าคณะจะมีผลดีและผลเสียอย่างไร
2. ถ้านักเรียนตัดสินใจไม่วิ่งราวกระเป๋าคณะจะมีผลดีและผลเสียอย่างไร
3. ถ้านักเรียนเป็นนักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร เพราะเหตุใด
4. การปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะเรียกว่าเป็นผู้มีความละเอียดรอบคอบและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว จงอธิบาย พร้อมยกตัวอย่างประกอบ

แบบบันทึกผลงานกลุ่ม (1)

1. ถ้านักเรียนตั้งใจวิ่งราวกระเป๋าสเงินคนแก่

ผลดี

ผลเสีย

.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

2. ถ้านักเรียนตั้งใจไม่วิ่งราวกระเป๋าสเงินคนแก่

ผลดี

ผลเสีย

.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

3. ถ้านักเรียนเป็นนักเรียนจะ

[ ] วิ่งราวกระเป๋า

[ ] ไม่วิ่งราวกระเป๋า

เพราะ.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบบันทึกผลงาน (2)

การปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว
จงอธิบาย พร้อมยกตัวอย่างประกอบ.....

แบบฝึกหัด

เรื่อง การละอายและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

- 1. หิริ หมายความว่า.....
.....
- 2. โอตตัปปะ หมายความว่า.....
.....
- 3. การมีความละอายและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว จะเกิดผลดีต่อตนเองและสังคมอย่างไร
.....
.....
.....
.....
.....
.....
- 4. ถ้าคนในสังคมขาดความละอายและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว สังคมนั้นจะเป็นอย่างไร
.....
.....
.....
.....
.....
.....
- 5. เพราะเหตุใดจึงกล่าวว่า หิริ-โอตตัปปะ เป็นธรรมค้ำครองโลก
.....
.....
.....
.....

6. ให้นักเรียนยกตัวอย่าง การกระทำที่แสดงถึงการมีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่วมาสัก 5 ตัวอย่าง

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

เอกสารประกอบการเรียน

เรื่อง ความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว

หิริ คือ ความละเอียดใจต่อการที่จะทำความชั่ว ส่วนโอตตัปปะ คือ ความเกรงกลัวต่อผลของการทำชั่ว

หิริ โอตตัปปะ เป็นธรรมที่คุ้มครองโลก หรือที่เรียกว่าธรรมโลกบาล ช่วยให้สมาชิกของสังคมอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

เมื่อนมนุษย์อยู่กันเป็นหมู่เหล่า ไม่ว่าจะอยู่รวมกันเป็นหน่วยที่เล็กที่สุด คือครอบครัวหรือกลุ่มใหญ่ขึ้นไปเป็นชุมชน จนกระทั่งเป็นประเทศหนึ่ง แม้รวมถึงในสังคมโลก มนุษย์จะอยู่กันอย่างไรจึงจะมีความสุข ทั้ง ๆ ที่มนุษย์แต่ละคนมีนิสัยต่าง ๆ กัน บางคนมีนิสัยหยาบ คือ เป็นคนหยาบคาย ความประพฤติเลวทรามชอบใช้กำลังข่มเหงผู้อื่น ไม่รู้จักบาปบุญคุณโทษ มักก่อความเดือดร้อนอยู่เนื่อง ๆ แต่บางคนก็มีนิสัยประณีตมีความประพฤติเรียบร้อย สุภาพ อ่อนโยน รู้จักบาปบุญคุณโทษ รู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรถึงประพฤติปฏิบัติ

เมื่อเป็นเช่นนี้ บุคคลที่มีนิสัยหยาบ จึงมักเบียดเบียนผู้อื่น ทำให้สังคมไม่สงบสุข สัจธรรมจึงมีแต่ความเดือดร้อน สภาพของสังคมดังกล่าวมีปรากฏให้เห็นตั้งแต่ครั้งโบราณกาลมาแล้ว และปรากฏเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน นักเรียนสามารถดูได้จากตัวอย่างหรือข่าวที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์หรือสื่ออื่น ๆ

เมื่อสังคมมีสภาพเช่นนี้ จะทำอย่างไรสังคมจึงจะอยู่กันอย่างสงบสุข ปราศจากความขัดแย้งนักเรียนลองคิดดูว่าจะมีวิธีใด

ในสมัยก่อน ๆ บ้านเมืองมีการออกกฎหมาย เพื่อห้ามปรามไม่ให้คนทำผิด หรือกำหนดโทษไว้สำหรับคนทำผิด เพื่อให้ผู้คนเกิดความเกรงกลัว ประชาชนส่วนใหญ่จึงไม่กล้าทำความผิด เพราะกลัวอาญาแผ่นดินที่กำหนดโทษไว้

แต่บางครั้งก็ยังมีคนทำความผิดอยู่ อาจเป็นเพราะไม่เกรงกลัวกฎหมาย หรือคิดว่ากฎหมายไม่สามารถเอื้อมมือเข้าไปจัดการได้ หรือบางคนรู้จักการหลีกเลี่ยงกฎหมาย ในกรณีดังกล่าว กฎหมายจึงไม่ได้เป็นเครื่องยืนยันว่าจะป้องกันไม่ให้คนทำความผิดหรือทำความชั่วได้อย่างแท้จริง กฎหมายไม่สามารถตามเข้าไปควบคุมพฤติกรรมหรือนิสัยที่แท้จริงของคนเราได้ นับว่ากฎหมายเพียงแต่ช่วยกำหนดให้คนไม่กล้าทำความผิดได้บ้าง แต่ไม่ใช่ทั้งหมด

ทางที่จะป้องกันมิให้บุคคลประพฤตินั้นก็คือ การกล่อมเกลาจิตใจของคนให้ประณีต หาทางป้องกันมิให้ทำผิด รู้จักสำนึกในบาปบุญคุณโทษ ธรรมะที่จะเป็นเครื่องกล่อมเกลายัชชาสัยให้ประณีต ก็คือ หิริ โอตตปปะ

หิริ โอตตปปะ คืออะไร

หิริ แปลว่า ความละอาย หมายความว่า ความละอายแก่ใจของตนเองต่อการประพฤตินั้น พฤติกรรมที่เราไม่ทำความชั่วนั้น ไม่ใช่เพราะอายคนนั้น อายคนนี้ ถ้าเราไม่ทำความชั่วเพราะอายคนนั้นอายคนนั้นอย่างนี้ไม่จัดว่าเป็น "หิริ" ในกรณีนี้ ถ้าหากไม่มีคนเห็น อาจจะทำความชั่วได้ แต่หิริที่ แปลว่า ความละอายแก่ใจต่อการทำชื่อนั้น เป็นการละอายใจขึ้นมา เขาย่อมไม่ทำความชั่วทั้งในที่ลับที่แจ้ง แม้ไม่มีใครเห็นเขาก็ไม่ทำความชั่วเลย

โอตตปปะ แปลว่า ความเกรงผิด หมายความว่า ความเกรงกลัวต่อผลของการกระทำชั่ว หรือการที่เราไม่กล้าทำผิด เพราะเกรงต่อผลแห่งความผิดนั้น

ในกรณีที่เราไม่ทำชั่ว เพราะคิดว่าการทำชั่วเป็นสิ่งที่ไม่ดี จะเกิดผลร้ายเมื่อทำชั่ว เมื่อเรามีคุณธรรมคือมีธรรมะชื่อโอตตปปะแล้ว เราจะเกรงกลัวว่า ถ้าเราทำความชั่วลงไปแล้ว จิตใจของเราจะต่ำลงไปด้วย ยิ่งทำชั่วบ่อย ๆ จิตใจก็จะต่ำลงไปเรื่อย ๆ ในทางตรงกันข้าม ถ้าเราหมั่นทำแต่ความดีจิตใจของเราก็จะสูงขึ้น

กล่าวโดยสรุป ความหมายของหิริ โอตตปปะ จะเป็นดังนี้

หิริ หมายถึง ความละอายต่อการทำชั่ว ส่วนโอตตปปะ หมายถึง ความเกรงกลัวต่อผลของการทำความชั่ว

ธรรมะสองประการนี้นับว่าช่วยสังคมได้อย่างแท้จริง นักเรียนลองคิดดู ถ้าคนในสังคมขาดหิริโอตตปปะแล้ว คนทำชั่วโดยไม่ละอายต่อการทำชั่วและไม่เกรงกลัวต่อผลของการทำความชั่วแล้วสังคมเราจะเป็นอย่างไร แม้ว่าจะมีกฎหมาย กฎหมายอาจช่วยได้แต่น้อย เพราะบางคนอาจมีอำนาจเหนือกฎหมาย หรือรู้จักหลีกเลี่ยงกฎหมาย หรือกฎหมายไม่อาจยื่นมือเข้ามาจัดการได้ เพราะขาดหลักฐาน แต่ถ้าเรามีธรรมะ "หิริ โอตตปปะ" แล้ว ธรรมะดังกล่าวจะมีอำนาจเหนือจิตใจเรา เราจะไม่ทำความชั่วเด็ดขาด ไม่ว่าเวลาหรือสถานที่ใด ธรรมะทั้งสองประการนี้ พระพุทธเจ้าทรงเรียกว่า โลกบาล เพราะเป็นธรรมะที่คุ้มครองโลกให้ดำเนินไปอย่างสงบสุข ป้องกันไว้จากการเอาวัดเอาเปรียบกัน ทำให้สังคมมีความสุขอย่างแท้จริง

ความสำคัญของหิริ โอตตปปะจึงสรุปได้ดังนี้

หิริ โอตตปปะ เป็นธรรมะที่คุ้มครองโลก ให้สังคมมีความสุข สันติสุข สกตกันไม่ให้คนทำความชั่ว

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวอัญชลี ชื่อสกุล เครือคำขาว

เกิดวันที่ 24 เดือน สิงหาคม พุทธศักราช 2511

สถานที่เกิด อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

สถานที่อยู่ปัจจุบัน 330 หมู่ 7 ตำบลหิซัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52000

สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนแจ้ห่มวิทยา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง 52120

ตำแหน่ง อาจารย์ 1 ระดับ 4

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2522 ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวิชชานารี จังหวัดลำปาง

พ.ศ. 2525 มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนลำปางกัลยาณี จังหวัดลำปาง

พ.ศ. 2528 มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนลำปางกัลยาณี จังหวัดลำปาง

พ.ศ. 2532 ศษ.บ. (วิชาเอกสังคมศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

พ.ศ. 2540 กศ.ม. (การมัธยมศึกษา การสอนสังคมศึกษา)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร